CHRISTIAN JACQ

RAMZIS

Po Vakarų akacija

CHRISTIAN JACQ

RAMZIS

Po Vakarų akacija

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Irina Mikalkevičienė

VILNIUS 2006

UDK 840-3
Ja81

Christian JACQ
RAMSÈS
Sous d'acacia d'Occident
Robert Laffont, 1997

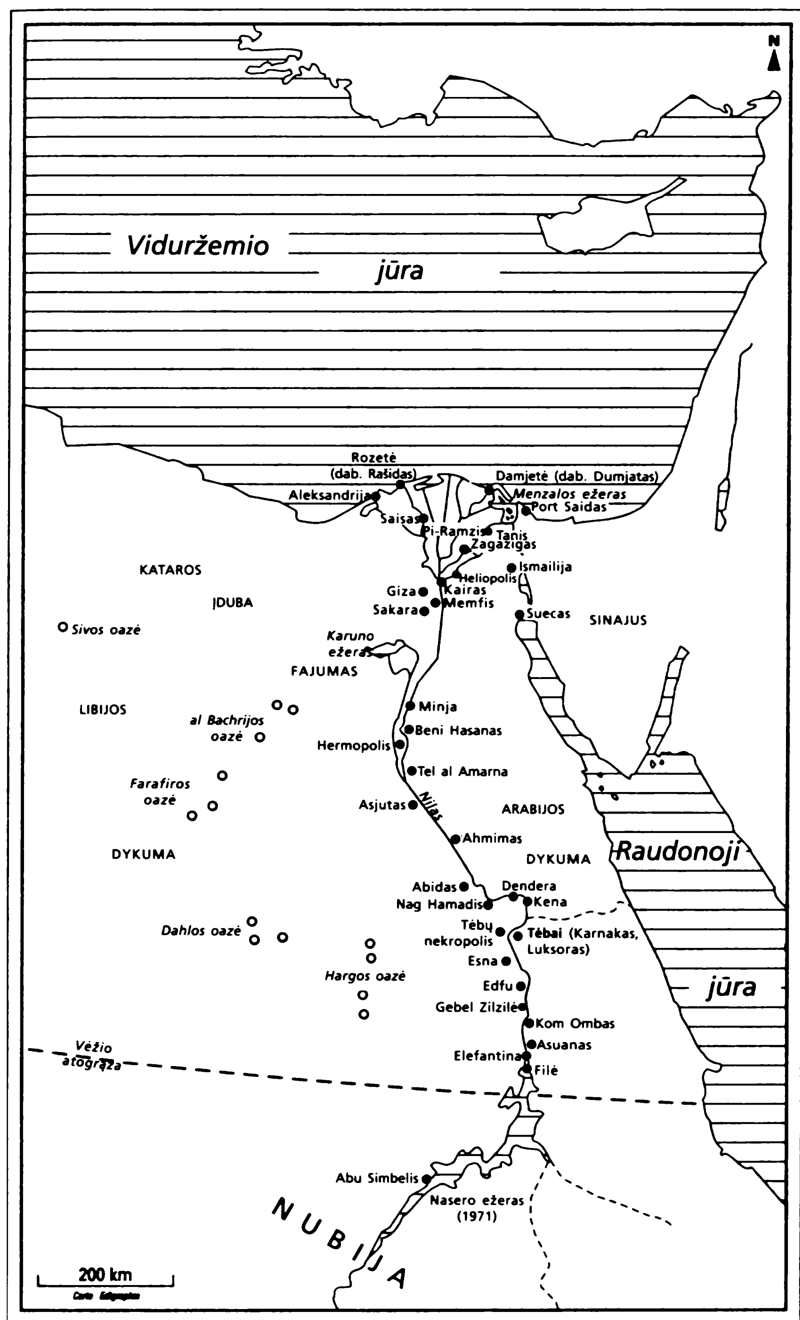
„Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication Oscar Milosz, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Lituanie et du Centre Culturel Français

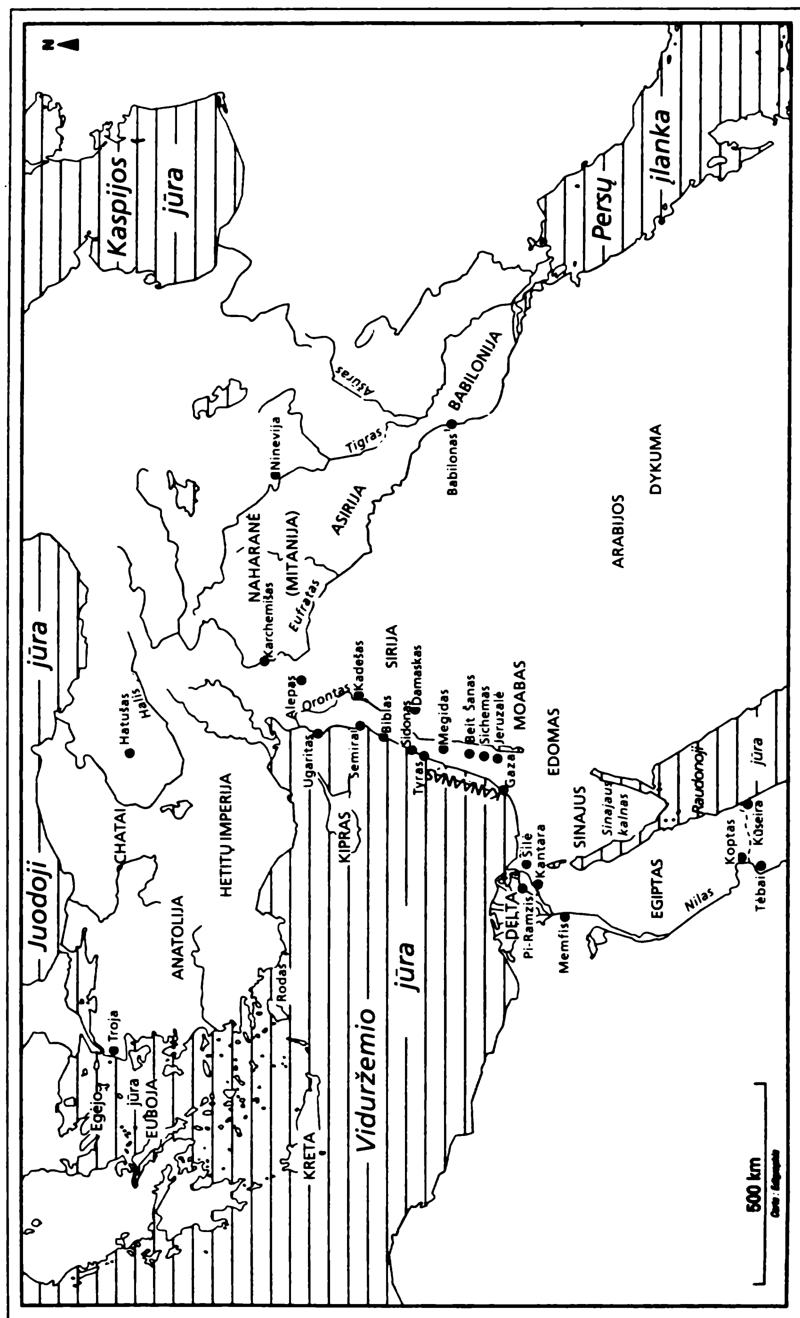
Knygos leidimą remia Prancūzijos užsienio reikalų ministerija, Prancūzijos ambasada Lietuvoje, Prancūzų kultūros centras (O. Milašiaus programa knygų leidimui remti)

ISBN 9986-16-485-0

EGIPTO ŽEMĖLAPIS

SENOVĖS ARTIMŲJŲ RYTŲ ŽEMĖLAPIS
(iki Naujosios imperijos laikų)

1

Besileidžiančios saulės spinduliai nutvieskė Pi-Ramzio šventyklų fasadus, ir sostinė, kurią Ramzis Didysis pastatydino Nilo deltoje, sužėrėjo dangiškuoju auksu. Turkio miestas, šitaip pramintas dėl namų fasadus dabinančių glazūruotų plytelių spalvõs, buvo tikras turto, galios ir grožio įsikūnijimas.

Gyventi čia buvo gera, bet tą vakarą milžinas sardas Seramana nesimėgavo nei gaiviu oru, nei švelniausiais dabar jau tik rausvo dangaus atspalviais. Užsidėjęs ant galvos raguotą šalmą, rūpestingai užraitęs savo ilgus ūsus, prisijuosęs kalaviją, buvęs piratas, tapęs Ramzio asmens sargybos viršininku, labai prastai nusiteikęs šuoliais jojo hetitų kunigaikščio Uri-Tešubo sodybos link. Ta sodyba prieš keletą metų buvo skirta Uri-Tešubui kaip gyvenamoji vieta, iš kurios jis neturėjo teisės išvykti kada panorėjęs.

Uri-Tešubas, aršaus Ramzio priešo – hetitų imperatoriaus Muvatalio sūnus, netekęs teisių į sostą. Uri-Tešubas, nužudęs savo tikrą tėvą, norėdamas užimti jo vietą. Tačiau jis pasirodė esąs ne toks gudrus kaip imperatoriaus brolis Hatušilis. Kol Uri-Tešubas manėsi tapęs šalies valdovu, Hatušilis užgrobė sostą, privertęs savo varžovą bėgti. O pabėgti jam padėjo diplomatas Aša, Ramzio vaikystės draugas.

Seramana šyptelėjo. Negailestingas Anatolijos karys – vargšas pabėgėlis! Ir jau gryna likimo ironija, kad prieglobstį jam suteikė būtent Ramzis, žmogus, kurio Uri-Tešubas nekentė labiausiai už viską pasaulyje, ir suteikė ne už dyka, o mainais į žinias apie hetitų kariuomenę ir jos ginkluotę.

Kai dvidešimt pirmaisiais Ramzio valdymo metais, abiejų valstybių gyventojų nuostabai, Egiptas sudarė su Hetitų imperija sutartį, laiduojančią taiką ir abipusę pagalbą tuo atveju, jei kurią nors iš sąjungininkių užpuls priešas, Uri-Tešubas pamanė, kad išmušė jo paskutinė valanda. Ar tik jis netaps atpirkimo ožiu ir puikia Ramzio dovana Hatušiliui, siekiant sutvirtinti draugiškus Egipto santykius su hetitais? Iš tiesų, geriau nė nesugalvosi! Tačiau faraonas, gerbdamas teisę į prieglobstį, atsisakė perduoti savo svečią hetitų imperatoriui.

Šiandien Uri-Tešubas niekam nerūpėjo. Bet Seramanai vis tiek nepatiko užduotis, kurią jam patikėjo Ramzis, – ne, sardui ji buvo visai ne prie širdies.

Hetito sodyba buvo šiauriniame miesto pakraštyje, pačiame palmių giraitės viduryje. Ką gi – jis bent jau galėjo pasidžiaugti prabangiai gyvenąs toje faraonų žemėje, kurią svajojo sunaikinti.

Seramana žavėjosi Ramziu ir ketino būti jam ištikimas ligi pat savo amžiaus galo; todėl jis įvykdys tą kraupų valdovo įsakymą – nors ir nenoromis.

Įėjimą į sodybą saugojo du Seramanos parinkti tvarkos sergėtojai, ginkluoti durklais ir lazdomis.

– Kas girdėti?

– Nieko, viršininke. Hetitas pagiriojasi sode, prie baseino.

Milžinas sardas peržengė valdos slenkstį ir nuskubėjo smėliu pabarstyta alėja, vedančia prie baseino. Kiti trys tvarkos sergėtojai nuolat stebėjo buvusį vyriausiąjį hetitų kariuomenės vadą, kuris leido laiką valgydamas, gerdamas, plaukiodamas baseine ir miegodamas.

Aukštai danguje zujo kregždės – jos žaidė, vaikydamosi viena kitą. Seramanos petį vos užkliudė iš kažkur purptelėjęs kukutis. Sukandęs dantis, sugniaužęs kumščius, sardas grėsmingai apsidairė, rengdamasis įvykdyti faraono valią. Pirmąkart gyvenime jis pasigailėjo tarnaująs Ramziui.

Kaip laukinis žvėris, jaučiąs besiartinantį pavojų, Uri-Tešubas pabudo dar neišgirdęs sunkių milžino žingsnių.

Aukšto, raumeningo, ilgaplaukio Uri-Tešubo stuomuo buvo apžėlęs vešliais rudais gyvaplaukiais. Buvęs hetitų karvedys nežinojo, kas yra šaltis: jo nebaugino net atšiaurios Anatolijos žiemos. Gyvenimas Egipte jo neišlepino: Uri-Tešubas atrodė nė kiek nepraradęs savo jėgos.

Išsitiesęs ant baseiną juosiančių plokščių, hetitas pusiaumirka žiūrėjo į besiartinantį Ramzio Didžiojo asmens sargybos viršininką.

Taigi valanda atėjo.

Nuo tos akimirkos, kai tarp Egipto ir Hetitų imperijos buvo pasirašyta nelemtoji taikos sutartis, Uri-Tešubas nebesijautė esąs saugus. Jis šimtąkart galvojo apie pabėgimą, bet Seramanos vyrai nepaliko jam nė menkiausios galimybės pasprukti. Matyt, jeigu jis ir nebuvo perduotas Hatušiliui, tai tik tam, kad jį dabar paskerstų kaip paršą toks pat negailestingas kareiva kaip jis pats.

– Kelkis, – įsakė Seramana.

Uri-Tešubas buvo nepratęs, kad jam įsakinėtų. Lėtai, tarsi mėgaudamasis paskutiniais gyvenime judesiais, jis pakilo ir atsigręžė veidu į vyriškį, turėjusį perrėžti jam gerklę.

Sardo žvilgsnis buvo kupinas vos sulaikomo įniršio.

– Smok, skerdike, – su panieka tarė hetitas, – kadangi to reikalauja tavo šeimininkas. Aš nesuteiksiu tau malonumo ėmęs gintis.

Seramanos pirštai sugniaužė trumpo kalavijo rankeną:

– Nešdinkis!

Uri-Tešubas nepatikėjo savo ausimis:

– Ką tu nori tuo pasakyti?

– Tu laisvas.

– Laisvas... Kaip laisvas? Ką reiškia – laisvas?

– Tu gali išeiti iš šio namo ir keliauti kur tinkamas. Faraonas laikosi įstatymo. Nebėra jokio pagrindo laikyti tave šičia.

– Juokauji!

– Dabar taika, Uri-Tešubai. Bet jeigu tu per klaidą sugalvosi pasilikti Egipte ir sukelsi čia nors menkiausią neramumą, aš tave suimsiu. Tu būsi laikomas jau ne aukštu pareigūnu svetimšaliu, o nusikaltėliu, patrauktinu baudžiamojon atsakomybėn, ir kai ateis akimirka suvaryti tau į pilvą kalaviją, aš nedvejodamas tai padarysiu.

– O dabar tu neturi teisės nė pirštu manęs paliesti. Juk taip?

– Nešdinkis!

Demblys, klubjuostė, sandalai, kepalas duonos, ryšulėlis svogūnų ir du fajanso amuletai, kuriuos jis galės iškeisti į maistą: štai ir visa Uri-Tešubo manta, jam įduota paliekant sodybą. Keletą valandų jis it nakviša klaidžiojo Pi-Ramzio gatvėmis. Atgauta laisvė svaigino hetitą kaip stiprus vynas; Uri-Tešubas neįstengė nei blaiviai mąstyti, nei suvokti savo padėties.

„Nėra gražesnio miesto už Pi-Ramzį, – teigė viena liaudies daina. – Menkas žmogelis ten laikomas didžiūnu, akacija su figmedžiu teikia pavėsį vaikštinėjantiems, rūmai spindi auksu ir turkiu, dvelkia švelnus vėjelis, o aplink tvenkinius žaidžia paukščiai.“ Uri-Tešubas nepajėgė atsispirti sostinės žavesiui. Miestas buvo pastatytas derlingoje vietovėje prie Nilo atšakos. Jį supo du platūs kanalai. Vešlia žole apaugusios pievos; daugybė sodų su garsiosiomis obelimis; plačios alyvmedžių giraitės, apie kurias buvo sakoma, kad jos duodančios aliejaus daugiau nei pakrantėje esama smėlio; vynuogynai, teikią saldų, vaisių skonio vyną; gėlėse skendintys namai... Pi-Ramzis labai skyrėsi nuo atšiauriojo Hatušo – Hetitų imperijos sostinės, miesto-tvirtovės, pastatytos iškilioje Anatolijos plynaukštėje.

Ūmai šovusi Uri-Tešubui į galvą mintis buvo skaudi it lūšies įkandimas, bet jai pavyko išsklaidyti jo prislėgtą nuotaiką. Jis niekada netaps imperatoriumi, bet atkeršys Ramziui, kuris suklydo, suteikęs jam laisvę. Jei Uri-Tešubui pavyks sunaikinti fa-

raoną, prilygintą dievams po pergalės prie Kadešo, kur Ramzis įveikė jungtinę kariuomenę, turėjusią jį sutriuškinti, tai Muvatalio sūnus nugramzdins Egiptą į sąmyšį – ir ne tik Egiptą, o galbūt visus Artimuosius Rytus. Kas jam teliko, išskyrus aistringą norą kenkti ir griauti? Tačiau šis noras suteiks jam paguodą už tai, kad teko taip ilgai išbūti bevaliu žaisliuku nepalankaus likimo rankose.

Aplink Uri-Tešubą šurmuliavo margaspalvė minia egiptiečių, nubių, sirų, graikų ir kitų tautų atstovų, atvykusių pasigrožėti ta sostine, kurią hetitai norėjo nugriauti ligi pamatų – kol nenusilenkė Ramziui.

Užmušti Ramzį... Tam Uri-Tešubas neturėjo jokios galimybės. Juk jis buvo tik nugalėtas karys.

– Pone... Ar atpažįstate mane?

Uri-Tešubas išvydo vidutinio ūgio vyriškį guviomis rudomis akimis. Jo tankūs plaukai buvo suveržti lino raiščiu, o smakrą puošė trumpa ir smaili ruda barzdikė. Meilikaujamai kalbąs žmogelis vilkėjo įvairiaspalvėmis juostomis išmargintu apdaru, krintančiu ligi pat kulkšnių.

– Raja... Čia tikrai tu?

Kilęs iš Sirijos pirklys nusilenkė.

– Tu, hetitų šnipas, grįžai į Pi-Ramzį?

– Juk dabar – taika, pone; prasidėjo naujas laikotarpis, visos senosios kaltės pamirštos. Aš buvau turtingas ir gerbiamas pirklys, tiesa? Na, štai. Aš ir vėl ėmiau verstis prekyba. Niekas man už tai nepriekaištavo, padorūs žmonės vėl mane gerbia.

Raja buvo Egipte veikusio hetitų šnipinėjimo tinklo narys. Šnipai buvo gavę užduotį pakirsti Ramzio valdžią, tačiau Egipto pareigūnai susekė ir sunaikino jų tinklą. Rajai pavyko pabėgti. Kurį laiką užtrukęs Hatuše, jis grįžo į savo antrąją tėvynę.

– Tuo geriau tau.

– Tuo geriau mums.

– Ką tai reiškia?

– Nejaugi jūs manote, kad mudu susitikome atsitiktinai?

Uri-Tešubas atidžiau pažvelgė į Rają.

– Tai gal tu mane sekei?

– Apie jus sklido įvairūs gandai: kai kas sakė, kad jus nužudys; kiti šnekėjo, kad paleis į laisvę. Ilgiau nei mėnesį mano vyrai nuolat stebėjo jums skirtą sodybą. O šiandien... aš palaukiau, kol jūs pasimėgausite atgauta laisve ir šio pasaulio šurmuliu, o paskui jus užkalbinau. Gal galiu pavaišinti jus šaltu alumi?

Uri-Tešubas kiek padvejojo: jam ir taip jau teko patirti tiek stiprių įspūdžių... Bet nuojauta kuždėjo, kad Sirijos pirklys gali padėti jam įgyvendinti slaptus sumanymus.

Užeigoje netrūko nei lankytojų, nei jų klegesio. Raja gavo progą stebėti, kaip Uri-Tešubas keitėsi tiesiog akyse: tremtinys pamažu vėl tapo žiauriu kariu, pasirengusiu mūšiams ir pergalėms. Sirijos pirklys nesuklydo: nors ir praleidęs ne vienerius metus tremtyje, buvęs vyriausiasis hetitų kariuomenės vadas neprarado nė kruopelytės ankstesnio pagiežingumo nei veržlumo.

– Aš nepratęs tuščiai plepėti, Raja; ko tu iš manęs tikiesi?

Siras apsižvalgė ir tyliai tarė:

– Aš turiu jums tik vieną klausimą, pone: ar norite atkeršyti Ramziui?

– Jis mane pažemino. Aš nesudariau taikos su Egiptu! Bet parblokšti šį faraoną atrodo neįmanoma.

Raja palingavo galvą:

– Nelygu aplinkybės, pone, nelygu aplinkybės...

– Ar kartais nesumanei abejoti mano drąsa?

– Nepalaikykite mano žodžių įžeidimu, bet – vien drąsos nepakaks.

– Kodėl gi tu, pirklys, ketini rizikuoti ir leistis į tokį pavojingą nuotykį?

Raja kreivai šyptelėjo:

– Todėl, kad mano neapykanta tokia pat baisi kaip jūsiškė.

2

Užsidėjęs platų aukso vėrinį, balta klubjuoste, panašia į piramidžių laikų faraonų mėgstamą apdarą, avįs baltais sandalais, Ramzis Didysis atlikinėjo aušros apeigas savojoje milijonų metų šventykloje – Ramezėjuje, pastatytame vakariniame Tėbų krante. Jis prikėlė ramybėje dieviškąją galią, slypinčią naose. Jos dėka energija cirkuliuos tarp dangaus ir žemės, Egiptas bus panašus į visatą, ir troškimas griauti bei naikinti, įgimtas žmonių giminei, bus pažabotas.

Penkiasdešimt penkerių metų Ramzis buvo metro aštuoniasdešimties centimetrų ūgio, gražiai nuaugęs, tvirtas vyras. Jo pailgą galvą vainikavo šviesūs rusvoko atspalvio plaukai, kakta buvo plati, antakių lankai iškilūs, žvilgsnis skvarbus, truputį kumptelėjusi nosis – ilga ir siaura, apvalios ausys – gražiõs formos. Ramzis spinduliavo jėgą ir įgimtą valdžią. Jam esant, sutrikdavo net labiausiai užgrūdinto ir kieto būdo žmonės; iš tiesų, argi ne kuris nors dievas įkvėpė ir skatino šį faraoną, nusėjusį kraštą didingomis šventovėmis ir sutriuškinusį visus priešus?

Trisdešimt treji valdymo metai... Tik Ramzis žinojo tikrąją atlaikytų išbandymų kainą ir naštą. Jie prasidėjo mirus jo tėvui Sečiui. Netekęs jo paramos, jaunasis faraonas pasijuto vienišas, suglumęs, juoba kad hetitai rengėsi karui su Egiptu. Jei Amonas, dangiškasis faraono tėvas, nebūtų suteikęs jam pagalbos, Ramzis, išduotas savos kariuomenės, nebūtų nugalėjęs prie Kadešo. Žinoma, gyvenime jį lydėjo sėkmė, laimė ir taika, tačiau Tuja, jo motina, įkūnijusi valdžios teisėtumą, iškeliavo pas savo žymųjį vyrą į šviesos karalystę – amžinąją teisuolių sielų buvei-

nę. O negailestingas likimas ir vėl kirto valdovui skaudžiausią smūgį, palikdamas jo sieloje ir širdyje žaizdą, kuri niekuomet neužgis: Nefertarė, didžioji valdovo sutuoktinė, mirė Ramzio glėbyje, kai juodu buvo Nubijoje, Abu Simbelyje, kur Ramzis pastatydino dvi šventyklas, turinčias šlovinti nesugriaunamą karališkosios poros vienybę.

Faraonas neteko trijų jam užvis brangiausių būtybių – trijų būtybių, kurios jį išugdė ir mylėjo be galo, be krašto. Tačiau jis privalėjo toliau valdyti Egiptą, taip pat uoliai ir pakiliai vykdydamas savo pareigą.

Ramziui teko išgyventi ir kitų netekčių – vienas po kito jį paliko keturi ištikimi palydovai, padėję jam nuskinti tiek pergalių: du puikieji žirgai, tokie narsūs mūšio lauke; Nugalėtojas, šaunusis Nubijos liūtas, ne kartą išgelbėjęs Ramzio gyvybę, ir auksaspalvis šuo Budrius, nusipelnęs aukščiausios rūšies balzamavimo. Nugaišus pirmajam Budriui, valdovui ėmė taip pat ištikimai tarnauti antras, o paskui ir trečias – beje, šis buvo dar ką tik gimęs.

Seniai nebeliko nė graikų poeto Homero – jis baigė savo dienas Egipte, sode, kurį taip mėgo, žvelgdamas į savo numylėtąjį citrinmedį. Ramzis ilgesingai prisimindavo savo pokalbius su „Iliados“ ir „Odisėjos“ autoriumi, įsimylėjusiu faraonų civilizaciją.

Mirus Nefertarei, Ramzis ketino atsisakyti valdžios ir perduoti ją Kha, savo vyresniajam sūnui; tačiau jo draugai tam pasipriešino, primindami valdovui, kad faraonas skiriamas ligi gyvos galvos ir pats sau nebepriklauso. Kad ir kokias kančias tektų jam patirti kaip žmogui, jis privalo vykdyti savo užduotį ligi paskutinio atodūsio. To reikalavo Įstatymas, ir Ramzis turėjo jam paklusti – kaip ir jo pirmtakai.

Čia, savojoje milijonų metų šventykloje, skleidžiančioje magišką galią, sergstinčią jo viešpatavimą, Ramzis sėmėsi jėgų tolesniam valdymui. Nors jo laukė labai svarbios iškilmės, valdovas užtruko Ramezėjuje, kurį juosė trijų šimtų metrų ilgio ap-

tvaras. Didingąją šventyklą sudarė du dideli kiemai, kuriuose rikiavosi stulpai, vaizduoją valdovą Ozirio pavidalu, erdvi trisdešimties metrų ilgio, keturiasdešimties metrų pločio salė su keturiasdešimt aštuoniomis kolonomis ir šventovė – dieviškosios galios buveinė. Prie įėjimo į šventyklą stūksojo septyniasdešimties metrų aukščio pilonai, kurių įrašai bylojo, jog jie kyla iki dangaus; pietinį pirmojo kiemo pakraštį užėmė rūmai. Aplink šventąją vietą buvo išdėstyta erdvi biblioteka, sandėliai, iždas su brangiaisiais metalais, raštininkų patalpos ir žynių namai. Ši šventykla buvo tikras miestas; ji veikė dieną naktį, nes dievams reikėjo tarnauti be atvangos.

Laikas, kurį Ramzis praleido šventovės dalyje, skirtoje jo žmonai Nefertarei ir motinai Tujai, pralėkė kaip viena akimirka. Jis apžiūrėjo bareljefus, vaizduojančius karalienės jungimąsi su slaptojo ir kartu švytinčio dievo Amono – Ra aromatu, ir faraono žindymą, laiduojantį jam amžiną jaunystę.

Rūmuose tikriausiai visi jau nekantravo. Faraonas išsivadavo iš prisiminimų ir nestabtelėjo nei priešais aštuoniolikos metrų aukščio kolosą, iškirstą iš vientiso rausvojo granito luito ir pavadintą „Ramzis, valdovų šviesa“, nei priešais akaciją, pasodintą antraisiais jo valdymo metais. Jis pasuko tiesiai į priėmimų salę su šešiolika kolonų, kurioje jau būriavosi užsienio diplomatai.

Žaliomis viliojančiomis akimis, tiesia nosyte, siauromis lūpomis, vos žymiu smakriuku, gražioji Izetė ir persiritusi per penkiasdešimt buvo vis tokia pat guvi ir linksma. Metai neturėjo jai jokios galios: ji liko ta pati grakščioji Izetė, panorėjusi galinti sugundyti bet kurį vyriškį.

– Ar valdovas pagaliau išėjo iš šventyklos? – nerimaudama paklausė ji kambarinę.

– Dar ne, Didenybe.

– Ambasadoriai įsius!

– Nesijaudinkite; regėti Ramzį yra tokia privilegija, kad niekas nedrįs nekantrauti.

Regėti Ramzį... Taip, tai buvo pati didžiausia iš visų įmanomų privilegijų! Izetė prisiminė savo pirmąjį meilės pasimatymą su karalaičiu Ramziu – karštabūdžiu jaunuoliu, kuris atrodė nušalintas nuo valdžios. Kokie juodu buvo laimingi toje nendrių trobelėje kviečių lauko pakraštyje, mėgaudamiesi slapta abipuse palaima! O paskui Ramzio gyveniman įžengė nuostabioji Nefertarė, kuri, pati to nežinodama, buvo apdovanota visomis didžiajai valdovo sutuoktinei būtinomis savybėmis. Pasirinkęs ją, Ramzis nesuklydo; tačiau du sūnus, Kha ir Merenptahą, padovanojo jam ne ji, o gražioji Izetė. Kurį laiką – tiesa, neilgai – ji jautė Ramziui pagiežą; bet Izetė suvokė, kad nepajėgs susidoroti su gniuždančiomis karalienės pareigomis. Ji troško vienintelio dalyko: tapti vyriškio, kurį beprotiškai mylėjo, gyvenimo dalelyte, kad ir kokia smulkutė ta dalelytė būtų.

Nei Nefertarė, nei Ramzis Izetės neatstūmė; tapusi antrąja faraono žmona, ji jautėsi neapsakomai laiminga, galėdama būti šalia valdovo ir gyventi jo šešėlyje. Kai kas manė, kad ji vėjais leidžia savo gyvenimą, bet Izetė tik šaipėsi iš tokių samprotavimų. Ji buvo tvirtai ir nuoširdžiai įsitikinusi, kad verčiau būti Ramzio tarnaite nei kvailo ir pasipūtusio didžiūno žmona.

Nefertarės mirtis nugramzdino Izetę gilion neviltin. Karalienė buvo ne varžovė, o draugė, kurią ji gerbė, kuria žavėjosi. Žinodama, kad jokie žodžiai nesušvelnins valdovo skausmo, Izetė liko šešėlyje, nebyli ir santūri.

Ir įvyko tai, ko niekas nepajėgė nei suvokti, nei įsivaizduoti.

Pasibaigus gedului, Ramzis pats uždarė Nefertarės kapavietės duris – ir paprašė gražiąją Izetę tapti didžiąja valdovo sutuoktine. Joks faraonas negalėjo valdyti vienas, nes jis buvo vyriškojo ir moteriškojo prado vienybė, darna ir harmonija.

Gražioji Izetė niekada nemanė ir neketino tapti Egipto karaliene; jai kėlė siaubą tai, kad bus lyginama su Nefertare. Tačiau

Ramzio valia buvo nesvarstoma ir negincijama, tad Izetė paklusojai, nepaisydama savo nerimo. Ji tapo „švelnia mylimąja; ta, kuri regi dievus Horą ir Setą, pagaliau susijungusius ir nurimusius Faraono esybėje; Abiejų Žemių – Aukštutinio bei Žemutinio Egipto – valdove; ta, kurios balsas teikia džiaugsmą"... Bet šie tradiciniai titulai neturėjo jokios reikšmės. Tikrasis stebuklas buvo tapti Ramzio gyvenimo dalimi, jo drauge, bendražyge ir palydove, su kuria jis dalijosi savo viltimis ir kančiomis. Izetės vyras buvo didis faraonas – žymiausias iš visų, kuriuos pasauliui kada nors teko regėti; kad jaustųsi laiminga, jai pakako būti jo žmona ir naudotis jo rodomu pasitikėjimu.

– Jo Didenybė jus kviečia, – tarė kambarinė.

Užsidėjusi grifo iškamšos pavidalo peruką su dviem ilgom plunksnom, apsivilkusi ilgą baltą suknelę, sujuostą per liemenį raudonu diržu su plevėsuojančiais galais, pasipuošusi aukso vėriniu ir apyrankėmis, didžioji valdovo sutuoktinė pasuko priėmimų salės link. Užaugusi kilmingoje ir turtingoje šeimoje, ji buvo atitinkamai išauklėta ir mokėjo deramai elgtis per oficialias iškilmes; šįkart ji su faraonu bus priekabių ir piktaliežuvių didžiūnų dėmesio centre.

Gražioji Izetė sustojo per metrą nuo Ramzio.

Jis, jos pirmoji ir vienintelė meilė, ir šiandien jaudino ją kaip kitados. Jis pranoko ją sielos ir proto didybe, ji niekada neįstengė perprasti jo minties gelmių, tačiau aistros magija užpildė ir užlygino tą neįveikiamą prarają.

– Ar tu pasirengusi?

Egipto karalienė nusilenkė.

Karališkajai porai įžengus į salę, pokalbiai nuščiuvo. Ramzis su gražiąja Izete užėmė savo vietas Egipto valdovų soste.

Į priekį išėjo faraono vaikystės draugas ir užsienio reikalų ministras – elegantiškasis Aša, mielai diktavęs aukštuomenei madas. Žvelgiant į šį išsipusčiusį, kone niekinamai su kitais besielgiantį dvarišką išpuoselėtais ūsiukais ir protu žaižaruojančiomis

akimis, niekam net į galvą neateitų, kad jis – prisiekęs nuotykių ieškotojas ir nedvejodamas rizikavo savo gyvybe Hetitų imperijoje, atlikdamas pavojingą šnipinėjimo užduotį. Gražių moterų, puošnių drabužių ir skanių valgių mėgėjas, Aša žvelgė į pasaulį ironiškai, o kartais ir gerokai nusivylęs, tačiau jo širdyje liepsnojo troškimas, kurio niekas nebūtų įstengęs užgesinti: darbuotis Ramzio labui ir šlovei. Ramzis buvo vienintelis žmogus, kuriam Aša jautė didžiulę pagarbą ir beribį susižavėjimą – bet niekada nė puse lūpų jam apie tai neprasitarė.

– Didenybe, Pietų kraštai lenkiasi jums ir kloja jums po kojom savo turtus, prašydami jūsų malonės; Šiaurė maldauja suteikti jai laimę jus regėti; Rytai telkia savo žemes, kad galėtų padovanoti jas jums; Vakarai nužemintai klaupiasi, o jų vadai lenkia prieš jus galvas.

Hetitų imperijos pasiuntinys atsiskyrė nuo diplomatų būrio ir trilinkas nusilenkė karališkajai porai.

– Faraonas – spindesio viešpats, – pareiškė jis, – faraonas – ugnies dvelksmas, suteikiantis gyvybę arba ją atimantis. Te amžinai gyvuoja jo *ka**, teprisipildo laimės jo laikas, tegu potvynis laiku apsemia jo laukus, nes priklausydamas ir dangui, ir žemei, jis priverčia veikti dieviškąją energiją. Valdant Ramziui, nebėra maištininkų; visos šalys džiaugiasi taika.

Pasibaigus iškilmingoms kalboms, atėjo laikas dovanoms. Pradedant tolimiausiomis Nubijos žemėmis ir baigiant Kanaano bei Sirijos protektoratais, visa Ramzio Didžiojo imperija pagarbiai nusilenkė savo viešpačiui.

Rūmai užmigo; tik valdovo darbo kambaryje vis dar degė šviesa.

– Aša, kas gi dedasi? – pasiteiravo Ramzis.

* Senovės egiptiečiai tikėjo, kad *ka* esanti gyvybinė žmogaus jėga, dvasinis žmogaus kūno „antrininkas“, kuris gyvuoja ir žmogui mirus (*vert. past.*).

– Abi Žemės klesti, kiekvienoje provincijoje viešpatauja gausa, javų aruodai siekia dangų, tu esi savo tautos gyvastis, tu...

– Gana kalbų, jos jau seniai baigėsi. Kodėl hetitų pasiuntinys ėmė taip mane liaupsinti?

– Diplomatija...

– Ne, čia kažkas daugiau. Ar tau taip neatrodo?

Aša perbraukė smiliumi savo iškvėpintus ūsiukus.

– Prisipažįstu, aš sutrikęs.

– Gal Hatušilis ketina peržiūrėti taikos sutartį?

– Tokiu atveju jis atsiųstų mums kitaip skambantį pranešimą.

– Pasakyk, ką tu iš tikrųjų apie tai manai.

– Patikėk, aš tikrai suglumęs ir nežinau nė ką manyti.

– Turint reikalą su hetitais, ilgai dvejoti būtų pražūtinga.

– Ar tai reiškia, kad tu įpareigoji mane atskleisti tiesą?

– Taika trunka jau taip ilgai, spėjo prabėgti tiek daug ramių metų... Ko gero, Aša, tu apsnūdai.

3

Mažutis, liesas ir nugeibęs, nors bet kuriuo dienos ar nakties metu kimšdavo neregėtai daug valgio, Amenis, kaip ir Aša, buvo Ramzio vaikystės draugas. Raštininkas iš prigimties, jis nenuilstamai triūsė, vadovaudamas negausiai – vos dvidešimties – tarnautojų grupelei, kuri rengė faraonui pranešimus ir ataskaitas visais svarbiausiais karalystės valdymo klausimais. Amenis dirbo nepaprastai uoliai, tad Ramzis visiškai juo pasitikėjo, nors pavyduoliai nešykštėjo nepagrįstų priekaištų tam raštininkiūkščiui.

Kankinamas nugaros skausmų, Amenis atkakliai nieko neprileido prie savo brangiausių raštų ir pats nešiojo krūvas prirašytų medinių lentelių bei papirusų. Nenuostabu, kad jis buvo toks išblyškęs, jog dažnai atrodė tuoj neteksiąs sąmonės. Alindamas daugybe darbų savo pavaldinius, jis pats nusnūsdavo tik trumpą valandėlę ir vėl be atvangos šnarėdavo teptuku, rašydamas slaptas ataskaitas, kurias perskaitydavo tik Ramzis.

Kadangi faraonas nusprendė praleisti keletą mėnesių Tėbuose, Amenis nusekė jam įkandin su visais savo padėjėjais. Oficialiai turėdamas valdovo sandalų laikytojo titulą, raštininkas nekreipė jokio dėmesio nei į jį, nei į kitus jam rodomos pagarbos ženklus; kaip ir Egipto valdovui, Ameniui rūpėjo vienintelis dalykas: šalies gerovė. Todėl jis ir neleisdavo sau nė akimirkos poilsio ar atokvėpio, bijodamas, kad gali padaryti kokią nors lemtingą klaidą.

Kai Ramzis įėjo į Amenio kabinetą, prigrūstą papiruso lakštų, ritinėlių bei įrašų lentelių, raštininkas pasigardžiuodamas kimšo miežinę košę, į kurią buvo įmaišyta šviežios varškės.

– Ar baigei pusryčiauti?

– Tai visai nesvarbu, Didenybe. Toks ankstyvas tavo apsilankymas nežada nieko gera.

– Paskutinės tavo ataskaitos atrodo gana raminamai.

– „Atrodo"... Kam tos išlygos? Negi Tavo Didenybė įsivaizduoja, kad aš ką nors nuslėpiau? Nė menkiausios smulkmenėlės, prisiekiu!

Sendamas Amenis darėsi niurzglus. Jis nepakentė kritikos, skundėsi darbo sąlygomis ir nedvejodamas išvainodavo bandančiuosius jam patarti.

– Nieko aš neįsivaizduoju, – ramiai tarė Ramzis, – aš tik noriu suprasti.

– Ką suprasti?

– Ar nėra kokios nors srities, kuri keltų tau rūpesčių?

Amenis ėmė balsu dėstyti savo mintis:

– Laukų drėkinimas tvarkomas puikiai, lygiai taip pat prižiūrimos užtvankos... Provincijų vietininkai paklūsta nurodymams ir nerodo jokių nederamų savarankiškumo ar nepriklausomybės siekių... Žemės ūkio darbai rikiuojami ir atliekami gerai; gyventojai valgo ligi soties ir turi tinkamus būstus; šventės rengiamos nepriekaištingai; statybų vadovų, akmenskaldžių, akmentašių, skulptorių ir tapytojų bendrijos pluša po visą šalį... Ne, aš tikrai nematau priežasčių nerimauti.

Klausydamasis savo bičiulio, Ramzis būtų turėjęs nusiraminti, nes Amenis kaip niekas kitas sugebėdavo įžvelgti šalies valdymo ir ūkio tvarkymo trūkumus; tačiau valdovas vis dar atrodė susirūpinęs.

– Gal Tavo Didenybė slepia nuo manęs ką nors labai svarbaus?

– Tu puikiai žinai, kad aš neįstengčiau to padaryti.

– Tai kas gi galų gale atsitiko?

– Hetitų pasiuntinys apipylė Egiptą perdėtomis liaupsėmis.

– Didelio čia daikto! Tie hetitai moka tik kariauti ir meluoti.

– Aš pajutau, kad artinasi audra, kuri telkiasi pačiame Egipte, ir tos audros debesys pritvinkę niokojančios krušos.

Amenis niekada nebuvo linkęs numoti ranka į valdovo nuojautą; Ramzį, kaip ir jo tėvą Setį, su kraupiuoju dievu Setu, dangaus griausmo ir žaibų valdovu, siejo ypatingi ryšiai. Tačiau Setas griausmavaldis buvo ir Saulės valties gynėjas: jis gynė tą valtį nuo pabaisų, mėginančių ją sudaužyti.

– „Pačiame Egipte", – sutrikęs pakartojo raštininkas. – Ką ši pranašystė reiškia?

– Jeigu Nefertarė būtų dar gyva, ji įžvelgtų ateitį.

Amenis suvyniojo papirusą ir tvarkingai sudėliojo teptukus. Tais nereikšmingais darbais jis stengėsi išsklaidyti liūdesį, užplūdusį ir jo, ir Ramzio sielą. Nefertarė buvo grožis, grakštumas ir išmintis, romus puikiojo Egipto šypsnys. Kai Ameniui nusišypsodavo laimė regėti Nefertarę, jis beveik pamiršdavo darbą. Tačiau gražiosios Izetės faraono asmens sekretorius nelabai vertino. Be abejo, Ramzis buvo teisus, pasodinęs ją šalia savęs į sostą, nors karalienės pareigos buvo aiškiai per sunki našta tos moters pečiams: juk visa tai, kas buvo susiję su valdžia, jai buvo tolima ir svetima. Šiaip ar taip, ji bent jau tikrai mylėjo Ramzį, ir tai užgožė daugelį jos trūkumų.

– Ar Tavo Didenybė gali nurodyti man kokį nors pėdsaką?

– Deja, ne!

– Vadinasi, teks būti dvigubai budresniam.

– Man nelabai patinka laukti smūgio nieko neveikiant.

– Žinau, žinau, – suniurnėjo Amenis. – Aš kaip tik ketinau dienelę pailsėti; ką gi – teks atidėti tą malonumą vėlesniam laikui.

Beveik visa balta, išskyrus raudoną juostą nugaroje ir žalsvus šonus, metro ir dvidešimties centimetrų ilgio plokščiagalvė, storauodegė raguotoji gyvatė iš šono šliaužė palmės prieglobstyje besimylinčios poros link. Šliužas praleido dieną įsirausęs į smė-

lį, o sutemus leidosi medžioklėn. Karštuoju metų laiku jo įkandimas baigdavosi greita ir neišvengiama mirtimi.

Aistringai apsikabinę, nei vyras, nei moteris nesuvokė jiems gresiančio pavojaus – ar bent jau atrodė jo nesuvokią. Grakšti kaip katė, lanksti kaip liana, juki gražuolė nubė vertė savo tvirtą, kresną, juodaplaukį ir šviesiaodį penkiasdešimtmetį meilužį panaudoti visus jo vyriškumo išteklius. Tai švelni, tai reikli, dailioji nubė neleido egiptiečiui nė atsikvėpti, o šis atakavo ją su tokiu įkarščiu, koks būdingas nebent pirmajam susitikimui. Vėsią naktį juodu drauge išgyveno svaigią palaimą, kaitrią kaip vasaros saulė.

Gyvatė jau buvo vos per metrą nuo poros.

Apsimestinai šiurkštaudamas, vyriškis apvertė moterį aukštielninką ir apipylė bučiniais jos krūtis. Švytėdama laime, ji išskėtė rankas ir karštai jį apglėbė. Abu mėgavosi artumu, neatplėšdami vienas nuo kito akių.

Žaibišku judesiu Vandens Lelija tvirtai sugriebė raguotąją gyvatę už kaklo. Šliužas sušnypštė ir kirto tuštumon.

– Šaunus laimikis, – tarstelėjo Setau, nesiliaudamas mylėtis su savo žmona. – Pirmarūšiai nuodai, gauti visiškai nesivarginant.

Ūmai dailiosios Vandens Lelijos įkarštis atslūgo.

– Mane apniko bloga nuojauta.

– Dėl tos gyvatės?

– Ramziui gresia pavojus.

Gyvačių kerėtojas Setau, faraono vaikystės draugas, Ramzio įpareigotas jo vardu valdyti Nubijos provinciją, visada labai rimtai atsižvelgdavo į gražiosios burtininkės, kurią jis kadaise vedė, žodžius, kai jinai dėl ko nors jį perspėdavo. Dviese jie pagavo aibę gyvačių, vieną pavojingesnę už kitą, ir surinko didžiulį kiekį nuodų, būtinų veiksmingiems vaistams nuo įvairių sunkių ligų gaminti.

Branginą savo nepriklausomybę, uždaro būdo, vengią bereikalingo bendravimo su žmonėmis, Setau su Vandens Lelija vis dėlto lydėjo Ramzį karo žygiuose ir į Pietus, ir į Šiaurę, pasiau-

kojamai slaugydami sužeistuosius. Ėmę vadovauti valstybinei laboratorijai, jie buvo neapsakomai laimingi, kai faraonas paprašė juos rūpintis Nubija, kurią juodu taip mylėjo. Žinoma, Nubijos vietininkas, bailus prisitaikėlis, bandė užkirsti kelią jų užmojams, bet jis bijojo tos sutuoktinių poros, kurios buveinę saugojo kobros, ir nedrįso veikti prieš juos atvirai.

– Apie kokį pavojų tu šneki? – sunerimo Setau.

– Pati nežinau.

– Tu ką nors matai? Gal kieno nors veidą?

– Ne, – atsakė Vandens Lelija, – man tiesiog pasidarė lyg nejauku, lyg negera, bet aš akimirksniu suvokiau, kad Ramziui gresia pavojus.

Ji pakilo, tvirtai tebelaikydama gyvatę.

– Setau, tu negali likti nuošalyje.

– Ką gi aš galiu padaryti būdamas šičia?

– Keliaukime sostinėn.

– Nubijos vietininkas pasinaudos mūsų išvykimu ir atšauks visus mūsų potvarkius.

– Tiek to. Jeigu Ramziui reikia mūsų pagalbos, mes privalome būti šalia.

Atžagarusis Setau, kuriam joks aukštas pareigūnas neįstengė nei nurodinėti, nei įsakinėti, jau seniai nebesvarstė švelniosios Vandens Lelijos paliepimų.

Didysis Karnako žynys Nebu sulaukė gilios senatvės. Išmintingasis Ptahotepas aprašė savo garsiosiose „Maksimose“ jos požymius: žmogus visą laiką jaučia nuovargį ir vis didėjantį silpnumą; net dieną jam norisi miego; silpsta akys, nebeprigirdi ausys, trūksta jėgų, pavargsta širdis, sunku net žodį bepratarti, gelia kaulus; žmogus nebejaučia nei skonio, nei kvapo; jam darosi sunku ir atsistoti, ir atsisėsti.

Nors senąjį Nebu kamavo tie negalavimai, jis vis dar sąžiningai ėjo Ramzio jam patikėtas pareigas: rūpinosi dievo Amono ir

jo šventojo miesto Karnako turtais. Beveik visus ūkio reikalus didysis žynys perleido Bakhenui, antrajam žyniui, kuris valdė ir rikiavo aštuoniasdešimt tūkstančių žmonių, triūsiančių statybose, dirbtuvėse, laukuose, soduose ir vynuogynuose.

Kai Ramzis paskyrė jį didžiuoju žyniu, Nebu neapsigavo dėl jam suteiktos garbės; jis suprato Ramzio norą: jaunasis valdovas reikalavo, kad Karnakas paklustų jam ir nemėgintų siekti jokios nepriklausomybės. Tačiau Nebu neketino apsiriboti statytinio vaidmeniu: jis kovojo už tai, kad Karnakas nebūtų apiplėšiamas kitų šventyklų labui. Kadangi faraonas uoliai rūpinosi palaikyti darną visoje šalyje, Nebu buvo laimingas ir sėkmingai vykdė savo užduotį.

Gaudamas visas žinias iš Bakheno, senukas beveik nebeišeidavo iš savo kuklaus trijų kambarių namelio, pastatyto prie šventojo Karnako ežero. Vakarais jis mėgo laistyti vilkdalgių gėlynus, įrengtus abipus laukujų durų. Nebu buvo nutaręs, kad paprašys faraoną atleisti jį iš pareigų, kai jam pristigs jėgų pasirūpinti savo gėlėmis.

Kažkoks sodininkas, atsitūpęs prie vilkdalgių, ravėjo piktžoles. Nebu neslėpė esąs tuo nepatenkintas:

– Niekam neleidžiama kišti nagų prie mano vilkdalgių!

– Net Egipto faraonui?

Ramzis pakilo nuo žemės ir atsigręžė į senuką.

– Didenybe, prašau man atleisti...

– Gerai darai, kad pats prižiūri šią grožybę, Nebu. Tu gerai padirbėjai Egipto ir Karnako labui. Sodinti augalus, stebėti, kaip jie auga, palaikyti jų trapią ir tokią puikią gyvastį... Kas galėtų būti kilniau? Nefertarei mirus, aš ketinau tapti sodininku, atsisakyti ir sosto, ir valdžios.

– Jūs neturite teisės taip pasielgti, Didenybe.

– Aš tikėjausi, kad tu labiau mane suprasi.

– Kai poilsio siekia toks senis kaip aš, tai visai suprantama ir teisėta, bet jūs...

Ramzis pažvelgė į tekantį mėnulį.

– Artinasi audra, Nebu. Norint stoti akis į akį su siautėjančiais gaivalais, man reikia patikimų ir sumanių žmonių. Kad ir koks būtų tavo amžius ir sveikata, atidėk savo poilsį vėlesniam laikui ir toliau tvirta ranka valdyk Karnaką.

4

Hetitų imperijos pasiuntinys, nedidukas liesas šešiasdešimtmetis, sustojo prie Užsienio reikalų ministerijos durų. Kaip reikalavo paprotys, jis padėjo chrizantemų ir lelijų puokštę ant akmeninio aukuro paviano statulos papėdėje. Paviano pavidalu egiptiečiai vaizdavo raštininkų, šventosios kalbos ir pažinimo dievą Totą. Paskui hetitas kreipėsi į ietimi ginkluotą puskarininkį.

– Ministras manęs laukia, – sausai pareiškė jis.

– Tuoj pranešiu jam apie jūsų atvykimą.

Lūkuriuodamas sugrįžtančio kariškio, pasiuntinys ėmė vaikštinėti palei įėjimą. Aukštasis pareigūnas vilkėjo margu raudonai mėlynu apdaru, papuoštu kutais. Juodi jo plaukai blizgėjo nuo kvapaus aliejaus; smakrą dengė trumpai pakirpta puslankio formos barzda, siekianti smilkinius.

Pasitikti hetito atėjo besišypsantis Aša.

– Tikiuosi, aš nepriverčiau jūsų ilgai laukti? Eime į sodą, mielas bičiuli, ten mes galėsime ramiai pasikalbėti.

Palmės ir zizifmedžiai, augantys aplink mėlynų lotosų prižėlusį baseiną, teikė malonų pavėsį. Tarnas ant apvalaus vienakojo staliuko pastatė alebastro taures, pilnas gaivaus alaus, pintinėlę figų ir dingo.

– Būkite ramus, – tarė Aša, – čia niekas mūsų negirdi.

Hetitų pasiuntinys neskubėjo sėstis ant sudedamosios medinės kėdutės, ant kurios pūpsojo žaliu lininiu audeklu aptraukta pagalvėlė.

– Ko gi jūs bijote?

– Jūsų, Aša.

Egipto diplomatinės tarnybos viršininkas šypsojosi kaip šypsojęsis:

– Tiesa, man teko šnipinėti, bet tie laikai jau seniai praėjo. Aš tapau oficialiu asmeniu, kuris brangina savo padėtį, ir nebeturiu nė mažiausio noro leistis į abejotinus nuotykius.

– Kodėl turėčiau jumis tikėti?

– Todėl, kad aš, kaip ir jūs, turiu vienintelį tikslą: stiprinti taiką tarp mūsų tautų.

– Ar faraonas atsakė į paskutinį Hatušilio laišką?

– Žinoma. Ramzis parašė jam, kad karalienei Izetei ir jo žirgams klostosi kuo puikiausiai, ir pasidžiaugė, kad ištikimai laikomasi sutarties, kuri visiems laikams suvienijo Egiptą ir Hetitų imperiją.

Pasiuntinio veidas sustingo. Dabar tai buvo tik jausmus ir mintis slepianti kaukė.

– Mūsų akimis žiūrint, to visiškai nepakanka.

– Ko gi jūs tikėjotės?

– Imperatorių Hatušilį nemaloniai nustebino paskutinių faraono laiškų tonas. Jam susidarė įspūdis, kad Ramzis laiko jį savo pavaldiniu, o ne sau lygiu.

Hetitų diplomatas vos slėpė priešiškumą.

– Ar šis nepasitenkinimas įgavo grėsmingą mastą? – paklausė Aša.

– Bijau, kad taip.

– Nejaugi toks menkas nesutarimas galėtų priversti suabejoti mūsų sąjungos tvirtumu ir nauda?

– Hetitai išdidūs. Įžeidęs jų išdidumą užsitraukia kerštą.

– Argi būtų protinga taip išpūsti nereikšmingą nutikimą?

– Mūsų akimis žiūrint, jis labai reikšmingas.

– Tiesą sakant, bijau suprasti... Ar negalėtume apsvarstyti šio klausimo per derybas?

– Ne.

Aša seniai baiminosi, kad anksčiau ar vėliau tokia padėtis gali susidaryti. Kadešo mūšyje Hatušilis vadovavo sąjunginei kariuo-

menei, kurią Ramzis nugalėjo; imperatoriaus pagieža neišblėso, jis ieškojo bet kokios dingsties, siekdamas vėl įtvirtinti savo pranašumą.

– Nejaugi jūs ryšitės?..

– Nutraukti taikos sutartį, – užbaigė hetitas Ašos klausimą, sykiu į jį atsakydamas.

Aša nutarė panaudoti savo slaptąjį ginklą.

– Galbūt šis raštas paskatins jus grįžti prie taikesnio požiūrio?

Egiptietis įteikė hetitui Ramzio rašytą laišką. Diplomatas smalsiai peržvelgė tekstą ir ėmė balsiai jį skaityti:

Būk sveikas, mano broli Hatušili; tebūnie sveika tavo žmona ir tavo šeima; tegu klesti tavo žirgai ir tavo provincijos. Aš ką tik sužinojau, kad tu man priekaištauji: esą aš elgiąsis su tavimi kaip su vienu iš savo pavaldinių. Aš sielojuosi dėl to, kad tu taip manai. Būk tikras, jog jaučiu tau pagarbą, deramą tavo rangui ir titului; kas kitas, jei ne tu, yra hetitų imperatorius? Būk tikras, kad aš laikau tave savo broliu.

Pasiuntinys atrodė nustebęs.

– Šį laišką parašė pats Ramzis?

– Neabejokite tuo.

– Nejaugi Egipto faraonas prisipažįsta klydęs?

– Ramzis nori taikos. O aš turiu jums pranešti svarbų nutarimą: Pi-Ramzyje bus atidaryti svetimšalių rūmai, kur jūs ir kiti diplomatai nuolat turėsite savo patalpas ir patyrusių tarnautojų. Šitaip Egipto sostinė taps nuolatinio bendradarbiavimo su savo sąjungininkais ir pavaldiniais centru.

– Nuostabu, – pripažino hetitas.

– Ar galiu tikėtis, kad jūsų karingi ketinimai greit išsisklaidys?

– Bijau, kad ne.

Šįkart Aša tikrai sunerimo.

– Ar turiu iš jūsų žodžių suprasti, kad įsižeidusio imperatoriaus pykčio niekas nesušvelnins?

– Iš tikrųjų Hatušilis taip pat trokšta sustiprinti taiką, bet su viena sąlyga.

Ir hetitų pasiuntinys atskleidė tikruosius imperatoriaus ketinimus. Aša neteko noro šypsotis.

Kaip ir kasdien, tą rytą vakariniame Tėbų krante esančioje puikiojoje Gurnos šventykloje žyniai atlikinėjo apeigas, skirtas Sečio *ka.* Atsakingasis už šias gedulingas apeigas jau rengėsi sudėti ant aukuro atnašaujamas vynuoges, figas ir kadagio šakeles, kai vienas iš pavaldinių pakuždėjo jam į ausį keletą žodžių.

– Faraonas – šičia? Betgi manęs niekas neperspėjo!

Atsigręžęs žynys pastebėjo aukštą, baltu lino apdaru vilkintį valdovą. Ramzio galia ir jo skleidžiama energija visada išskirdavo jį iš besimeldžiančiųjų minios.

Faraonas paėmė padėklą su atnašaujamomis aukomis ir įėjo į koplyčią, kur gyvavo jo tėvo siela. Kaip tik šioje šventykloje Setis kadaise paskelbė savo jaunėlio sūnaus vainikavimą, šitaip užbaigdamas jaunuolio supažindinimą su valdovo amatu. Tėvas griežtai ir su meile rūpinosi Ramzio ugdymu nuo pat jo paauglystės. Atėjus laikui, dvi karūnos, du magiškieji abiejų karalystės dalių valdžios simboliai, buvo tvirtai uždėtos ant galvos Šviesos Sūnui, kurio likimas tapo Egipto likimu.

Valdyti šalį po Sečio atrodė neįmanoma. Tačiau Ramzis savo laisva valia atmetė bet kokį kitą kelią. Jis pasirinko gyventi pagal Įstatymą, stengdamasis įtikti dievams, kad žmonės būtų laimingi.

Šiandien Setis, Tuja ir Nefertarė vaikštinėjo puikiaisiais amžinybės keliais ir plaukiojo dangiškomis valtimis; žemėje jų vardus įamžino jų kapai ir šventyklos. Pajutę norą atskleisti ano pasaulio paslaptis, žmonės šauksis jų *ka.*

Baigęs apeigas, Ramzis pasuko į šventyklos sodą, kur visų aukščiausiame figmedyje suko lizdus pilkieji garniai.

Jį pakerėjo švelni ir lėta obojaus melodija. Žemi jos tonai skam-

bėjo liūdnai, tačiau tą liūdesį lyg šypsnys praskaidrindavo dainninga moduliacija, tarsi muzikantė būtų norėjusi pasakyti, kad viltis visada išsklaido sielvartą.

Sėdėdama ant neaukštos sienelės, kurią tanki lapija saugojo nuo saulės, ji grojo užsimerkusi, paskendusi savajame garsų pasaulyje. Juodi Meritamon plaukai spindėjo net šešėlyje, o tyrais ir taisyklingais veido bruožais ji buvo panaši į deivę. Dabar jai buvo trisdešimt treji. Tai buvo jauna, tobulai pražydusio grožio moteris.

Ramziui suspaudė širdį. Ji buvo tokia panaši į savo motiną Nefertarę, kad galėjo būti palaikyta jos antrininke. Iš mažens gabi muzikai, Meritamon dar visai jauna nutarė pasitraukti šventyklon, gyventi ten kaip atsiskyrėlė ir tarnauti dievams. Kadaise apie tai svajojo ir Nefertarė, tačiau Ramzis neleido jai įgyvendinti savo svajonių, paprašęs jos rankos ir padaręs ją didžiąja valdovo sutuoktine. Meritamon būtų galėjusi tapti viena iš pagrindinių Karnako šventyklos žynių muzikančių, bet jai buvo mieliau likti čia, Sečio sielos kaimynystėje.

Paskutiniai melodijos garsai nuskriejo aukštyn, saulės link. Muzikantė padėjo ant sienelės savo obojų ir atsimerkė. Jos akys buvo žalsvai mėlynos – kaip jūra.

– Tėve! Ar seniai tu čia?

Ramzis apkabino dukterį ir ilgai nepaleido jos iš glėbio.

– Man tavęs labai trūksta, Meritamon.

– Faraonas yra šalies sutuoktinis, jo vaikas – visa tauta. Juk tu turi daugiau nei šimtą sūnų ir dukterų; nejaugi ir mane dar prisimeni?

Ramzis atsitraukė, bet nepaliovė grožėjęsis Meritamon.

– „Karališkieji vaikai“... Juk tai – tik garbės titulas, o tu esi Nefertarės – mano vienintelės meilės – duktė.

– Dabar tavo žmona – gražioji Izetė.

– Tu man dėl to priekaištauji?

– Ne, tu pasielgei teisingai. Ji tavęs neišduos.

– Ar atvyksi į Pi-Ramzį?

– Ne, tėve. Pasaulis už šventyklos sienų man nuobodus. Kas gali būti svarbiau už atliekamas apeigas? Aš kasdien galvoju apie motiną: juk aš įgyvendinu jos svajonę ir esu tikra, kad jos amžinybė minta mano laime.

– Tu paveldėjai jos būdą ir grožį. Ar turiu nors menką galimybę tave įtikinti?

– Jokios, ir tu puikiai tai žinai.

Ramzis švelniai paėmė ją už rankų.

– Tikrai jokios?

Meritamon nusišypsojo taip žaviai, kaip kitados tai gebėdavo Nefertarė:

– Gal išdrįsi man įsakyti?

– Tu – vienintelė būtybė, kuriai faraonas atsisako primesti savo valią.

– Tu nieko neprarandi, tėve; šventykloje iš manęs daugiau naudos nei dvare. Man atrodo, kad svarbiausia mano užduotis – palaikyti mano senelio, močiutės ir motinos sielų gyvybę. Kokį pasaulį mes sukursime, jei nepalaikysime ryšio su protėviais?

– Tad grok tą dangiškąją muziką, Meritamon: Egiptui jos prireiks.

Ramzio dukters širdį sugniaužė nerimas:

– Kokio pavojaus tu baiminiesi, tėve?

– Mums gresia audra.

– Argi tu nesi audrų valdovas?

– Grok, Meritamon, grok ir faraonui; kurk dainingas melodijas, žavėk dievybes, atviliok jas į mūsų žemę. Gresia audra, ir ji bus baisinga.

5

Seramana vožė kumščiu į sargybinių būstinės sieną. Atskilęs tinko gabalas trenkėsi į grindis ir sutrupėjo kone į dulkes.

– Ką reiškia – dingo?!

– Dingo, viršininke, – patvirtino kareivis, įpareigotas sekti hetitų karalaitį Uri-Tešubą.

Milžinas sardas sugriebė savo pavaldinį už pečių, ir nelaimėliui, nors jis buvo tvirtas vyrukas, pasirodė, kad Seramanos letenos tuoj jį suknežins.

– Ką tu – tyčiojiesi iš manęs?!

– Ne, viršininke; prisiekiu, ne!

– Vadinasi, jis paspruko tau iš panosės?

– Jis įsimaišė į minią.

– Kodėl neįsakei iškrėsti kvartalo namų?

– Juk tas Uri-Tešubas – laisvas žmogus, viršininke! Mes neturime jokio pagrindo paleisti jo pėdomis tvarkos sergėtojų. Viziris mus apkaltintų pažeidus įstatymą.

Seramana sušnarpštė kaip įniršęs bulius, bet paleido pavaldinį. Nevykėlis buvo teisus.

– Ką įsakysite, viršininke?

– Padvigubinti faraono apsaugą. Pirmajam drausmės pažeidėjui aš taip vošiu per makaulę, kad šalmas prilips jam prie pakaušio!

Ramzio asmens sargybos kariai nė nemanė lengvabūdiškai nuleisti negirdomis sardo grasinimų. Jie puikiai žinojo, kad buvęs piratas, apimtas įniršio, nesunkiai gali juos įvykdyti.

Norėdamas išlieti įtūžį, Seramana ėmė mėtyti durklus, stengdamas įsmeigti juos į patį taikinio vidurį. Uri-Tešubo dingimas

nežadėjo nieko gera. Apimtas neapykantos, hetitas panaudos atgautąją laisvę kaip ginklą prieš Egipto valdovą. Tačiau – kada ir kokiu būdu?

Lydimas Ašos, Ramzis pats iškilmingai atidarė svetimšalių rūmus, dalyvaujant miniai diplomatų. Aša, niekada nestokojęs gražbylystės, pasakė karštą kalbą, kurioje vis kartojosi žodžiai „taika", „širdinga santarvė", „prekių mainai" ir „bendradarbiavimas". Kaip priderėjo, iškilmės, kurios pabrėžė, kad Pi-Ramzis tampa visoms tautoms atvira Artimųjų Rytų sostine, baigėsi prašmatnia puota.

Iš savo tėvo Sečio Ramzis buvo paveldėjęs galią kiaurai matyti žmogaus proto ir sielos paslaptis; tad nors Aša puikiai mokėjo apsimesti ir slėpti savo mintis, Ramzis žinojo, kad jo draugas nerimauja ir kad jo rūpesčiai susiję su valdovo nujaučiama audra.

Vos tik iškilmės pasibaigė, abu vyrai atsiskyrė nuo visų Ramzio darbo kambaryje.

– Tu pasakei puikią kalbą, Aša.

– Kaip pridera diplomatui, Didenybe. Sumanymas atidaryti tokius rūmus dar labiau tave išgarsins.

– Kokios nuomonės hetitų pasiuntinys apie mano laišką?

– Kuo geriausios.

– Bet Hatušilis reikalauja kažko daugiau, tiesa?

– Labai gali būti.

– Aša, tu kalbiesi ne su savo kolega diplomatu. Aš reikalauju, kad pasakytum man tiesą.

– Ką gi, gal iš tiesų geriau tave perspėti: jei nesutiksi su Hatušilio keliamomis sąlygomis, kils karas.

– Jis drįsta man grasinti? Tokiu atveju aš nenoriu tų jo sąlygų nei girdėti, nei žinoti.

– Išklausyk manęs, maldauju! Mudu taip stengėmės, kol pasiekėme taiką, kad negalime leisti jai akimirksniu sužlugti.

– Kalbėk atvirai, ničnieko nuo manęs neslėpdamas.

– Tu žinai, kad Hatušilis su savo žmona Putuhepa turi dukterį. Sako, kad ta jauna moteris esanti labai graži ir įžvalgaus proto.

– Tuo geriau jai.

– Hatušilis pageidauja sustiprinti taiką; pasak jo, geriausias būdas tai padaryti yra vedybos.

– Ar turiu suprasti, kad?..

– Tu supratai man vos prasižiojus. Norėdamas galutinai sutvirtinti mūsų santarvę, Hatušilis reikalauja, kad tu ne tik vestum jo dukterį, bet ir padarytum ją didžiąja faraono sutuoktine.

– Gal pamiršai, kad tas pareigas eina gražioji Izetė?

– Hetitui tokios smulkmenos neturi reikšmės. Žmona privalo paklusti savo vyrui; jei jis su ja skiriasi, jai lieka tik tylomis nusilenkti jo valiai.

– Mes gyvename Egipte, Aša, o ne kokiame nors laukinių krašte. Nejaugi tu patarsi man atstumti Izetę, kad galėčiau vesti hetitę, savo pikčiausio priešo dukterį?

– Kuris šiandien yra tavo geriausias sąjungininkas, – pataisė Ramzį jo užsienio reikalų ministras.

– Tas Hatušilio reikalavimas – visiška nesąmonė, kelianti pasipiktinimą!

– Iš pažiūros – taip; o iš tikrųjų jis gana įdomus.

– Aš neketinu šitaip žeminti Izetės.

– Tu ne toks sutuoktinis kaip visi kiti; Egipto gerovė ir didybė turi tau rūpėti labiau už jausmus.

– Tu suviliojai tiek moterų, Aša, kad pamiršai, kas yra gėda ir padorumas.

– Aš nežinau, kas yra ištikimybė, – tas tiesa; bet tai, ką pasakiau apie tavo vedybas, aš pasakiau kaip tavo ministras ir draugas.

– Nėra reikalo klausti, ką apie jas galvoja mano sūnūs Kha ir Merenptahas; aš iš anksto žinau jų atsakymą.

– Kas galėtų jiems priekaištauti už tai, kad jie gerbia savo motiną – gražiąją Izetę, didžiąją valdovo Ramzio sutuoktinę? Karas ar taika... Tu privalai pasirinkti.

– Papietaukime kartu su Ameniu; aš noriu su juo pasitarti.

– Tu galėsi išgirsti ir Setau nuomonę – jis ką tik atvyko iš Nubijos.

– Na, pagaliau bent viena puiki žinia!

Gyvačių kerėtojas Setau, įsimylėjęs Nubiją; įžvalgusis diplomatas Aša; pareigingasis ir ištikimasis raštininkas Amenis... Iš aukštosios Memfio mokyklos mokinių, kurie prieš daugelį metų džiaugėsi siejusia juos draugyste ir bandė suvokti tikrosios valdžios prigimtį, trūko tik Mozės.

Ruošdamas šauniajam ketvertui vaišes, Ramzio virėjas pranoko visus lūkesčius: kvadratiniais gabaliukais supjaustyti porai su aguročiais, troškinti mėsos padaže; kmynais pagardintas ėriuko kepsnys su figų tyre; marinuoti inkstai; ožkos pieno sūris; medaus pyragas, užpiltas ceratonijos sultimis... Draugų susitikimo garbei Ramzis įsakė atnešti raudonojo trečiųjų Sečio valdymo metų vyno, kurio aromatas taip pakerėjo Setau, kad jis tik palaimingai dūsavo.

– Setis vertas begalės pagyrimų! – sušuko kobrų draugas, vilkįs nesunešiojama antilopės kailio palaidine su daugybe kišenių, permirkusių vaistais nuo gyvačių nuodų. – Jei valdymo laikotarpiu gaminami tokie stebuklai, vadinasi, jį laimina dievai.

– Deja, elegantiškai rengtis tu taip ir neišmokai, – apgailestaudamas konstatavo Aša.

– Visai neišmokai, – pritarė jam Amenis.

– Nagi tu, raštininke! Tenkinkis tuo, kad valgai antra tiek, kiek sveri, ir nekišk nosies kur nereikia! Beje, atskleisk paslaptį, kaip tau pavyksta nestorėti?

– Reikia uoliai dirbti Egipto labui – štai ir visa paslaptis.

– Ar turi man kokių priekaištų dėl Nubijos valdymo?

– Jeigu aš jų turėčiau, tai jau seniai būčiau parašęs neigiamą atsiliepimą.

– Kai judu baigsite žodžiuotis, – įsiterpė Aša, – mes galėsime pereiti prie rimtesnių dalykų.

– Trūksta tiktai Mozės, – susimąstęs priminė bičiuliams Ramzis. – Kur jis dabar, Aša?

– Vis dar klaidžioja po dykumą ir kaunasi. Jis niekada nenusigaus į savo Pažadėtąją žemę.

– Mozė pasuko ne tuo keliu, bet šitas kelias veda į tikslą, kurį jis pasieks.

– Aš ilgiuosi jo kaip ir tu, – prisipažino Amenis, – tačiau kaip pamiršti, kad mūsų draugas hebrajas išdavė Egiptą?

– Ne laikas skendėti prisiminimuose, – nukirto Setau. – Šitaip mus palikęs draugas man nebe draugas.

– Ar tu jį atstumtum, jei jis pripažintų savo kaltę ir atsiprašytų? – paklausė Ramzis.

– Kai žmogus peržengia tam tikras ribas, jis nebegali grįžti atgal. Atleidžiama tik silpniesiems.

– Laimė, kad Ramzis nepatikėjo tau mūsų diplomatinės tarnybos, – atsiduso Aša.

– Turint reikalų su gyvatėmis, dalinių priemonių nebūna: nuodai arba išgydo, arba nužudo.

– Ne Mozė mums dabar rūpi, – pasakė Amenis.

– Jei aš atvykau čia, – paaiškino Setau, – tai tik Vandens Lelijos nuopelnas; juk ji turi aiškiaregystės dovaną, tad ir perspėjo mane dėl grėsmės, pakibusios virš valdovo galvos. Ramziui gresia pavojus, juk taip?

Faraonas to nepaneigė. Setau atsigręžė į Amenį.

– Užuot riję tą pyragą, pasakyk, ką tau pavyko išsiaiškinti?

– Nagi... nieko! Kiek aš galiu spręsti, viskas gerai.

– O tu ką pasakysi, Aša?

Diplomatas nusiplovė rankas indelyje su vandeniu, kvepiančiu citrina.

– Hatušilis iškėlė netikėtą reikalavimą: jis nori, kad Ramzis vestų jo dukterį.

– Na, ir kas čia tokio? – pralinksmėjo Setau. – Būta dėl ko sukti galvą! Tokios diplomatinės vedybos sėkmingai rengiamos nuo senų senovės, ir ta hetitė bus dar viena faraono žmona tarp jau turimų!

– Šiuo atveju padėtis sudėtingesnė.

– O ką, bene pažadėtoji baisiai bjauri?

– Hetitų imperatorius pageidauja, kad jo duktė taptų didžiąja valdovo sutuoktine.

Setau užsiplieskė:

– Tai reiškia... kad mūsų senas priešas verčia faraoną išvaryti Izetę!

– Kiek per stipriai pasakyta, – pastebėjo Aša, – bet tau netrūksta įžvalgumo.

– Nekenčiu hetitų, – prisipažino Setau, išlenkdamas dar vieną taurę vyno. – Žinoma, gražioji Izetė – tai ne Nefertarė, bet ji nenusipelnė tokio likimo.

– Bent jau šį kartą aš su tavimi sutinku, – niurgzliai pritarė gyvačių kerėtojui Amenis.

– Abu jūs – karštakošiai, – pareiškė Aša. – Juk kalbama apie taiką!

– Tegu hetitai neprimeta mums savų įstatymų! – atkakliai laikėsi savo nuomonės Setau.

– Jie jau nebėra mūsų priešai, – priminė užsienio reikalų ministras.

– Klysti! Hatušilis ir į jį panašūs niekada neatsižadės kėslų užkariauti Egipto.

– Tai tu klysti. Hetitų imperatorius nori taikos, bet jis kelia savo sąlygas. Kodėl turėtume nieko negalvodami jas atmesti?

– Aš pasitikiu tik nuojauta.

– O aš jas apgalvojau, – pasakė Amenis. – Aš nelabai vertinu gražiąją Izetę, bet ji yra Egipto karalienė, didžioji valdovo sutuoktinė, kurią Ramzis pasirinko, mirus Nefertarei. Niekas, nors jis būtų ir hetitų imperatorius, neturi teisės jos įžeisti.

– Kokia beprotybė! – sušuko Aša. – Tai gal norit pasmerkti mirčiai tūkstančius egiptiečių, paskandinti kraujyje mūsų šiaurinius protektoratus ir užtraukti pavojų visam kraštui?

Amenis su Setau klausiamai pažvelgė į Ramzį.

– Aš pats nuspręsiu, kaip pasielgti, – tarė faraonas.

6

Vilkstinės šeimininkas dvejojo.

Ar jam keliauti į pietus jūros pakrante per Beirutą, kirsti Kanaaną ir tada pasiekti Silę, ar pasukti keliu palei Anti-Libano kalnyną ir Hermono kalną, paliekant Damaską rytuose?

Finikijai žavesio tikrai netrūko: ąžuolų ir kedrų miškai, išganingą pavėsį teikią riešutmedžiai, figmedžiai su gardžiais vaisiais, svetingi kaimeliai, kuriuose taip malonu apsistoti...

Tačiau reikėjo kuo greičiau pristatyti į Pi-Ramzį smilkalus – tuos vertinguosius smilkalus, nežmoniškomis pastangomis surinktus Arabijos pusiasalyje.

Prie baltųjų smilkalų, kuriuos egiptiečiai vadino *sonter* – „tasai, kuris sudievina“, būdavo pridedama rausva mira, tokia pat brangi. Šventykloms reikėjo tų retų medžiagų religinėms apeigoms; sklindantys šventovėse jų kvapai kilo į dangų ir patiko dievams. Nemažai smilkalų reikėjo taip pat balzamuotojams bei gydytojams.

Arabijos santalmedis su smulkiais tamsiai žaliais lapeliais būdavo penkių–aštuonių metrų aukščio; rugpjūtį ir rugsėjį skleisdavosi jo auksaspalviai žiedai su purpuriniais viduriukais, o po žieve imdavo kauptis baltų sakų lašeliai. Patyręs žmogus, mokąs nugrandyti žievę, rinkdavo derlių triskart per metus, kartodamas seną užkeikimą: „Būki laimingas su manimi, smilkalų medi, Faraonas tave užaugins“.

Vilkstinės taip pat gabendavo iš Azijos varį, alavą, stiklą, ir nors tos prekės turėjo paklausą ir derėtis dėl jų buvo vienas malonumas, jos nebuvo tokios vertingos kaip smilkalai. Kai šis kro-

vinys bus pristatytas užsakovui, šeimininkas pelnytai leis sau atsikvėpti savo puikiojoje sodyboje, esančioje Nilo deltoje.

Jau spėjęs nuplikti ir užsiauginti geroką pilvą, smilkalų tiekėjas buvo šaunus ne tik užstalėje: jis ir į darbą žiūrėjo rimtai. Jis pats tikrindavo vežimų būklę ir rūpinosi asilų sveikata, o tarnautojams, kuriuos jis gerai maitino ir leisdavo ilgai ilsėtis, nevalia būdavo nei skųstis, nei dejuoti, antraip jie galėdavo bemat netekti darbo.

Vilkstinės šeimininkas pasirinko kalnų takelį, kuris buvo sunkesnis, bet trumpesnis nei kelias jūros pakrante. Daug kur uolos užstojo saulę, ir gyvulius gaivino šiokia tokia vėsa.

Asilai žvaliai tapeno į priekį, dvidešimt jų varovų niūniavo, dvelkiąs vėjas lengvino kelią.

– Šeimininke...

– Kas yra?

– Man rodos, mums iš paskos kažkas seka.

Vilkstinės šeimininkas gūžtelėjo pečiais.

– Laikas būtų pamiršti, kad buvai samdytas kareivis! Dabar taika, ir mūsų kelionei niekas negresia.

– Gal ir taip, bet mums iš paskos vis tiek kažkas seka. Keista.

– Mes gi ne vieninteliai pirkliai, keliaują šiomis vietovėmis!

– Jeigu tai valkatos, aš neketinu atiduoti jiems savojo maisto davinio.

– Liaukis sukęs galvą dėl nebūtų dalykų; verčiau prižiūrėk savo asilus.

Priešakinė vilkstinės dalis ūmai sustojo.

Įpykęs šeimininkas puolė ten ir pamatė, kad asilams neleidžia toliau žingsniuoti riogsanti ant tako šakų krūva.

– Ko gi jūs laukiat?! Meskit jas šalin!

Tą pačią akimirką, kai vilkstinės priekyje stovėję varovai ėmėsi darbo, strėlių papliūpa patiesė juos ant žemės. Kiti varovai, priblokšti tokio netikėtumo, bandė bėgti, bet neįstengė pasprukti nuo užpuolikų. Buvęs samdytasis kareivis mostelėjo durklu, užsi-

ropštė akmenuotu šlaitu ir puolė vieną iš lankininkų, bet ilgaplaukis stipruolis perskėlė jam galvą trumpakočio kirvio ašmenimis.

Susidūrimas truko vos keletą akimirkų. Liko gyvas tik vilkstinės šeimininkas. Drebėdamas iš siaubo, nepajėgdamas nė krustelėti, jis žiūrėjo į besiartinantį žudiką, kurio plati krūtinė buvo apžėlusi tankiais rudais gyvaplaukiais.

– Palik mane gyvą... Aš padarysiu tave turtuoliu!

Uri-Tešubas nusikvatojo ir suvarė kalaviją nelaimėliui į pilvą. Hetitas nekentė pirklių.

Jo sėbrai finikiečiai surankiojo strėles, ištraukę jas iš lavonų. Asilai pakluso savo naujųjų šeimininkų raginimams ir leidosi į kelią.

Sirui Rajai Uri-Tešubo žiaurumas kėlė baimę, bet jis nerado geresnio sąjungininko, kuris paremtų ir gintų sąmokslininkus, nepripažįstančius taikos ir trokštančius bet kokiu būdu nuversti Ramzį. Kol truko paliaubos, Raja turtėjo; tačiau jis buvo tikras, kad karas vėl įsiliepsnos ir hetitai puls Egiptą. Kariuomenė susigrąžins savo buvusį vyriausiąjį karvedį Uri-Tešubą, kuris įkvėps jai ryžtą siekti pergalės, o tada Raja, padėjęs Muvatalio sūnui iškilti iš bedugnės, anksčiau ar vėliau užims aukštą padėtį jo dvare.

Kai hetitas įžengė į siro prekių sandėlį, Raja nejučia pasitraukė atatupstas. Jis suprato, kad tas žiaurus, ūmus ir sykiu šaltakraujis žmogus gali perrėžti jam gerklę vien iš malonumo žudyti.

– Jūs jau sugrįžote!

– Argi tu nesidžiaugi mane matydamas, Raja?

– Žinoma, džiaugiuosi, karalaiti! Bet jūsų laukė ne toks jau paprastas darbelis, ir...

– Aš jį supaprastinau.

Pirklio barzdikė virptelėjo. Jis buvo prašęs Uri-Tešubą susisiekti su finikiečiais ir perpirkti iš jų smilkalus, atgabentus iš Arabijos pusiasalio. Derybos galėjo užtrukti, bet Raja buvo davęs Uri-Tešubui tiek alavo plokštelių, kad jų turėjo pakakti įkal-

bėti vilkstinės šeimininką perleisti krovinį. Siras pridėjo dar ir kontrabanda įvežto sidabro plokštelę, retų vazų ir gražaus audeklo rietimų.

– Supaprastinote... Kokiu būdu?

– Pirkliai plepa, o aš veikiu.

– Taigi jūs lengvai įkalbėjote vilkstinės šeimininką parduoti jums smilkalus.

Uri-Tešubas nusišypsojo. Lygiai taip pat išsieptų dantis grobiu patenkintas plėšrūnas.

– Labai lengvai.

– O juk jis – kietas riešutėlis ir nelabai sukalbamas.

– Mano kalavijo dar niekas nenuginčijo.

– Nejaugi jūs...

– Aš pasamdžiau kareivius, ir mes užmušėme vilkstinės varovus, įskaitant ir jos šeimininką.

– Bet kodėl?

– Todėl, kad aš nemėgstu derėtis. Aš turiu smilkalus – argi ne tai svarbiausia?

– Bus pradėtas tyrimas!

– Mes sumetėme kūnus į gilią daubą.

Raja nebe pirmą kartą pagalvojo, kad verčiau būtų ramiai sau gyvenęs kaip paprastas pirklys; bet trauktis buvo per vėlu. Jeigu jis parodytų nors menkiausią neryžtingumą, Uri-Tešubas nedvejodamas jo atsikratytų.

– Na, ką darysime dabar?

– Mes turime sunaikinti smilkalus, – pasakė Raja.

– Betgi tas krovinys vertas lobio!

– Tikrai taip, bet pirkėjas, kad ir kas jis būtų, mus išduos. Tie smilkalai buvo skirti šventykloms.

– Man reikia ginklų, arklių ir samdytų kareivių.

– Tik nesugalvokite parduoti smilkalus – tai didžiulė rizika!

– Pirklių patarimai visada šlykštūs! Ne aš, o tu parduosi tuos smilkalus: nedideliais kiekiais; pirkliams, išvykstantiems į Grai-

kiją ir Kiprą. O mes pradėsime burti patikimus vyrus, pasiryžusius sužlugdyti tą prakeiktą taiką.

Uri-Tešubo planas buvo visai protingas. Pasinaudojęs tarpininkais finikiečiais, Raja parduos smilkalus be ypatingos rizikos. Nuo seno Egiptui priešiškoje Finikijoje buvo radę prieglobstį daug nepatenkintųjų Hatušilio politika.

– Reikia, kad mane laikytų padoriu, gerbtinu žmogumi, – tęsė hetitas. – Seramana liausis mane persekiojęs tik tada, kai aš atrodysiu esąs nerūpestingas dykinėtojas, besivaikąs gyvenimo malonumų.

Raja susimąstė.

– Tuomet jums reikia vesti turtingą ir garbingą moterį. Vienintelė išeitis – turtinga našlė, išsiilgusi meilės.

– Gal turi tokią po ranka?

Raja pakrapštė barzdikę.

– Aš pažįstu labai daug žmonių... Šis tas man atėjo į galvą. Kitą savaitę surengsiu puotą ir supažindinsiu jus.

– Kada iš Arabijos pusiasalio bus išsiųstas kitas smilkalų krovinys?

– Dar nežinau, bet mes turime laiko. Mano žmonės būtinai mus perspės. Bet... jeigu bus dar kartą griebtasi smurto, ar neužsitrauksime Egipto kariuomenės atsako?

– Neliks jokių pėdsakų, ir Egipto valdžia nežinos nė ką manyti apie tą įvykį. O mes turėsime savo rankose visą metinį smilkalų derlių. Bet kodėl tu taip įsitikinęs, kad smilkalų trūkumas pakenks Ramziui ir nusilpnins jo valdžią?

– Egiptui svarbiausia – teisingai atlikinėti apeigas. Jeigu jos neatliekamos pagal taisykles, nustatytas dar protėvių laikais, iškyla pavojus šalies pusiausvyrai. Kai žyniai pastebės, kad jiems trūksta smilkalų ir miros, jie atsigręš prieš Ramzį. O ką jis galės padaryti? Tik pripažinti savo neapdairumą. Jis bus apkaltintas paniekinęs dievus ir užsitrauks žynių bei liaudies nepasitenkinimą. Jei mums pavyks paskleisti keletą melagingų gandų, kurie

padidins sumaištį ir paliks Ramzį be vieno kito labai svarbaus paramos šaltinio, pagrindiniuose miestuose prasidės dideli neramumai.

Uri-Tešubas įsivaizdavo Egiptą, kuriame siaučia ugnis, liejasi kraujas ir siautėja plėšikai, hetitų kariuomenės sutryptas faraono karūnas, siaubo apimto Ramzio žvilgsnį.

Neapykanta taip iškreipė hetito veidą, kad pirklys ne juokais išsigando. Kelias akimirkas Uri-Tešubas skendėjo tamsybių karalystėje, pamiršęs žmonių pasaulį.

– Aš noriu smogti greit ir smarkiai, Raja.

– Pone, būtina turėti kantrybės; Ramzis – pavojingas priešas. Skubotumas užtrauktų mums pražūtį.

– Man teko girdėti kalbų apie jo magiškąją apsaugą... Bet senstant ji silpsta, o Nefertarės nebėra, ir ji nebegali padėti tam prakeiktam valdovui.

– Mūsų šnipinėjimo tinklui kadaise pavyko patraukti savo pusėn Ramzio brolį ir ministrą Mebą, – priminė Raja. – Jie nebegyvi, bet aš išsaugojau nemaža vertingų ryšių su aukštais pareigūnais. Kartais tie valdininkai mėgsta paplepėti; vienas iš jų man sakė, kad diplomatiniai santykiai tarp Hetitų imperijos ir Egipto gali pašlyti.

– Puiki naujiena! O kokia tos nesantarvės priežastis?

– Ta paslaptis dar labai saugoma, bet aš tikrai sužinosiu šį bei tą daugiau.

– Sėkmė baigia atsigręžti mūsų pusėn, Raja! Negi tu manai, kad aš toks pavojingas kaip Ramzis?

7

Prieš apipildama liekną gražiosios Izetės kūną šiltu pakvėpintu vandeniu, jos tarnaitė ilgai muilino karalienės nugarą. Ji naudojo medžiagą, kurioje buvo gausu saponinų, gaunamų iš vertingo ir vaisingo medžio – balanito žievės bei vaisių minkštimo. Paskendusi savo svajose, Egipto karalienė leidosi šukuojama, o nagų prižiūrėtoja tuo metu kruopščiai dirbo savo darbą, palinkusi prie Izetės rankų. Tarnas atnešė karalienei taurę šviežio pieno.

Pi-Ramzyje Izetė jautėsi laisviau ir patogiau nei Tėbuose. Ten, vakariniame Nilo krante, Karalienių slėnyje, buvo Nefertarės kapas, Ramezėjuje – jos koplyčia, kur Ramzis dažnai pats atlikinėdavo apeigas; o čia, faraono įkurtoje sostinėje, gyvenimas virte virė, ir buvo mažiau mąstoma apie praeitį ir apie anapus.

Karalienė paėmė disko formos veidrodį, pagamintą iš nušlifuotos bronzos. Jo rankenėlė vaizdavo nuogą ilgakoję moterį papiruso žiedynu padabinta galva. Izetė ilgai žvelgė į savo atvaizdą.

Taip, ji vis dar graži; jos oda švelni kaip brangiausias audeklas, veidas išliko nepaprastai skaistus, o akys švyti meile. Bet jos grožis niekada neprilygo ir neprilygs Nefertarės grožiui. Izetė buvo dėkinga Ramziui už tai, kad jis nemelavo jai ir nežadėjo pamiršiąs savo pirmąją didžiąją sutuoktinę. Izetė nepavyduliavo Nefertarei, priešingai – jai jos trūko. Gražioji Izetė niekada netroško užimti Nefertarės vietos; ji padovanojo Ramziui du sūnus, ir šito pakako, kad ji jaustųsi laiminga.

Kokie jie buvo skirtingi! Vyresnysis, trisdešimt septynerių metų Kha, ėjo žynio pareigas ir didžiausią savo laiko dalį praleisdavo šventyklų bibliotekose; jaunesnysis, dvidešimt septynerių metų

Merenptahas, toks pat raumeningas ir tvirtai sudėtas kaip jo tėvas, buvo aiškiai linkęs vadovauti. Kuriam nors iš jųdviejų galbūt bus lemta valdyti Egiptą; tačiau faraonas galėjo pasirinkti įpėdiniu vieną iš daugelio savo „karališkųjų sūnų", kurių dauguma puikiai sugebėjo spręsti šalies valdymo klausimus.

Izetei nerūpėjo nei valdžia, nei ateitis. Ji mėgavosi kiekviena likimo jai suteikto stebuklo akimirka. Gyventi šalia Ramzio, drauge su juo dalyvauti apeigose ir iškilmėse, matyti, kaip jis valdo Abi Žemes... Kas galėjo būti nuostabiau?

Tarnaitė supynė karalienės plaukus, iškvėpino juos mira, paskui uždėjo trumpą peruką, kurį papuošė perlų ir karneolio diadema.

– Atleiskite, kad leidžiu sau per daug laisvės, bet negaliu nutylėti: Jūsų Didenybė tokia žavinga!

Izetė šyptelėjo. Ji privalėjo likti graži dėl Ramzio, ji turi priversti jį kuo ilgiau pamiršti, kad jos jaunystė jau prabėgo.

Jis įėjo kaip tik tą akimirką, kai Izetė stojosi nuo kėdutės. Joks vyras negalėjo jam prilygti, joks vyras nebuvo nei toks protingas, nei toks stiprus, nei toks išvaizdus. Dievai suteikė jam viską, o jis atidavė tą dovaną savo kraštui.

– Ramzi! O aš dar neapsirengusi.

– Man reikia su tavim pasikalbėti apie vieną labai svarbų reikalą.

Gražioji Izetė baiminosi visų tų svarbių reikalų. Nefertarė mokėjo valdyti, o ji – ne. Būtinybė vairuoti valstybės laivą kėlė jai siaubą.

– Tai, ką tu nutarsi, bus gera ir teisinga.

– Tas reikalas tiesiogiai susijęs su tavimi ir – su taika.

– Būk geras, paaiškink, ką tai reiškia!

– Hatušilis reikalauja, kad aš vesčiau jo dukterį.

– Kas gi čia tokio? Vedybos diplomatiniais sumetimais...

– Jis reikalauja kur kas daugiau: kad jo duktė taptų mano didžiąja sutuoktine.

Gražioji Izetė tarsi suakmenėjo; paskui jos akys priplūdo ašarų. Stebuklas baigėsi. Jai reikia pasitraukti ir užleisti vietą jaunai ir gražiai hetitei – širdingos santarvės tarp Egipto ir Hetitų imperijos simboliui. Politikos svarstyklėse gražioji Izetė buvo lengvesnė už plunksnelę.

– Tu spręsk, – pasakė Ramzis. – Ar sutinki atsisakyti savo padėties ir pasitraukti?

Karalienė gailiai šyptelėjo.

– Toji hetitų karalaitė turbūt labai jauna...

– Jos amžius neturi jokios reikšmės.

– Tu suteikei man tiek laimės, Ramzi; tavo valia – Egipto valia.

– Vadinasi, tu paklūsti.

– Trukdyti taikai būtų nusikaltimas.

– Ką gi... O aš nepaklusiu! Ne hetitų imperatoriui primetinėti savo valią Egipto faraonui. Mes – ne laukinių tauta, laikanti moteris žemesnėmis būtybėmis. Kuris Abiejų Žemių valdovas kada nors drįso persiskirti su savo didžiąja sutuoktine? Juk jos siela artima Faraono sielai! Ir tai manęs, Ramzio, kažkoks Anatolijos kareiva drįsta prašyti pažeisti mūsų protėvių įstatymą!

Ramzis švelniai paėmė Izetę už rankų.

– Tu kalbėjai galvodama tik apie Egipto gerovę, kaip ir privalėjo pasielgti tikra karalienė. Dabar atėjo eilė veikti man.

Sklisdama pro vieną iš trijų didelių grotuotų langų, apšviečiančių erdvų Ramzio darbo kambarį, saulėlydžio žara nuauksino Sečio statulą. Prikeltas stebuklingo skulptoriaus talento ir burnos bei akių atvėrimo apeigų, valdovo atvaizdas vis dar mokė sūnų tiesos ir teisingumo, ir tik Ramzis suvokdavo jo patarimus tokiu metu, kai vakaro ramybę nuskaidrindavo dieviškasis spindesys.

Baltos sienos, didelis stalas, ant kurio buvo išskleistas Artimųjų Rytų žemėlapis; krėslas su tiesiu atlošu, skirtas valdovui, ir kėdės pintomis šiaudų sėdynėmis – lankytojams; lentynos, kur

buvo sudėtos knygos apie valdovo sielos apsaugą, ir spinta papiruso ritinėliams – tokioje griežtoje ir santūrioje aplinkoje Ramzis Didysis vienas pats spręsdavo aibę klausimų, susijusių su Egipto valdymu, o jo nutarimai lėmė šalies likimą.

Valdovas tarėsi su Heliopolio Gyvybės Namo išminčiais, su didžiaisiais žyniais, vadovaujančiais svarbiausioms šventykloms, su Ameniu, viziriu ir ministrais, o paskui užsidarė savajame darbo kambaryje ir bendravo su tėvo siela. Kitados jis būtų kreipęsis į Tują ir Nefertarę... Gražioji Izetė žinojo, ką ir kiek ji sugeba; ji niekuo negalėjo jam padėti. Vienatvės našta vis sunkėjo. Netrukus jam teks surengti išbandymus abiem savo sūnums: juk jis turi žinoti, kuris iš jų sugebės tęsti pirmojo faraono laikais pradėtą darbą.

Egiptas buvo stiprus – ir trapus. Stiprus, nes Maat įstatymas galiojo šimtus metų, įveikdamas žmonių menkystę; trapus, nes pasaulis kito, užleisdamas vis daugiau vietos smurtui, godumui ir savanaudiškumui. Be abejo, faraonai ilgiausiai iš visų kovos už tai, kad pasaulyje viešpatautų deivė Maat, įkūnijanti amžiną ir visuotinį Įstatymą, teisingumą ir meilę, siejančią stichijas ir sudėtines gyvybės dalis. Nes faraonai žinojo, kad be Maat šis pasaulis bus tik dvikovos aikštė, kur barbarai vis nuožmiau ir vis baisesniais ginklais kausis vieni su kitais, siekdami išplėsti savo privilegijas ir nutraukti bet kokį ryšį su dievais.

Įtvirtinti Maat ten, kur galėjo viešpatauti ar viešpatavo sumaištis, smurtas, neteisybė, melas ir neapykanta, – tokia buvo Faraono užduotis, ir ją vykdyti jam padėjo nematomosios galios. O tai, ko reikalavo hetitų imperatorius, prieštaravo Maat.

Sargybinis įleido valdovo darbo kambarin Ašą, vilkintį lininiu apdaru ir nepaprastai dailaus darbo ilgarankove palaidine.

– Man nebūtų prie širdies dirbti štai tokiame kambaryje, – pasakė jis Ramziui. – Jis per daug griežtas ir paprastas.

– Mano tėvas nemėgo puošnios, perkrautos aplinkos, ir aš jos nemėgstu.

– Būdamas faraonu, privalai apriboti savo užgaidas... Iš tiesų tie, kurie tau pavydi, yra arba kvailiai, arba neišmanėliai. Ar Tavo Didenybė jau apsisprendė?

– Taip.

– Ar man pavyko tave įtikinti?

– Ne, Aša.

Užsienio reikalų ministras pažvelgė į Artimųjų Rytų žemėlapį.

– Kaip tik to aš ir bijojau.

– Hatušilio reikalavimai yra ne kas kita, kaip įžeidimas. Patenkinti juos reikštų išsižadėti faraonų priedermės.

Aša bakstelėjo smiliumi į Hetitų imperijos teritoriją žemėlapyje.

– Atsisakymas prilygsta karo paskelbimui, Didenybe.

– Tu smerki mano nutarimą?

– Tai – Faraono nutarimas, Ramzio Didžiojo nutarimas. Tavo tėvas būtų apsisprendęs lygiai taip pat.

– Ar tik nebuvai paspendęs man spąstų?

– Aš dirbau savo darbą – diplomato darbą, taikos labui. Koks aš būčiau Ramzio draugas, jei nesurengčiau jam išbandymo?

Valdovo lūpomis slystelėjo šypsena.

– Kada Tavo Didenybė įsakys paskelbti visuotinę mobilizaciją?

– Kaip matau, mano diplomatinės tarnybos viršininkas labai niūriai žvelgia į ateitį.

– Tavo atsakymas sukels Hatušilio įniršį, ir jis nedelsdamas pradės karą.

– Tau trūksta pasitikėjimo savimi, Aša.

– Aš tik blaiviai vertinu susiklosčiusią padėtį.

– Jeigu kas nors dar gali išgelbėti taiką, tai tik tu.

– Kitaip sakant, Faraonas įsako man vykti į Hatušą, išdėstyti jo požiūrį ir priversti Hatušilį atsisakyti savo reikalavimų.

– Tu tiesiog skaitai mano mintis.

– Galbūt. Bet iš to sumanymo nieko nebus. Nėra nė menkiausios tikimybės, kad jį pavyks įgyvendinti.

– Aša... Argi tu neįvykdei tokių žygdarbių?

– Aš pasenau, Didenybe.

– Vadinasi, įgijai patirties! Nepakaks apsiriboti tik ginču dėl tų neįmanomų vedybų – reikės parodyti daugiau ryžto, o gal net pereiti į puolimą.

Diplomatas suraukė antakius. Jam atrodė, kad jis puikiai pažįsta Ramzį, bet faraonas ir vėl jį nustebino.

– Mes sudarėme savitarpio pagalbos sutartį su savo didžiuoju draugu Hatušiliu, – tęsė valdovas. – Tu jam paaiškinsi, kad aš baiminuosi libių antpuolio mūsų vakariniame pasienyje, o per taikos laikotarpį mūsų ginkluotė paseno. Be to, mums trūksta geležies. Taigi tu paprašysi hetitų imperatorių atsiųsti mums nemažą jos kiekį. Jo padedami – kaip, beje, sutartyje ir buvo numatyta – mes galėsime apsiginti nuo užpuolikų.

Išmuštas iš vėžių, Aša skėstelėjo rankomis:

– Aš iš tikrųjų turiu vykti Hatušan su tokia užduotimi?

– Beje, pamiršau vieną smulkmeną: aš reikalauju, kad geležies mums būtų pristatyta kaip galima greičiau.

8

Kha, vyresnysis Ramzio ir gražiosios Izetės sūnus, nepanoro rinktis nei kariškio, nei valdininko karjeros – tie pasaulietiški darbai jo visai neviliojo. Jį neapsakomai traukė išminčių raštai ir Senosios karalystės paminklai – tai buvo jo tikroji aistra. Griežto, kampuoto veido, skusta galva, tamsiai mėlynomis akimis, liesokas, kiek sustingusios, sunkokos eigasties dėl kartais skaudančių sąnarių, Kha buvo apsigimęs mokslininkas. Pasitelkęs pagalbon savo žinias, jis dvikovoje su Moze sugebėjo parodyti tikrąją magiškų hebrajo triukų vertę, o dabar tvirta ranka valdė Memfio dievo Ptaho žynius. Kha jau seniai buvo perleidęs kitiems savo pasaulietiškąją valdžią ir atidžiai tyrinėjo slaptąsias jėgas, pasireiškiančias ore ir akmenyje, vandenyje ir medyje.

Heliopolio Gyvybės Namas saugojo „šviesos sielas“, tai yra šventuosius archyvus, pradėtus kaupti aukso amžiuje, kai faraonai statė piramides, o išminčiai rašė apeigynus. Tais palaimingais laikais jie perprato gyvybės ir mirties paslaptis. Išminčiai ne tik ištyrė visatos paslaptis, bet ir užrašė jas hieroglifais, kad perteiktų savo žinias būsimosioms kartoms.

Visų pripažintas geriausiu apeigų ir papročių žinovu, Kha buvo įpareigotas surengti *sed*'ą – pirmąją Ramzio šventę trisdešimtųjų jo valdymo metų garbei. Buvo manoma, kad per ilgą valdymo laikotarpį magiškoji faraono galia išseko; tad reikėjo sušaukti ir suburti aplink jį visus dievus ir deives, kad ši antgamtinė bendrija suteiktų jam naujų jėgų, nors daugybė piktų-

jų dvasių ir bandė – laimė, nesėkmingai – pasipriešinti Ramzio atgimimui*.

Kha ne tik įnikęs skaitė burtų ir kerėjimų knygas – jis turėjo didingų sumanymų, tokių didingų, kad jų įgyvendinimui būtų turėjęs pritarti pats faraonas. Prieš supažindindamas tėvą su savo svajonėmis, Kha nutarė įsitikinti, kiek jos atitinka tikrovę. Kaip tik todėl vos praaušus jis jau žingsniavo po Raudonojo kalno akmens skaldyklą, norėdamas ten rasti kvarcito luitų. Pasak padavimų, šioje vietovėje dievai išžudė žmones, sukilusius prieš šviesą, ir jų kraujas visiems laikams įsigėrė į akmenis.

Nors Kha nesimokė nei akmenskaldžio, nei skulptoriaus amato, jis instinktyviai jautė uolienoje slypinčią ir akmens gyslomis sruvenančią energiją.

– Ko ieškai, sūnau?

Išniręs iš vos patekėjusios saulės šviesos, kurios spinduliai nugalėjo tamsybes ir nutvieskė dykumą, į Kha žvelgė Ramzis.

Vyresnysis valdovo sūnus sulaikė kvapą. Kha žinojo, kad Nefertarė paaukojo savo gyvybę, norėdama išgelbėti jį nuo pražūtingų juodojo mago kerų, ir kartais spėliojo, ar Ramzis nejaučia jam dėl to šiek tiek pagiežos.

– Klysti, Kha. Aš neturiu tau jokių priekaištų.

– Tu skaitai mano slapčiausias mintis!

– Juk tu norėjai mane pamatyti?

– Aš maniau, kad tu Tėbuose, o tu – čia, Raudonajame kalne.

– Egiptui gresia rimtas pavojus, aš turiu jį atremti. Man buvo būtina pamąstyti šičia.

– Bet argi mes nesudarėme taikos su hetitais?

– Galbūt tai tik paliaubos.

– Tu išvengsi karo – arba jį laimėsi... Kad ir kas nutiktų, tu mokėsi apsaugoti Egiptą nuo nelaimės.

* Apie tai kalbama mano trilogijoje *Egipto teisėjas: 1. Nužudytoji piramidė; 2. Dykumos įstatymas; 3. Vizirio teisingumas* (leidykla „Plon et Pocket").

– Ar nenorėtum man padėti?

– Politika... Ne, aš to nesugebu. O tu valdysi ilgai – jei gerbsi protėvių apeigas bei papročius ir jų laikysiesi. Apie tai aš ir norėjau su tavimi pasikalbėti.

– Ką tu man siūlai?

– Jau dabar reikia rengtis būsimajai tavo atgimimo šventei.

– Praėjus vos trejiems metams po pirmosios?

– Nuo šiol tas apeigas reikės atlikinėti tolygiai pasikartojančiais ir trumpesniais laiko tarpais. Tokia yra mano tyrinėjimų išvada.

– Tuomet daryk viską, kas būtina.

– Tu negalėjai suteikti man didesnio džiaugsmo, tėve; tavo būsimojoje šventėje netrūks nė vienos dievybės. Džiaugsmas pasklis Abiejose Žemėse, o deivė Nut nusagstys dangų turkiu ir malachitu.

– Tu turi ir kitą sumanymą, Kha; kokiai šventyklai ketini skirti kvarcito luitus, kurių ieškai?

– Jau daug metų aš domiuosi mūsų ištakomis. Viena iš pirmųjų mūsų apeigų buvo Apiu vadinamo buliaus bėgimas. Jis simbolizavo valdovo gebėjimą įveikti bet kokią erdvę ir nuotolį. Reikia labiau pagerbti šį nepaprastą gyvulį ir laidoti jį taip, kad tos apeigos atitiktų jo galybę... Be to, reikia nepamiršti senųjų paminklų, tokių kaip kai kurios piramidės, nuniokotos laiko ir užkariautojų hiksų: jas būtina atstatyti. Ar duosi man meistrų ir darbininkų, kad būtų galima sėkmingai atlikti tuos darbus?

– Pasirink pats statybų vadovą ir akmentašius.

Griežtas Kha veidas nušvito.

– Keista ši vietovė, – tarė Ramzis. – Šiuos akmenis permerkė sukilėlių kraujas. Čia paliko gilų pėdsaką amžina šviesos kova su tamsybėmis. Raudonasis kalnas yra vieta, kur slypi ypatinga galia, ir ne kiekvienas ryžtųsi čia įkelti koją. Tu čia neatsitiktinai, Kha, – kokio lobio ieškai?

Vyresnysis valdovo sūnus atsisėdo ant rusvo akmens luito.

– Toto knygos. Knygos, kurioje slypi hieroglifų paslaptis. Ji yra kažkur Sakaros nekropolyje. Aš ją surasiu, net jei man tektų ieškoti jos daug metų.

Sulaukusi penkiasdešimt ketverių, finikietė Tanita buvo dar labai graži, ir jos putlūs apvalumai traukė kur kas jaunesnių vyrų žvilgsnį. Ji buvo turtingo pirklio – siro Rajos draugo – našlė. Mirus vyrui, ji paveldėjo nemenką turtą, kurį beatodairiškai švaistė, rengdama savo prašmatnioje Pi-Ramzio sodyboje vieną puotą po kitos.

Sultingoji finikietė neilgai gedėjo sutuoktinio, kurį laikė nuobodžiu storžieviu. Kelias savaites apsimestinai paliūdėjusi, Tanita rado paguodą šaunaus nubio glėbyje. Žinoma, jis buvo aiškiai pranašesnis už velionį vyrą... Bet jis greit pabodo Tanitai – beje, kaip ir ankstesni meilužiai. Nors visų jų vyriškumas nekėlė nė menkiausios abejonės, jie nusikamuodavo ir netekdavo jėgų kur kas anksčiau už ją, o godžiai siekianti malonumo Tanita negalėjo jiems atleisti šio apgailėtino ištvermės trūkumo.

Tanita būtų galėjusi grįžti Finikijon, bet jai vis labiau patiko Egiptas. Ramzio valdoma, faraonų šalis tapo panaši į rojų. Be to, niekur kitur moteris negalėjo taip laisvai gyventi savo nuožiūra.

Svečiai susirinko vakare. Tai buvo turtingi egiptiečiai, su Tanita siejami verslo; aukšti pareigūnai, kuriuos finikietė masinte masino; tėvynainiai, besivaiką jos turtų; ir, žinoma, naujokai – pirmąkart į Tanitos namus įžengę draugų ar pažįstamų bičiuliai, su kuriais šeimininkė smalsaudavo susipažinti. Kas galėjo jaudinti labiau nei visa esybe, visu kūnu jaučiamas geismingas vyro žvilgsnis? Tanita mokėjo atrodyti tai žaismingai linksma, tai šalta ir neprieinama. Ji niekada nesuteikdavo pašnekovui galimybės atspėti, kuo baigsis jųdviejų susitikimas. Bet kokiomis aplinkybėmis ji išlaikydavo iniciatyvą ir pati nuspręsdavo, kaip pasielgti. Vyriškis, pabandęs parodyti Tanitai savo valdžią, prarasdavo bet kokią galimybę ją suvilioti.

Kaip visada patiekalai buvo skanūs, ypač kepta kiškio nugarėlė alaus padaže, prie kurios taip tiko smulkiai supjaustyti troškinti baklažanai, o vynai – puikūs. Turėdama pažinčių rūmuose, Tanita gavo net keletą ąsočių raudonojo Pi-Ramzio vyno, pagaminto dvidešimt pirmaisiais Ramzio valdymo metais, kai buvo pasirašyta taikos sutartis su hetitais. Ir kaip visada finikietė gašliai žvilgčiojo į gražiausius vyrus, ieškodama savo būsimosios aukos.

– Kaip jaučiatės, mieloji bičiule?

– Raja! Džiaugiuosi vėl jus matydama. Jaučiuosi puikiai.

– Jei drįsčiau jums pataikauti, pasakyčiau, kad jūs vis gražėjate.

– Man tinka Egipto klimatas. Be to, pradeda rimti skausmas, kurį patyriau netekusi savo brangiojo vyro.

– Laimė, toks jau gamtos dėsnis: laikas gydo visus skausmus. Tokia moteris kaip jūs neskirta vienatvei.

– Vyrai – melagiai ir storžieviai, – ėmė maivytis Tanita, – turiu jų saugotis.

– Jūs visiškai teisi: atsargumas niekada nekenkia, tačiau esu tikras, kad likimas padovanos jums naują laimę.

– O kaip klostosi jūsų reikalai?

– Plušu, plušu... Aukščiausios kokybės ilgai tinkamų vartoti maisto produktų gamyba reikalauja labai sumanių ir patyrusių darbininkų, o jie reikalauja didelių atlyginimų. O norint atsivežti retų vazų, kurias taip vertina aukštuomenė, reikia daug keliauti ir ilgai derėtis. Geri amatininkai pusvelčiui savo gaminių neatiduoda. Kadangi aš garsėju parduodamų prekių kokybe, man tenka nuolat kišti pinigus į verslą, todėl aš niekad ir nebūsiu turtingas.

– Tačiau laimė jums nusišypsojo... Aš manau, kad jūsų nemalonumai jau baigėsi.

– Mane nepagrįstai apkaltino hetitams rodomu palankumu; o iš tikrųjų aš paprasčiausiai prekiavau su jais visai nesidomėdamas politika. Sudaryta taika privertė pamiršti tuos senus nesu-

tarimus. Dabar prekyba su svetimšaliais netgi skatinama. Argi tai – ne šauniausia Ramzio pergalė?

– Faraonas toks žavus... Gaila, kad jis neprieinamas.

Taika, Ramzio ir Hatušilio pasirašyta sutartis, išblėsęs Hetitų imperijos karingumas, triumfuojąs Egiptas... Raja nebegalėjo pakęsti niekšybių ir išdavysčių, tapusių to triuškinamo pralaimėjimo priežastimi. Jis kovojo už tai, kad Anatolijos kariuomenė turėtų didžiausią pranašumą visuose Artimuosiuose Rytuose, ir nė nemanė tos kovos atsisakyti.

– Gal leisite supažindinti jus su vienu mano draugu? – paklausė siras Tanitos, kuriai tuoj pat sužibo akys.

– Kas jis toks?

– Hetitų karalaitis, dabar viešįs Egipte. Jis daug girdėjo apie jus, bet šiaip jau yra gana drovaus būdo. Man teko primygtinai jį įkalbinėti, kol jis sutiko ateiti į šią puotą. Aukštuomenės pramogos jį gąsdina.

– Parodykite man jį.

– Jis štai ten, prie oleandrų.

Uždėta ant stovo aliejinė lempa apšvietė Uri-Tešubą, stovintį atokiai nuo grupelės besibūriuojančių ir niekus plepančių svečių. Mirguliuojanti šviesa leido įžiūrėti šiurkštų veidą, ilgus ir vešlius plaukus, vyrišką stuomenį, plačią krūtinę, apžėlusią rudais gyvaplaukiais, ir tvirtus kario raumenis.

Iš susijaudinimo Tanita neteko žado. Jai dar niekada neteko regėti vyriškio, kuris skleistų tokį laukinį, gyvulišką, nežabotą gašlumą. Puota, svečiai – viskas kažkur nutolo, ištirpo, išnyko. Tanitą apsėdo vienintelis noras: kaip galima greičiau atsidurti to eržilo glėbyje ir su juo mylėtis.

9

Ramzis stebėjo Seramanos ir Merenptaho dvikovą. Užsidėjęs lanksčius šarvus ir raguotą šalmą, kurį vainikavo bronzinis diskas, nusitvėręs apvalų skydą, sardas smūgiavo kalaviju į stačiakampį jaunesniojo Ramzio sūnaus skydą. Jaunuolis buvo priverstas trauktis. Faraonas buvo prašęs savo asmens sargybos viršininką negailėti priešininko; jeigu jau Merenptahas užsigeidė įrodyti savo vertę kovos lauke, apie geresnį priešininką jis negalėjo nė svajoti.

Dvidešimt septynerių metų Merenptahas – „Dievo Ptaho Numylėtinis“ – buvo gražiai sudėtas, narsus, protingas, apdovanotas gebėjimu žaibiškai ir teisingai atsakyti į bet kuriuos aplinkos pokyčius. Nors sardas jau perkopė per penkiasdešimt, prabėgę metai nė per plauką nesumenkino nei jo jėgos, nei judrumo; priešintis jam buvo jau žygdarbis.

Merenptahas traukėsi atgal, vėl puolė, atremdavo kirčius, šokčiojo šonan – šitaip jis pamažu sekino Seramanos jėgas.

Ūmai milžinas sustojo kaip įbestas ir numetė ant žemės savo skydą ir ilgą kalaviją trikampe geležte.

– Gana tų žaisliukų. Kausimės plikomis rankomis.

Merenptahas akimirką dvejojo, paskui pasekė sardo pavyzdžiu. Ramzis prisiminė susirėmimą Viduržemio jūros pakrantėje, kai jis nugalėjo piratą Seramaną, o paskui padarė jį savo asmens sargybos viršininku.

Staigus milžino išpuolis galva į priekį užklupo valdovo sūnų netikėtai; karo mokykloje Merenptahas neišmoko kautis kaip koks žvėris. Parblokštas ant nugaros į kareivinių dulkes, jis kone užduso, slegiamas buvusio pirato svorio.

– Pratybos baigtos, – paskelbė Ramzis.

Abu vyrai pakilo. Merenptahas netvėrė įniršiu:

– Jis išdavikiškai mane puolė, užklupo netikėtai!

– Priešas visada veikia būtent taip, sūnau.

– Aš noriu tęsti dvikovą.

– Nėra reikalo; aš pamačiau tai, ką norėjau išvysti. Kadangi gavai naudingą pamoką, skiriu tave vyriausiuoju Egipto kariuomenės vadu.

Seramana pritariamai linktelėjo galva.

– Nepraėjus nė mėnesiui, – tęsė Ramzis, – tu pateiksi man išsamią ataskaitą apie mūsų kariuomenės būklę ir jos ginkluotės kokybę.

Kol Merenptahas dar gaudė kvapą, Ramzis šoko į savo dvirātį vežimą, kurį vadeliojo pats, ir nuvažiavo. Kam patikėti Egipto likimą: mokslingajam Kha ar karingajam Merenptahui? Jeigu jųdviejų savybės priklausytų vienam žmogui, pasirinkti būtų labai lengva. O Nefertarės, galinčios patarti valdovui, jau nebebuvo... Iš gausaus nestokojančių nei proto, nei gabumų „karališkųjų sūnų“ būrio vis dėlto nė vienas neturėjo tokio tvirto būdo kaip abu gražiosios Izetės sūnūs. O Nefertarės duktė Meritamon pasirinko atsiskyrėlės gyvenimą šventykloje.

Ramzis privalėjo atsižvelgti į tai, ką tą patį rytą jam pasakė Amenis: „Tegu Tavo Didenybė atgimsta padedamas magiškųjų apeigų, kad galėtų toliau valdyti, kol gyvybinė energija visiškai išseks; Faraonas niekada neturėjo kito kelio – ir niekad neturės“.

Raja išėjo iš savo sandėlio, kirto dirbtuvių kvartalą, praėjo pro valdovo rūmus ir pasuko didžiąja gatve į Pi-Ramzio šventyklas. Apsodinta akacijomis ir figmedžiais, teikiančiais išganingą pavėsį, ji buvo tokia pat kaip Ramzio sostinė – didinga ir dvelkianti ramybe.

Palikęs kairėje Amono šventyklą, o dešinėje – Ra šventovę ir stengdamasis eiti lygiu, ramiu žingsniu, jis pasuko Ptaho šven-

tyklos link. Jau prisiartinęs prie pastato, pirklys stabtelėjo ir panūdo grįžti: išorinėje šventyklos sienoje buvo įrengtos nišos su stelomis, kuriose skulptoriai iškalė ausis ir akis, tad dievas turėjo girdėti slapčiausius žodžius ir kiaurai matyti slapčiausius sumanymus...

„Prietarai“, – pamanė Raja; tačiau jam buvo nejauku. Jis iš tolo apėjo sienos kampą, kur nišoje stovėjo deivės Maat statulėlė, kad liaudis galėtų regėti didžiausią faraonų civilizacijos paslaptį – amžinąjį Įstatymą, atsiradusį už laiko ir erdvės ribų.

Raja priėjo prie amatininkų vartų; sargybinis jį pažinojo. Jiedu persimetė keliais nereikšmingais sakiniais apie sostinės grožį, pirklys pasiskundė kai kurių pirkėjų šykštumu, paskui jam buvo leista įeiti į auksakaliams skirtą šventyklos dalį. Kadangi Raja buvo retų ir brangių vazų žinovas, jis lankydavosi pas daugelį meistrų ir dabar nepraleido progos vieno iš jų pasiteirauti, kaip laikosi jo šeima, o kito – kaip jo sveikata.

– Šeima, sveikata... Iš tikrųjų tau rūpi iškamantinėti mūsų paslaptis, – sumurmėjo senas meistras, dėliodamas į vežimėlį brangiųjų metalų luitus.

– Aš to atsižadėjau, – prisipažino Raja. – Man gana matyti, kaip jūs dirbate, ir esu jau laimingas.

– Betgi tu čia atėjai ne ilsėtis!

– Tiesa: aš norėčiau įsigyti vieną kitą gražų dirbinį.

– Kad perparduotum juos trigubai brangiau!

– Ką padarysi, dranguži; prekyba yra prekyba.

Senasis meistras atsuko Rajai nugarą. Pirklys neįsižeidė: jis buvo pratęs prie šiurkščių atkirčių ir amatininkų jam rodomos paniekos. Kuklus, beveik nepastebimas, jis stebėjo mokinius, nešiojančius aukso ir sidabro luitelius pameistriams, kurie juos svėrė, prižiūrimi raštininkų. Paskui vertingasis metalas būdavo dedamas į uždarą indą ir statomas į ugnį, kurios liepsna buvo nuolat įpučiama per vamzdelį. Pūtėjai dažnai taip ir stovėdavo išpūstais žandais, neiškvėpę oro, kad neprarastų ritmo. Kiti dar-

bininkai išpilstydavo išlydytą metalą į įvairių formų indelius ir perduodavo tuos ruošinius auksakaliams, kurie ant priekalų juos apdorodavo akmeniniais kūjeliais, paversdami vėriniais, apyrankėmis, šventyklų durų ir statulų papuošimais. Amato paslaptis meistras per ilgalaikį, daug metų trunkantį mokymą perteikdavo savo mokiniui.

– Nuostabiai gražus, – pasakė Raja auksakaliui, ką tik baigusiam antkrūtinį.

– Jis padabins dievo statulą, – pasigyrė amatininkas.

Pirklys pritildė balsą.

– Gal galim pasikalbėti?

– Dirbtuvėje triukšminga. Niekas čia mūsų negirdės.

– Man sakė, kad abu tavo vaikinai nori vesti.

– Galimas daiktas.

– Jeigu aš parūpinčiau jiems šiek tiek baldų, tu juk būtum patenkintas?

– Kuo aš turėčiau už tai atsilyginti?

– Tiesiog šį tą man pasakytum.

– Nė nesvajok, kad aš tau atskleisčiau mūsų amato paslaptis!

– Reikalingos man tos tavo paslaptys, kaipgi!

– Tai ką tada nori sužinoti?

– Yra nemažai Egipte įsikūrusių sirų; aš norėčiau jiems padėti greičiau ir lengviau įsilieti į čionykštę visuomenę. Tikriausiai ir tu priėmei vieną kitą sirą į savo dirbtuvę?

– Tiesa, priėmiau. Vieną.

– Jis patenkintas savo likimu?

– Daugmaž.

– Jei tu pasakytum, kuo jis vardu, aš su juo pasikalbėčiau.

– Ir tai viskas, ko tu nori, Raja?

– Aš jau senstu, esu bevaikis, turiu šiek tiek turto, tad norėčiau padėti kokiam nors tėvynainiui.

– Egiptas išmokė tave galvoti ne vien apie save ir savo naudą... Tuo geriau. Kai ateina laikas teisti sielą, didysis dievas atsi-

žvelgia į dosnumą. Tavo siras – vienas iš pūtėjų. Ana tas, storiausias, atsikišusiom ausim.

– Tikiuosi, kad mano dovanos pradžiugins tavo sūnus.

Norėdamas pasikalbėti su savo tėvynainiu, Raja palaukė darbo dienos pabaigos. Po dviejų nesėkmių – su dailide ir mūrininku, kurie buvo patenkinti savo gyvenimu, šįkart jam labai pavyko.

Pūtėjas siras, buvęs karo belaisvis, patekęs į egiptiečių rankas prie Kadešo, nenorėjo susitaikyti su hetitų pralaimėjimu ir troško, kad taika būtų sulaužyta. Pagiežingas ir kerštingas, jis buvo kaip tik toks žmogus, kokio reikėjo Uri-Tešubui su Raja. Be to, darbininkas turėjo keletą jam pritariančių draugų.

Raja be didelio vargo įkalbėjo pūtėją dirbti jam ir prisidėti prie slaptos draugijos, kurios tikslas – kenkti gyvybiniams Egipto interesams.

Uri-Tešubas įkando savo meilužei į kaklą ir šiurkščiai ją paėmė. Tanita atsiduso iš malonumo. Pagaliau ji patyrė aistrą – tą smurto ir amžinai nepasotinamo geismo mišinį.

– Dar, – sudejavo ji.

Hetitas nesivaržydamas mėgavosi gundančiu gražiosios finikietės kūnu. Anatolijos tvirtovėse Uri-Tešubas išmoko naudotis moterimis ir elgtis su jomis taip, kaip jos buvo to vertos.

Buvo akimirka, kai Tanitą apėmė baimė: pirmąkart gyvenime nuo jos niekas nepriklausė; nei jos valia, nei norai neturėjo jokios reikšmės ar galios. Tas gyvuliškai su ja besielgiąs vyriškis, kurio jėga atrodė neišsenkama, ją kone gąsdino. Ji niekada neberas tokio meilužio, kuris taip svaigulingai ištvirkautų kartu su ja.

Vidury nakties ji nebeatlaikė:

– Gana... Daugiau nebegaliu.

– Jau?

– Tu – siaubūnas!

– Tu, gražuolyte, turėjai reikalų tik su vaikėzais, o aš – vyras.

Ji prigludo prie jo pilvo.

– Tu – nuostabus... Norėčiau, kad rytas niekad neišauštų.

– Še tau! Kodėl?

– Na, kaip – kodėl... Juk tau reikės išeiti! Mudu pasimatysime tik kitą naktį.

– Aš lieku čia.

– O tu žinai, ką tai reiškia Egipte?

– Kai vyras ir moteris gyvena po vienu stogu ir visi apie tai žino, juodu yra vedę. Vadinasi, mudu esame vedę.

Tanita buvo taip sukrėsta tai išgirdusi, kad net atsitraukė nuo Uri-Tešubo:

– Mudu pasimatysime, bet...

Uri-Tešubas parvertė ją ant nugaros ir užgulė visu svoriu:

– Tu, kekše, darysi tai, ką aš liepsiu! Aš – velionio hetitų imperatoriaus sūnus ir teisėtas imperijos paveldėtojas, o tu – tik finikiečių šliundra, privalanti teikti man malonumą ir tenkinti visus mano poreikius. Ar supranti, kokią aš tau darau garbę, imdamas tave žmona?

Tanita bandė prieštarauti, bet Uri-Tešubas taip siautulingai dar kartą įrodė jai savo vyriškumą, kad ji bemat paskendo palaimos sūkury.

– Jei tu mane išduosi, – kimiai sumurmėjo hetitas, – aš tave užmušiu.

10

Iš nendrinės pintinės Setau ištraukė trikampį duonos kepalą, dubenėlį avižinės košės, džiovintą žuvį, inkstus, muštos jautienos kepsnį ant pakepintų svogūnų sluoksnio, gerą saują figų ir sūrį su prieskoniais. Jis lėtai vieną po kito sudėliojo tuos patiekalus ant Amenio stalo, priversdamas uolųjį raštininką nustumti į šalį papirusus, kuriuos jis ligi tolei peržiūrinėjo.

– Kas tai?

– Bene apakai? Tai – padorus valgis, kuris dviem trims valandoms numalšins tavo alkį.

– Bet man visai nereikėjo...

– Kaip tik labai reikėjo. Tavo smegenys nedirba visu pajėgumu, jeigu sėdi tuščiu pilvu.

Blyškiaveidis raštininkas pasipiktino:

– Tu mane įžeidinėji?!

– Tai vienintelis būdas patraukti tavo dėmesį.

– Tu juk neketini vėl man kalbėti apie...

– Kaip tik ketinu! Aš noriu, kad Nubijai būtų skirta daugiau lėšų, bet tikrai negaišiu laiko, rašinėdamas geras penkias dešimtis įvairiausių dokumentų kaip koks valdininkas.

– Tam yra tavo viršininkas, Nubijos vietininkas.

– Kvailys ir tinginys! Jam svarbu tik sava gerovė, o į provinciją, kuria rūpintis Ramzis mane įpareigojo, jam nusispjauti. Norint pastatyti ten daugybę šventyklų ir koplyčių, norint padidinti dirbamosios žemės plotą, man reikia žmonių – ir lėšų.

– O drauge – laikytis tam tikrų taisyklių.

– Taisyklių, potvarkių... Jie smaugte smaugia, neleidžia nė krustelėti. Pamiršk juos, Ameni!

– Setau, juk aš – ne visagalis; viziris Pazeras ir pats valdovas reikalauja sąskaitų ir ataskaitų.

– Duok man tai, ko aš tavęs prašau, o apskaičiuosi paskui.

– Kitaip sakant, tu nori užkrauti man atsakomybę už savo būsimąsias klaidas.

Setau net nustebo:

– Nagi... žinoma! Juk tu visada galėsi šita savo nesuprantama raštininkų kalba mudu išteisinti.

Troškintas karvelis buvo nuostabiai skanus; Amenis šveitė jį taip, kad net ausys linko.

– Jį juk troškino Vandens Lelija, ar ne?

– Mano žmona – tikra burtininkė.

– Taigi čia – tikrų tikriausias mėginimas papirkti valdininką.

– Tu išpildysi mano prašymą, Ameni?

– Jei Ramzis nemylėtų Nubijos taip karštai...

– Mano pastangomis po kelerių metų ji bus turtingesnė nei bet kuri kita Egipto provincija!

Amenis ėmė pasigardžiuodamas doroti keptą putpelę.

– Kadangi tie smulkūs klausimėliai jau išspręsti, – tarė Setau, – galiu tau prisipažinti, kad labai nerimauju.

– Kodėl?

– Vakar vakare mudu su Vandens Lelija mylėjomės; staiga ji pašoko ir suriko: „Pabaisa slankioja!“ Ji turėjo omenyje ne dvi mūsų kobras, kurios įpratusios būdrauti po lova, ir ne hetitų kariuomenę, kurią Ramzis prireikus nugalėtų dar kartą.

– Tu atspėjai, kas ta pabaisa?

– Aš neabejoju, kad tai – tas galvijas hetitas, Uri-Tešubas.

– Mes neturime ką jam prikišti.

– Ar perspėjai Seramaną?

– Žinoma.

– Ir ką jis pasakė?

– Jis nekenčia Uri-Tešubo taip pat kaip tu ir mãno, kad tikrai nereikėjo paleisti jo į laisvę; bet hetitas niekuo nenusikalto. O man atrodo, kad jis – tiesiog nugalėtas karys, ir tiek. Ko mums jo bijoti?

Kai pirmieji saulės spinduliai nutvieskė sardo kambarį, Seramana pramerkė akis. Jam iš kairės saldžiai miegojo jauna nubė, o iš dešinės – dar jaunesnė libė. Milžinas sardas nebeprisiminė jų vardų.

– Kelt, mergiūkštės!

Seramana ketino tik švelniai pliaukštelėti per minkštus savo draugužių užpakaliukus, bet kadangi jis visada prastai apskaičiuodavo savo smūgio jėgą, pliaukštelėjimas išėjo ne toks jau švelnus, o nuo išgąstingo abiejų paukštyčių cypsėjimo jam paskaudo galvą.

– Renkitės ir dinkit!

Seramana paniro į baseiną, kuris užėmė didžiąją jo sodo dalį, ir plaukiojo geras dvidešimt minučių. Jis nežinojo geresnio vaisto nuo vyno ir meilės žaidimų padarinių.

Šauniai atsigavęs, jis rengėsi sušveisti kepalą šviežios duonos, krūvelę svogūnų, luistą lašinių ir gabalą džiovintos jautienos, kai tarnas pranešė atėjus vieną iš jo pavaldinių.

– Naujiena, viršininke: surastas Uri-Tešubas.

– Tikiuosi, nebegyvas?

– Dar ir kaip gyvas! Be to, vedęs.

– Ką?

– Turtingą našlę, finikietę Tanitą.

– Betgi ji – viena iš turtingiausių Pi-Ramzio gyventojų! Turbūt tu suklydai.

– Viršininke, jūs pats galite tuo įsitikinti.

– Keliaujam!

Nespėjęs nuryti didžiulio džiovintos jautienos kąsnio, Seramana šoko ant žirgo.

Tanitos sodybos sargas buvo beketinąs prašyti milžiną sardą parodyti jam leidimą apklausti būsto savininkę, bet rūstus Seramanos žvilgsnis privertė jį mesti šį sumanymą iš galvos. Jis pašaukė sodininką ir paprašė nuvesti Ramzio asmens sargybos viršininką pas sodybos šeimininkę.

Apsirengusi permatoma linine beveik neslepiančia jos putlių grožybių suknele, Tanita pusryčiavo pavėsingoje terasoje drauge su Uri-Tešubu, kurį dengė tik jo rudi gyvaplaukiai.

– Šlovingasis Seramana! – sušuko hetitas, aiškiai pralinksmintas sardo apsilankymo. – Gal pakvieskime jį papusryčiauti kartu su mumis, brangioji?

Milžinas sardas sustojo priešais finikietę, kuri prisiglaudė prie Uri-Tešubo.

– Ponia Tanita, ar žinote, kas yra šis vyriškis?

– Taip, žinau.

– Kas gi?

– Uri-Tešubas, hetitų karalaitis, velionio imperatoriaus sūnus.

– Jis buvo vyriausiasis hetitų kariuomenės vadas, aršiausiai siekęs sunaikinti Egiptą.

– Tai buvo taip seniai, – šaipydamasis įsiterpė Uri-Tešubas. – Ramzis sudarė taiką su Hatušiliu, faraonas paleido mane į laisvę, ir visi laimingi! Ar tu taip nemanai, Seramana?

Sardas pastebėjo įkandimo žymes ant finikietės kaklo.

– Šis hetitas praleido naktį jūsų namuose ir atrodo pasiryžęs čia gyventi... Ar žinote, ką tai reiškia, ponia Tanita?

– Aišku, žinau.

– Jis verčia jus už jo tekėti? Jis jums grasina?

– Atsakyk, brangioji, – liepė Uri-Tešubas. – Pasakyk jam, kad tu – laisva moteris, kaip bet kuri kita egiptietė, ir pati nusprendei už manęs tekėti.

Finikietė piktai krestelėjo galvą.

– Aš myliu Uri-Tešubą ir pasirinkau jį savo vyru! Joks įstatymas negali to uždrausti.

– Gerai pagalvokite, ponia Tanita; jeigu prisipažinsite, kad šis žmogus šiurkščiai su jumis elgėsi, aš jį tuoj pat suimsiu, ir jums nebegrės joks pavojus. Aš nedelsdamas perduosiu jį teismui, ir jūsų skriaudikas bus griežtai nubaustas. Blogai elgtis su moterimi – nusikaltimas.

– Išeikite iš mano namų!

– Aš labai nustebintas, – ironiškai pridūrė Uri-Tešubas. – Man atrodė, kad pas mus į svečius atėjo draugas, o dabar matau, kad mus tardo karingas tvarkos sergėtojas. Seramana, ar turi raštą, leidžiantį įsiveržti į privačią valdą?

– Saugokitės, ponia Tanita, jums gresia rimti nemalonumai.

– Mudu su žmona galėtume paduoti skundą, – tarė hetitas. – Bet tiek to, šįkart to nedarysime. Dink, Seramana, ir palik ramybėje dorą sutuoktinių porą, kuriai rūpi tik kuo greičiau pasimėgauti savo laime.

Ir Uri-Tešubas karštai pabučiavo finikietę. Pamiršusi dar tebestovintį šalia jų sardą, ji ėmė nesidrovėdama glamonėti savo vyrą.

Atrodė, kad Amenio raštinės spintos ir lentynos tuoj grius, neatlaikiusios prirašytų lentelių ir papirusų svorio. Dar niekada valdovo asmens sekretoriui neteko vienu metu nagrinėti tiek daug svarbių dokumentų. Kadangi jis asmeniškai tikrindavo kiekvieną smulkmeną, miegoti jam tekdavo vos porą valandų per parą. Nepaisydamas bendradarbių nepasitenkinimo, Amenis atšaukė jų atostogas per ateinančius tris mėnesius, bet išmokėjo dosnius priedus prie atlyginimų, ir tai kaipmat nuramino šurmuliavusius raštininkus.

Amenis rūpinosi Setau prašymu gauti Nubijai papildomų lėšų ir visokeriopai stengėsi atremti vilkinančio laiką vietininko argumentus. Amenis išdėstė savo nuomonę viziriui Pazerui, kuris nepasitikėjo ūkio žinovų pateikiamais skaičiais ir įrodinėjimais. Be to, uolusis raštininkas, iš anksto rūpestingai parengęs valdo-

vui konkrečius duomenis, kasdien lankydavosi pas Ramzį, kad sužinotų faraono nutarimus daugybe klausimų. O juk geibius Amenio pečius slėgė dar aibė reikalų – nes Egiptas privalėjo būti ir likti didelė, stipri valstybė, kuriai reikėjo tarnauti negalvojant apie savąją gerovę.

Tad kai į raštinę įsiveržė Seramana, išblyškęs ir sumenkęs raštininkas pagalvojo, ar jo pečiai atlaikys papildomą naštą.

– Na, kas dar?

– Uri-Tešubas iš tikrųjų vedė finikietę Tanitą.

– Še tau! Na, ir pasisekė hetitui – gavo ne tik apvalutę moteriškaitę, bet ir nemenką turtą.

– Tai didžiulė nelaimė, Ameni!

– Kodėl gi? Mūsų buvęs vyriausiasis karvedys aptings ir išleps bedykinėdamas ir skindamas malonumus.

– Aš nebegaliu jo sekti. Jeigu jis pastebės mano vyrus, paduos skundą ir laimės bylą. Šiandien jis – laisvas žmogus, aš neturiu ką jam prikišti, bet esu tikras, kad jis rengia kokią nors piktadarystę.

– Ar kalbėjaisi su Tanita?

– Galvą guldau, kad jis ją mušė ir grasino! Bet ji įsimylėjusi jį iki ausų.

– Galvoje netelpa, kad gali būti dykūnų, kurie turi laiko svaičioti apie meilę! Nurimk, Seramana; Uri-Tešubas pagaliau pasiekė pergalę, bet toji pergalė visiems laikams atitrauks jį nuo karo kelių.

11

Hetitų imperijos sostinė Hatušas* nė kiek nepasikeitė. Pastatytą centrinės Anatolijos plynaukštėje su kaitriomis vasaromis ir žvarbiomis žiemomis, įtvirtintą miestą sudarė dvi ryškiai viena nuo kitos besiskiriančios dalys: žemutinis miestas, kurio žymiausias paminklas buvo Audros dievo ir Saulės deivės šventykla, ir aukštutinis miestas, kuriame kilo rūstūs imperatoriaus rūmai; valdovai troško nuolat turėti prieš akis devynių kilometrų ilgio įtvirtinimus, pasišiaušusius bokštais ir dantytomis sienomis su šaudymo angomis.

Vėl išvydęs Hatušą, tą akmenyje įkūnytą karinę hetitų galią, Aša neįstengė likti abejingas: juk jis vos nepaguldė čia galvos, vykdydamas ypač pavojingą žvalgybos užduotį dar prieš pergalę prie Kadešo.

Egipto diplomatinės tarnybos viršininko vilkstinei teko kirsti sausringas stepes ir įveikti nesvetingus tarpeklius, kol galiausiai ji pasiekė hetitų sostinę, apsuptą kalnų masyvų, kurie sudarė nemenką kliūtį galimam priešui. Hatušas atrodė kaip neįveikiama tvirtovė, neįtikėtinomis statytojų pastangomis iškilusi ant uolėtų kalnų viršūnių. Kaip toli liko Egiptas ir jo atviri, malonūs, svetingi miestai!

Į Hatušą galima buvo patekti pro penkerius įtvirtintus vartus: dveji buvo prakirsti žemutinio miesto sienose, treji – aukštutinio. Apsauginis hetitų būrys, lydėjęs Egipto pasiuntinius jau kokį šimtą kilometrų, nuvedė juos prie aukščiausiai esančių Sfinkso vartų.

* Dabartinis Bohazkėjus, už 150 km į rytus nuo Ankaros (Turkija).

Prieš eidamas pro juos, Aša atliko hetitų apeigas. Jis perlaužė tris duonos paplotėlius, užpylė ant akmens vyno ir ištarė privalomą palinkėjimą: „Tebus ši uola amžina". Egiptietis pastebėjo indelius, pilnus aliejaus ir medaus, turėjusius neleisti piktosioms dvasioms skleisti virš miesto blogio. Imperatorius Hatušilis liko ištikimas tradicijoms.

Šį kartą kelionės sunkumai Ašą nuvargino. Jaunystėje jis nenustygo vietoje, mėgo pavojus ir nedvejodamas leisdavosi į rizikingus nuotykius. Sulaukęs brandaus amžiaus, jis vis sunkiau ryždavosi išvykti iš Egipto. Gyvendamas užsienyje, Aša jausdavosi netenkąs didžiulio malonumo: matyti, kaip valdo Ramzis. Laikydamasis Maat įstatymo, faraonas žinojo, kad, pasak mylimiausio Nefertarės rašytojo išminčiaus Ptahotepo, „geriausia už viską yra klausytis". Valdovas leisdavo savo pareigūnams kalbėti ilgai ir išsamiai, o pats atidžiai sekdavo ne tik jų minčių eigą, bet ir stebėdavo jų elgesį, intonacijas. Ramzis apsispręsdavo ūmai, taip pat greit, kaip dievas krokodilas Sobekas išnirdavo iš vandens gelmių, kad prikeltų saulę. Dažniausiai Ramzis pasakydavo savo nutarimą vienu sakiniu: paprastu, aiškiu, nekeliančiu abejonių ir nesvarstytinu. Jis vairavo valstybės laivą neapsakomai mikliai ir sumaniai, nes pats buvo ir tas laivas, ir jo locmanas. Dievai, parinkę jį valdyti šalį, nesuklydo, o paklusę jiems žmonės pasielgė teisingai.

Du puskarininkiai, užsidėję šarvus ir šalmus, trenkdami žingsnį ilgaauliais batais, nulydėjo Ašą į imperatoriaus Hatušilio priėmimų salę. Rūmai buvo iškilę ant didingos uolos su trimis viršūnėmis; prie aukštuose bokštuose įrengtų šaudymo angų nuolat budėjo rinktiniai kariai. Šalies šeimininkas buvo apsaugotas nuo bet kokio išorinio puolimo; todėl pretendentai į aukščiausią valdžią dažnai mieliau rinkdavosi nuodus nei rūmų puolimą, nes nebuvo jokios vilties, kad jis pavyks.

Hatušilis ir pats būtų griebęsis tos priemonės, kad pašalintų Uri-Tešubą, jeigu Aša, kaip reta apsukriai vykdęs savo užduotį,

nebūtų padėjęs vyriausiajam kariuomenės vadui, atsakingam už savo tėvo, imperatoriaus Muvatalio, mirtį, paspukti iš Hetitų imperijos. Radęs prieglobstį Egipte, Uri-Tešubas suteikė Ramziui naudingų žinių apie hetitų kariuomenę.

Vienintelis įėjimas leido patekti į „didžiąją tvirtovę", kaip vadino rūmus liaudis, su išgąsčiu žvelgianti į aukštas sienas ir bokštus. Kai sunkios bronzinės durys užsitrenkė Ašai už nugaros, jis pasijuto pakliuvęs į nelaisvę. O tai, ką Aša turėjo Ramzio vardu pasakyti Hatušiliui, taip pat nežadėjo nieko gera.

Tačiau faraono pasiuntinys atkuto ir padrąsėjo, pamatęs, kad imperatorius visai neketina versti jo laukti: Ašą tuoj pat nuvedė į šaltą kaip ledas salę su remiančiomis lubas storomis kolonomis. Salės sienas puošė karo trofėjai.

Mažaūgis, geibus, plataus raiščio prilaikomais plaukais, pasidabinęs kaklą sidabro vėriniu, o ant kairiojo žasto užsidėjęs geležinę apyrankę, Hatušilis vilkėjo įprastu ilgu raudonai juodu apdaru. Paviršutiniškas stebėtojas nuspręstų, kad tai – nežymus, nepavojingas žmogelis, ir labai klystų, pasikliaudamas pirmuoju įspūdžiu. Saulės deivės žynys nestokojo nei atkaklumo, nei valios, nei gudrumo. Kaip tik šios savybės leido jam po ilgalaikio konflikto įveikti Uri-Tešubą. Šioje negailestingoje kovoje Hatušilį rėmė jo žmona, gražuolė Putuhepa, kurios aštraus proto baiminosi ir kariškiai, ir pirkliai.

Aša nusilenkė valdovui ir jo sutuoktinei, sėdintiems sunkiuose, gremėzdiškuose, niekuo nepapuoštuose sostuose.

– Tebus palankūs Jūsų Didenybėms visi Egipto ir Hetitų imperijos dievai, o Jūsų viešpatavimas tebus amžinas kaip dangus.

– Mes seniai pažįstame tave, Aša, tad galime apsieiti be būtino mandagumo; eikš arčiau ir sėskis šalia mūsų. Kaip jaučiasi mano brolis Ramzis?

– Puikiai, Didenybe. Ar leisite man patikinti imperatorienę, kad jos grožis nutvieskia šiuos rūmus kaip ryto aušra?

Putuhepa šyptelėjo:

– Meilikavimas tebėra vienas iš pagrindinių Egipto diplomatinės tarnybos viršininko ginklų.

– Mūsų šalys jau seniai sudarė taiką, ir man nebereikia jums meilikauti. Mano žodžiams, žinoma, trūksta pagarbos, bet netrūksta nuoširdumo.

Imperatorienė raustelėjo.

– Jeigu tu vis dar mėgsti gražias moteris, – tarė imperatorius, – tai man reikėtų tavęs pasisaugoti.

– Šis polinkis tebėra man labai būdingas. Ištikimybei aš, deja, nesukurtas.

– Tačiau tu išgelbėjai Ramzį iš spąstų, kuriuos Hetitų imperija buvo jam paspendusi, ir sunaikinai mūsų šnipinėjimo tinklą.

– Nereikia perdėtai vertinti mano nuopelnų, Didenybe. Aš įgyvendinau faraono sumanymą, o likimas buvo man maloningas.

– Visa tai – jau praeitis. Šiandien mums reikia kurti ateitį.

– Taip pat mãno ir Ramzis: jis teikia didžiulę reikšmę taikos su Hetitų imperija stiprinimui. Juk mūsų tautų laimė priklauso kaip tik nuo jos!

– Malonu girdėti šiuos žodžius, – tarė Putuhepa.

– Norėčiau pabrėžti, kad faraonas tikrai trokšta taikos, – tęsė Aša. – Jo nuomone, susidūrimų laikas baigėsi, ir niekas neturi vėl jų įžiebti.

Hatušilis paniuro.

– Kas gi slypi po šiuo troškimu?

– Nieko, Didenybe. Jūsų brolis Ramzis siekia, kad jums būtų žinomos jo slapčiausios mintys.

– Padėkok jam už tai, kad jis manimi pasitiki, ir nepamiršk pasakyti, kad mudviejų norai bei siekiai visiškai sutampa.

– Mūsų tautos ir jų sąjungininkai tuo labai džiaugsis. Tačiau...

Susimąstęs Egipto diplomatinės tarnybos viršininkas sunertomis rankomis parėmė smakrą ir valandėlę tylėjo.

– Kas atsitiko, Aša?

– Egiptas – turtinga šalis, Jūsų Didenybe; į jį nuolat krypsta godūs žvilgsniai...

– Kas jam grasina? – paklausė imperatorienė.

– Libijoje vėl kilo neramumai.

– Argi faraonas neįstengs užgniaužti šio maišto?

– Ramzis norėtų numalšinti jį kaip galima greičiau, bet norint tai padaryti, jam reikia geros ginkluotės.

Hatušilis pervėrė Ašą skvarbiu žvilgsniu.

– Argi jo turimi ginklai nepakankamai geri?

– Faraonas pageidauja, kad jo brolis – Hetitų imperijos valdovas pristatytų jam didelį kiekį geležies. Įsakęs pagaminti iš jos daug ginklų, Ramzis sutriuškins Libijos maištininkus.

Po Egipto diplomatinės tarnybos viršininko prašymo stojo ilgai trunkanti tyla. Paskui Hatušilis pakilo ir ėmė suirzęs dideliais žingsniais vaikštinėti po priėmimų salę.

– Mano brolis Ramzis reikalauja tikro lobio! Neturiu aš tos geležies, o jei ir turėčiau, tai pasilaikyčiau ją savajai kariuomenei! Nejaugi paskendęs turtuose faraonas siekia nuskurdinti mane ir sužlugdyti Hetitų imperiją? Mano atsargų sandėliai tušti, be to, dabar ne metas gaminti geležį.

Aša liko šaltas ir ramus:

– Suprantu.

– Tegu mano brolis Ramzis susitvarko su libiais savo įprastais ginklais; vėliau – jeigu jam vis dar reikės geležies – aš atsiųsiu pakankamą jos kiekį. Būtinai jam pasakyk, kad šis prašymas mane nustebino ir papiktino.

– Aš jam tai pranešiu, Didenybe.

Hatušilis vėl atsisėdo.

– Pakalbėkime apie tai, kas svarbiausia: kada mano duktė turi išvykti iš Hetitų imperijos ir tapti didžiąja faraono sutuoktine?

– Na... šis laikas dar nenustatytas.

– Argi tu atvykai čia ne tam, kad man jį praneštum?

– Toks svarbus nutarimas turi būti gerai apgalvotas, ir...

– Gana diplomatinių išsisukinėjimų, – įsiterpė imperatorienė. – Ar Ramzis sutinka išsiskirti su gražiąja Izete ir padaryti mūsų dukterį Egipto karaliene? Taip ar ne?

– Padėtis labai kebli, Jūsų Didenybe. Egipto įstatymai nepripažįsta skyrybų.

– Ar tik nesumanys kažkokia moteriškė primesti mums savo valios? – sausai paklausė Hatušilis. – Man nusispjaut į tą Izetę ir jos norus; Ramzis vedė ją tik todėl, kad neteko Nefertarės, tikrosios karalienės, turėjusios lemiamą vaidmenį sudarant taiką. Izetė neturi jokios reikšmės. Norėdamas galutinai sutvirtinti mūsų sąjungą, Ramzis privalo vesti hetitę.

– Galbūt jūsų dukra galėtų tapti antrąja žmona ir...

– Ji bus Egipto karalienė, arba...

Hatušilis stabtelėjo, tarsi pats būtų pabūgęs žodžių, kuriuos ketino ištarti.

– Kodėl Ramzis atkakliai atsisako mūsų pasiūlymo? – pasiteiravo imperatorienė, stengdamasi sutaikyti Ašą su Hatušiliu.

– Todėl, kad faraonai nesiskiria su savo didžiosiomis sutuoktinėmis. Tokios skyrybos prieštarautų Maat įstatymui.

– Ar tai – galutinis Ramzio sprendimas?

– Bijau, kad taip, Jūsų Didenybe.

– Ar faraonas suvokia, kokie bus jo atsisakymo padariniai?

– Ramziui rūpi tik viena: elgtis teisingai.

Hatušilis pakilo.

– Pokalbis baigtas. Pasakyk mano broliui faraonui štai ką: arba – vedybos su mano dukterimi, arba – karas.

12

Ameniui nuolat skaudėjo nugarą, bet niekada neužtekdavo laiko jos masažui. Dabar, tarsi jam būtų dar maža darbo, uolusis raštininkas turėjo padėti Kha parengti antrąją valdovo atgimimo šventę. Aiškindamas, kad puikiai jaučiasi, Ramzis norėjo atidėti apeigas, tačiau jo vyresnysis sūnus, remdamasis senaisiais įrašais, reikalavo laikytis tradicijos.

Amenis gerbė griežtas Kha pažiūras ir mėgo kalbėtis su juo apie tekstus bei jų kūrėjus; bet kasdieniai rūpesčiai nepaliko valdovo sandalų laikytojui ir faraono asmens sekretoriui laiko mėgautis raštų grožybėmis.

Pasibaigus didžiosios tarybos posėdžiui, per kurį Ramzis įsakė sodinti medžius Pietų provincijose ir išbarė užtvankų prižiūrėtoją už tai, kad vėluoja jas taisyti, Amenis vaikštinėjo su valdovu rūmų sode.

– Ar Tavo Didenybė sulaukė kokių nors naujienų iš Ašos?

– Jis sėkmingai atvyko į Hatušą.

– Įtikinti Hatušilį atsisakyti savo reikalavimų bus labai nelengva.

– Juk Ašai pavykdavo įveikti dar didesnius sunkumus.

– Šį kartą jo veiklos laisvė smarkiai apribota.

– Ar yra kokių nors slaptų žinių, kurių neturėtų išgirsti net didžiosios tarybos nariai?

– Taip. Pirmiausia – apie Mozę, paskui – apie vieną įvykį.

– Apie Mozę?

– Jis su savo hebrajais pateko į sunkią padėtį. Visi jų bijo; norėdami išgyventi, jie priversti kautis dėl kiekvieno žemės sprindžio.

Jei mes tartume savo žodį, klausimas būtų kaipmat išspręstas. Bet juk Mozė – mūsų vaikystės draugas, ir aš žinau, kad tu likimui netrukdysi: kaip jis klostys įvykius, taip ir bus.

– Jeigu iš anksto žinai, ką aš atsakysiu, tai kam dar klausi?

– Dykumų tvarkos sergėtojai budriai stebi hebrajus; ką tu darytum, jeigu jie panorėtų grįžti į Egiptą?

– Kai jie sugrįš, šiame pasaulyje jau nebebus nei Mozės, nei manęs. O apie kokį įvykį tu užsiminei?

– Mes negausime lauktojo smilkalų krovinio.

– Kodėl, Ameni?

– Aš gavau ilgą vieno pirklio pranešimą. Tas žmogus – finikietis. Jis palaiko tiesioginį ryšį su smilkalų gamintojais. Iš jų jis sužinojo, kad smarki kruša per audrą nuniokojo jau ir taip ligos pakirstus medžius. Šiemet nebus jokio derliaus.

– Ar tokia nelaimė kada nors jau buvo įvykusi?

– Aš peržiūrėjau metraščius, tad galiu nedvejodamas tau atsakyti: taip, tai ne vienintelis atvejis. Laimė, tokie reiškiniai labai reti.

– Ar turimų atsargų mums pakaks?

– Šventyklos smilkalų tikrai nepristigs. Aš jau įsakiau Finikijos pirkliams kuo greičiau pristatyti mums būsimąjį smilkalų derlių, kad galėtume papildyti savo atsargas.

Raja džiūgavo. Jis, paprastai toks nuosaikus, dabar leido sau išmaukti vieną po kitos dvi taures stipraus alaus. Jam truputį apsvaigo galva, bet argi buvo galima ištverti nepasigėrus, kai sėkmė vijo sėkmę? Tiesa, tai buvo dar ne galutinė, dar ne didžioji pergalė. Betgi – lašas po lašo, kaip žinia, ir akmenį pratašo!

Bendravimas su tėvynainiais sirais pranoko visus Rajos lūkesčius. Pirklio įžiebta ugnis pakurstė blėstantį nugalėtųjų ir pavyduolių ryžtą. Prie sirų prisidėjo hetitai, nusivylę Hatušiliu, kurį jie kaltino vangumu ir nesugebėjimu užkariauti Egipto. Slapta susitikę viename iš Rajos sandėlių su Uri-Tešubu, ir vieni, ir kiti

ėmė audringai džiūgauti: turint tokį vadą, valdžia atrodė jiems ranka pasiekiama.

Buvo dar ir kitų malonių naujienų, kurias Raja ketino pranešti Uri-Tešubui, kai tik šis liausis gėrėjęsis trimis nuogomis nubėmis, šokančiomis svečiams hetitų karalaičio ir ponios Tanitos surengtoje puotoje, į kurią subėgo kone visas Pi-Ramzis: jo gyventojai netvėrė smalsumu pamatyti garsiuosius jaunavedžius.

Turtuolė finikietė jautėsi esanti išsyk ir devintame danguje, ir pragare. Danguje – nes meilužis bet kuriuo dienos ar nakties metu tenkino jos geismą su neišsenkamu įkarščiu ir šiurkščia aistra, kuri vertė Tanitą svaigti iš palaimos; pragare – nes tasai nenuspėjamo elgesio pabaisa bet kurią akimirką galėjo ją primušti, o Tanitą tai gąsdino. Ji, taip ilgai pati tvarkiusi savo gyvenimą, dabar tapo verge – nuolankia ir nerimastinga.

Koks šimtas Tanitos ir Uri-Tešubo svečių nepajėgė atplėšti akių nuo trijų jaunų šokėjų. Jų standžios apvalios krūtys ir dailios ilgos kojos gundė net labiausiai persisotinusius vyriškius. Tačiau žaviųjų šokėjų buvo nevalia liesti; baigusios šokti, jos dings iš salės, nė su kuo nepersimetusios nė pora žodžių, ir sužavėtiems žiūrovams, trokštantiems vėl grožėtis tokiu puikiu reginiu, teks laukti kito jų pasirodymo per kokią nors puotą, tokią pat prašmatnią kaip surengtoji Tanitos namuose.

Uri-Tešubas pasitraukė į šalį nuo žmonos, besikalbančios su dviem verslininkais, pasirengusiais lengva ranka pasirašyti bet kokią sutartį, kad tik nepraleistų nė vieno gražiųjų šokėjų judesio. Hetitas pasiėmė vynuogių kekę ir atsisėdo ant pagalvėlių prie kolonos, išmargintos pintiniais vynuogienojų ornamentais. Už kolonos sėdėjo Raja. Muzikantams grojant, jiedu galėjo nežiūrėdami vienas į kitą tyliai šnekučiuotis.

– Kas turėjo atsitikti, kad taip skubiai mane susiradai, Raja?

– Kalbėjausi su vienu senu dvariškiu, kuriam pigiau parduodu savo gražiausias vazas. Rūmai sujudę dėl ten sklandančio gando. Jau dvi dienos kaip bandau sužinoti, ar tas gandas pagrįstas. Reikalas man atrodo gana rimtas.

– Apie ką kalbama?

– Norėdamas sustiprinti taiką, imperatorius Hatušilis reikalauja, kad Ramzis vestų jo dukterį.

– Dar vienos diplomatinės vedybos... Kas gi čia tokio?

– Ne, ne... Hatušilis nori, kad jo dukra taptų didžiąja faraono sutuoktine!

– Hetitė, sėdinti Egipto soste?!

– Tikrai taip.

– Negali būti!

– Ramzis esą atsisakęs išsiskirti su gražiąja Izete ir nenusileidęs Hatušiliui.

– Kitaip sakant...

– Na, taip, pone: galima tikėtis karo!

– Hm... Betgi tada žlugtų mūsų sumanymai.

– Apie tai kalbėti dar per anksti. Manau, kad geriau nieko nekeisti, kol nebūsime tikri dėl tolesnių Ramzio veiksmų. Šnekama, kad Aša esąs Hatuše: faraonas pasiuntęs jį derėtis su imperatoriumi. Aš tebeturiu ten daug draugų, ir netrukus mes sužinosime, kaip klostosi įvykiai hetitų sostinėje. Bet tai dar ne viskas... Norėčiau supažindinti jus su labai įdomiu žmogumi.

– Kur jis?

– Pasislėpęs sode. Mes galėtume...

– Atvesk jį į mano kambarį: ten galėsite ramiai palaukti. Apsuk vynuogyną ir įeik į namą per skalbyklą. Puotai pasibaigus aš pas jus ateisiu.

Vos tik paskutinis svečias išėjo pro duris, Tanita pakibo Uri-Tešubui ant kaklo. Numalšinti joje liepsnojančią ugnį galėjo tik jos mylimasis. Uri-Tešubas kone švelniai nusivedė ją į miegamąjį – tikrą meilei skirtą lizdelį su prabangiais baldais, prašmatniomis gėlių puokštėmis ir aromatų smilkyklėmis. Dar neperžengusi slenksčio, finikietė plėšte nuplėšė nuo savęs puošnų apdarą.

Uri-Tešubas įstūmė ją į kambarį.

Tanita pamanė, kad jos brangusis hetitas sugalvojo kokį nors naują meilės žaidimą, bet sustingo vietoje it įbesta, pastebėjusi Sirijos pirklį Rają, stovintį šalia keisto kampuotaveidžio vyriškio garbanotais plaukais ir juodomis akimis, žaižaruojančiomis žiaurumu ir beprotybe.

– Kas... Kas jūs tokie? – pralemeno ji.

– Tai mūsų draugai, – atsakė Uri-Tešubas.

Įsibauginusi Tanita griebė lininę paklodę ir vargais negalais pridengė ja savo vešlųjį kūną. Suglumęs Raja niekaip neįstengė suvokti, kodėl hetitui prireikė atsivesti į šį susitikimą savo finikietę. Žiauraus žvilgsnio vyriškis net nekrustelėjo.

– Aš noriu, kad Tanita išgirstų visa tai, apie ką šičia bus kalbama, ir taptų mūsų bendrininke bei sąjungininke, – pareiškė Uri-Tešubas. – Nuo šiol jos turtas tarnaus mums ir mūsų reikalui. Jeigu jos elgesys sukels nors menkiausią įtarimą, ji bus nužudyta. Sutarta?

Nepažįstamasis pritariamai linktelėjo galva, Raja pasekė jo pavyzdžiu.

– Matai, brangioji, tau niekaip nepavyks pasprukti nuo kurio nors iš mūsų trijulės – arba nuo tų, kurie mums paklūsta. Ar pakankamai aiškiai pasakiau?

– Taip... O, taip!

– Ar pasižadi besąlygiškai mus remti?

– Duodu tau žodį, Uri-Tešubai!

– Tau neteks to gailėtis.

Hetitas lengvai perbraukė ranka per žmonos krūtis. To pakako, kad Tanitą apėmęs siaubas išsisklaidytų kaip dūmas.

Uri-Tešubas atsigręžė į Rają.

– Supažindink mane su savo svečiu.

Aprimęs siras prabilo lėtai ir iškilmingai:

– Mums pavyko, labai pavyko... Mūsų šnipinėjimo tinklui vadovavo Libijos burtininkas, vardu Ofiras. Jis turėjo nepaprastą galią ir labai pakenkė valdovo šeimai, todėl jį sučiupo ir nubau-

dė mirtimi. Mums tai buvo skaudi netektis. Bet kai kas pasiryžo pakelti užgesusį deglą ir atkeršyti už Ofirą. Tas žmogus – jo brolis Malfis. Štai jis.

Uri-Tešubas nužvelgė libį nuo galvos iki kojų.

– Pagirtinas ketinimas... Tačiau kaip ir kokiomis priemonėmis jis jį įgyvendins?

– Malfis yra geriausiai ginkluotos Libijos genties vadas. Vienintelis jo gyvenimo tikslas – kovoti su Egiptu.

– Ar jis sutiks aklai man paklusti?

– Jis įvykdys bet kokį jūsų įsakymą – su sąlyga, kad sunaikinsite Ramzį ir jo karalystę.

– Sutarta: dovis už dovį. Tu būsi mūsų tarpininkas. Tegu mūsų sąjungininko vyrai tobulina kario įgūdžius ir rengiasi kautis.

– Malfis mokės kantriai laukti, pone; Libija jau seniai tikisi krauju nuplauti faraono jai užtrauktą gėdą!

– Tuomet telaukia mano nurodymų.

Libis dingo, taip ir neištaręs nė žodžio.

13

Nors saulė jau seniai patekėjo, Pi-Ramzio rūmuose tvyrojo gūdi tyla. Žinoma, kiekvienas dirbo savo darbą, bet kaip įmanydamas vengė menkiausio triukšmo; visi tarnai, pradedant virėjais ir baigiant kambarinėmis, slankiojo negirdimai it šešėliai.

Ramzio pyktis pašiurpino visus rūmų tarnautojus. Seni tarnai, pažinoję valdovą iš mažens, niekada nebuvo matę, kad jis taip siautėtų. Seto galybė pratrūko kaip audra, priblokšdama savo aukas.

Ramzį kamavo dantų skausmas.

Sulaukęs penkiasdešimt penkerių, jis pirmąkart gyvenime pasijuto įveiktas kūno negalios. Įniršęs ant rūmuose plušusių dantų gydytojų, nesugebėjusių jam padėti, Ramzis įsakė jiems dingti iš akių. Išskyrus Amenį, niekas nežinojo, kad faraonas rūstauja dėl kitos priežasties: jis baiminosi dėl Ašos, kurio Hatušilis vis neišleido iš hetitų sostinės, neva norėdamas tęsti derybas. Ar tik jis nebus paėmęs Ašos įkaitu?

Dabar visos dvaro viltys buvo sudėtos į vienintelį žmogų: vyriausiąjį karalystės gydytoją. Jeigu ir jam nepavyks padėti valdovui, pastarojo nuotaika, be abejo, dar labiau subjurs.

Nepaisydamas skausmo, Ramzis dirbo kaip dirbęs, bet su vieninteliu pagalbininku, kuris įstengė iškęsti jo pykčio protrūkius: su Ameniu. Uolusis raštininkas ir pats buvo gerokas niurzglys. Be to, jis nepakentė dvariškių maivymosi. Jam visada atrodė, kad dirbant nėra reikalo stengtis būti lipšniam ar mandagiam, tad prasta valdovo nuotaika visai netrukdėAmeniui nagrinėti dokumentų, su kuriais buvo būtina skubiai susipažinti.

– Hatušilis tyčiojasi iš Egipto, – tarė faraonas.

– Galbūt jis ieško išeities, – paprieštaravo Amenis. – Tavo atsisakymą vesti jo dukterį jis laiko nepakeliamu įžeidimu, bet juk jam, hetitų imperatoriui, teks ryžtis vėl pradėti karą.

– Tas senas lapinas suvers visą atsakomybę man!

– Aša labai gudriai atliko savo vaidmenį; esu tikras, kad Hatušilis dabar visai sutrikęs.

– Klysti! Jis pasistengs atkeršyti už patirtą pralaimėjimą.

– Kai tik Aša atsiųs pranešimą, mes sužinosime visą tiesą. Iš jo šifro tu suprasi, ar Hatuše jis gyvena kaip laisvas žmogus, ar yra laikomas belaisviu.

– Akivaizdu, kad jam neleidžiama išvykti iš Hatušo, nepaisant jo norų nei valios.

Kažkas atsargiai pasibeldė.

– Nieko nenoriu matyti, – irzliai riktelėjo Ramzis.

– Gal tai vyriausiasis gydytojas, – atkirto Amenis ir nuėjo atidaryti durų.

Prie darbo kambario slenksčio susigūžęs kiūtojo rūmų valdytojas, leisgyvis iš baimės, kad trukdo valdovą.

– Atvyko vyriausiasis gydytojas, – suvapėjo jis. – Ar Jūsų Didenybė teiksis jį priimti?

Rūmų valdytojas su Ameniu pasitraukė į šalį, praleisdami kambarin jauną moterį, gražią kaip pavasario aušra, kaip besiskleidžiąs lotoso žiedas, kaip mirguliuojanti Nilo banga. Jos plaukai turėjo gelsvą atspalvį, labai taisyklingų bruožų veidas buvo tyras ir švelnus, o tiesiai ir atvirai žvelgiančios akys – vasaros dangaus mėlio. Jos ilgą grakštų kaklą puošė lazurito vėrinys, o riešus ir kulkšnis – karneolio apyrankės. Lininė suknelė gaubė lengvai nuspėjamas aukštas, standžias krūtis, liekną liemenį, gamtos tobulai nuapvalintus klubus ir ilgas liaunas kojas. Neferetė – „Gražioji, Puikioji, Tobuloji“... Koks kitas vardas būtų jai labiau tikęs? Net Amenis, niekada neturėjęs laiko domėtis moterimis, tomis lengvabūdėmis būtybėmis, nepajėgiančiomis valan-

dų valandas susikaupti prie meistriškai parašyto papiruso, pripažino, kad grožiu Neferetė galėjo varžytis su Nefertare.

– Man taip ilgai teko jūsų laukti, – pasiskundė Ramzis.

– Labai apgailestauju, Jūsų Didenybe; buvau išvykusi iš Pi-Ramzio, nes reikėjo atlikti chirurginę operaciją – tikiuosi, kad ji bus išgelbėjusi vienos mergytės gyvybę.

– Čionykščiai jūsų bendradarbiai – kvailiai ir nemokšos!

– Gydymas – ir menas, ir mokslas; galbūt kai kuriems gydytojams pritrūksta žinių ar mokėjimo elgtis su ligoniu.

– Laimė, senasis daktaras Pariamakus jau atsistatydino; dabar visi tie, kurių jis nebegydo, turi galimybę išlikti gyvi.

– Bet jus kankina negalia.

– Aš neturiu laiko kankintis, Neferete! Kuo greičiau mane išgydykite.

Amenis suvyniojo papirusą su apskaitos duomenimis, kuriuos ketino pateikti Ramziui, nusilenkė Neferetei ir nuskubėjo į savo raštinę. Faraono sandalų laikytojas nepakentė nei skausmingų šūksnių, nei dejonių, nei kraujo.

– Gal Jūsų Didenybė teiksis išsižioti?

Neferetė ėmė apžiūrinėti savo žymųjį pacientą. Prieš gaudama bendrosios praktikos gydytojo pareigas, kurių jai daugelis pavydėjo, Neferetė mokėsi gydyti įvairiausius negalavimus, pradedant dantų skausmu, akių ligomis ir baigiant tais atvejais, kada padėti galėjo tik chirurgo atlikta operacija.

– Patyręs dantų gydytojas tikrai jums padės, Didenybe.

– Man padėsite jūs, ir niekas kitas.

– Aš galiu pasiūlyti jums gydytoją, puikiai išmanantį savo darbą...

– Kartoju: jūs, ir nedelsiant. Atsisakydama rizikuojate netekti savo pareigų.

– Eime, Jūsų Didenybe.

Rūmų patalpos, skirtos gydyti ir kūnui prižiūrėti, buvo erdvios, gerai vėdinamos ir saulėtos. Ant baltų sienų buvo nutapyta įvairių gydomųjų augalų.

Neferetė pasodino valdovą į patogų krėslą. Ramzis atlošė galvą ir įrėmė pakaušį į minkštą pagalvėlę.

– Vietiniam nuskausminimui aš panaudosiu vieną iš Setau pagamintų vaistų, – paaiškino gražioji gydytoja. – Jūs nieko nejausite.

– Kas gi atsitiko tam mano dančiui?

– Ėduonis, sukėlęs uždegimą. Dėl to susidarė pūlinys, kurį aš tuoj pašalinsiu. Danties traukti nereikės, aš užpildysiu ertmę medžio sakų ir mineralinių medžiagų mišiniu. Kitą skaudantį dantį aš apipurkšiu ypatingais vaistais, kurie, kaip sako gydytojai, „nupenės ligą". Jie pagaminti iš gydomosios ochros, medaus, kvarcito miltelių, susmulkintos figos, pupų miltų, kmynų, karčiojo moliūgo, driekanos, akacijos sakų ir lipiko „prakaito".

– Kaip jūs parinkote tas medžiagas?

– Turiu traktatų apie gydymą, juos parašė senovės išminčiai. Be to, Jūsų Didenybe, aš tikrinu vaistų sudėtį savo mėgstamiausiu įrankiu.

Suspaudusi nykščiu ir smiliumi, Neferetė laikė lininį siūlą su pririštu prie jo galiuko ir lėtai besisupančiu rombo formos granito gabaliuku. Virš tinkamai parinkto vaisto jis imdavo labai greit suktis.

– Jūs taikote tokį pat atrankos būdą kaip mano tėvas.

– Ir kaip jūs pats, Didenybe. Juk jūs radote dykumoje vandens, naudodamasis dviem lininiu siūlu surištomis akacijos šakelėmis – faraono Sečio ir visų vandens ieškotojų įrankiu. Bet grįžkime prie jūsų dantų gydymo. Tai, ką aš padarysiu šiandien, dar ne viskas: po šios mažytės įpjovos jums reikės gydyti dantenas: kasdien kramtyti pastą iš driekanos, kadagio, pelyno, figų, smilkalų ir gydomosios ochros. Jei dantis dar skaudėtų, jūs turėsite gerti gluosnio žievės nuovirą*, tai labai veiksminga priemonė skausmui malšinti.

* Iš jo kilo mūsiškis aspirinas.

– Ką dar nemalonaus pasakysite?

– Aš patikrinau, kaip plaka jūsų širdis, ir apžiūrėjau akių dugną; ir širdies plakimas, ir akių dugnas rodo, kad esate apdovanotas ypatinga jėga, kuri leis jums įveikti daug ligų dar pačioje jų užuomazgoje; bet senatvėje jus lydės reumatas... ir su juo teks susitaikyti.

– Tikiuosi, kad numirsiu anksčiau, nei mane ištiks ši negalia!

– Didenybe, jūs esate taikos ir laimės įsikūnijimas. Egiptas trokšta, kad sulauktumėte ilgo amžiaus; todėl privalote rūpintis savo sveikata. Juk išminčių amžius – šimtas dešimt metų, tiesa? Ptahotepas laukė, kol jam sukaks būtent tiek metų, ir tik tada ėmė rašyti savo garsiąsias „Maksimas“.

Ramzis šyptelėjo.

– Žiūrint į jus ir klausantis jūsų žodžių, skausmas rimsta.

– Pradėjo veikti nuskausminamieji vaistai, Didenybe.

– Ar jūs patenkinta tuo, kaip aš rūpinuosi žmonių sveikata?

– Netrukus aš parašysiu savo metinę ataskaitą. Apskritai padėtis patenkinama, bet jei kalbėtume apie viešąją ir privačią švaros priežiūrą, jos niekad nebūna ir nebus per daug. Kaip tik ji padeda Egiptui išvengti epidemijų. Jūsų Dvigubo Namo – aukso ir sidabro išteklių – valdytojas neturi šykštėti lėšų pirkdamas brangias ir retas medžiagas vaistams gaminti. Ką tik sužinojau, kad mes negausime įprasto smilkalų kiekio, o juk aš negaliu be jų apsieiti.

– Nesijaudinkite, mes turime gausias smilkalų atsargas.

– Na, kaip, Didenybe, ar jūs pasirengęs?

Prie Kadešo, atsidūręs priešais tūkstančius įšėlusių hetitų, Ramzis nė nevirptelėjo, bet pamatęs, kaip prie jo burnos artėja dantų gydytojo įrankiai, jis užsimerkė.

Dvirātis Ramzio vežimas skriejo taip greit, kad Seramana vos spėjo jam iš paskos. Po to, kai Neferetė taip puikiai išgydė valdovą, jo veržlumas padvigubėjo. Tik Amenis, nors jam am-

žinai skaudėjo nugarą, sugebėjo prisitaikyti prie Ramzio darbo tempo.

Šifruotas Ašos laiškas nuramino Ramzį; Egipto diplomatinės tarnybos viršininkas nebuvo laikomas nelaisvėje: jis viešėjo Hatuše ir vedė ten neribotos trukmės derybas. Kaip Amenis ir spėjo, hetitų imperatorius baiminosi leistis į abejotinos baigties karo avantiūrą.

Žemutiniame Egipte slūgstant potvyniui, rugsėjo pabaiga lepino kūną švelnia šiluma. Valdovo vežimas riedėjo palei kaimelių laukus drėkinantį kanalą. Niekas, net Amenis, nežinojo, kodėl Ramzis pats skubiai išsirengė kelionėn ir ką jis ketina atlikti.

Mirus vyresniajam valdovo broliui Šenarui ir jo bendrininkams, užtikrinti Ramzio saugumą pasidarė kur kas lengviau. Bet Uri-Tešubui suteikta laisvė nedavė ramybės milžinui sardui, apgailestaujančiam, kad bebaimio valdovo narsos nesumenkino nė prabėgę metai.

Ramzis sustojo kanalo pakraštyje augančio kuplaus medžio papėdėje. Jo smailūs, ieties antgalio formos lapai buvo nuostabiai gražūs.

– Eikš, Seramana, pasižiūrėk! Pasak Gyvybės Namo archyvų, tai seniausias Egipto gluosnis. Iš jo žievės išgaunama priešuždegiminė medžiaga, kuri man padėjo. Todėl aš atvykau jam padėkoti. Ir esu pasiryžęs padaryti dar daugiau: aš pats savo rankomis pasodinsiu gluosnio sodinukų prie vandens šaltinių, tvenkinių ir kanalų Pi-Ramzyje ir įsakysiu padaryti tą patį visoje šalyje. Dievai ir gamta suteikė mums viską; tad išmokime elgtis taip, kad tie lobiai gausėtų ir duotų mums naudos.

„Jokia kita žemė nebūtų galėjusi pagimdyti tokio valdovo kaip Ramzis“, – pamanė buvęs piratas.

14

Virš aukštos Anatolijos plynaukštės pūtė žvarbus vėjas; Hatuše ruduo kartais panėšėjo į žiemą. Aša neturėjo pagrindo skųstis Hatušilio svetingumu: maistas, nors ir paprastas, buvo visai pakenčiamas, o dvi jaunos hetitės, įpareigotos linksminti svetimšalį diplomatą, uoliai vykdė savo užduotį.

Bet Ašai trūko Egipto. Egipto ir Ramzio. Aša norėjo sulaukti senatvės šalia valdovo, kuriam tarnavo visą gyvenimą, ne kartą drąsiai ir ryžtingai pasitikdamas didžiausius pavojus. Tikroji galia, taip žavėjusi ir traukusi paauglį Ašą, kol jis mokėsi Memfyje, priklausė Ramziui, o ne Mozei, nors kurį laiką – tiesa, labai neilgai – Aša manė, kad ji būdinga hebrajui. Mozė siekė įdiegti jam atskleistą galutinę tiesą, o Ramzis diena iš dienos kūrė tautos ir civilizacijos tiesą, nes aukojo savo veiksmus Maat, neregimajam ir gyvybės pradui. Kaip ir jo pirmtakai, Ramzis žinojo, kad visa tai, kas sustingę, pasmerkta mirti; todėl jis panėšėjo į muzikantą, gebantį groti daugeliu instrumentų ir nuolat kurti naujas melodijas iš tų pačių amžinybės gaidų. Dievų suteiktą galią Ramzis pavertė ne žmonėms primetama valdžia, o prievole vykdyti teisingumą, ir kaip tik ši ištikimybė Maat neleido Egipto faraonui savivaliauti. Jo paskirtis buvo ne pavergti žmones, o išlaisvinti juos iš jų pačių. Matyti valdantį Ramzį buvo tas pat, kaip žvelgti į akmentašį, kalantį granito luite dievybės veidą.

Apsigaubęs juodai raudonu vilnoniu apsiaustu, labai panašiu į tą, kurį dėvėjo jo velionis brolis, Hatušilis įėjo į kambarius, skirtus Egipto diplomatinės tarnybos viršininkui.

– Ar tu patenkintas mano svetingumu, Aša?

– Nieko geresnio nebūtų galima nė norėti, Didenybe.

– Tavęs nekamuoja tas ankstyvas šaltis?

– Meluočiau sakydamas, kad taip nėra. Šiuo metų laiku Nilo pakrantėse taip šilta...

– Kiekviena šalis turi savų privalumų. Argi tu nebemyli Hetitų imperijos?

– Kuo labiau aš senstu, Didenybe, tuo didesnis namisėda darausi.

– Turiu gerą žinią: aš baigiau savo apmąstymus. Rytoj pat tu galėsi grįžti į Egiptą. Bet turiu ir blogą žinią: aš nenusileisiu. Mano reikalavimai nepakito: mano duktė privalo tapti didžiąja Ramzio sutuoktine.

– O jei faraonas nesutiks?

Hatušilis atsuko egiptiečiui nugarą.

– Vakar aš sušaukiau savo karvedžius ir įsakiau jiems parengti kariuomenę kovai. Kadangi mano brolis faraonas manęs paprašė geležies, aš įsakiau pagaminti jam vienintelį tokios rūšies ginklą.

Imperatorius atsigręžė, ištraukė iš vidinės savo apsiausto kišenės geležinį durklą ir padavė jį Ašai.

– Tikras stebuklas, ar ne? Lengvutis ir parankus, tačiau gali perverti bet kokį skydą. Aš parodžiau durklą savo karvedžiams ir pažadėjau, kad pats ištrauksiu jį iš Ramzio lavono, jei faraonas nesutiks su mano sąlygomis.

Saulė leidosi už Seto šventyklos – keisčiausio Pi-Ramzio pastato. Šventovė – visatą sukrečiančių neramumų valdovo buveinė – buvo pastatyta toje vietoje, kur kadaise stūksojo hiksų (nekenčiamų grobikų, kuriuos išvijo pirmieji aštuonioliktosios dinastijos karaliai) sostinė. Ramzis pavertė šią pražūtingą vietą teigiamų jėgų šaltiniu; jis drąsiai stojo prieš Setą ir pasisavino jo galią.

Čia, draudžiamoje valdoje, į kurią išdrįsdavo kelti koją tik Sečio sūnus, faraonas sėmėsi jėgų, būtinų būsimoms kautynėms.

Kai Ramzis išėjo iš šventyklos, prie jo prisiartino jaunesnysis sūnus, Merenptahas.

– Užduotis įvykdyta, tėve.

– Sparčiai pasidarbavai...

– Aš apžiūrėjau visas Pi-Ramzio ir Memfio kareivines, nepraleisdamas nė vienos.

– Tu visai nepasikliovei vyriausiųjų karininkų ataskaitomis?

– Na...

– Kalbėk atvirai.

– Tikrai taip: visai nepasiklioviau, Didenybe.

– Kodėl gi, Merenptahai?

– Aš juos stebėjau. Tai – pasiturį žmonės, kurie taip priprato prie tavo sudarytos taikos ir taip ja pasitiki, kad pamiršta vadovauti rimtoms karių pratyboms. Mūsų kariuomenė apsnūdo, didžiuodamasi savo jėga ir ankstesnėmis pergalėmis.

– Kokia mūsų ginkluotės būklė?

– Ginklų pakanka, bet jų kokybė dažnai abejotina. Kalviai jau daug metų dirba lėtai; daugelį vežimų reikėtų taisyti.

– Imkis šių darbų nedelsdamas.

– Ko gero, sukelsiu kariškių nepasitenkinimą.

– Tai neturi jokios reikšmės: juk iškilo grėsmė Egiptui ir jo ateičiai. Elkis kaip tikras vyriausiasis karvedys, atstatydink aptingusius karininkus, paskirk į atsakingus postus patikimus žmones, aprūpink mūsų kariuomenę būtinais ginklais. Nesirodyk man į akis, kol neįvykdysi savo užduoties.

Merenptahas nusilenkė faraonui ir nuskubėjo į pagrindinę vadavietę.

Tėvas turėtų kitaip kalbėtis su savo sūnumi, bet Ramzis buvo Abiejų Žemių valdovas, o Merenptahas – galimas jo įpėdinis.

Gražiąją Izetę kamavo nemiga.

O juk ji buvo laiminga: kasdien matė Ramzį, galėjo pasidalyti su juo slapčiausiomis mintimis, būti šalia per apeigas ir iškil-

mes... Be to, abu jos sūnūs, Kha ir Merenptahas, jau ėjo aukštas pareigas, ir jų laukė puiki ateitis.

Tačiau gražioji Izetė vis labiau liūdėjo ir jautėsi vis vienišesnė, tarsi tas laimės perteklius būtų ją kankinęs ir sekinęs jėgas. Bemiegių naktų priežastis buvo aiški: Nefertarė taip daug prisidėjo sudarant taiką, o ji, Izetė, siejama su galimu karo atnaujinimu. Kitados baisusis Trojos karas kilo dėl Elenos, o ją, Izetę, žmonės laikys moterimi, dėl kurios prasidės naujas ginkluotas Egipto susidūrimas su Hetitų imperija.

Merenptaho, kurio valdžios vyriausieji karininkai nė nemanė ginčyti, pastangomis Pi-Ramzis pamažu darėsi panašus į karo stovyklą. Vėl prasidėjo įtemptos pratybos ir sparti ginklų gamyba.

Karalienės plaukų prižiūrėtoja sunerimo:

– Didenybe, kada gi aš galėsiu jus sušukuoti?

– Ar valdovas atsikėlė?

– Jau seniai!

– Ar jis ateis pusryčių?

– Jis perspėjo jūsų rūmų prižiūrėtoją, kad visą dieną dirbs su viziriu ir Kanaano tvirtovių viršininkais, skubiai sušauktais į Pi-Ramzį.

– Liepk paruošti mano lengvus dengtuosius neštuvus.

– Didenybe! Juk jūs – vos sušukuota, aš dar neuždėjau jums peruko, jūs visai nepasidažiusi, ir aš...

– Paskubėk.

Dvylikai tvirtų vyrukų, nugabenusių karalienę iš rūmų į Amenio raštinę, gražioji Izetė buvo lengvutė, jų pečių beveik neslėgusi našta. Bet kadangi didžioji valdovo sutuoktinė įsakė paskubėti, jie turėjo gauti priedą prie atlyginimo ir papildomą laiką poilsiui.

Įėjusiai į raštinę karalienei pasirodė, kad ji pateko į tikrą avilį. Dvidešimt raštininkų, sudarančių nedidelį, bet rinktinį Amenio darbuotojų būrelį, privalėjo išnagrinėti įspūdingą kiekį bylų bei

dokumentų, tad plepėti jiems visai nebuvo kada. Jie turėjo perskaityti ir apibendrinti valdovo asmens sekretoriui daugybę pranešimų, surūšiuoti gautus raštus, atiduoti juos į archyvą, o svarbiausia – nedelsti ir nevėluoti!

Izetė perėjo kolonų salę. Kai kurie ten sėdintys pareigūnai net nepakėlė akių nuo papirusų lakštų. Karalienei įžengus į Amenio darbo kambarį, uolusis raštininkas kramtė žąsies taukais apteptos duonos riekę ir rašė priekaištingą laišką javų aruodų prižiūrėtojui.

Ramzio sandalų laikytojas nustebęs atsistojo.

– Didenybe...

– Sėskitės, Ameni. Man reikia su jumis pasikalbėti.

Karalienė uždarė medines Amenio kabineto duris ir užstūmė velkę. Raštininkas pasijuto gana nesmagiai. Kiek jis kadaise žavėjosi Nefertare, tiek nekentė Izetės, su kuria jam jau buvo tekę susiremti. Priešingai nei įprasta, ji atrodė nekaip: apsiblausęs žvilgsnis, išvargęs veidas be jokių pasidažymo gudrybių.

– Man reikia jūsų pagalbos, Ameni.

– Didenybe, nesuprantu, kuo aš galėčiau...

– Liaukitės bandęs mane pergudrauti. Man ne paslaptis, kad dvaras lengviau atsidustų, jei faraonas su manim išsiskirtų.

– Didenybe!

– Taip yra, ir aš nieko negaliu pakeisti. Jūs žinote viską; pasakykite man, ką apie tai mãno liaudis?

– Hm... gana keblu tai pasakyti...

– Aš noriu žinoti tiesą...

– Jūs esate didžioji valdovo sutuoktinė. Niekam nevalia jūsų peikti.

– Tiesą, Ameni, sakykite tiesą.

Raštininkas nuleido akis, tarsi įdėmiai žvelgtų į rankose laikomą papirusą.

– Reikia suprasti liaudį, Didenybe; ji priprato prie taikos.

– Liaudis mylėjo Nefertarę, o manęs ji nemėgsta: štai tiesa, kurią jūs norite nuo manęs nuslėpti.

– Taip susiklostė aplinkybės, Didenybe.

– Pasikalbėkite su Ramziu, pasakykite jam, kad aš suvokiu padėties rimtumą ir esu pasirengusi pasiaukoti, kad išvengtume karo.

– Ramzis jau apsisprendė.

– Pasikalbėkite su juo, Ameni, maldauju.

Valdovo asmens sekretorius neabejojo gražiosios Izetės nuoširdumu. Pirmąkart gyvenime jis pamanė, kad ji verta būti Egipto karaliene.

15

– Kodėl tu atidėlioji išvykimą? – paklausė Ašos imperatorius Hatušilis.

– Todėl, kad dar tikiuosi priversti jus pakeisti savo sprendimą.

Įsispraudęs į savo raudonai juodą vilnonį apsiaustą, užsidėjęs kepuraitę, Hetitų imperijos valdovas manė apsisaugosiąs nuo ledinių vėjo gūsių, švilpiančių virš jo sostinės sienų. Egipto diplomatinės tarnybos viršininkas gūžėsi į plačią peleriną, bet jautė, kaip pečius ir nugarą grybščioja šaltis.

– Aša, tai neįmanoma.

– Nejaugi dėl moters jūs pradėsite visai nereikalingą karą? Troja jau mums parodė tokio karo padarinius. Kodėl mes turėtume vergauti mirtį sėjančiai beprotybei? Karalienės privalo teikti gyvybę, o ne mirtį.

– Tavo argumentai puikūs, bet taip samprotauti gali tik egiptietis. Jei aš užsitraukčiau gėdą, hetitai man to neatleistų. Jei aš nusileisiu Ramziui, susvyruos mano sostas.

– Niekas jums negrasina.

– Jei aš savo elgesiu pažeminsiu hetitų kariuomenę, tai neilgai liksiu gyvas. Mes – karinga tauta, Aša; savivalis smurtautojas, atėjęs į mano vietą, bus kur kas blogesnis už mane, gali tuo patikėti.

– Ramzis trokšta, kad jūs valdytumėt labai ilgai, Didenybe.

– Kažin ar galiu tavimi tikėti...

– Prisiekiu tuo, kas man brangiausia: Ramzio gyvybe.

Abu vyrai paėjėjo sargybinių taku, nutiestu juosiančių sostinę įtvirtinimų viršumi. Kylančios virš miesto gynybinės sienos bu-

vo pasišiaušusios sargybinių bokštelių smaigaliais. Visur knibždėte knibždėjo karių.

– Ar jūs nepavargote kariauti, Didenybe?

– Man įkyrėjo kareiviai. Bet be jų Hetitų imperija išnyktų.

– Egiptas nelinkęs kautis. Jam labiau patinka mylėti ir statyti šventyklas. Argi Kadešo mūšis nenugrimzdo praeitin?

– Aša, neversk manęs prisipažinti, kad man būtų patikę gimti egiptiečiu!

– Bet koks naujas Egipto ir Hetitų imperijos susidūrimas bus pražūtingas, nes nusilpnins abi mūsų valstybes Asirijos naudai. Sutikite, kad jūsų duktė taptų diplomatine Ramzio žmona, o gražioji Izetė liktų didžiąja valdovo sutuoktine.

– Aša, aš nebegaliu trauktis.

Ramzio Didžiojo užsienio reikalų ministras pažvelgė į žemutinį miestą, kurio širdis buvo Audros dievo ir Saulės deivės šventykla.

– Žmonės – sugedę ir pavojingi gyvūnai, – tarė jis. – Galiausiai jie užterš žemę ir sunaikins savo padermę. Kai jie įsitraukia į savo pačių pradėtą griovimą, jokie argumentai negali priversti jų liautis žudžius, griovus ir naikinus. Iš kur tas atkaklus veržimasis į pražūtį?

– Nes žmonės vis labiau tolsta nuo dievų, – atsakė Hatušilis. – Kai bet koks ryšys su dievais bus nutrauktas, liks tik aklatikiai, kuriuos it skruzdėles valdys smurtingi savivaliautojai, išdarinėdami su jais ką panorėję.

– Įdomu, Didenybe... Jūs verčiate mane pripažinti, kad praleidau gyvenimą kovodamas už Maat, už darną tarp dangaus ir žemės, tarsi visa kita būtų buvę tuštybių tuštybė.

– Jei tu būtum gyvenęs kitaip, argi būtum buvęs Ramzio draugas?

Vėjas dar labiau įsismarkavo, šaltis sustiprėjo.

– Verčiau grįžkime į vidų, Aša.

– Nejaugi viskas baigta, Didenybe, ir po mūsų pokalbio niekas nepasikeis? Ak, tai per daug kvaila!

– Ir aš taip manau, bet mudu nieko negalime pakeisti – nei tu, nei aš. Palinkėkime, kad hetitų ir Egipto dievai, regėję, kaip nuoširdžiai mes abu siekiame gėrio, įvykdytų stebuklą.

Pi-Ramzio vandens uosto krantinėje knibždėjo nenustygstanti minia. Tą dieną prekes iškrovė daug laivų, atplaukusių iš Memfio, Tėbų ir kitų miestų šalies pietuose. Vietinis turgus, visada labai gyvas ir judrus, neregėtai išsiplėtė. Geriausių prekystalių nuomininkai, tarp kurių buvo daug puikiai įvaldžiusių prekybos meną moterų, buvo pasiryžę susižerti gražaus pelno.

Susikibę rankomis, Uri-Tešubas su Tanita vaikštinėjo klegančioje minioje, žvilgčiodami į audeklus, sandalus, brangaus medžio dėžutes ir kitas grožybes. Čia subėgo visas Pi-Ramzis, ir gražioji finikietė per prievartą šypsojosi aibei savo pažįstamų, kurios žavėjosi vyrišku hetitų karalaičio grožiu.

Didžiai patenkintas, Uri-Tešubas pastebėjo, kad Seramanos vyrai jo nebeseka. Persekioti dorą miestelėną reikštų pažeisti įstatymą, ir hetitas nepraleistų progos iškelti bylą.

– Ar galiu... šį tą nusipirkti? – nuolankiai, kone maldaujamai paklausė finikietė.

– Tavo valia, brangioji! Pirk, ko tik širdis geidžia.

Tanita karštligiškai puolė pirkti įvairiausių gaminių, ir tai ją apramino. Keliaudami nuo vieno prekeivio prie kito, sutuoktiniai atsidūrė ties Rajos prekystaliu. Siras siūlė pirkėjams alavinių taurių, grakščių alebastro vazų ir spalvoto stiklo buteliukų su kvepalais, kuriuos dabišės graibstyte graibstė. Kol Tanita įnirtingai derėjosi dėl kainų su vienu iš Rajos padėjėjų, pirklys prisigretino prie Uri-Tešubo.

– Puikios naujienos iš Hatušo; Ašos vestos derybos žlugo. Imperatorius nesutiko atsisakyti savo reikalavimų.

– Ar derybos visiškai nutrūko?

– Aša grįžta į Egiptą. Hatušilio atsakymas Ramziui – geležinis durklas, kurį imperatorius pažadėjo atsiimti, ištraukęs jį iš nugalėto faraono lavono.

Uri-Tešubas ilgai tylėjo.

– Šįvakar pats atnešk mums pirkinius, kuriuos tavo parduotuvėje išsirinko mano žmona.

Stipruolis Setau kasdien vis labiau stebėjosi.

Kaip Vandens Lelijai, jo gražiajai žmonai, kitados parsivežtai iš Nubijos, pavyko nė kiek nepasenti? Kadangi ji nevartojo nei kremų, nei tepalų, tik burtai galėjo padėti jai išsaugoti grožį ir žavesį, kuriems jos vyras nepajėgė atsispirti. Mylėtis su ja reiškė kaskart pasinerti į svaigų žaidimą, kupiną neišsenkamos išmonės.

Setau apipylė bučiniais Vandens Lelijos krūtis.

Ūmai ji įsitempė ir sukluso.

– Tu nieko negirdėjai? Jokio triukšmo?

– Mieloji, aš girdžiu tik tavo širdį, kuri plaka vis smarkiau...

Setau įkarštis įaudrino Vandens Leliją, ir ji pamiršo viską, išskyrus svaigulingą abipusę palaimą.

Nelaukta viešnia sustojo kaip įbesta, užgniaužusi kvapą. Sėlindama į laboratoriją, ji tikėjosi, kad sutuoktiniai bus kur nors išėję; tačiau Setau su Vandens Lelija, lankydamiesi Pi-Ramzyje, nemėgo ilgesnį laiką palikti be priežiūros lentynų, prikrautų indų su karališkosios kobros, juodosios kobros, raguotosios gyvatės ir gyvatės pūtikės nuodais. Vyriausiajam karalystės gydytojui pritariant, juodu darbavosi be atvangos, tikėdamiesi pagaminti naujų vaistų arba pagerinti senuosius. Puotos bei aukštuomenės pramogos juos vargino ir kėlė nuobodulį; gyvačių kerėtojui ir jo dailiajai nubei atrodė nesuvokiama valandų valandas skirti tuštiems plepalams, užuot tyrinėjus tas stebuklingas medžiagas, galinčias ne tik nužudyti, bet ir išgelbėti gyvybę.

Trūksmingas kvėpavimas ir palaimingi atodūsiai nuramino atеivę: besimylinčiai porai nerūpėjo nei aplinkinis pasaulis, nei ji, sustingusi tamsoje už keleto žingsnių nuo geidžiamo tikslo. Jei ji bus labai atsargi, tai galės tylutėliai pastverti nuo lentynos bu-

teliuką nuodų. Tačiau kurį iš jų pasirinkti? Et, būta dėl ko sukti galvą! Juk visi tie nuodai, dar neapdoroti ir neapvalyti, vienodai pavojingi.

Vienas žingsnis, antras, trečias... Basos kojos negirdimai slydo grindų plokštėmis. Dar pora žingsniukų, ir įsibrovėlė atsidurs ten, kur lankytojams buvo nevalia kelti kojos.

Ūmai priešais ją išdygo juodas, siauras ir ilgas pavidalas – lyg nuo grindų aukštyn šaute šovusi ir ant galiuko atsistojusi lazda.

Moteris nustėro iš siaubo. Prieblandoje ji atpažino karališkąją kobrą, besisupančią pirmyn atgal. Vagilė taip išsigando, kad neįstengė nė surikti. Nuojauta jai kuždėjo, kad reikia lėtai, labai lėtai, beveik nepastebimai trauktis atgal.

Įsibrovėlei atrodė, kad ji traukiasi visą amžinybę. Kai moters jau nebebuvo matyti, kobra sargybinė vėl užmigo.

Amenis dar kartą suskaičiavo papirusus: keturiasdešimt du, po vieną kiekvienai provincijai. Rezultatai bus skirtingi, jie priklausys nuo kanalų ir vandens telkinių kiekio. Fajumas, kur Vidurio karalystės faraonai įrengė didelį ežerą, turės pranašumą: ten ir taip jau auga daugelio rūšių medžiai. Vadovaujantis Ramzio įsakymais, visose Egipto provincijose bus pasodinta gluosnių, o šventyklų laboratorijose iš jų žievės bus išgaunama skausmą malšinanti medžiaga, kurią gydytojai galės plačiau vartoti savo ligonių labui.

Šis papildomas darbas sukėlė Ameniui įniršio priepuolį, kurį jo pavaldiniams teko iškęsti – bet juk faraono nurodymai negincijami! Laimė, valdovo sandalų laikytojui nereikėjo rūpintis pasirengimu karui – Merenptahas puikiai vykdė savo užduotį ir nė nemanė lakstyti į Amenio raštinę dėl ko nors skųstis ar dejuoti.

Nešdamasis visą glėbį papiruso ritinėlių, Amenis pastojo kelią valdovui, išsirengusiam Amono šventyklon. Ramzis norėjo ten atlikti vakaro apeigas.

– Ar Tavo Didenybė gali man skirti vieną kitą akimirką?

– Tik tuo atveju, jei reikalas labai skubus.

– Gerai jau, gerai, apsieisiu...

– Juk tu neatsitiktinai pasipainiojai man po kojom: kas tau neduoda ramybės?

– Gražioji Izetė buvo atėjusi su manim pasitarti.

– Bene ji pradėjo domėtis valstybės reikalais?

– Ji nenori būti karo su Hetitų imperija priežastis. Turiu pripažinti, kad jos nuoširdumas mane sujaudino.

– Jeigu jau tave paveikė Izetės žavesys, ar tik karalystei negresia pavojus?

– Aš nelinkęs juokauti, Didenybe. Didžioji valdovo sutuoktinė tikrai bijo tapti naujo karo priežastimi.

– Šis klausimas jau išspręstas, Ameni. Jei mes nors per plauką nusileisime hetitams, mūšiai, kuriuos laimėjome, neteks reikšmės. Nutraukęs vedybas su didžiąja valdovo sutuoktine, atkelčiau vartus žiaurumui ir neteisybei. Izetė jokiu būdu neturi savęs kaltinti; ne ji atsakinga už būsimus įvykius. Vienintelis kaltininkas – Hatušilis.

16

Hatušą merkė šaltas kaip ledas lietus. Egipto diplomatinės tarnybos viršininko vilkstinė buvo pasirengusi išvykti. Kaip visada elegantiška, vilkinti papuoštą kutais raudoną suknelę, imperatorienė nebodama šalčio atėjo atsisveikinti su Aša.

– Imperatorius susirgo ir atgulė, – paaiškino ji.

– Tikiuosi, nieko rimta?

– Jis truputį karščiuoja, bet tai greit praeis.

– Palinkėkite jam kuo greičiau pasveikti, Didenybe.

– Man labai gaila, kad derybos žlugo, – prisipažino Putuhepa.

– Man irgi, Didenybe.

– O gal Ramzis vis dėlto nusileis?

– Šito nė nesitikėkime.

– Aš dar niekada nemačiau jūsų taip niūriai nusiteikusio, Aša.

– Mums lieka pasikliauti tik dviem dalykais: stebuklu ir – jumis. Ar jūs negalėtumėte įkalbėti savo vyrą sušvelninti reikalavimus?

– Ligi šiol man tai nepavyko... Bet aš stengsiuosi.

– Didenybe, aš norėjau jums pasakyti... Nors – ne, tai nesvarbu.

– Aš klausau, kalbėkite.

– Ne, tai tikrai nesvarbu.

Argi Aša galėjo prisipažinti hetitų imperatorienei, kad iš visų jo gyvenime sutiktų moterų ji buvo vienintelė, kurią jis būtų mielai vedęs? Tokie žodžiai būtų neatleistinas netaktas.

Aša įdėmiai pažvelgė į Putuhepą, tarsi norėdamas kuo geriau įsiminti jos veidą. Paskui tylomis nusilenkė.

– Neliūdėkite, Aša; aš padarysiu viską, kad būtų galima išvengti blogiausio.

– Aš irgi, Didenybe.

Kai vilkstinė pajudėjo į pietus, Aša neatsigręžė.

Setau jautėsi tiesiog nuostabiai. Jis išėjo iš miegamojo nepažadinęs Vandens Lelijos, kurios nuogas kūnas nepaliovė jo jaudrinęs ir kėlęs geismo. Akimirką padvejojęs, Setau pasuko savo laboratorijos link. Praeitą naktį surinktus raguotosios gyvatės nuodus būtinai reikėjo kuo greičiau apdoroti: Nubijos valdytojo darbai ir rūpesčiai neužgožė gyvačių kerėtojo amato priedermių.

Jaunutė tarnaitė, atnešusi vaisių prikrautą padėklą, sustingo vietoje it įbesta. Baimindamasi šiurkštoko Setau elgesio, ji vis dėlto nedrįso pabėgti; juk šis vyriškis buvo burtininkas, plikomis rankomis gaudantis nuodingas gyvates ir nebijantis, kad jos gali jam įgelti!

– Aš alkanas, mažyte; atnešk man džiovintos žuvies, pieno ir šviežios duonos.

Drebėdama iš baimės, tarnaitė pakluso. Setau išėjo į sodą ir išsitiesė ant žolės, norėdamas iš arčiau pajusti žemės kvapą ir šilumą. Jis noriai pavalgė, o paskui patyliukais niūniuodamas ne bet kokioms ausims skirtą dainelę nuėjo į bandymams skirtą rūmų sparną.

Setau pasigedo savo įprasto apdaro – antilopės kailio palaidinės, persunktos priešnuodžių nuo gyvačių įkandimo. Tuos priešnuodžius reikėjo vartoti atsargiai, nes vaistas galėjo būti pražūtingesnis už negalią. Naudodamasis šia kilnojamąja vaistine, Setau pajėgė įveikti daugybę ligų.

Vakar, prieš apkabindamas Vandens Leliją, jis padėjo savo palaidinę ant žemos kėdutės. Ne, jis klysta... Jis paliko ją kitame kambaryje. Setau apžiūrėjo prieškambarį, nedidelę saliukę su kolonomis, dušo kambarį, išvietę.

Viskas veltui: palaidinės nė kvapo.

Paskutinė viltis – miegamasis. Na, taip, žinoma... Jis bus palikęs savo brangiausią apdarą kaip tik ten.

Vandens Lelija budo iš miego. Setau švelniai pabučiavo jos krūtis.

– Mieloji, kur tu padėjai mano palaidinę?

– Niekada nesu jos nė pirštu palietusi.

Suirzęs Setau apvertė miegamąjį aukštyn kojom, bet palaidinės taip ir nerado.

– Ji dingo, – pripažino gyvačių kerėtojas.

Seramana tikėjosi, kad šįkart Ramzis pasiims jį kautis su hetitais. Buvęs piratas jau seniai svajojo, kaip jis vieną po kito klos tuos Anatolijos laukinius, perrėš jiems gerkles ir nukirs nugalėtiesiems plaštakas, norėdamas juos suskaičiuoti. Kai valdovas stojo į mūšį prie Kadešo, milžinas sardas buvo gavęs įsakymą likti Pi-Ramzyje ir užtikrinti karališkosios šeimos saugumą; bet Kadešo mūšis buvo jau seniai. Per tą laiką Seramana spėjo parengti pakankamai vyrų, kurie sugebės atlikti šią užduotį, ir dabar trokšte trośko susiremti su priešu.

Kai į kareivines, kur sardas mankštindamasis miklino ranką, įsiveržė Setau, Seramana nustebo. Nepasakytum, kad abu vyrai visada puikiai sutarė; bet jie išmoko vertinti vienas kitą ir žinojo, kad juos sieja ištikimybė Ramziui.

Buvęs piratas liovėsi daužęs medinę figūrą, kuri vos besilaikė nesubyrėjusi nuo jo kumščių smūgių.

– Turi nemalonumų, Setau?

– Kažkas pavogė brangiausią mano turtą: gydomąją antilopės kailio palaidinę.

– Tu ką nors įtari?

– Tikriausiai tai bus padaręs koks nors pavydus gydytojas; o juk jis net nesugebės ja pasinaudoti!

– Ar gali pasakyti ką nors tiksliau?

– Deja, ne!

– Kas nors panoro iškrėsti tau piktą pokštą, nes Nubijoje tapai pernelyg įtakingas. Dvare esi nelabai mėgstamas.

– Reikia iškrėsti rūmus, kilmingųjų sodybas, dirbtuves...

– Ramiau, ramiau, Setau! Aš įsakysiu dviem savo vyrams ieškoti tavo palaidinės, bet mes rengiamės karui, tad negaliu suteikti pirmenybės jos paieškoms.

– O ar tu bent žinai, kiek žmonių ji išgelbėjo?

– Žinau, bet būtų geriau, jei tu įsitaisytum kitą palaidinę!

– Bepigu sakyti... Prie šitos aš buvau pripratęs.

– Nagi, Setau! Neskaldyk iš adatos vežimo, geriau eime išgerti! O paskui mudu drauge nueisime pas geriausią miesto odminį. Anksčiau ar vėliau vis tiek tenka keisti kailį!

– Aš noriu sužinoti, kas ją pavogė.

Ramzis perskaitė paskutinę Merenptaho ataskaitą, trumpą ir aiškią. Jaunesnysis sūnus pasirodė esąs išties įžvalgus ir gebąs aiškiai protauti. Kai Aša grįš iš Hetitų imperijos, faraonas pradės paskutines derybas su Hatušiliu. Tačiau imperatorius nesileis mulkinamas: kaip ir Egipto valdovas, jis pasinaudos atokvėpiu, rengdamas kariuomenę kovai.

Egipto ginkluotųjų pajėgų būklė buvo geresnė, nei Ramzis manė; bus nesunku pasamdyti patyrusių kareivių ir sparčiau rengti jaunuosius šauktinius, o ginkluotę greit papildys be atvangos triūsią ginklakaliai. Ramziui pritariant, Merenptaho paskirti karininkai tinkamai parengs karius, galinčius įveikti hetitus.

Kai Ramzis stos savo kariuomenės priešakyje ir ves ją į šiaurę, tikėjimas pergale įžiebs narsą jo karių širdyse.

Be reikalo Hatušilis atsisakė taikos. Egiptas ne tik aršiai kovos už tai, kad išliktų: jis pasistengs užbėgti Anatolijos kariams už akių ir užklups juos netikėtai. Šįkart Ramzis paims Kadešo tvirtovę.

Tačiau valdovo širdį gniaužė neįprastas nerimas – jis tarsi dve-

jojo, kaip pasielgti. Kadangi Nefertarės nebebuvo tarp gyvųjų ir ji negalėjo padėti jam apsispręsti, valdovui reikėjo pasitarti su dievybe.

Ramzis įsakė Seramanai parengti greitaeigį laivą kelionei į Vidurio Egipte esantį Hermopolį*. Valdovui jau lipant laipteliais į laivą, gražioji Izetė maldaujamai paklausė:

– Ar galiu vykti su tavimi?

– Ne, man reikia pabūti vienam.

– Ar gavai žinių iš Ašos?

– Jis netrukus grįš.

– Didenybe, tu žinai, ką aš jaučiu. Įsakyk, ir aš paklusiu. Egipto laimė svarbiau už manąją.

– Aš dėkingas tau už tai, Izete; bet toji laimė dings, jei Egiptas nužemintai nulenks galvą prieš neteisybę.

Balta burė nutolo, skriedama Nilo mėliu į pietus.

Dykumos pakraštyje, prie kapinyno, kur buvo palaidoti didieji dievo Toto žyniai, augo didžiulė palmė, daug aukštesnė už visas kitas. Pasak padavimo, Totas, dieviškosios šviesos širdis ir šventosios kalbos valdovas, apsireikšdavo čia savo sekėjams, sergstintiems lūpas nuo bereikalingų žodžių. Ramzis žinojo, kad raštininkų dievas buvo gaivus šaltinis tylinčiajam, o plepiui jis nė lūpų nesuvilgydavo. Tad valdovas visą dieną ir visą naktį mąstė palmės papėdėje, stengdamasis sutramdyti veržlųjį minčių srautą.

Auštant tekančią saulę pasveikino galingas šūksnis.

Arčiau nei už trijų metrų nuo Ramzio stovėjo didžiulė beždžionė – iš pažiūros karingai nusiteikęs pavianas. Faraonas atlaikė jo žvilgsnį.

– Parodyk man kelią, Totai, nes tu perpratai dangaus ir žemės

* Egiptiečiai vadino šį miestą Khemenu – „aštuonių (dievų-kūrėjų) miestu“. Graikai pavadino jį Hermopoliu – „Hermio miestu“, nes viešpatavęs šioje vietovėje Totas graikiškai buvo vadinamas Hermiu. Dabar tai – Ašmuneinas.

paslaptis. Tu suteikei Įstatymą dievams ir žmonėms, tu nukaldinai žodžius galiai išreikšti. Leisk man žengti teisingu keliu – tuo, kuris bus naudingas Egiptui.

Pavianas atsistojo ant užpakalinių letenų. Stačias jis buvo aukštesnis už Ramzį. Priekines letenas beždžionė iškėlė aukštyn, tiesdama jas į saulę – tarsi norėtų ją pagarbinti. Valdovas, galėjęs žvelgti tiesiai į saulę, nes šviesa jo neakino, pasekė paviano pavyzdžiu.

Toto balsas nuaidėjo iš dangaus, iš palmės ir iš paviano krūtinės, o faraonas pripildė jo savo širdį.

17

Lijo jau keletą dienų, o rūkas trukdė Egipto diplomatinės tarnybos viršininko vilkstinei sparčiau judėti į priekį. Aša džiaugėsi asilais: tempdami septyniasdešimties kilogramų svorį, jie ramiai ir tvirtai pėdino keliu, nepaisydami blogo oro. Egiptas laikė juos vienu iš dievo Seto įsikūnijimų, o Setui buvo būdinga neišsenkama galia. Neturėdama asilų, šalis niekada nebūtų suklestėjusi.

Aša skubėjo iškeliauti iš Šiaurės Sirijos, kirsti Finikiją ir pasiekti Egipto protektoratus. Paprastai kelionės jį viliojo ir linksmino, bet šioji slėgė Ašą kaip vos pakeliama našta. Gamtovaizdžiai vertė jį nuobodžiauti, kalnai – negaluoti, o upės plukdė ne vandenis – jomis tarsi sruveno niūrios mintys.

Vilkstinės apsauga rūpinosi senas karys, tarnavęs pagalbinėje armijoje, atėjusioje Ramziui į pagalbą, kai jis vienas kovėsi su hetitais prie Kadešo. Karys gerai pažinojo Ašą ir jį gerbė. Nieko nuostabaus: žvalgybiniai Ašos žygdarbiai ir žinios, kurias jis sukaupė apie vietovę, tikrai buvo verti pagarbos. Užsienio reikalų ministras taip pat garsėjo kaip malonus žmogus ir puikus pašnekovas, tačiau nuo pat išvykimo jis buvo liūdnas ir paniuręs.

Sustojus poilsio vienoje avidėje, kur žmonės ir gyvuliai gavo progą truputį sušilti, karys prisigretino prie Ašos ir atsisėdo šalia.

– Gal jūs nesveikuojate?

– Ne, aš tik pavargęs.

– Jus slegia prastos naujienos, kurias mes pargabename, tiesa?

– Jos galėtų būti geresnės... Tačiau padėtis niekada nebus beviltiška, kol Egiptą valdys Ramzis.

– Aš gerai pažįstu hetitus: jie žiaurūs užkariautojai. Keletą metų trukusios paliaubos dar labiau padidino jų kerštingumą.

– Klystate. Taikos sutartis gali būti nutraukta dėl moters. Tiesa, ji ne tokia kaip visos kitos: juk tai – didžioji valdovo sutuoktinė. Ramzis teisus: negalima nusileisti nė per plauką, jei iškyla grėsmė pagrindinėms mūsų civilizacijos vertybėms.

– Diplomatui tokia šneka nelabai būdinga...

– Artėja pelnyto poilsio laikas. Aš buvau prisižadėjęs atsistatydinti, kai tik kelionės ims mane varginti ir kelti nuobodulį. Ta diena atėjo.

– Valdovas nesutiks skirtis su jumis.

– Aš lygiai toks pat užsispyręs ir stengsiuosi, kad šitos derybos man pavyktų. Rasti man pamainą bus lengviau, nei jis mano. Ne visi „karališkieji sūnūs" – tik dvariškiai; kai kurie iš jų pajėgs puikiai tarnauti Egiptui. Mano amato žmogus privalo mokėti pasitraukti tada, kai išblėsta jo smalsumas. O manęs aplinkinis pasaulis jau nebedomina; aš trokštu tik atsisėsti palmių pavėsyje ir žvelgti į tekantį Nilą.

– Gal tai – tik paprasčiausias nuovargis? – paklausė karys.

– Man nebeįdomu derėtis nei plepėti. Aš apsisprendžiau tvirtai ir galutinai.

– Man taip pat tai jau paskutinė kelionė. Pagaliau būsiu sulaukęs ramaus poilsio!

– Kur jūs gyvenate?

– Kaimelyje prie Karnako; mano motina jau labai sena, ir aš būsiu laimingas galėdamas padėti jai ramiai praleisti senatvę.

– Jūs vedęs?

– Neturėjau laiko vedyboms.

– Ir aš ne, – susimąstęs tarė Aša.

– Jūs dar jaunas.

– Na, aš geriau palauksiu, kol mano aistrą moterims nuslopins senyvas amžius, o ligi tol drąsiai taikstysiuos su šia silpnybe. Tikėkimės, kad didžiojo dievo teismas man už ją atleis.

Titnagu įskėlęs ugnį, karys uždegė laužą iš sausų šakų.

– Turime puikios džiovintos mėsos ir padoraus vyno.

– Aš pasitenkinsiu taure vyno.

– Ar tik nebūsite praradęs apetito?

– Taip, aš jau nebenoriu kai kurių dalykų. Gal šitaip prasideda išmintis?

Lietus pagaliau liovėsi.

– Galėtume leistis į kelią.

– Pavargo ir gyvuliai, ir žmonės, – paprieštaravo karys. – Pailsėję jie keliaus greičiau.

– Tuomet aš truputį numigsiu, – pasakė Aša, iš anksto žinodamas, kad jam tai nepavyks.

Vilkstinė kirto ąžuolyną, kylantį virš stataus šlaito, nusėto suskilusiais akmens luitais. Siauru takeliu galima buvo žengti tik vorele. Permainingu dangumi slinko pulkai debesų.

Ašą buvo apnikęs keistas jausmas – jausmas, kurio jis neįstengė įvardyti. Aša veltui bandė nuvyti jį šalin, svajodamas apie Nilo krantus, apie pavėsingąjį Pi-Ramzio sodybos sodą, kur jis ramiai leis savo dienas, apie šunis, beždžiones ir kates, kuriomis rūpintis jis pagaliau turės laiko.

Aša uždėjo dešiniąją ranką ant Hatušilio įduoto geležinio durklo, turinčio sukelti Ramzio sieloje nerimą. Sukelti Ramziui nerimą... Hatušilis menkai pažinojo faraoną! Grasinimais iš jo nieko nepeši. Aša panūdo sviesti ginklą į šlaito apačioje tekančią upę, bet juk karas prasidės ne dėl šio durklo.

Kadaise Aša manė, kad būtų gerai suvienodinti papročius ir panaikinti tautų skirtumus; dabar jis buvo tikras, kad to daryti nevalia. Vienodumas pagimdytų pabaisas, bukas ir blankias valstybes, paklūstančias valdžiai, it aštuonkojis viską apraizgiusiai savo čiuptuvais, ir savanaudžiams, ginantiems žmogų tik tam, kad lengviau jį palaužtų ir nuasmenintų.

Tik Ramzis buvo pajėgus neleisti žmonijai pasiduoti savo įgim-

toms ydoms – kvailybei ir tinginystei; tik jis galėjo nukreipti ją dievop. Ir jei lemtis daugiau nesuteiks žmonių giminei nė vieno Ramzio, tai žmonija išnyks sumaištyje ir kruvinų brolžudiškų karų liepsnose.

Kaip buvo gera pasikliauti Ramziu, apsisprendžiant gyvybiškai svarbiais klausimais! O faraonas neturėjo kuo pasikliauti, išskyrus neregimąjį ir tai, kas buvo anapus. Vienas akis į akį su dieviškosiomis galiomis šventyklos naose, jis taip pat stovėjo vienui vienas priešais savo tautą, kuriai privalėjo tarnauti negalvodamas apie savąją šlovę. Ir per tūkstančius metų faraonų institucija įveikė kliūtis bei krizes, nes ji buvo ne šio pasaulio.

Atsikratęs keliaujančio ministro pareigų, Aša surinks senuosius įrašus apie dvigubą – dangiškąją ir žemiškąją – faraono prigimtį ir įteiks tą rinkinį Ramziui. Jiedu šnekučiuosis apie visa tai šiltais vakarais, sėdėdami išsikerojusių vynuogienojų apraizgytoje pavėsinėje arba ant lotosų prižėlusio tvenkinio kranto.

Ašai pavyko, labai pavyko. Būti Ramzio Didžiojo draugu, padėti jam atskleisti sąmokslus ir nustumti iš hetitų pusės gresiantį pavojų... Ko dar jis būtų galėjęs norėti? Šimtąkart Aša puldavo į neviltį, prarasdamas tikėjimą rytdiena dėl žmonių niekšybės, išdavikiškumo ir vidutinybės, ir šimtąkart atgaudavo viltį ir pasitikėjimą, nes šalia buvo Ramzis, priverčiąs saulę vėl sužėrėti.

Pakelėje stūksojo išdžiūvęs medis.

Aukštas ir tvirtas, storo kamieno ir dirvos paviršiuje išsiraizgiusiomis šaknimis, jis atrodė neįveikiamas.

Aša nusišypsojo. Argi tas miręs medis nebuvo gyvybės šaltinis? Paukščiai rasdavo čia prieglobstį, vabzdžiai mito jo mediena. Atskirai paimtas, jis buvo siejančių gyvas būtybes neregimų ryšių paslapties įvaizdis. O kas buvo faraonai, jei ne didžiuliai medžiai, siekią dangų ir teikią maistą bei globą visai tautai? Ramzis niekada nemirs, nes jo pareigos privertė jį gyvą peržengti amžinybės slenkstį, ir tik pažintis su anapus leido valdovui suteikti kasdienybei teisingą kryptį.

Aša retai lankė šventyklas, bet jis dažnai bendravo su Ramziu ir susipažino su kai kuriomis paslaptimis, kurias faraonas žinojo ir saugojo. Galbūt Ramzio ministras jau bodėjosi ramiu poilsiu, jo dar net nepatyręs? Ar nebūtų įdomiau pabėgti nuo aplinkinio pasaulio ir pasirinkti atsiskyrėlio gyvenimą, norint patirti kitokį nuotykį: patyrinėti ir pažinti savo sielą?

Takelis darėsi vis statesnis, Ašos žirgas pailso. Dar viena kalnų perėja, ir kelias ims leistis Kanaano link, o iš ten jau ne taip toli iki Egipto sienos Deltos šiaurės rytuose. Aša ilgai nenorėjo tikėti, kad galės tenkintis paprasta laime tame krašte, kur buvo gimęs, atokiai nuo aistrų ir bruzdesio. Tą rytą, kai reikėjo išvykti iš Hatušo, Aša pažvelgė į veidrodį ir išvydo savo pirmąjį žilą plauką – Anatolijos kalnų sniegas pasiskubino... Tai buvo nedviprasmis ženklas: senatvės, kurios Aša taip bijojo, pergalė.

Tik jis žinojo, kad jo organizmą nualino pernelyg dažnos kelionės, per didelė rizika, per daug pavojų. Karalystės vyriausiajai gydytojai Neferetei pavyks palengvinti kai kuriuos negalavimus; ji pasistengs, kad Ramzio vaikystės draugo sveikata taip sparčiai neblogėtų, bet Aša negalėjo apeigomis atkurti savo energijos, kaip tai buvo įmanoma faraonui. Diplomato jėgos išseko, jo gyvenimo trukmė buvo beveik baigta.

Staiga nuaidėjo siaubingas mirtinai sužeisto žmogaus riksmas. Aša sustabdė žirgą ir atsigręžė. Iš paskos vėl atskriejo riksmas. Šlaito apačioje vyko kautynės. Nuo ąžuolų viršūnių švilpė strėlės.

Iš abiejų tako pusių iššoko libiai ir hetitai, ginkluoti trumpais kalavijais ir ietimis.

Pusė Egipto kareivių buvo išžudyta per keletą akimirkų; tiems, kurie liko gyvi, pavyko nukauti kelis užpuolikus, bet jėgos buvo per daug nelygios.

– Bėkite! – patarė Ašai senasis karys. – Lėkite šuoliais tiesiai į priekį!

Aša nedvejojo. Švytruodamas geležiniu durklu, jis puolė lankininką libį, atpažįstamą iš dviejų plunksnų, įbestų į juodai žalio

raiščio prilaikomus plaukus. Plačiai užsimojęs, egiptietis perrėžė jam gerklę.

– Atsargiai, at...

Perspėjantį senojo kario šūksnį nutraukė gargimas. Sunkus kalavijas, kuriuo mostelėjo ilgaplaukis milžinas rudais gyvaplaukiais apžėlusia krūtine, perskėlė Ašos bendrakeleiviui galvą.

Tą pačią akimirką Ašos nugaron įsmigo strėlė. Egipto diplomatinės tarnybos viršininkui užėmė kvapą, ir jis pargriuvo ant drėgnos žemės.

Pasipriešinimas nutrūko.

Ilgaplaukis milžinas prisiartino prie sužeistojo.

– Uri-Tešubas...

– Na, taip, Aša, aš nugalėjau! Pagaliau aš tau atkeršijau, prakeiktas diplomate, tiek prisidėjęs prie mano nuosmukio! Bet tu buvai tik kliūtis mano kelyje. Dabar atėjo Ramzio eilė. Ramzio, kuris pamanys, kad šį užpuolimą surengė tas niekšas Hatušilis! Ką tu manai apie mano planą?

– Kad... niekšas... esi tu.

Uri-Tešubas stvėrė geležinį durklą ir suvarė jį Ašos krūtinėn. Užpuolikai jau plėšė vilkstinę; jei hetitas neįsikiš ir neįves tvarkos, libiai išžudys vienas kitą.

Aša nebeturėjo jėgų krauju užrašyti Uri-Tešubo vardo. Paskutinėmis išgalėmis jis išvedžiojo smiliumi ant savo palaidinės, ten, kur audeklas dengė širdį, vienintelį hieroglifą, atsiduso, ir jo ranka glebiai nuslydo ant žemės.

Tą hieroglifą Ramzis supras.

18

Rūmuose tvyrojo mirtina tyla. Grįžęs iš Hermopolio, Ramzis iškart suprato, kad atsitiko kažkas svarbaus, o tas įvykis – skaudus ir sukrečiantis. Dvariškiai dingo iš akių, tarnautojai išsislapstė savo raštinėse, sandėliuose ir visur kitur, kur tik buvo galima išvengti faraono žvilgsnio.

– Atvesk Amenį, – įsakė valdovas Seramanai. – Ateikite pas mane į terasą.

Iš aukščiausio rūmų taško Ramzis žvelgė į savo sostinę. Vienas iš jos statytojų buvo Mozė. Balti namai turkio spalvos fasadais snūduriavo po palmėmis; soduose prie tvenkinių šnekučiuodamiesi vaikštinėjo miestelėnai; vėliavos, plevėsuojančios ant aukštų stiebų, išrikiuotų prie šventyklų pilonų, liudijo, kad čia esama dieviškosios galybės.

Dievas Totas paprašė valdovą išsaugoti taiką, kad ir kokių aukų jam tai kainuotų. Garbės ir valdžios troškimo, savimeilės ir puikybės klystkeliuose jam reikėjo rasti teisingą kelią, kuris padėtų išvengti žudynių ir nelaimių. Įkvėpdamas valdovui stiprybės, žinių dievas pažadino jo širdyje naują ryžtą; Ra – dieviškąją šviesą įkūnijančios saulės sūnus buvo ir Toto – nakties saulės sūnus.

Amenis buvo dar labiau išblyškęs nei paprastai. Jo akyse tvenkėsi begalinis liūdesys.

– Bent jau tu išdrįsi pasakyti man tiesą!

– Didenybe, mirė Aša.

– Kokiomis aplinkybėmis?

– Jo vilkstinė buvo užpulta. Vienas piemuo aptiko lavonus ir

pranešė Kanaano tvarkos sergėtojams. Jie nuvyko įvykio vieton, ir vienas iš jų atpažino Ašą.

– Ar tikrai nustatyta, kad tai – Ašos kūnas?

– Taip, Didenybe.

– Kur jis?

– Vienoje iš tvirtovių, kartu su kitų diplomatinės vilkstinės narių palaikais.

– Gyvų neliko nė vieno?

– Nė vieno.

– Ar yra liudininkų?

– Jokių.

– Tegu Seramana nuvyksta užpuolimo vieton, surenka nors ir menkiausius įkalčius ir pargabena Ašos bei jo bendrakeleivių palaikus. Jie ilsėsis Egipto žemėje.

Milžinas sardas su būreliu samdytų kareivių nuvarė ne vieną arklį, norėdamas kuo greičiau pasiekti tvirtovę ir taip pat greit sugrįžti. Vos atvykęs į Pi-Ramzį, Seramana pristatė Ašos kūną balzamuotojui, šis jį nuprausė, įtrynė kvapiosiomis medžiagomis ir atliko viską, kad lavoną būtų galima parodyti faraonui.

Ramzis paėmė savo draugą ant rankų ir paguldė ant lovos viename rūmų kambaryje.

Ašos veidas buvo giedras ir ramus. Atrodė, kad Egipto diplomatinės tarnybos viršininkas miega, įsuptas balton įkapių drobulėn.

Ramzis, Amenis ir Setau sustojo greta priešais mirties guolį.

– Kas jį nužudė? – paklausė Setau, kurio akys buvo paraudusios nuo ašarų.

– Mes tai sužinosime, – pažadėjo valdovas. – Aš laukiu Seramanos pranešimo.

– Jo amžinybės buveinė jau baigta, – tarė Amenis. – Žmonių teismas buvo jam palankus, dievai prikels jį iš numirusių.

– Mano sūnus Kha vadovaus apeigoms ir paskelbs senąsias

prisikėlimo ištarmes. Tai, kas buvo užmegzta šičia, išliks anapus; Ašos ištikimybė savo šaliai apsaugos jį nuo ano pasaulio pavojų.

– Aš pats savo rankomis užmušiu jo žudiką, – pareiškė Setau. – Nuo šiol ši mintis manęs neapleis.

Pas valdovą atvyko Seramana.

– Ką tau pavyko rasti?

– Ašą sužeidė strėlė, įsmigusi į nugarą po dešiniąja mente, bet ši žaizda nebuvo mirtina. Štai ginklas, kuriuo jis buvo nužudytas.

Buvęs piratas padavė Ramziui durklą.

– Geležis! – sušuko Amenis. – Kraupioji hetitų imperatoriaus dovana! Tad štai kokią žinią jis mums siunčia, nužudydamas Egipto pasiuntinį, artimą Ramzio draugą!

Seramana dar niekada nematė Amenio tokio įniršusio.

– Vadinasi, mes žinome, kas nužudė Ašą, – šaltai apibendrino Setau. – Hatušilis veltui slepiasi savo sostinėje: aš prasiskverbsiu ten ir numesiu jo lavoną nuo tvirtovės sienų.

– Abejoju, – tarstelėjo Seramana.

– Be reikalo: aš tikrai tai padarysiu!

– Aš neabejoju, Setau, kad tu trokšti atkeršyti už Ašos mirtį; aš abejoju, ar žudikas – tikrai Hatušilis.

– Argi šis geležinis durklas – ne hetitų darbo?

– Žinoma, hetitų; bet aš radau kitą įkaltį.

Ir Seramana parodė perlūžusią plunksną.

– Plunksnomis puošiasi libių kariai.

– Libiai – hetitų sąjungininkai?! Neįmanoma!

– Kai piktosios galios nusprendžia susivienyti, viskas tampa įmanoma, – tarė Amenis. – Viskas aišku: Hatušilis pasirinko jėgos kelią. Kaip ir jo pirmtakai, jis siekia vienintelio tikslo: sunaikinti Egiptą, ir dėl to pasirengęs sudaryti sąjungą nors ir su pragaro dvasiomis!

– Kita nemenkos svarbos pastaba: vilkstinę sudarė nedaug ke-

liautojų, – tęsė Seramana. – Užpuolikų buvo apie keturiasdešimt, daugių daugiausia penkiasdešimt, tad pasalą surengė plėšikų gauja, o ne kariuomenė.

– Tai tik tavo spėliojimai, – paprieštaravo Amenis.

– Ne, šitaip buvo iš tikrųjų. Kai apžiūrėjome apylinkes, siaurą kelią ir raitelių paliktus pėdsakus, man neliko jokių abejonių. Esu tikras, kad ten nebuvo nė vieno hetitų kovos vežimo.

– Na, ir kas? – paklausė Setau. – Tai juk nieko nekeičia! Hatušilis įsakė smogikų būriui nužudyti Ašą šituo geležiniu durklu – puikia dovana Ramziui! Kadangi faraonas atsisako vesti hetitų imperatoriaus dukterį, šis nužudo vieną iš jo artimiausių draugų, žmogų, visada siekusį taikos ir pasirengusį dėl jos derėtis. Niekas negali pakeisti tautų dvasios. Hetitai visada buvo laukiniai, nežiną, kas yra garbės žodis; tokie jie ir liks.

– Didenybe, – rimtai ištarė Amenis, – smurtas kelia man siaubą, o karo aš nekenčiu. Bet palikti šio nusikaltimo vykdytojus nenubaustus būtų daugiau nei neteisinga. Kol Hetitų imperija nebus sutriuškinta, Egiptui grės mirtinas pavojus. Aša paaukojo savo gyvybę, kad mes tai suprastume.

Ramzis klausėsi savo draugų, niekuo nerodydamas jį apėmusių jausmų.

– Ką dar aptikai, Seramana?

– Daugiau nieko, Didenybe.

– Ar Aša nieko neparašė ant žemės – smėlyje ar dulkėse?

– Jis neturėjo tam laiko. Durklo smūgis buvo nepaprastai stiprus. Aša mirė beveik tuoj pat.

– Kur jo daiktai?

– Juos pavogė.

– O drabužiai?

– Juos nuvilko balzamuotojas.

– Atnešk juos man.

– Bet... balzamuotojas bus juos sunaikinęs!

– Atnešk juos man, ir paskubėk.

Niekada gyvenime Seramana dar nebuvo taip išsigandęs. Jis neįspėjo Ramzio noro – bet kodėl jis būtų turėjęs domėtis krauju sutepta palaidine ir tokiu pat kruvinu apsiaustu?

Sardas tekinas išbėgo iš rūmų, šoko ant žirgo ir šuoliais nulėkė į balzamuotojų kaimelį užmiestyje. Vyresnysis balzamuotojas pats buvo parengęs Ašos kūną paskutiniam žemiškam susitikimui su faraonu.

– Duok šen Ašos drabužius, – pareikalavo sardas.

– Aš jų nebeturiu, – atsakė balzamuotojas.

– Kur juos padėjai?

– Na... kaip visada, atidaviau skalbėjui – tam, kuris dirba šiauriniame priemiestyje.

– Kur jis gyvena?

– Paskutiniame kreivos gatvės name. Ta gatvė – prie pat kanalo.

Milžinas sardas puolė atgal. Jis privertė savo žirgą šokinėti per neaukštas sodybų sienas, kirto sodus, pralėkė skersgatviais, rizikuodamas pargriauti praeivius, ir nemažindamas greičio įsuko į kreivąją gatvelę.

Ties paskutiniu namu jis timptelėjo pavadžius, stabdydamas putotą žirgą, ir pabeldė į langinę.

– Skalbėjau!

Langinę atvėrė moteris:

– Jis ten, prie kanalo: dirba.

Nušokęs nuo žirgo, Seramana nubėgo prie kanalo, skirto drabužiams bei nešvariems baltiniams skalbti, ir sugriebė už plaukų vyriškį, jau pradėjusį trinti muilu Ašos palaidinę.

Apsiaustas suteptas krauju. Palaidinė – taip pat, tačiau joje likę kraujo pėdsakai ryškiai skiriasi nuo apsiausto dėmių: silpstančiu pirštu Aša krauju nupiešė ant palaidinės audeklo kažkokį ženklą.

– Tai hieroglifas, – atpažino Ramzis. – Kaip tu manai, Ameni, ką jis reiškia?

– Dvi ištiestos rankos, kurių delnai atsukti į žemę... Neigimo ženklas.

– „Ne“... Aš suvokiu šį ženklą taip pat kaip tu, Ameni.

– Kas tai – kokio nors vardo ar žodžio pradžia? Ką Aša norėjo pasakyti?

Setau, Amenis ir Seramana suglumę susižvalgė. Ramzis susimąstė.

– Nuo mirties Ašą skyrė vos keletas akimirkų. Jis įstengė parašyti tik vieną hieroglifą. Jis numatė mūsų išvadas: tik Hatušilis galėjęs surengti tą siaubingą pasikėsinimą, todėl aš privaląs paskelbti jam karą. Ir tada Aša, gelbėdamas mus nuo lemtingos klaidos, ištarė savo paskutinį žodį: „Ne“. Ne, tikrasis kaltininkas – ne Hatušilis.

19

Egipto diplomatinės tarnybos viršininko laidotuvės buvo nepaprastai iškilmingos. Vilkįs panteros kailį Kha atliko akių, ausų ir burnos atvėrimo apeigas prie paauksuoto akacijos medžio sarkofago, kuriame gulėjo Ašos mumija. Ramzis užantspaudavo amžinybės buveinės duris.

Kai nekropolį vėl apgaubė tyla, valdovas liko vienas niekada neuždaromoje koplyčioje. Jis pirmasis atliko savo mirusiojo draugo *ka* žynio pareigas, padėjęs ant aukuro lotoso žiedą, vilkdalgių, šviežios duonos ir taurę vyno. Nuo šiol žynys, gaunąs atlygį iš rūmų, kasdien atnašaus čia aukas ir prižiūrės pomirtinę Ašos buveinę.

Mozė iškeliavo paskui savo svają, Aša – anapus. Vaikystės draugų mažėjo. Kartais Ramzis imdavo gailėtis, kad jo valdymas, kurio kelyje jau liko tiek šešėlių, užtruko pernelyg ilgai. Aša buvo nepakeičiamas – kaip Setis, Tuja ir Nefertarė. Nelinkęs atvirauti, jis žengė gyvenimo keliu grakščiai kaip katinas. Norint sužinoti slapčiausius vienas kito ketinimus, jiedviem su Ramziu niekada nebuvo reikalo daugžodžiauti.

Sudarytoji taika buvo Nefertarės ir Ašos nuopelnas. Jei ne jų ryžtas ir drąsa, hetitų valstybė nebūtų sutikusi atsisakyti smurto. Ašos žudikas nežinojo, kad draugystės ryšiai – nesuardomi. Net iš savo mirties Aša pasisėmė jėgų, leidusių jam įveikti melą.

Bet kuris žmogus būtų turėjęs teisę paskandinti savo širdgėlą vyne arba bandyti užgožti sielvartą, drauge su artimaisiais prisimindamas laimingas akimirkas, kadaise praleistas su velioniu. Taip, tokią teisę būtų turėjęs bet kuris žmogus – tik ne faraonas.

Susitinkant su Ramziu Didžiuoju akis į akį, net jo jaunesniajam sūnui, vyriausiajam Egipto armijos karvedžiui, užgniauždavo kvapą. Merenptahas stengėsi neprarasti savitvardos, žinodamas, kad tėvas griežtai vertins jo poelgius – lyg Totas, sveriąs žmonių širdis.

– Tėve, norėčiau tau pasakyti...

– Nereikia, Merenptahai. Aša buvo ne tavo, o mano vaikystės draugas. Užuojauta nesušvelnins mano skausmo. Vienintelis svarbus dalykas – *ka* amžinybė, peržengus kūniškosios mirties slenkstį. Ar mano kariuomenė pasirengusi kautis?

– Taip, Didenybe.

– Nuo šiol – jokio aplaidumo. Netrukus pasaulis labai pasikeis, Merenptahai. Mes turime būti nuolat pasirengę gintis. Nepaliauk budėjęs.

– Ar iš tavo žodžių turiu suprasti, kad karas jau paskelbtas?

– Aša padėjo mums išvengti spąstų ir nesulaužyti pirmiesiems taikos sutarties su Hetitų imperija. Tačiau grėsmė taikai neišnyko. Siekdamas apginti savo garbę, kuri, jo manymu, buvo įžeista, Hatušilis jausis privaląs užgrobti Kanaaną ir surengti platų Deltos puolimą.

Merenptahas nustebo.

– Nejaugi mes... neužkirsime jam kelio?

– Jis pamanys, kad mes visai sutrikę ir neįstengiame duoti jam atkirčio. Mes jį užpulsime, kai tik Hatušilis praras apdairumą, įžengs į Deltą ir suskaidys savo kariuomenę, nes jai teks žygiuoti tarp Nilo atšakų. Manevruoti mūsų teritorijoje hetitai nesugebės.

Merenptahas atrodė dvejojąs.

– Ką tu manai apie mano sumanymą?

– Jis... drąsus.

– Turi omenyje: pavojingas?

– Tu – faraonas, o aš privalau tau paklusti.

– Kalbėk atvirai, Merenptahai.

– Aš pasitikiu, Didenybe; aš pasitikiu tavimi, kaip ir visi egiptiečiai.

– Būk pasirengęs.

Seramana pasikliovė savąja buvusio pirato nuojauta. Jis netikėjo, kad Aša žuvo mūšyje, kuriame su egiptiečiais pagal visas taisykles kovėsi imperatoriaus Hatušilio įsakymams paklūstąs karininkas. Ta pati nuojauta jam kuždėjo, kad Ašą nužudė tas, kuris troško smogti Ramziui ir jam pakenkti, privertęs faraoną netekti žmogaus, teikusio jam vertingą, o dažnai ir būtiną paramą bei pagalbą.

Kaip tik todėl sardas įsitaisė prie ponios Tanitos sodybos ir laukė, kol Uri-Tešubas kur nors išeis.

Hetitas išėjo iš namų popietės pradžioje, sėdo ant juodo su baltom dėmėm žirgo ir nujojo, nepamiršęs apsidairyti ir pasitikrinti, ar nėra sekamas.

Seramana priėjo prie durininko.

– Aš noriu pamatyti ponią Tanitą.

Finikietė priėmė Seramaną prašmatniame kambaryje su dviem kolonomis. Šviesa ir maloni vėsa sruvo pro keturis aukštus, sumaniai išdėstytus langus.

Gražioji finikietė buvo aiškiai sulysusi.

– Seramana, ar jūs atėjote čia kaip pareigūnas?

– Kol kas – kaip draugas, o kaip bus toliau, priklausys nuo jūsų, ponia Tanita.

– Vadinasi, tai – tardymas!

– Ne, paprastas pokalbis su žymia, kilminga moterimi, kuri išklydo iš tiesaus kelio, pasirinkusi klystkelį.

– Nesuprantu.

– Priešingai, jūs mane puikiai suprantate. Atsitiko kai kas labai svarbaus: buvo nužudytas grįžtąs iš Hetitų imperijos Egipto užsienio reikalų ministras Aša.

– Nužudytas...

Tanita išblyško. Norint atsikratyti Seramanos, jai būtų užtekę tik pasišaukti pagalbos, ir keturi libiai, besislepią jos namuose, kaipmat pribaigtų sardą. Bet Ramzio asmens sargybos viršininko nužudymas neišvengiamai būtų tiriamas, ir teisingumo girnos sutrintų Tanitą į miltus. Ne, jai reikia laikytis tvirtai ir duoti atkirtį.

– Aš reikalauju smulkiai papasakoti, ką veikė jūsų vyras Uri-Tešubas per pastaruosius porą mėnesių.

– Daugiausia laiko jis praleidžia čia, šiuose namuose, nes mudu labai mylime vienas kitą. O išėjęs jis eina pasivaikščioti po miestą ar užsuka į kokią smuklę. Mudu tokie laimingi!

– Kada jis buvo išvykęs iš Pi-Ramzio ir kada grįžo?

– Nuo pat mūsų vedybų jis nebuvo išvykęs iš sostinės, kuria nepaliauja gėrėtis. Šitaip jis pamažu užmiršta savo praeitį. Susituokęs su manimi, jis tapo toks pat faraono valdinys kaip jūs ir aš.

– Uri-Tešubas – nusikaltėlis, – išrėžė Seramana. – Jis jums grasina, baugina, o gal ir muša. Jeigu jūs pasakysite man tiesą, aš jus apsaugosiu, o teismas padės jums jo atsikratyti.

Akimirką Tanitą apėmė pagunda pabėgti į sodą. Seramana pasektų jai iš paskos, o ji perspėtų sardą dėl besislapstančių libių ir vėl būtų laisva... Bet ji niekada nebepamatytų Uri-Tešubo! O atsisakyti tokio meilužio ji tikrai nepajėgė.

Kol jo nebuvo, ji apsirgo. Jis buvo jai reikalingas kaip oras, kaip vanduo, kaip saulės šviesa. Būdama su Uri-Tešubu, Tanita ligi soties mėgavosi tikrąja palaima – neišsenkama palaima, verta bet kokių aukų.

– Net jeigu jūs nutempsite mane pas teisėją, Seramana, aš nepakeisiu savo parodymų.

– Uri-Tešubas jus pražudys, ponia Tanita.

Ji tik nusišypsojo, prisimindama karštligiškas glamones, kurias patyrė prieš pat ateinant sardui.

– Jeigu ta jūsų kvailų perspėjimų virtinė jau baigta, išeikite.

– Aš norėčiau jus išgelbėti, ponia Tanita.

– O man negresia joks pavojus.

– Kai nutarsite, kad galiu būti jums naudingas, praneškite man.

Ji išdykėliškai perbraukė švelnučiu delnu per didžiulę, raumeningą milžino sardo ranką:

– O jūs – gražus vyras... Bet aš, jūsų nelaimei, daugiau nei patenkinta savo mylimuoju.

Pasidabinusi auksiniu vėriniu, prie kurio buvo prikabintas lazurito skarabėjas, papuošusi riešus ir kulkšnis turkio apyrankėmis, vilkėdama smulkiai klostytą karališkojo lino suknelę ir užsidėjusi karūną su dviem ilgomis plunksnomis, gražioji Izetė, didžioji valdovo sutuoktinė, lėtai važiavo Pi-Ramzio gatvėmis. Jos vežimo vadeliotojas parinko du ramius arklius, jų nugaras dengė margaspalvės gūnios, o galvas puošė mėlynai, raudonai ir geltonai nudažytų stručio plunksnų sultonai.

Tai buvo tikrai puikus reginys. Kaipmat pasklido žinia apie važiuojančią miestu karalienę, ir netrukus subėgo visa minia norinčiųjų ja pasigrožėti. Vaikai mėtė arkliams po kojom lotoso žiedlapius, iš visų pusių aidėjo sveikinimo šūksniai. Juk galimybė iš taip arti regėti didžiąją valdovo sutuoktinę lėmė sėkmę ir būsimąją laimę. Besigrožėdami karaliene, žmonės pamiršo gandus apie karą, ir visi pritarė Ramziui: jam nederėjo skirtis su gražiąja Izete, kad ir kokie būtų tokio jo nutarimo padariniai.

Užaugusi kilmingoje šeimoje, gražioji Izetė vis dėlto džiaugėsi tuo bendravimu su savo liaudimi ir turėjo progą susidurti su įvairios visuomeninės padėties bei įvairaus išsiauklėjimo žmonėmis. Visi Pi-Ramzio gyventojai liudijo jai savo atsidavimą.

Nors vežimo vadeliotojas nelabai tam pritarė, karalienė pareikalavo aplankyti tankiai apgyvendintus neturtingų žmonių kvartalus, kur buvo šiltai priimta. Kaip malonu būti mylimai!

Grįžusi į rūmus, gražioji Izetė išsitiesė lovoje it apsvaigusi

nuo vyno. Pasaulyje nebuvo nieko labiau jaudinančio už tą pasitikėjimą, kurį jai rodė kupina vilčių liaudis, besitikinti šviesaus rytojaus. Išlindusi iš savo kriauklelės, gražioji Izetė atrado šalį, kurios karalienė ji buvo jau ne vienerius metus.

Per kviestinius pietus, į kuriuos susirinko provincijų valdytojai, Ramzis paskelbė, kad karas neišvengiamas. Visi pastebėjo, kad gražioji Izetė tiesiog švyti. Nors negalėjo prilygti Nefertarei, Izetė tapo verta karalienės karūnos ir pelnė senų dvariškių pagarbą.

Ji kreipėsi į visus susirinkusiuosius, tardama paguodos ir padrąsinimo žodį; Egiptui nebuvo ko bijoti Hetitų imperijos; valdomas Ramzio, jis sugebės įveikti šį išbandymą. Provincijų valdytojus toks įsitikinimas labai sujaudino.

Kai Ramzis su Izete liko vieni virš miesto iškilusioje rūmų terasoje, jis švelniai priglaudė ją prie savęs.

– Tu puikiai susidorojai su savo pareigomis, Izete.

– Ar tu pagaliau manimi didžiuojiesi?

– Aš nesuklydau, pasirinkęs tave didžiąja valdovo sutuoktine.

– Ar derybos su hetitais galutinai nutrauktos?

– Mes pasirengę kautis.

Gražioji Izetė padėjo galvą Ramziui ant peties.

– Kad ir kas atsitiktų, tu nugalėsi.

20

Kha neslėpė nerimo.

– Karas... Kam gi tas karas?

– Kad galėtume išgelbėti Egiptą ir leisti tau rasti pažinimo knygą, – atsakė Ramzis.

– Ar su hetitais tikrai neįmanoma susitarti?

– Jų kariuomenė artinasi prie mūsų kontroliuojamų provincijų. Laikas išdėstyti mūsų ginkluotąsias pajėgas. Aš išvykstu su Merenptahu, o karalystės valdymą patikėsiu tau.

– Tėve! Aš nesugebėsiu tavęs pavaduoti – net trumpą laiką.

– Klysti, Kha. Amenio padedamas tu įvykdysi mano patikėtą užduotį.

– O... jeigu aš pridarysiu klaidų?

– Rūpinkis liaudies laime, ir tu jų išvengsi.

Ramzis įšoko į savo vežimą, kurį vesdamas pulkus į žygį ketino vadelioti pats. Jis buvo numatęs išdėstyti juos daugelyje Deltos ir šiaurės rytų pasienio strateginių punktų. Ramzį lydėjo Merenptahas ir keturių kariuomenės junginių vadai.

Valdovui rengiantis duoti ženklą išžygiuoti, į kareivinių kiemą visu greičiu įlėkė raitelis.

Seramana nušoko nuo žirgo ir pribėgo prie Ramzio vežimo.

– Didenybe, man reikia su jumis pasikalbėti!

Faraonas buvo įsakęs Seramanai užtikrinti rūmų saugumą. Jis suprato nuvylęs sardą, troškusį galabyti hetitus; tačiau ką gi parinkti Kha ir gražiosios Izetės apsaugai?

– Aš neatšauksiu savo įsakymo, Seramana. Tu lieki Pi-Ramzyje.

– Aš čia niekuo dėtas, Didenybe; važiuojam, maldauju!

Sardas atrodė sukrėstas.

– Kas atsitiko?

– Važiuojam, Didenybe, važiuojam...

Ramzis paprašė Merenptahą įspėti karvedžius, kad išvykimas atidedamas.

Faraono vežimas nuriedėjo pāskui Seramanos žirgą, pasukusį keliu į rūmus.

Kambarinė, baltinių prižiūrėtoja ir kitos tarnaitės verkė, sutūpusios rūmų koridoriuose.

Seramana sustojo ant gražiosios Izetės miegamojo slenksčio. Sardo akys buvo kupinos nuostabos ir liūdesio.

Ramzis įėjo.

Pusiaudienio saulės apšviestame kambaryje tvyrojo svaigus lelijų kvapas. Gražioji Izetė, vilkinti puošnią baltą suknelę ir užsidėjusi turkio diademą, gulėjo savo lovoje plačiai atmerktomis, bet nieko nebematančiomis akimis, ištiesusi rankas palei šonus.

Ant naktinio staliuko buvo padėta antilopės kailio palaidinė: Setau apdaras, kurį ji slapčia išsinešė iš jo laboratorijos.

– Izete...

Gražioji Izetė, pirmoji Ramzio meilė, Kha ir Merenptaho motina, didžioji valdovo sutuoktinė, dėl kurios jis rengėsi stoti į kovą... Gražioji Izetė žvelgė anapus.

– Karalienė pasirinko mirtį, kad būtų galima išvengti karo, – paaiškino Seramana. – Ji nusinuodijo medžiagomis, kuriomis persigėrusi Setau palaidinė, nes nenorėjo būti kliūtis taikai.

– Tu kliedi, Seramana!

Įsiterpė Amenis:

– Karalienė paliko laišką. Aš jį perskaičiau ir paprašiau Seramaną tave perspėti.

Kaip reikalavo tradicija, Ramzis neužmerkė velionei akių: anapus reikėjo įžengti žvelgiant tiesiai, nuoširdžiai ir atvirai.

Palaidota Karalienių slėnyje, gražioji Izetė ilsėjosi kape, kuklesniame už amžinojo Nefertarės poilsio vietą. Ramzis pats atliko ties mumija prisikėlimo apeigas. Aukas karalienės *ka* atnašaus visas būrys žynių, įpareigotų įamžinti jos atminimą.

Ant didžiosios valdovo sutuoktinės sarkofago faraonas padėjo figmedžio šaką. Tą figmedį septyniolikmetis Ramzis buvo pasodinęs Memfio rūmų sode. Šis jaunystės prisiminimas atjaunins Izetės sielą.

Gedulingoms iškilmėms pasibaigus, Amenis su Setau paprašė Ramzį juos išklausyti. Neatsakęs jiems nė žodžio, valdovas ėmė kopti į kalvą. Setau leidosi jam iš paskos, o Amenis, nors jo silpnam kūnui tokios pastangos buvo nelengvos, pasekė jo pavyzdžiu.

Smėlis, akmenuotas šlaitas, sparčiai žingsniuojąs Ramzis, kurį vejantis įkaitęs oras lyg ugnimi degino plaučius... Amenis patyliukais keiksnojo visą kelią, bet vis dėlto įsiropštė į kalvos viršūnę, – nuo jos valdovas žvelgė į Karalienių slėnį ir Nefertarės bei gražiosios Izetės kapavietes.

Setau tylėjo, norėdamas pasigrožėti atsivėrusiu prieš jo akis didingu reginiu. Gaudydamas kvapą, Amenis atsisėdo ant akmens luito ir atgalia ranka nusibraukė nuo kaktos prakaitą.

Po kurio laiko jis išdrįso pertraukti valdovo apmąstymus.

– Didenybe, reikia skubiai apsispręsti.

– Nieko nėra skubesnio, kaip žvelgti į dievų mylimą šalį. Jie prabilo, ir jų balsas tapo dangumi, kalnu, vandeniu ir žeme. Raudonojoje Seto žemėje mes iškasėme kapavietes, kurių prisikėlimo kambarį skalauja pasaulį supantis pradžių vandenynas. Savo apeigomis mes išsaugome pirmojo ryto energiją, ir mūsų tėvynė kasdien prisikelia. Visa kita – juokingai menka.

– Norint prisikelti, pirmiausia reikia išlikti gyvam! Jei faraonas pamirš žmones, dievai visiems laikams pasitrauks į neregimąjį pasaulį.

Setau tikėjosi, kad Amenio pastaba sulauks aštraus Ramzio atkirčio, bet valdovas pasitenkino pabrėžęs ryškią ribą tarp dirbamosios žemės ir dykumos, tarp kasdienybės ir amžinybės.

– Kokias dar pinkles tu sumanei, Ameni?

– Aš parašiau Hetitų imperatoriui Hatušiliui, norėdamas jam pranešti apie gražiosios Izetės mirtį. Kol truks gedulas, negali būti nė kalbos apie karo paskelbimą.

– Niekas nebūtų galėjęs išgelbėti Izetės, – įsiterpė Setau. – Į jos organizmą pateko per daug medžiagų, kurių mišinys buvo mirtinas. Aš sudeginau tą nelemtą palaidinę, Ramzi.

– Aš nemanau, kad tu esi atsakingas už Izetės mirtį. Izetė tarėsi veikianti Egipto labui.

Amenis pakilo nuo akmens.

– Ji buvo teisi, Didenybe.

Užsirūstinęs Ramzis ūmai atsigręžė:

– Kaip tu drįsti šitaip kalbėti, Ameni?!

– Aš baiminuosi tavo pykčio, bet būtinai noriu pasakyti tau savo nuomonę: Izetė paliko šį pasaulį todėl, kad siekė bet kokia kaina išsaugoti taiką.

– Setau, o ką tu apie tai manai?

Kaip ir Amenį, Setau baugino liepsningas Ramzio žvilgsnis, bet gyvačių kerėtojas laikė savo pareiga būti nuoširdus.

– Jeigu tu atsisakysi suprasti, ką savo mirtimi norėjo pasakyti gražioji Izetė, nužudysi ją antrąkart, Ramzi. Padaryk taip, kad jos auka nebūtų beprasmė.

– Ir ką gi aš turėčiau daryti?

– Vesk hetitų karalaitę, – rimtai ir svariai pasakė Amenis.

– Dabar tam nebėra jokių kliūčių, – pridūrė Setau.

Ramzis sugniaužė kumščius.

– Nejaugi jūsų širdys tokios pat kietos kaip šios kalvos granitas? Izetė dar tik vos atgulė į sarkofagą, o jūs jau drįstate kalbėti man apie vedybas!

– Tu – ne savo žmoną apraudąs našlys, o Egipto faraonas,

privaląs išsaugoti taiką ir išgelbėti savo tautą, – atkirto Setau. – Žmonėms nerūpi tavo jausmai: nei tavo džiaugsmas, nei sielvartas. Jie trokšta vienintelio dalyko: kad faraonas juos valdytų ir vestų teisingu keliu.

– Faraonas, kurio didžioji sutuoktinė – hetitė... Argi tai ne siaubinga?

– Priešingai, – paprieštaravo Amenis. – Tai – tinkamiausias ir akivaizdžiausias būdas galutinai suartinti abi tautas. Jei tu sutiksi vesti Hatušilio dukterį, karo šmėkla išnyks daugeliui metų. Ar įsivaizduoji, kokią šventę tarp žvaigždžių šia proga surengs Setis su Tuja, tavo tėvas ir motina? Aš jau nieko nesakau tau apie Ašą, paaukojusį savo gyvybę ilgalaikės taikos dėlei.

– Su tavimi darosi pavojinga ginčytis, Ameni.

– Aš – tik menkos sveikatos ir ne per didžiausio proto raštininkas, bet turiu garbę būti Abiejų Žemių valdovo sandalų laikytojas ir nenoriu, kad jie vėl būtų sutepti krauju.

– Įstatymas tave įpareigoja valdyti drauge su didžiąja valdovo sutuoktine, – priminė Setau. – Pasirinkęs tą svetimšalę, tu laimėsi šauniausią iš visų įmanomų mūšių.

– Aš jau dabar nekenčiu tos moters!

– Ramzi, tu nesi savo gyvenimo šeimininkas; šios aukos iš tavęs reikalauja Egiptas.

– O jūs, mano draugai – ar jūs taip pat iš manęs jos reikalaujate?

Setau su Ameniu pritariamai linktelėjo galvas.

– Palikite mane vieną, man reikia pagalvoti.

Ramzis praleido naktį kalvos viršūnėje. Pasisėmęs tvirtybės iš tekančios saulės, jis ilgokai užtruko Karalienių slėnyje, o paskui sugrįžo prie savo palydos. Netaręs nė žodžio, Ramzis šoko į savo vežimą ir sparčiai nuvažiavo į Ramezėjų, savąją milijonų metų šventyklą. Atlikęs ten aušros apeigas ir nemažai laiko praleidęs susikaupęs Nefertarės koplyčioje, faraonas nuėjo į rūmus.

Ten jis ilgai prausėsi, atsigėrė pieno ir užvalgė šviežios duonos su figomis.

Iš pažiūros toks atsigavęs ir pailsėjęs, tarsi būtų keletą valandų kietai miegojęs, valdovas pravėrė raštinės duris, už kurių apgailėtinai atrodąs Amenis šiureno teptuku, rašydamas laiškus valdininkams ir pareigūnams.

– Paimk naujutėlaitį aukščiausios kokybės papirusą ir parašyk mano broliui – hetitų imperatoriui.

– O... ką aš turiu šiame laiške parašyti?

– Pranešk jam, kad aš nusprendžiau padaryti jo dukterį didžiąja Egipto valdovo sutuoktine.

21

Uri-Tešubas išmaukė trečią taurę karšto oazių vyno. Šį saldų, kvapiųjų medžiagų ir medžio sakų prisotintą skystį balzamuotojai naudojo viduriams apdoroti, siekdami juos apsaugoti nuo gedimo, o gydytojai vertino tokio vyno antiseptines savybes.

– Jūs per daug geriate, – tarstelėjo Raja.

– Reikia mokėti naudotis Egipto malonumais... Šis vynas – tikras stebuklas! Tavęs niekas nesekė?

– Būkite ramus.

Pirklys siras sulaukė vidurnakčio ir tik tada prasmuko į finikietės sodybą. Jis nepastebėjo nieko įtartina.

– Kokia šio netikėto apsilankymo priežastis?

– Svarbios naujienos, pone, labai svarbios naujienos.

– Pagaliau paskelbtas karas?

– Ne, pone, visai ne... Egiptas ir Hetitų imperija nekariaus.

Uri-Tešubas nusviedė taurę šalin ir stvėrė sirą už apykaklės.

– Ką tu čia pliauški? Mano spąstai buvo parengti kuo puikiausiai!

– Gražioji Izetė mirė, ir Ramzis rengiasi vesti imperatoriaus Hatušilio dukterį.

Uri-Tešubas paleido savo sėbrą.

– Hetitė – Egipto karalienė... Neįtikima! Raja, tu tikriausiai klysti!

– Ne, pone; tai jau paskelbta. Jūs be reikalo nužudėte Ašą.

– Buvo būtina atsikratyti to šnipo. Dabar mums niekas netrukdo. Nė vienas Ramzio patarėjas nėra toks protingas, koks buvo Aša.

– Mes pralaimėjome, pone. Taika tebegalioja, ir niekam nepavyks jos suardyti.

– Kvaily! O ar tu pažįsti moterį, kuri netrukus taps didžiąja faraono sutuoktine? Tai hetitė, Raja, tikra hetitė – išdidi, gudri, nesuvaldoma!

– Ji – jūsų priešo Hatušilio duktė.

– Ji visų pirma – hetitė! Ir ji niekada nepaklus egiptiečiui, nors jis būtų ir faraonas! Štai mūsų galimybė laimėti!

Raja atsiduso. Karštas oazių vynas mušė buvusiam vyriausiajam hetitų kariuomenės vadui į galvą; netekęs bet kokios vilties, jis guodėsi prasimanymais.

– Keliaukite iš Egipto kur nors kitur, – patarė jis Uri-Tešubui.

– Įsivaizduok, Raja, kad ta hetitų karalaitė stos mūsų pusėn; mes turėtume sąjungininkę pačiuose rūmuose!

– Tuščia svajonė, pone.

– Ne, tai likimo mums siunčiamas ženklas, kuriuo aš pajėgsiu pasinaudoti!

– Jūs labai nusivilsite.

Uri-Tešubas išmaukė ketvirtą taurę palmių vyno.

– Mes kai ką pamiršome, Raja, bet dar nevėlu susizgribti. Tu panaudosi libius.

Krustelėjo užuolaida. Siras bakstelėjo smiliumi įtartinos vietos link.

Uri-Tešubas negirdimai kaip katinas pritykino prie užuolaidos, ūmai ją atitraukė ir ištempė už rankos drebančią Tanitą.

– Tu klauseisi mūsų pokalbio?

– Ne, ne, aš tik tavęs ieškojau...

– Mes nieko nuo tavęs neslepiame, brangioji, nes tu negali mūsų išduoti.

– Aš daviau tau žodį, kad neišduosiu!

– Eik, atsigulk, aš tuoj pas tave ateisiu.

Kupinas meilės Tanitos žvilgsnis žadėjo hetitui audringą nakties pabaigą. Duodamas Rajai paskutinius nurodymus, Uri-Tešubas pasitenkino keliais trumpais, sausais sakiniais.

Pagrindinė Pi-Ramzio ginklų dirbtuvė vis dar sparčiai gamino kalavijus, ietis ir skydus. Kol nebus atšvęstos vedybos su hetitų karalaite, rengimasis karui nenutrūks.

Vienoje netoli kalvių esančioje dirbtuvėje buvo saugomi atimti iš hetitų ginklai. Norėdami perprasti jų gamybos paslaptis, Egipto amatininkai atidžiai juos apžiūrinėjo ir tyrinėjo. Vienas jaunas ir labai išradingas meistras susidomėjo geležiniu durklu, kurį jam patikėjo rūmų pareigūnai.

Metalo kokybė, ašmenų plotis ir svoris, patogi rankena... Viskas buvo puiku.

Pagaminti tokį pat durklą bus nelengva, prireiks ne vieno nesėkmingo bandymo. Susigundęs tokia įdomia užduotimi, meistras pakilnojo rankoje durklą, mėgindamas iš akies nustatyti jo svorį.

– Pas tave kai kas atėjo, – pranešė pasiuntinys.

Lankytojas pasirodė besąs samdytas kareivis, šiurkščių ir netaisyklingų veido bruožų.

– Ko tu nori?

– Rūmai nori atsiimti geležinį durklą.

– Ar turi raštišką įsakymą?

– Žinoma.

– Parodyk.

Samdytas kareivis ištraukė iš kabančio prie jo diržo odinio maišelio medinę lentelę ir ištiesė ją meistrui.

– Betgi... tai ne hieroglifai!

Tvojęs kumščiu į smilkinį, Rajos pasiųstas libis užmušė egiptietį, pakėlė iškritusią jam iš rankų lentelę, čiupo durklą ir tekinas išbėgo iš dirbtuvės.

Po daugybės apklausų ir tardymų Seramana buvo tikras, kad meistras nebuvo pavogusio durklą samdyto kareivio bendrininkas, o trokštančių pasipelnyti kareivių Egipto armijoje netrūko.

– Tą kareivą papirko Uri-Tešubas, – pasakė sardas Ameniui.

Raštininkas nė galvos nepakėlė nuo papiruso.

– Ar turi įrodymų?

– Man gana savo nuojautos.

– Ar tau neatrodo, kad tu be reikalo taip atkakliai nepalieki ramybėje Uri-Tešubo? Hetitas įgijo turto ir naudojasi gyvenimo malonumais; kam jam reikėtų vogti Hatušilio durklą?

– Nes jis turi užmačių pakenkti Ramziui.

– Dabar susidūrimui su hetitais nebėra jokio pagrindo, todėl svarbiausia – ištirti Ašos nužudymą. Ar sužinojai ką nors nauja?

– Dar ne.

– Ramzis reikalauja nustatyti ir surasti žudiką.

– Tas nusikaltimas ir durklo vagystė... Visa tai susiję. Jeigu man kas nors nutiktų, nepaleisk iš akių pėdsako, vedančio Uri-Tešubo link.

– Jeigu tau kas nors nutiktų... Ką turi galvoje?

– Norint, kad tyrimas judėtų į priekį, man teks prasiskverbti į libių aplinką, o tai – didelė rizika. Kai man ims aiškėti tiesa, jie tikrai bandys mane sunaikinti.

– Tu – Ramzio asmens sargybos viršininkas! Niekas nedrįs pakelti prieš tave rankos.

– Jie nedvejodami nužudė faraono užsienio reikalų ministrą – jo vaikystės draugą.

– Nejaugi nėra mažiau pavojingo būdo tiesai atskleisti?

– Bijau, kad ne, Ameni.

Malfio palapinė, išskleista toli nuo visų oazių, pačiame Libijos dykumos viduryje, buvo lyg ir tvirtovė, saugoma patikimų vyrų. Genties vadas gėrė pieną ir mito datulėmis; jis nepripažino nei vyno, nei alaus, laikydamas šiuos gėrimus piktųjų dvasių pramanu, nes jie drumstė žmogaus protą.

Asmeninę Malfio sargybą sudarė tik vyrai, kilę iš jo kaimo. Jei ne Malfis, jie būtų taip ir likę vargšai valstiečiai. Dabar, turė-

dami galimybę valgyti ligi soties, padoriai rengtis, kautis ietimis, kalavijais, lankais ir svaidyklėmis, rinktis jiems patinkančias moteris, jie garbinte garbino Malfį ir laikė jį dykumos dvasios įsikūnijimu. Juk jis buvo greitas kaip pantera, matė neatsigręždamas, lyg būtų turėjęs pakaušyje akis, o jo pirštai buvo smailūs ir aštrūs it ašmenys.

– Pone, muštynės! – pranešė vandennešys.

Malfis lėtai atsistojo. Jo kampuotas veidas buvo ryškių, valingų bruožų, o plačią kaktą pusiau dengė baltas turbanas. Vadas neskubėdamas išėjo iš palapinės.

Mokomojoje stovykloje gyveno apie penkiasdešimt kovotojų, kurie vidurdienį mankštinosi, kaudamiesi šaltaisiais ginklais arba plikomis rankomis. Malfis mėgo ypač sunkias sąlygas: dykumą ir karštį. Tokius išbandymus įveikdavo tik kariai iš prigimties.

Tie išbandymai buvo būtini, turint omenyje užduotį, kuri laukė besikuriančios libių kariuomenės: sutriuškinti Ramzio pajėgas. Malfis nesiliovė galvojęs apie kartų kartas faraonų pažemintų libių vadų; ginkluoti susidūrimai truko šimtus metų, ir egiptiečiai vis sutriuškindavo drąsias, bet nevieningas dykumos gentis.

Vyresnysis Malfio brolis Ofiras mielai naudojo ginklą, kurį manė būsiant lemiamą: juodąją magiją, tarnavusią jo vadovaujamam šnipinėjimo tinklui, dirbusiam hetitų labui. Už pralaimėjimą Ofiras sumokėjo savo gyvybe, ir Malfis prisiekė už jį atkeršyti. Jis pamažu vienijo libių gentis ir ketino anksčiau ar vėliau tapti neginčytinu jų vadu.

Susitikimas su Uri-Tešubu suteikė jam dar vieną galimybę pasiekti savo tikslą. Turint tokį sąjungininką, pergalė jau nebebuvo nepasiekiama svajonė. Malfis ištrins gėdos ir nusivylimo amžius iš libių atminties.

Nepaprastai nuožmus plačiapetis karys pamiršo, kad vyksta mokomosios kautynės, ir taip įsikarščiavo, kad ėmė mirtinai tvoti

kumščiais du aukštesnius už save ir ginkluotus ietimis priešininkus. Malfis prisiartino kaip tik tą akimirką, kai karys puikuodamasis sutraiškė koja vieno iš nugalėtųjų galvą.

Malfis išsitraukė paslėptą po palaidine durklą ir suvarė jį petingojo žaliūko pakaušin.

Dvikovos tuoj pat nutrūko. Visi kariai atsigręžė į Malfį.

– Mankštinkitės toliau, bet nepraraskite savitvardos, – įsakė libis. – Ir nepamirškite, kad priešas gali išdygti iš bet kur.

22

Išvydęs didžiąją Pi-Ramzio priėmimų salę, žmogus būdavo sukrėstas. Net dvariškiai, įpratę kopti didingais laiptais, papuoštais nugalėtų ir faraono priverstų paklusti Maat įstatymui priešų statulomis, visada smarkiai jaudindavosi. Aplink didžiąsias duris ovaliuose kartušuose, kurių forma simbolizavo amžiną Dviejų Žemių karaliaus valdomos visatos judėjimą uždara grandine, mėlynais dažais baltame fone buvo išrašyti Ramzio vainikavimo vardai.

Visuotiniai priėmimai, į kuriuos būdavo sukviečiamas visas dvaras, vykdavo retai. Tik ypatingi įvykiai, nuo kurių priklausė Egipto ateitis, priversdavo Ramzį kreiptis į visus aukštuosius pareigūnus.

Viešpatavo nerimas. Pasak gandų, hetitų imperatorius teberūstavo. Juk Ramzis jį įžeidė, pirma atsisakęs vesti jo dukterį, o tai, kad faraonas paskui sutiko tai padaryti, nenuplovė įžeidimo.

Didžiosios salės grindys buvo išklotos spalvingomis glazūruotomis degto molio plytelėmis. Jose buvo pavaizduoti žydintys sodai, žalsvai mėlynu tvenkiniu plaukiančios antys ir tarp baltų lotosų nardančios žuvys. Žyniai, raštininkai, ministrai, provincijų valdytojai, aukų atnašautojai, paslapčių sergėtojai ir kilmingos moterys grožėjosi sienose žaidžiančiomis stebuklingomis spalvomis: šviesiai žalia, tamsiai raudona, žydra, geltona kaip auksas ir blyškia kaip dramblio kaulas. Tomis žaviomis spalvomis buvo nutapyti išdykaują kukučiai, kolibriai, kregždutės, zylės, lakštingalos ir žuvininkėliai. Pažvelgę truputį aukščiau, dvariškiai galėjo gėrėtis nuostabiais frizais su

gėlių ornamentais, vaizduojančiais prasiskleidusias aguonas, ramunes, lotosus ir rugiagėles.

Visi nuščiuvo, Ramziui lipant į savo auksinį sostą laiptais, kurių paskutinę pakopą puošė liūtas, laikąs nasruose iš tamsybių iššokusį priešą – netvarką, nepaliaujamai bandančią sugriauti Maat harmoniją.

Ramzio galvą vainikavo dvi karūnos. Baltoji, simbolizuojanti Aukštutinį Egiptą, buvo įleista į raudonąją – Žemutinio Egipto simbolį. Karūnos vadinosi „Dvi galingosios" ir turėjo magišką galią. Faraono kaktoje spindėjo auksinis urėjas: kobra, spjaudanti ugnį, kuri sklaidė tamsybes. Dešinėje rankoje valdovas laikė skeptrą „magija", panašų į piemens lazdą. Kaip piemuo surenka savo gyvulėlius ir sugrąžina paklydėlius, taip ir faraonas privalėjo telkti krūvon išsklaidytą energiją. Auksinė Ramzio prijuostė atrodė trykštanti šviesos spinduliais. Keletą akimirkų valdovas neatitraukė akių nuo puikaus paveikslo, iš kurio žvelgė susimąsčiusios prie dedešvų gėlyno jaunos moters veidas. Gal tai buvo Nefertarė, kurios grožis ir iš anapus nutvieskė Ramzio Didžiojo viešpatavimą?

Faraonui nebuvo kada ilgėtis ir skendėti prisiminimuose; valstybės laivas plaukė tolyn, ir jį reikėjo vairuoti.

– Aš sukviečiau jus čia, kad visa šalis, jūsų padedama, sužinotų apie svarbius įvykius. Šen bei ten sklando kvaili gandai, todėl aš noriu paskelbti tiesą, kurią jūs pakartosite žmonėms.

Amenis stovėjo paskutinėje minios eilėje su kitais raštininkais, tarsi būtų ėjęs nereikšmingas pareigas; šitaip jis aiškiau pamatys ir išgirs susirinkusiųjų atsaką į valdovo žodžius. Seramana, priešingai, stebėjo stovinčiuosius pirmoje eilėje ir buvo pasirengęs įsikišti, kilus menkiausioms priešiškumo apraiškoms. O Setau užėmė pagal pareigas deramą vietą Nubijos valdytojo kairėje, tarp žymiausių didžiūnų, kurių daugelis dažnai žvilgčiojo į Vandens Leliją, vilkinčią nedengiančią jos krūtų rausvą suknelę su petnešėlėmis.

Dofino provincijos Žemutiniame Egipte valdytojas išėjo į priekį ir nusilenkė valdovui.

– Didenybe, ar galiu tarti žodį?

– Mes tavęs klausomės.

– Ar tiesa, kad užsienio reikalų ministras Aša iš tikrųjų laikomas Hatuše nelaisvėje, o taikos sutartis su hetitais nutraukta?

– Pakeliui į Pi-Ramzį mano draugas Aša buvo nužudytas. Jis visiems laikams atgulė Egipto žemėn. Vyksta tyrimas; Ašos mirties kaltininkai bus surasti ir nubausti. Taika su Hetitų imperija didele dalimi yra Ašos nuopelnas, ir mes tęsime jo pradėtą darbą. Taikos sutartis su hetitais tebegalioja; ji galios dar labai ilgai.

– Didenybe... Ar galima sužinoti, kas taps didžiąja valdovo sutuoktine?

– Hetitų imperatoriaus Hatušilio duktė.

Susirinkusieji suūžė. Žodžio paprašė vieno kariuomenės junginio vadas.

– Didenybe, ar ne per daug garbės vakarykščiam priešui?

– Kol karaliene buvo gražioji Izetė, aš nepriėmiau Hatušilio pasiūlymo; šiandien tos vedybos – vienintelis būdas sustiprinti taiką, kurios trokšta Egipto liaudis.

– Ar mes turėsime taikstytis su mūsų šalin įžengusia hetitų kariuomene?

– Ne, karvedy; tik su mūsų šalin įžengusia hetitų moterimi.

– Didenybe, malonėkite atleisti man už įžūlumą, bet – hetitė Dviejų Žemių soste... ar tie, kurie kovėsi su Anatolijos kariais, nepalaikys šito iššūkiu? Jūsų sūnaus Merenptaho dėka mūsų kariuomenė pasirengusi kautis. Ji gerai ginkluota. Kodėl mes turėtume baimintis susidūrimo su hetitais? Užuot nusileidus jų nepakenčiamiems reikalavimams, verčiau būtų juos pulti.

Dėl tokio atžaraus pasipūtimo kariškis lengvai galėjo netekti savo aukštų pareigų.

– Tavo žodžiams netrūksta išminties, – tarė Ramzis, – bet tu sprendi pernelyg šališkai. Pradėjęs karą, Egiptas sulaužytų tai-

kos sutartį ir duotą žodį. Nejaugi manai, kad faraonas galėtų šitaip pasielgti?

Karvedys pasitraukė atbulas ir įsimaišė tarp dvariškių, kuriuos valdovo žodžiai įtikino.

Žodžio paprašė vyriausiasis kanalų prižiūrėtojas.

– O jei hetitų imperatorius apsigalvos ir atsisakys leisti savo dukterį į Egiptą? Argi toks jo elgesys neatrodys jums nepakenčiamas, Didenybe?

Į priekį žengtelėjo vilkįs panteros kailį didysis Memfio žynys, vyresnysis Ramzio sūnus Kha.

– Ar faraonas leis man į tai atsakyti?

Ramzis linktelėjo galvą.

– Aš manau, – pareiškė Kha, – kad nei valstybės valdymo taisyklės, nei diplomatija nesuteikia įtikinamo pagrindo apsispręsti gyvybiškai svarbiu klausimu. Laikytis duoto žodžio ir Maat įstatymo – svarbiau už viską; tačiau taip pat reikia taikyti valstybės magijos dėsnius, kurių mus išmokė mūsų protėviai. Trisdešimtaisiais savo valdymo metais Ramzis Didysis sulaukė pirmosios atgimimo šventės; ateityje mūsų valdovui teks dažniau papildyti neregimųjų jėgų atsargas, kurios būtinos, kad jis galėtų valdyti. Todėl svarbiausias ir skubiausias dalykas šiais trisdešimt trečiaisiais Ramzio valdymo metais – parengti jo antrąją atgimimo šventę. Paskui padėtis pasikeis, ir atsakymai į mūsų klausimus paaiškės savaime.

– Tai ilgos ir brangiai atsieinančios apeigos, – paprieštaravo Aukso ir Sidabro Namo valdytojas. – Ar nederėtų atidėti tos šventės?

– Tai neįmanoma, – atkirto didysis žynys. – Įrašų tyrinėjimai ir astrologų apskaičiavimai baigiasi ta pačia išvada: antroji Ramzio Didžiojo atgimimo šventė turi įvykti po dviejų mėnesių, net šiek tiek anksčiau. Tad sutelkime pastangas, kad prisišauktume į šią šventę dievus bei deives, ir skirkime savo mintis faraonui ginti ir saugoti.

Vyriausiasis šiaurės rytų pasienio tvirtovių viršininkas neištvėrė neįsiterpęs. Jis buvo patyręs kariškis, ir daug didikų juo pasitikėjo.

– Aš gerbiu didžiojo žynio nuomonę, bet ką darysime, jei hetitai sugalvos mus pulti? Kai Hatušilis sužinos, kad Egiptas rengia šią didžiulę šventę, nė kiek nesirūpindamas faraono vedybomis su jo dukterimi, jis pasijus dar labiau pažemintas ir pradės puolimą. Kas vadovaus mūsų kariuomenei, kol faraonas atlikinės apeigas?

– Pačios atliekamos apeigos mus ir apsaugos, – atsakė Kha savo žemu, dainingu balsu. – Visada taip buvo.

– Taip māno žynys, pripratęs prie šventyklų paslapčių; patyrusio kariškio nuomonė kitokia. Hatušilis nesiryžta mūsų pulti, nes bijo Ramzio, nugalėjusio jį Kadešo mūšyje; jis žino, kad faraonas pajėgia atlikti nepaprastus žygdarbius. Jeigu valdovas nevadovaus mūsų kariuomenei, Hetitų imperatorius mes į mūšį visas savo ginkluotąsias pajėgas.

– Geriausia Egipto apsauga yra magiškojo pobūdžio, – atsakė Kha. – Griovėjai – hetitai ar kiti, tai ne taip svarbu – yra tik tamsiųjų jėgų įrankiai, o tų jėgų nesustabdys jokia žemiškoji kariuomenė. Juk prie Kadešo tūkstančius priešų triuškinančią jėgą Ramzio rankai suteikė Amonas!

Tai buvo negincÿtinas argumentas. Nė vienas iš kariškių nebeprieštaravo.

– Aš norėčiau dalyvauti apeigose, – tarė Merenptahas, – bet faraonas tikriausiai įsakys man budėti Egipto pasienyje?

– Drauge su dešimčia karališkųjų sūnų tu per šventę užtikrinsi mūsų šalies saugumą.

Ramzio nutarimas nuramino susirinkusiuosius, bet apeigų atlikėjų viršininkas, aiškiai supykęs, prasibrovė pro dvariškių minią į pirmąją eilę. Tai buvo liesas skustagalvis, pailgo ir gudraus veido.

– Jūsų Didenybei leidus, norėčiau užduoti didžiajam žyniui Kha keletą klausimų.

Ramzis neprieštaravo. Kha tikėjosi, kad jam teks atlaikyti tą išbandymą, bet manė, kad jis įvyks ne valdovo dvare.

– Kur didysis Memfio žynys ketina surengti antrąją atgimimo šventę?

– Pi-Ramzio šventykloje. Juk ji tam ir buvo pastatyta.

– Ar valdovas tikrai turi dievų priesaką?

– Jis jį turi.

– Kas vadovaus apeigoms?

– Nemarioji Sečio siela.

– Iš kur sklinda šviesa, kuri suteiks faraonui dangiškosios energijos?

– Ši šviesa gimsta iš savęs pačios ir kiekvieną akimirką atgimsta faraono širdyje.

Apeigų atlikėjų viršininkas nustojo klausinėti Kha, nes įsitikino, kad jam nepavyks pagauti didžiojo žynio klystant, ir labai rimtai kreipėsi į Ramzį:

– Nors didysis žynys puikiai išmano viską, kas susiję su šia atgimimo švente, aš manau, kad jos surengti neįmanoma.

– Kodėl gi? – nustebo Kha.

– Todėl, kad pagrindinis vaidmuo šioje šventėje tenka didžiajai valdovo sutuoktinei, o faraonas – našlys ir dar nėra vedęs tos hetitų karalaitės. Be to, svetimšalė niekada negalėjo dalyvauti paslaptingose atgimimo apeigose.

Ramzis pakilo nuo sosto.

– Nejaugi tu manai, kad faraonas nesuvokia šios kliūties?

23

Tešonkas nuo pat vaikystės išdirbinėjo odas. Jo tėvas buvo libis, pavogęs keletą avių, suimtas už tai Egipto tvarkos sergėtojų ir nuteistas daugeliui metų sunkiųjų darbų. Atlikęs bausmę, jis grįžo tėviškėn, ketindamas raginti saviškius ginkluotai kovai su faraonu. Tešonkas nenorėjo keliauti į Libiją drauge su tėvu. Jis liko Egipte, rado darbą Bubastyje, o paskui Pi-Ramzyje ir pamažu net pagarsėjo tarp odminių kaip geras savo amato žinovas.

Artėjant penkiasdešimtajai gyvenimo vasarai Tešonką ėmė graužti sąžinė. Štai jis gyvena kaip inkstas taukuose, net pilvą užsiaugino, o skruostai žydėte žydi; bet argi jis neišdavė savo gimtojo krašto, pernelyg lengvai pamiršęs savo tautos pralaimėjimus ir pažeminimus, kuriuos libiams teko iškęsti, priešinantis Egiptui? Tapęs pasiturinčiu amatininku, dirbtuvės su trisdešimčia samdomų darbininkų savininku, jis mielai atverdavo duris patekusiems į bėdą libiams. Laikui bėgant jo ištremtieji tėvynainiai įprato laikyti Tešonką dangaus jiems siųstu globėju. Kai kurie libiai sparčiai įsiliedavo į Egipto visuomenę, kiti puoselėjo viltis atkeršyti už patirtas skriaudas ir pralaimėjimus. Bet libių bendruomenėje brendo kitas judėjimas, gąsdinęs Tešonką, kuris jau ne taip smarkiai troško regėti Dviejų Žemių pražūtį. O jei Libija pagaliau nugalės, ir libis atsisės į Egipto sostą? Tačiau pirmiausia reikėjo pašalinti iš kelio Ramzį.

Norėdamas atsikratyti tų svaičiojimų, Tešonkas pasinėrė į darbą. Jis patikrino ką tik jam pristatytų ožkų, avių, antilopių ir kitų dykumos gyvūnų odų kokybę. Po to, kai odos bus išdžiovin-

tos, įtrintos druska ir išrūkytos dūmuose, meistrai išteps jas moliu su ochros priemaišomis, o paskui suminkštins, išmirkę šlapimo, paukščių išmatų ir arklių mėšlo mišinyje. Tai buvo labiausiai dvokianti šioje dirbtuvėje atliekama odų apdorojimo procedūra, todėl čia nuolat lankėsi švaros tarnybos atstovai.

Po pirminio odų rauginimo su aliejumi ir alūnu būdavo pereinama prie tikrojo rauginimo su daug tanino rūgšties turinčia medžiaga, išgaunama iš Nilo akacijos ankščių. Jei būtinai reikės, odas dar kartą išmirkys aliejuje, išplaks kūju ir ištemps – kad būtų minkštesnės. Tešonką visi laikė vienu iš geriausių odminių, nes jis ypač gerai mokėjo lankstyti odas ant stovo ir jas pjaustyti. Kaip tik todėl jis turėjo tiek daug įvairių pirkėjų. Tešonko dirbtuvėje buvo gaminami krepšeliai ir rankinės, šunų antkakliai ir pavadėliai, virvės, sandalai, dėklai, durklų ir kalavijų makštys, šalmai, strėlinės, skydai ir net rašyti tinkami itin plonos ir lygios odos gabaliukai.

Pasiėmęs pusapvalių ašmenų peilį, Tešonkas pjaustė pirmarūšės kokybės antilopės odą, norėdamas pagaminti iš jos ilgą ir siaurą diržą, kai jo dirbtuvėn įžengė ūsuotas milžinas.

Seramana, Ramzio asmens sargybos viršininkas... Peilis slystelėjo odos paviršiumi, nukrypo į šalį ir įsmigo į vidurinį kairiosios amatininko rankos pirštą. Tešonkas suriko iš skausmo. Ištryško kraujas. Įsakęs padėjėjui nuvalyti jį nuo antilopės odos, meistras puolė plauti žaizdos ir ištepė ją medumi.

Milžinas sardas ramiai stovėjo ir stebėjo, kas dedasi dirbtuvėje. Tešonkas nusilenkė.

– Atleiskite, kad priverčiau laukti... Kvailas atsitiktinumas.

– Hm... sakyčiau, įdomus: juk šnekama, kad tu turįs labai tvirtą ranką.

Tešonkas drebėjo iš baimės. Jis, Libijos karių palikuonis, privalėtų parblokšti priešininką vien savo žvilgsniu. Bet Seramana buvo samdytas kareivis, sardas ir milžinas.

– Gal jums reikia mano paslaugų?

– Man reikėtų plataus puikios odos antrankio riešui suveržti. Pastaruoju metu man atrodo, kad ranka šiek tiek silpsta, kai ilgiau pamojuoju karo kirviu.

– Parodysiu jums keletą, o jūs išsirinksite tinkamiausią.

– Esu tikras, kad tvirčiausi paslėpti kambaryje už parduotuvės.

– Ne, aš...

– Tikrai taip, Tešonkai. Aš gi tau sakau, kad esu tuo tikras.

– Ak taip, tiesa! Prisiminiau.

– Na, tada eime ten.

Tešonko veidu ritosi stambūs prakaito lašai. Ką tas Seramana suuodė? Nieko, tikriausiai nieko – juk jis nieko negali žinoti. Libiui reikia tiesiog susitvardyti ir nerodyti niekuo nepagrįsto būgštavimo. Egipte tikrai laikomasi įstatymų; sardas nedrįs panaudoti smurto, nes bijos griežtos teismo bausmės.

Tešonkas pirma Seramanos įėjo į nedidelį kambarėlį. Ten jis laikė ypač puikių gaminių, kurių neketino parduoti. Tarp jų buvo nuostabus raudonos odos antrankis.

– Ar tik nebandai manęs papirkti, Tešonkai?

– Žinoma, ne!

– Tokios vertės gaminys... Jis vertas karaliaus.

– Pone, aš nenusipelniau jūsų pagyrimų!

– Tu – vienas iš geriausių amatininkų, Tešonkai; tavo verslas klesti, pas tave lankosi daug šaunių pirkėjų, o ateitis tau žada dar ne vieną malonę... Kaip gaila!

Libis išblyško.

– Nesuprantu...

– Kam reikėjo pasukti klystkeliais, kai gyvenimas tau šypsojosi?

– Klystkeliais? Aš?

Seramana pačiupinėjo puikų rudos odos skydą, kurio nesigėdytų nė vyriausiasis karvedys.

– Man labai gaila. Tešonkai, bet tau gresia rimti nemalonumai.

– Man? Betgi kodėl, už ką?

– Ar atpažįsti šį daiktą?

Seramana parodė amatininkui odinį papiruso ritinėlio dėklą.

– Juk jis pagamintas tavo dirbtuvėje?

– Taip, bet...

– Taip ar ne?

– Taip, aš tai pripažįstu.

– Kam jis buvo skirtas?

– Apeigų žinovui, saugančiam šventyklos paslaptis.

Sardas šyptelėjo.

– Tu – doras ir nuoširdus žmogus, Tešonkai; aš buvau tuo tikras.

– Pone, aš neturiu ką slėpti!

– Tačiau tu padarei rimtą klaidą.

– Kokią?

– Pasinaudojai šiuo dėklu, norėdamas perduoti raginimą surengti perversmą.

Libiui pritrūko oro, liežuvis perdžiūvo, o smilkiniai net paskaudo nuo kraujo tvinkčiojimo.

– Tai... tai...

– Suklydo pristatytojas, taigi, – supratingai linktelėjo Seramana. – Apeigų žinovas labai nustebo, radęs savo dėkle kreipimąsi į Egipto libius, raginantį juos rengtis ginkluotam sukilimui prieš Ramzį.

– Ne, ne... Tai neįmanoma!

– Dėklas pagamintas tavo dirbtuvėje, Tešonkai, o tą kreipimąsi parašei tu.

– Ne, pone, prisiekiu jums!

– Man patinka tavo darbas, Tešonkai; visai be reikalo tu įsivėlei į sąmokslą, kuris ne tavo nosiai. Tavo amžiaus ir tavo padėties žmogui tai neatleistina klaida. Tu nieko neišloši, priešingai – viską prarasi. Kurių galų iškrėtei tokią kvailystę?

– Pone, aš...

– Neprisiekinėk melagingai: tave nubaus ano pasaulio teis-

mas. Tu pasirinkai pražūtingą kelią, bičiuli, bet aš linkęs manyti, kad tave apgavo. Mums visiems kartais pritrūksta įžvalgumo.

– Tai nesusipratimas, aš...

– Negaišk laiko meluodamas, Tešonkai; mano vyrai jau seniai tave seka ir žino, kad globoji maištaujančius libius.

– Ne maištaujančius, pone! Tai tik žmonės, turį sunkumų, o tėvynainis stengiasi jiems padėti... Juk tai – visai suprantama!

– Nemenkink savo vaidmens. Be tavęs negalėtų susikurti joks slaptas tinklas.

– Aš – doras prekeivis, aš...

– Kalbėkime tiksliau, dranguži: aš turiu įrodymą, kurio pakaks, norint nuteisti tave myriop arba geriausiu atveju išsiųsti į katorgą ligi gyvos galvos. Man pakaks nunešti šį raštą viziriui, ir jis kaipmat įsakys įmesti tave į kalėjimą. O paskui – pavyzdinis teismas ir nusikaltimo verta bausmė.

– Bet... aš nekaltas!

– Na jau, Tešonkai! Šnekėk tokias nesąmones kam nori, tik ne man! Turėdami tokį įrodymą, teisėjai nė akimirkos nedvejos. Tu neturi jokios galimybės išsisukti. Jokios – nebent aš įsikiščiau į tą reikalą.

Kambarėlyje, kur libis laikė savo gražiausius gaminius, stojo slogi tyla.

– Apie kokį įsikišimą jūs kalbate, pone?

Seramana pačiupinėjo odinį skydą.

– Kad ir kokią padėtį žmogus būtų pasiekęs, jis vis tiek nori ko nors, ko dar neturi. Aš irgi kai ko noriu. Man gerai mokama, aš gyvenu malonioje tarnybinėje būstinėje, turiu tiek moterų, kiek tik užsimanau, bet... Aš norėčiau labiau praturtėti ir visiškai nesirūpinti dėl senatvės. Žinoma, aš galėčiau nutylėti ir pamiršti šį įrodymą... Bet viskas turi kainą, Tešonkai.

– Didelę... kainą?

– Nepamiršk, kad man reikia dar priversti tylėti apeigų žinovą. Aš pasitenkinčiau tam tikra – ne per didele, bet ir ne per maža – tavo pelno dalimi.

– Jei mudu susitarsime, ar paliksite mane ramybėje?

– Bičiuli, aš vis dėlto privalau atlikti savo darbą.

– Ko jūs reikalaujate?

– Pasakyk man Ašą nužudžiusių libių vardus.

– Pone... Aš jų nežinau!

– Gal tai ir tiesa; bet tu juos greit sužinosi. Dirbk man, teik įvairių žinių apie libius, Tešonkai, ir tau neteks gailėtis.

– O jeigu man nepavyks jums įtikti?

– Bus labai gaila, drauguži... Bet esu tikras, kad tau pavyks išvengti šitos nelaimės. Kaip faraono asmens sargybos viršininkas, aš tau užsakau šimtą skydų ir tiek pat makščių mano vyrų kalavijams. Atėjęs į rūmus, paprašyk, kad tave nuvestų pas mane.

Seramana išėjo iš dirbtuvės, palikęs visai suglumusį Tešonką. Amenis įkalbėjo sardą apsimesti godžiu parsidavėliu, pasirengusiu išduoti valdovą dėl galimybės praturtėti. Jei Tešonkas užkibs ant tokio jauko, jis ne taip bijos prabilti ir padės Seramanai rasti tinkamus pėdsakus.

24

Trisdešimt trečiaisiais Ramzio Didžiojo valdymo metais žiema Tėbuose, kur kartais siausdavo žvarbūs vėjai, buvo švelni. Beribė giedro dangaus žydrynė; ramus Nilas; didingosios upės krantai, sodriai sužaliavę po gero potvynio ir džiuginą žemdirbius būsimu derliumi; iš vieno kaimelio į kitą risnoją asiliukai, kantriai gabeną pašarą; karvės su pieno pritvinkusiais tešmenimis, žingsniuojančios į ganyklas, lydimos piemenų ir šunų; mergytės, žaidžiančios su lėlėmis ant baltų namelių slenksčių, kol berniūkščiai laksto paskui skudurinį kamuolį... Egipto gyvenimas sroveno įprasta, amžina vaga, tarsi niekas niekad neturėjo keistis.

Ramzis mėgavosi ta ramia kasdienybės akimirka. Kaip teisingai pasielgė jo protėviai, pasirinkę vakarinį Nilo krantą milijonų metų šventykloms ir kapavietėms – amžinojo gyvenimo buveinėms, kur karalių ir karalienių šviesos kūnus kasryt atgaivindavo tekanti saulė! Čia išnyko riba tarp šiapus ir anapus; čia paslaptis sugerdavo viską, kas žmogiška.

Atlikęs aušros apeigas Gurnoje, Sečio *ka* šventykloje, Ramzis susikaupė koplyčioje, kur jo tėvo siela bylojo kiekvienu sienose iškaltu hieroglifu. Gilioje tyloje jis išgirdo žvaigžde tapusio faraono balsą. Ramziui pasukus į švelnios šviesos užlietą didįjį kiemą, dainininkių ir muzikančių eisena kaip tik žingsniavo iš kolonų salės. Vos pastebėjusi savo tėvą, Meritamon atsiskyrė nuo žynių, priėjo prie jo ir nusilenkė, sukryžiavusi rankas ant krūtinės.

Kasdien ji vis labiau panėšėjo į Nefertarę. Jos grožis, vaiskus kaip pavasario rytas, atrodė subrandintas šventyklos išminties.

Ramzis paėmė savo dukterį už rankos, ir juodu lėtai nuėjo sfinksų alėja, apsodinta akacijomis ir eglūnais.

– Ar tu ką nors žinai apie įvykius už šventyklos sienų?

– Ne, tėve. Tu darai viską, kad viešpatautų Maat, tu kovoji su netvarka ir tamsybėmis. Argi tai nėra svarbiausia? Pasaulietiškieji gandai neperžengia šventovės sienų, ir labai gerai, kad taip yra.

– Tavo motina troško kaip tik tokio gyvenimo, bet likimas lėmė jai visai kitokį.

– Argi ne tu buvai to likimo šeimininkas?

– Faraonas privalo gyventi ir veikti šiame pasaulyje, nors jo mintis sklando tarp šventyklos paslapčių. Šiandien, Meritamon, man reikia išsaugoti taiką; todėl aš vesiu hetitų imperatoriaus dukterį.

– Ar ji taps didžiąja valdovo sutuoktine?

– Taip. Bet prieš vedybas turiu surengti savo antrąją atgimimo šventę. Todėl man reikia apsispręsti, o be tavo sutikimo tas nutarimas nebus veiksmingas.

– Tu žinai, kad aš visai nenoriu prisidėti prie šalies valdymo.

– Atgimimo apeigos negali būti atliktos, jeigu jose nedalyvauja didžioji valdovo sutuoktinė egiptietė. Argi aš reikalauju iš tavęs pernelyg daug, prašydamas atlikti šį simbolinį vaidmenį?

– Vadinasi, aš turėčiau... palikti Tėbus, vykti į Pi-Ramzį ir... O kas bus paskui?

– Nors ir būdama Egipto karalienė, tu sugrįši čia ir galėsi gyventi taip, kaip nori.

– O tu neimsi vis dažniau manęs prašyti atlikti pasaulietiškųjų pareigų?

– Aš pasikviesiu tave tik į savo atgimimo šventes. Pasak Kha, jos turės būti rengiamos kas trejus ar ketverius metus, kol išseks mano gyvenimo laikas. Tu gali sutikti arba atsisakyti, Meritamon.

– Kodėl tu pasirinkai mane?

– Nes šventovėje praleisti metai suteikė tau dvasinės ir magiškos galios atlikti šį sunkų vaidmenį.

Meritamon sustojo ir atsigręžė į Gurnos šventyklą.

– Tu reikalauji iš manęs per daug, bet tu esi faraonas.

Setau niurnėjo. Būdamas taip toli nuo savo mylimosios Nubijos, to gyvačių rojaus, jis jautėsi lyg tremtinys, o juk darbo jam tikrai netrūko. Drauge su savo ištikimąja pagalbininke Vandens Lelija, kasnakt pagaunančia laukuose ne vieną įspūdingo dydžio gyvatę, jis paspartino iš gyvačių nuodų gaminančios vaistus laboratorijos darbą. Be to, Amenio patarimu jis naudojosi viešnage Pi-Ramzyje valdytojo darbo įgūdžiams tobulinti. Sendamas Setau ėmė pripažinti, kad norint įtikinti aukštus valdininkus skirti jam reikalingų Nubijos provincijai lėšų ir medžiagų vien įkarščio negana. Visai neketindamas tapti dvariškiu, jis stengėsi išmokti tinkamiau pateikti savo prašymus, o pritaikęs gautąsias žinias pasiekdavo užsibrėžtą tikslą.

Išeidamas iš prekinio laivyno viršininko raštinės ir džiūgaudamas dėl to, kad pareigūnas sutiko pastatydinti tris Nubijai skirtus krovininius laivus, Setau susidūrė su Kha, kurio veidas nebedvelkė įprasta ramybe.

– Gal turi kokių nemalonumų?

– Pasirengimas tai šventei reikalauja nuolatinio dėmesio... Būtų gana jau ir šios įtampos, o čia dar sulaukiau labai nemalonaus netikėtumo. Dieviškųjų Deltos sandėlių prižiūrėtojas, iš kurio tikėjausi gauti didelį kiekį sandalų, lininio audeklo rietimų ir alebastro taurių, beveik nieko man nepristatė. Tai labai apsunkina mano užduotį.

– Ar jis kaip nors paaiškino savo elgesį?

– Jis išvykęs. Man parašė jo žmona.

– Tai bent įžūlumas! Aš – tik pradedantis valdytojas, bet toks elgesys man nepatinka. Eime pas Amenį.

Pamirkydamas raudonojo vyno padaže ir skaniai grauždamas keptos žąsies šlaunelę, Amenis greitai peržiūrėjo ataskaitas, parašytas dieviškųjų Deltos sandėlių prižiūrėtojo, kurio būstinė buvo šiaurinėje Memfio dalyje.

Ramzio asmens sekretoriaus išvada buvo aiški:

– Kažkas ne taip. Kha nesuklydo, kreipdamasis į šį pareigūną, o jam neturėjo kilti jokių sunkumų faraono sūnaus užsakymui įvykdyti: jis privalėjo pristatyti Kha viską, kas būtina atgimimo šventei. Man tai nepatinka... visai nepatinka!

– Gal į ataskaitas ar dokumentus įsivėlė kokia nors klaida? – užsiminė Kha.

– Gal ir taip, bet – tik ne į *mano* dokumentus.

– Šventė gali būti iš dalies sugadinta, – prisipažino didysis žynys. – Norint priimti dievus ir deives, mums reikia gražiausių lino audinių, geriausių sandalų ir...

– Aš imuosi nuodugniai ištirti šį reikalą, – paskelbė Amenis.

– Tai bent raštininko išmonė! – pasipiktino Setau. – Juk jis bus sudėtingas, tas tavo tyrimas, ir užtruks begalę laiko, o Kha skuba. Reikia veikti gudriau: skirk mane ypatinguoju apskaitininku, ir aš beregint sužinosiu tiesą.

Amenis susiraukė.

– Mes kone peržengiame įstatymą... Be to, gal tai pavojinga?

– Aš turiu patikimų ir miklių pagalbininkų. Negaiškime laiko tuščioms kalboms. Duok man raštišką įsakymą patikrinti tuos sandėlius.

Šiauriniuose Memfio sandėliuose visiems darbams valdingai it prityręs, kautynių užgrūdintas karvedys vadovavo ponia Šeritė. Nedidukė, tamsiaplaukė, daili, nepakenčianti prieštaravimų, ji nukreipinėjo į iškrovimo vietas įvairiais gaminiais apkrautų asilų varovus, skirstė užduotis sandėlių vedėjams, tikrino sąrašus ir nedvejodama grasino lazda bandžiusiems jai prieštarauti. Tokių drąsuolių, žinoma, atsirasdavo vos vienas kitas.

Trumpai tariant, tvirto būdo moteriškė – kaip tik tokia, kokias Setau mėgo.

Nors sandėlyje knibždėte knibždėjo žmonių, ji netruko pastebėti Setau – sutaršytais plaukais, seniai neskusta barzda, vilkintį naująją antilopės kailio palaidinę, kuri atrodė dar labiau nublukusi ir apšiurusi nei senoji.

– Ei tu, lėtapėdi, ką čia veiki?

– Norėčiau su jumis pasikalbėti.

– Čia nesikalbama: čia dirbama.

– Kaip tik apie jūsų darbą aš ir norėčiau su jumis pasikalbėti.

Ponia Šeritė piktai šyptelėjo.

– Gal tau nepatinka, kaip aš čia tvarkausi?

– Tiesą sakant, mane labiau domina, kokiu pagrindu jūs čia tvarkotės.

Smulkutė tamsiaplaukė nustebo. Valkata šitaip nešnekėtų...

– Kas tu toks?

– Rūmų paskirtas ypatingasis apskaitininkas.

– Atleiskite... Mane suklaidino jūsų keistas apdaras.

– Viršininkai man dėl jo priekaištauja, bet taikstosi su šia užgaida, nes neturi ką prikišti mano darbui: aš puikiai jį atlieku.

– Gal galėtumėte man parodyti raštišką įpareigojimą patikrinti šiuos sandėlius?

– Štai jis.

Įsakymas buvo patvirtintas visais būtinais antspaudais, įskaitant pritarusio Amenio ir Setau sumanymui vizirio antspaudą.

Ponia Šeritė kelis kartus perskaitė raštą, įgaliojantį apskaitininką apžiūrėti ir patikrinti sandėlius.

– Šį raštą aš turėčiau parodyti jūsų vyrui.

– Jis išvykęs.

– Kodėl jis leido sau išvykti, užuot dirbęs?

– Jo motina labai sena, jai reikėjo sūnaus pagalbos.

– Vadinasi, jūs pavaduojate savo vyrą.

– Aš pažįstu šį darbą ir gerai jį atlieku.

– Mes turime rimtų nemalonumų, ponia Šerite. Atrodo, jūs neįstengiate pristatyti rūmams to, ko jie reikalauja valdovo atgimimo šventei.

– Na... prašymas buvo netikėtas... Apgailestauju, bet tai tiesa: šiuo metu mes negalime įvykdyti to užsakymo.

– Man reikia žinoti priežastis. Taigi kodėl taip atsitiko?

– Aš žinau ne viską, bet girdėjau, kad didelė dalis gaminių buvo perkelta kitur.

– Kur?

– Šito aš nežinau.

– Kieno įsakymu?

– To aš taip pat nežinau. Kai grįš mano vyras, jis jums viską paaiškins, ir viskas susitvarkys. Esu tuo tikra.

– Rytoj rytą aš patikrinsiu jūsų sandėliuose laikomų gaminių aprašą ir apžiūrėsiu pačius sandėlius.

– Rytoj aš buvau numačiusi išvalyti visas patalpas, ir...

– Ponia Šerite, aš skubu. Mano viršininkai reikalauja kuo greičiau atsiskaityti. Taigi jūs perduosite man visus jūsų saugykloje esančius dokumentus.

– Bet jų tokia galybė!

– Nieko, aš juose susivoksiu. Iki rytojaus, ponia Šerite.

25

Poniai Šeritei nebuvo kada gaišti laiko. Jos vyras ir vėl pasielgė kaip paskutinis kvailys, paskubėjęs atsakyti į valdininkų paklausimą. Kai jis parodė jai savo laiško nuorašą, Šeritė neapsakomai įširdo. Bet buvo jau per vėlu grąžinti išgabenusį laišką pasiuntinį... Šeritė tuojau pat išsiuntė vyrą į kaimą, esantį į pietus nuo Tėbų, tikėdamasi, kad tas atsitikimas bus pamirštas, ir rūmai kreipsis į kitus sandėlius.

Deja, valdžia pažiūrėjo į tai visai kitaip. Nors to apskaitininko išvaizda iš tiesų buvo keista, jis atrodė esąs ryžtingas ir nesukalbamas. Šeritė net buvo beketinanti jį papirkti, bet pamanė, kad tai per daug rizikinga. Jai neliko nieko kita, kaip tik griebtis skubių veiksmų, numatytų būtent tokiam atvejui.

Atėjus sandėlių uždarymo laikui, ji sulaikė jau besirengiančius išeiti keturis krovikus. Žinoma, pasielgusi taip, kaip sumanė, ji patirs stambų nuostolį, bet tai buvo vienintelis būdas išvengti teismo. Skaudi auka, ką ir sakyti: juk ji neteks didžiulio pelno, kurį būtų gavusi iš prekybos vogtomis prekėmis... Kiek prireikė laiko ir kantrybės, kol pavyko sukaupti tokį gražų jų kiekį!

– Vidurnaktį, – įsakė Šeritė savo tarnautojams, – jūs įeisite į pastatą pagrindinio sandėlio kairėje.

– Tai kad jis visada užrakintas, – paprieštaravo vienas iš krovikų.

– Aš jį atrakinsiu. Jūs pernešite visa tai, kas ten yra, į pagrindinį sandėlį. Kaip galima greičiau, ir tyliai.

– Bet tai jau viršija įprastas darbo valandas, šeimininke.

– Todėl aš jums gerai užmokėsiu. Gausite savaitinį atlyginimą. O jei būsiu tikrai patenkinta jūsų darbu, tai pridėsiu ir dar.

Keturių vyrų veidus nutvieskė plati šypsena.

– O paskui jūs pamiršite šią darbo naktį. Sutarta?

Valdingame Šeritės balse skambėjo beveik neslepiamas grasinimas.

– Sutarta, šeimininke.

Sandėlių kvartalas buvo tuščias. Kartkartėm jį apeidavo kurtų lydimi tvarkos sergėtojai.

Keturi vyrai pasislėpė erdviame statinyje, kuriame buvo laikomos medinės rogės sunkioms prekėms vežti. Atsigėrę alaus ir užkandę šviežios duonos, jie paeiliui pamiegojo.

Vidurnaktį pasigirdo įsakmus ponios Šeritės balsas:

– Ateikite čia.

Ji atitraukė medines sklendes ir perlaužė džiovinto dumblo anstpaudus, draudusius įeiti į pastatą, kur jos vyras neva laikė šventyklų dirbtuvėms skirtus vario luitus. Nieko neklausinėdami, krovikai pernešė šimtą pirmarūšio vyno ąsočių, keturis šimtus penkiasdešimt plono lininio audeklo rietimų, šešis šimtus porų odinių sandalų, vežimų dalių, tūkstantį tris šimtus vilnos ritinių ir šimtą taurių iš alebastro.

Krovikams statant ant lentynų paskutines taures, iš sandėlio gilumos išniro Setau. Jis iš anksto ten pasislėpė ir stebėjo viską, kas dėjosi sandėlyje.

– Šauniai pasidarbavote, ponia Šerite, – pasakė jis. – Taigi jūs grąžinate visa tai, ką buvote pavogusi, nes norite užkirsti kelią mano tyrimui. Šauniai pasidarbuota, bet per vėlai.

Smulkutė tamsiaplaukė nė nemanė prarasti šaltakraujiškumo.

– Ko norite mainais už tylėjimą?

– Sužinoti jūsų bendrininkų vardus. Kam jūs parduodate vogtus gaminius?

– Tai neturi reikšmės.

– Išvardykite juos, ponia Šerite.

– Gal norėtumėte su manim susitarti?

– Aš į tai nelinkęs.

– Tuo blogiau jums... Nereikėjo ateiti čia vienam!

– Būkite rami, aš turiu padėjėją.

Ant sandėlio slenksčio pasirodė Vandens Lelija. Liekna ir daili nuogakrūtė nubė ryšėjo tik trumpą papiruso klubjuostę. Rankose ji laikė karklo vytelių pintinę, uždengtą odiniu dangčiu.

Ponia Šeritė vos nesusijuokė

– Tai bent padėjėja! – pašaipiai tarė ji.

– Tegu jūsų darbininkai nešdinasi, – ramiai pasakė Setau.

– Čiupkite juos abu, – sausai įsakė ponia Šeritė krovikams.

Vandens Lelija padėjo pintinę ant žemės ir atvožė dangtį. Vos jai spėjus atitraukti ranką, laukan išsiveržė keturios įniršusios gyvatės pūtikės, atpažįstamos iš trijų žydrų ir žalių žiedų, juosiančių jų kaklus. Iškvėpdamos iš plaučių orą, jos kėlė siaubą širdį veriančiu garsu.

Šokinėdami per krūvas bet kaip suverstų audinių rietimų, keturi krovikai puolė bėgti kiek kojos įkerta.

Gyvatės apsupo kone alpstančią ponią Šeritę.

– Geriau būtų prabilti, – patarė Setau. – Šių gyvačių nuodai labai kenksmingi. Gal nuo jų ir nenumirsite, bet jūsų organizmui bus padaryta nepataisoma žala.

– Pasakysiu viską, – pažadėjo tamsiaplaukė.

– Kam atėjo į galvą grobstyti šventykloms skirtą turtą?

– Mano vyrui.

– Jūs tuo tikra?

– Mano vyrui... ir man.

– Kiek laiko jūs prekiaujate vogtais daiktais?

– Truputį daugiau nei dveji metai. Jei ne šita atgimimo šventė, iš mūsų sandėlio nieko nebūtų užsakę, ir viskas būsų tęsęsi...

– Tikriausiai jūs papirkote raštininkus...

– Visai ne! Mano vyras padirbdavo prekių aprašus, ir mes

parduodavome jas didesniais ar mažesniais kiekiais, priklausomai nuo aplinkybių. Ta prekių partija, kurią rengiausi parduoti, buvo labai didelė.

– Kas turėjo ją nupirkti?

– Vienas laivo kapitonas.

– Kuo jis vardu?

– Nežinau.

– Nupasakokite jį.

– Aukštas, barzdotas, rudakis, su randu ant kairiojo dilbio.

– Jis jums ir sumoka už prekes?

– Taip: brangakmeniais ir trupučiu aukso.

– Kada turi įvykti artimiausias sandoris?

– Poryt.

– Ką gi, – nudžiugo Setau, – turėsime malonumą susitikti su tuo pirkėju.

Saulei leidžiantis, plokščiadugnė barža sėkmingai priplaukė prie kranto ir išmetė inkarą. Ji gabeno didelius degto molio ąsočius, kuriuose geriamasis vanduo visus metus likdavo šviežias. Kaip pagaminti tokius ąsočius, žinojo tik Vidurio Egipto meistrai. Tačiau baržos gabenami ąsočiai buvo tušti, nes į juos turėjo būti slapta sukrautos prekės, nupirktos iš ponios Šeritės.

Kapitonas visą savo gyvenimą tarnavo prekybos laivyne, ir bendradarbiai jį laikė puikiu savo amato žinovu. Jokio rimtesnio nelaimingo atsitikimo; pavaldiniai, mielai pripažįstą jo autoritetą; krovinių pristatymas beveik niekada nevėluodavo... Bet meilužės kainavo pragariškai daug, ir išlaidos didėjo kur kas greičiau nei atlyginimas. Kiek padvejojęs, jis buvo priverstas sutikti imtis jam siūlomo darbo: gabenti vogtas prekes. Geras atlygis leido jam plačiai gyventi, o jis tai beprotiškai mėgo.

Ponia Šeritė buvo tokia pat kruopšti ir rūpestinga kaip jis pats. Kaip įprasta, krovinys bus jau parengtas, ir prireiks labai nedaug laiko pernešti prekes iš sandėlio į baržą. Įprastas darbas,

kuris nieko nestebins, juoba kad užrašai ant medinių dėžių ir pintinių bylos, jog gabenami maisto produktai.

Bet prieš tai jam teks smarkiai susiremti dėl kainų. Viena vertus, ponios Šeritės apetitas vis augo; antra – upeivį pasamdęs užsakovas siekė mokėti vis mažiau. Ginčas galėjo užsitęsti, bet pašnekovams būtinai reikės rasti bendrą kalbą.

Kapitonas pasuko ponios Šeritės tarnybinės būstinės link. Kaip buvo sutarta, ji mostelėjo jam ranka, stovėdama terasoje. Vadinasi, viskas gerai.

Upeivis perėjo sodelį ir įžengė į priėmimų salę su dviem mėlynomis kolonomis. Palei sienas stovėjo suoliukai.

Laiptuose jau buvo girdėti lengvi belipančios žemyn Šeritės žingsniai. Jai iš paskos ėjo nuostabiai graži nubė.

– Betgi... kas ta moteris?

– Neatsigręžkite, kapitone, – ištarė žemas Setau balsas, – už jūsų nugaros – kobra.

– Tai tiesa, – patvirtino ponia Šeritė.

– Kas jūs? – pasiteiravo upeivis.

– Faraono pasiuntinys. Aš įpareigotas padaryti galą jūsų sukčiavimui. Taip pat noriu sužinoti, kuo vardu žmogus, kuriam tu gabenai vogtas prekes. Taigi kas tavo užsakovas?

Kapitonui atrodė, kad regi klaikų sapną. Žemė slydo jam iš po kojų.

– Kuo vardu tavo šeimininkas? – pakartojo Setau.

Kapitonas žinojo, kad sulauks sunkios bausmės; ką gi – ne jam vienam teks kentėti.

– Aš jį mačiau tik vieną kartą.

– Ar jis pasakė savo vardą?

– Taip... Jis vardu Amenis.

Apstulbęs Setau žengtelėjo į priekį ir sustojo priešais kapitoną.

– Papasakok, kaip jis atrodo!

Pagaliau kapitonas išvydo tą, kuris norėjo jį suimti. Toji jam už nugaros kiūtojusi kobra – tai jis! Būdamas tikras, kad Setau

tik sugalvojo jį pagąsdinti, o iš tikrųjų jokio šliužo nėra, upeivis apsigręžė ir puolė bėgti.

Gyvatė pakilo ant uodegos galiuko ir įgėlė jam į kaklą. Iš baimės ir skausmo kapitonas neteko sąmonės ir sukniubo ant grindų.

Pamaniusi, kad kelias laisvas, ponia Šeritė puolė sodelio link.

– Ne! – sušuko užklupta iš netyčių Vandens Lelija.

Antroji kobra, patelė, įgėlė dailiajai tamsiaplaukei į strėnas, jai žengiant per savo namų slenkstį. Šeritei užėmė kvapą, o širdį tarsi suspaudė kieti gniaužtai. Rausdama nagais žemę, ji pašliaužė kelis žingsnius, bet greit sukniubo veidu į smėlį. O kobra, lėtai rangydamasi, grįžo atgal ir įsitaisė šalia savo patino.

– Nėra jokios galimybės jų išgelbėti, – apgailestaudama pasakė Vandens Lelija.

– Jie apvaginėjo šalį, – priminė jai Setau. – Jų nepasigailės nė ano pasaulio teisėjai.

Sukrėstas to, ką išgirdo iš kapitono, Setau atsisėdo ir susiėmė už galvos:

– Amenis... Amenis – vagių gaujos vadeiva!

26

Paskutinis imperatoriaus Hatušilio laiškas buvo diplomatijos viršūnė. Ramzis atidžiai jį perskaitė gal kokius dešimt kartų, bet taip ir neįstengė susidaryti apie jį aiškios nuomonės. Ko norėjo imperatorius – karo ar taikos? Ar jis dar troško ištekinti savo dukterį už Ramzio, ar tiesiog dangstėsi įžeista didybe?

– Ką tu apie tai manai, Ameni?

Valdovo asmens sekretorius ir sandalų laikytojas atrodė sulysęs, nors per dieną sušveisdavo daugybę valgio. Nuodugniai jį apžiūrėjusi, gydytoja Neferetė pasakė, kad jis nesergąs jokia rimta liga, bet jam reikia labiau save tausoti ir nepervargti.

– Kaip mums trūksta Ašos... Jis įstengtų teisingai suprasti tą laišką.

– O ką tu manai?

– Nors esu linkęs visur įžvelgti blogesniąją pusę, man atrodo, kad Hatušilis tiesia tau ranką. Rytoj prasideda tavo atgimimo šventė; magija pateiks tau atsakymą.

– Aš laimingas, kad susitiksiu su dievais ir deivėmis.

– Kha puikiai parengė šventę, – tarė Amenis, – pamatysi: visko bus į valias. O Setau ką tik padarė galą šventyklų turto grobstymui. Rasti gaminiai jau atgabenti į Pi-Ramzį.

– O kaltininkai?

– Jie žuvo nenumatytomis aplinkybėmis. Tai buvo nelaimingas atsitikimas. Jų bylą svarstys vizirio teismas. Galbūt jis nutars išbraukti jų vardus iš visų raštų ir dokumentų.

– Aš pasitraukiu iki aušros.

– Teapšviečia tave *ka*, Didenybe, kad galėtum nutvieksti saulės šviesa Egiptą.

Besibaigiančios vasaros naktis buvo šilta ir šviesi. Kaip ir dauguma jo tėvynainių, Ramzis nutarė miegoti po atviru dangumi, rūmų terasoje. Išsitiesęs ant paprasto demblio, jis žvelgė į dangų, kur spindėjo šviesa tapusių faraonų sielos. Visatos ašis ėjo per Šiaurės žvaigždę, aplink kurią buvo plačiai pasklidusios nei laikui, nei erdvei nepavaldžios amžinosios žvaigždės. Nuo piramidžių laikų išminčių mintys kildavo į dangų.

Sulaukęs penkiasdešimt penkerių, po trisdešimt trejų valdymo metų Ramzis sustabdė laiko skrydį ir susimąstė apie savo darbus. Ligi šiol jis be atvangos ėjo į priekį, įveikinėjo kliūtis, vykdė tai, kas atrodė neįmanoma. Būdamas toks pat stiprus ir energingas, dabar jis jau nebežvelgė į pasaulį kaip tas ragus atstatęs avinas, beatodairiškai puoląs pirmyn, nė kiek nesirūpindamas tais, kurie sekė paskui jį. Valdyti Egiptą reiškė ne primesti jam vieno žmogaus įstatymus, o leisti kraštui pajusti Maat dvelksmą – juk faraonas buvo pirmasis Maat tarnas. Kai Ramzis buvo jaunas valdovas, jis tikėjosi pakeisiąs žmonių mąstyseną, patrauksiąs paskui save visuomenę, visiems laikams išvaduosiąs ją nuo niekšybės ir menkumo, pakylėsiąs žmonių sielą. Įgijus patirties, svaja ištirpo kaip dūmas. Žmonės visada liks tik žmonės – bus linkę į melą ir blogį; joks mokymas, joks tikėjimas, joks valdymas nepakeis jų prigimties. Išvengti netvarkos ir sumaišties įmanoma tik vykdant teisingumą ir nuolat taikant Maat įstatymus.

Ramzis stengėsi gerbti tai, ko jį išmokė tėvas Setis. Jo troškimas būti didžiu faraonu, nuo kurio priklausytų Dviejų Žemių likimas, neteko reikšmės. Patyręs laimę, pakilęs į valdžios viršūnę, jis turėjo vienintelį tikslą: tarnauti.

Setau jau buvo girtas, bet vis pylėsi oazių vyno, tuštino vieną taurę po kitos ir neklusniomis kojomis žirgliojo po kambarį.

– Neužmik, Vandens Lelija! Ne laikas ilsėtis... Reikia viską apgalvoti ir apsispręsti.

– Kada tu baigsi kartojęs tą patį!

– O tu geriau manęs paklausyk, aš ne šiaip sau šneku... Tu ir aš, mudu žinome. Mes žinome, kad Amenis – vagis ir parsidavėlis. Aš nekenčiu to raštininkiūkščio, aš jį prakeikiu, aš norėčiau pamatyti, kaip jis verda sielų žudikų katile... Bet jis – mano draugas, ir Ramzio draugas. Ir kol mudu su tavim tylėsime, niekas jo už vagystę nenuteis.

– O gal ta vagystė susijusi su sąmokslu prieš Ramzį?

– Reikia apgalvoti ir nuspręsti... Jei aš nueisiu pas valdovą... ne, neįmanoma. Jis rengiasi atgimimo šventei... Aš negaliu sugadinti jam šventės. Jeigu aš nueisiu pas vizirį... Jis įsakys suimti Amenį! O tu vis tyli! Ko gi tu nieko nesakai?

– Pamiegok truputį: galva prašviesės, paskui ką nors sugalvosi.

– Galvoti negana, reikia nuspręsti, ką darysime! Todėl miegoti negalima. Ameni... Ką tu padarei, Ameni!

– Na, pagaliau bent vienas vykęs klausimas, – tarė Vandens Lelija.

Setau sustingo vietoje kaip įbestas ir įsmeigė žvilgsnį į nubę.

– Ką tu nori tuo pasakyti?

– Prieš sukdamas galvą, geriau pagalvok, ką gi Amenis iš tikrųjų padarė.

– Taigi aišku, ką jis padarė! Juk baržos kapitonas prisipažino. Buvo prekiaujama vogtomis prekėmis, o sumanė ir tvarkė visą tą prekybą Amenis. Mano draugas Amenis.

Seramana miegojo vienas. Pasibaigus varginančiai dienai, per kurią jis patikrino įvairias priemones atgimimo šventyklos saugumui užtikrinti, sardas krito į lovą kaip pakirstas, net negalvodamas pasimėgauti nuostabiu savo dabartinės meilužės – jaunos ir lanksčios kaip nendrė sirės – kūnu.

Jį prižadino riksmas.

Vargais negalais nubudęs iš gilaus miego, milžinas sardas pasipurtė, pasirąžė ir nuskubėjo į koridorių, kur jo namų prižiūrėtojas grūmėsi su aiškiai įkaušusiu Setau.

– Reikia nedelsiant pradėti tyrimą!

Seramana stumtelėjo šalin prižiūrėtoją, stvėrė Setau už palaidinės apykaklės, įtempė į kambarį ir išpylė jam ant galvos visą ąsotį šalto vandens.

– Kas tai?..

– Vanduo. Matyt, tu jau kuris laikas pamiršai, kad atsigerti galima ir jo.

Setau sudribo ant lovos.

– Tu man reikalingas.

– Kas tapo dar viena tavo prakeiktųjų gyvačių auka?

– Reikia pradėti tyrimą.

– Dėl ko?

Setau paskutinįkart padvejojo, sakyti ar ne, bet vis dėlto pasiryžo:

– Dėl Amenio turtų.

– Nesupratau arba nenugirdau. Kalbėk žmoniškai!

– Amenis slapta sukaupė didžiulius turtus.

– Ką tu gėrei, Setau? Turbūt tai kas nors bjauresnio už gyvačių nuodus!

– Amenis turi neteisėto turto... O su juo gali būti susiję dar rimtesni dalykai! Įsivaizduok, kad Ramziui gresia pavojus...

– Paaiškink pagaliau, ką čia paistai!

Painiodamasis, bet nepraleidęs nė vienos smulkmenos, Setau papasakojo, kaip juodu su Vandens Lelija padarė galą ponios Šeritės vogtų daiktų prekybai.

– Ko vertas tokio nedorėlio prisipažinimas? Juk tas kapitonas tikriausiai paminėjo pirmą jam į galvą atėjusį vardą!

– Atrodė, kad jis kalba nuoširdžiai, – paprieštaravo Setau.

Seramana buvo priblokštas.

– Amenis... Bet ką galėčiau įtarti išdavus valdovą ir savo šalį, tik ne jį.

– Taigi mane tu būtum galėjęs įtarti?!

– Nesuk man galvos! Irgi mat greitas įsižeisti... Dabar mes kalbam apie Amenį.

– Reikia pradėti tyrimą, Seramana.

– Tyrimą, tyrimą! Lengva pasakyti. Kol vyks atgimimo šventė, man teks rūpintis Ramzio saugumu. Be to, Amenis viską laiko po užraktu! Jeigu jis iš tikrųjų ką nors padarė neteisėtai ar nesąžiningai, tai mums reikia pasisaugoti, kad jo neišgąsdintume: juk tada jis sunaikins visus įkalčius. Nejaugi tu manai, kad mes galime apkaltinti jį taip lengvabūdiškai, neturėdami rankose jokio įkalčio!

Setau susiėmė už galvos.

– Mudu su Vandens Lelija – liudininkai. Kapitonas apkaltino Amenį.

Sardui kone širdis ėmė pykti. Tai, kad toks žmogus kaip Amenis – ištikimiausias iš ištikimųjų! – galvojo tik apie galimybę praturtėti, kėlė jam šleikštulį. Ką gi, turbūt iš tiesų nėra žmogaus, kuris nuoširdžiai padėtų ar gelbėtų kitą, nesiekdamas sau iš to naudos. Bet blogiausia buvo tai, kad Amenis galėjo veikti išvien su sąmokslininkais; gal iš to slapto turto lėšų buvo ginkluojami Ramzio priešininkai?

– Aš girtas, – pripažino Setau, – bet pasakiau tau visutėliai viską. Dabar tai žinome mes trys.

– Geriau jau aš būčiau iš tavęs išgirdęs ką nors kita.

– Kaip tu manai imtis šio tyrimo?

– Amenis turi rūmuose tarnybinį butą, bet beveik visuomet miega savo raštinėje. Reikėtų jį iš ten išvilioti, o tada atsargiai iškrėsti patalpą... Jeigu jis ten paslėpė aukso ar brangakmenių, mes juos rasime. Aš įsakysiu nuolat jį sekti ir nustatyti kiekvieno jo lankytojo tapatybę: juk jis būtinai turi palaikyti ryšį su kitais sąmokslininkais. Tikėkimės, kad mano vyrai nieko nepražiopsos... Jei vizirio tvarkos sergėtojai ką nors suuos apie tą tyrimą, aš turėsiu didelių nemalonumų.

– Reikia galvoti apie Ramzį.

– O kaip tu manai, apie ką aš galvoju?

27

Tą rytą visas Egiptas meldėsi už Ramzį. Taip ilgai valdęs šalį, kaip jis priims didžiulę energiją, sklindančią iš dievų ir deivių? Jeigu jo fizinis kūnas nebeįstengs talpinti *ka*, jis bus sunaikintas – kaip pernelyg trapus indas. Ramzio viešpatavimo ugnis sugrįš į dangiškąją ugnį ir susilies su ja, o jo mumija atiteks žemei. Bet jei valdovas atgims, šalies gyslomis ims tekėti naujas kraujas.

Atgabenti iš Šiaurės ir Pietų provincijų dievybių atvaizdai buvo sunešti į Pi-Ramzio atgimimo šventyklą, kur juos pasitiko Kha. Kol truks šventė, faraonas bus jų svečias ir viešės antgamtinėje, šventojoje erdvėje, nuošalyje nuo pasaulio tuštybių.

Aušo rytas. Rengdamasis Ramzis prisiminė Amenį. Jo asmens sekretoriui tos dienos prailgs neapsakomai! Visą tą laiką, kol truks iškilmės, jis negalės atsiklausti valdovo ar paprašyti jo patarimo ir bus priverstas atidėti daugybę bylų, kurias laikė skubiomis. Pasak Amenio, Egiptas niekada nebuvo pakankamai gerai valdomas, ir nė vienas valdininkas nežiūrėjo į savo pareigas itin rimtai.

Užsidėjęs dvigubą karūną, apsivilkęs smulkiai klostyto lino apdarą ir paauksuotą klubjuostę, apsiavęs aukso sandalais, Ramzis atsistojo ant rūmų slenksčio.

Du karališkieji sūnūs nusilenkė valdovui. Vilkėdami palaidines su plačiomis, smulkiai klostytomis rankovėmis ir ilgas klubjuostes, jie buvo papuošę galvas prašmatniais perukais su žemai krintančiomis plaukų sruogomis. Jiedu laikė vėliavą, kurios koto viršutinė dalis buvo avino pavidalo. Avinas buvo laikomas vienu iš slaptojo dievo Amono įsikūnijimų.

Abu vėliavnešiai lėtai nužingsniavo pirma faraono iki atgimimo šventyklos granitinio portalo. Jis buvo dvylikos metrų aukščio, o priešais šį puošnų įėjimą stovėjo obeliskai ir didžiulės statulos kaip ir Abu Simbelyje, simbolizuojančios valdovo *ka*. Ramzis parinko šiai šventyklai vietą, kai naujosios sostinės statyba buvo vos prasidėjusi – tarsi jau tada būtų tikėjęs, kad sugebės valdyti kraštą daugiau nei trisdešimt metų.

Valdovą pasitiko du žyniai, užsidėję šakalo kaukes. Vienas jų buvo Pietų kelių atvėrėjas, kitas – Šiaurės. Jie nuvedė Ramzį taku, kertančiu salę su dešimties metrų aukščio kolonomis, ir drauge su juo įžengė į audeklų salę. Ten valdovas nusirengė ir apsivilko lininę palaidinę – ji siekė aukščiau kelių ir buvo panaši į įkapes. Kairiąja ranka jis paėmė piemens lazdą, o dešine – skeptrą su trimis siauromis odinėmis juostelėmis, simbolizuojančiomis tris faraono gimimus: požemių karalystėje, žemėje ir danguje.

Ramziui jau teko išgyventi ne vieną fizinių jėgų išbandymą: tai buvo ir susirėmimas su laukiniu buliumi, ir Kadešo mūšis, kuriame jis vienas stojo prieš tūkstančius įšėlusių hetitų; tačiau atgimimo šventė kvietė jį į kitokias kautynes: čia į kovą stojo neregimosios jėgos. Numiręs sau pačiam, sugrįžęs nebūtin, iš kurios buvo atėjęs, Ramzis turėjo atgimti iš dievų ir deivių meilės ir tapti savo paties paveldėtoju. Šiuo magišku veiksmu jis kūrė amžinus ryšius tarp savo simbolinio asmens ir savosios liaudies, tarp savo liaudies ir kuriančiųjų gālių.

Abu šakalo kaukes dėvį žyniai nuvedė valdovą į didelį kiemą po atviru dangumi, panašų į faraono Džosero kiemą Sakaroje. Tai buvo Kha darbo vaisius: didysis Memfio žynys taip žavėjosi senąja architektūra, kad įsakė įrengti tokį pat kiemą Ramzio atgimimo šventyklos viduje.

Ji atėjo jo pasitikti.

Ji, Meritamon, Nefertarės dukra, pati Nefertarė, prisikėlusi tam, kad prikeltų Ramzį. Ilgas baltas apdaras, kuklus aukso vėrinys, galvos apdangalas su dviem ilgomis plunksnomis, simboli-

zuojančiomis gyvenimą ir Įstatymą: akinamai graži didžioji valdovo sutuoktinė atsistojo už faraono. Kol truks apeigos, ji saugos Ramzį žodžio ir giesmės magija.

Kha įžiebė ugnį, apšvietusią dievybių statulas, koplyčias, kuriose jos buvo sustatytos, ir karališkąjį sostą, į kurį atsisės Ramzis, jei pergalingai įveiks išbandymus. Didžiajam žyniui padės Aukštutinio ir Žemutinio Egipto didikų taryba. Tarp jų buvo Setau, Amenis, didysis Karnako žynys, viziris, vyriausioji karalystės gydytoja Neferetė, „karališkieji sūnūs" ir „karališkosios dukterys". Išsiblaivęs Setau nebenorėjo nė galvoti apie niekingą Amenio elgesį; dabar buvo svarbu tik apeigos. Norint atnaujinti gyvybinę Ramzio galią, jas reikėjo atlikti tobulai.

Aukštutinio ir Žemutinio Egipto didikai puolė kniūbsti prieš faraoną. Setau suAmeniu, kaip „vieninteliai draugai", nuplovė valdovui kojas. Šitaip apvalytos, jos leis jam įveikti visas erdves: vandenį, žemę ar ugnį. Indas, iš kurio Amenis su Setau pylė vandenį, buvo hieroglifo *sema* pavidalo. Šis ženklas vaizdavo širdies ir trachėjos sudaromą visumą ir reiškė „sujungti". Padedamas šio šventinto skysčio, faraonas tapdavo vientisa būtybe ir savo liaudies vienytoju.

Kha taip puikiai suskirstė apeigas, kad šventės dienos ir naktys pralėkė kaip viena valanda.

Varžomas prigludusios palaidinės, kuri vertė jį žingsniuoti lėtai ir oriai, Ramzis pavertė veiksmingais atnašautus maisto produktus, sudėliotus ant dievybėms skirtų aukurų. Žvilgsniu ir ištarme „auka, kurią atnašauja faraonas" jis privertė atsirasti nematerialųjį maisto *ka*. Karalienė atliko dangiškosios karvės vaidmenį. Dangiškoji karvė turėjo maitinti valdovą žvaigždžių pienu, kad išvytų iš jo kūno ligas ir silpnumą.

Siekdamas išsaugoti daugybę jo visumą palaikančių kūrybinių galių, Ramzis pagarbino kiekvieną dievybę. Šitaip elgdamasis, jis išlaisvino kiekviename pavidale slypinčią amžiną vienybę ir kiekvienai statulai suteikė magiškąją gyvastį.

Tris dienas didžiajame kieme dievybių akivaizdoje vienas po kito ėjo eisenos, maldos ir atnašavimai. Radusios prieglobstį koplyčiose, į kurias vedė nedideli laiptai, dievybės nubrėžė šventosios erdvės ribas ir skleidė savo energiją. Tai greita ir žvali, tai lėta ir iškilminga tamburinų, arfų, liutnių ir obojų muzika pabrėžė kiekvieno apeigų tarpsnio ritmą. Visos apeigos buvo aprašytos papiruso ritinėlyje, kurį pamažu atvyniojo apeigų tvarkytojas.

Persiimdamas dievybių dvasia, šnekučiuodamasis su buliumi Apiu ir krokodilu Sobeku, mojuodamas žeberklu, kad neleistų hipopotamui kenkti, faraonas mezgė ryšius tarp anapus ir Egipto liaudies. Valdovo dėka tai, kas neregima, tapdavo regima. Taip buvo kuriama gamtos ir žmogaus darna.

Gretimame kieme ant pakylos buvo užkelti du vienas su kitu sujungti sostai. Norėdamas į juos atsisėsti, Ramzis turėjo palypėti aukštyn. Kai jis sėsdavosi į Aukštutinio Egipto sostą, jo galvą vainikuodavo balta karūna, o faraonui sėdant į Žemutinio Egipto sostą karūna būdavo raudona. Kiekvieną apeigų tarpsnį atlikdavo ir vienas, ir kitas karališkosios asmenybės pavidalas; tai buvo amžinas dvilypumas, iš pažiūros neįveikiama priešpriešа, vis dėlto sutaikyta ir suvienyta faraono esybėje. Šitaip Dvi Žemės tapdavo viena – nesusimaišydamos ir nesusijaukdamos. Sėdėdamas paeiliui tai viename, tai kitame soste, Ramzis buvo tai skvarbiaakis Horas, tai neprilygstamos galios Setas ir sykiu trečioji būtybė, talpinanti savyje abu brolius.

Priešpaskutinę šventės dieną valdovas nusivilko baltąją palaidinę, pasirinkęs apdaru tradicinę piramidžių laikų faraonų klubjuostę, prie kurios buvo prikabinta buliaus uodega. Atėjo laikas patikrinti, ar viešpataująs faraonas teisingai persismelkė dievybių energija ir ar jis pajėgs valdyti dangų ir žemę.

Išgyvenęs Horo ir Seto, dviejų brolių priešų, paslaptį, faraonas buvo pasirengęs vėl gauti dievų priesaką, kuris jį skelbė Egipto paveldėtoju. Kai Ramzio pirštai sugniaužė mažutį kregždutės

uodegos formos odinį dėklą, kuriame buvo neįkainojamasis raštas, kiekvienam žiūrovui suspaudė širdį. Ar žmogaus, nors jis būtų ir Dviejų Žemių valdovas, rankai pakaks jėgų paimti antgamtinį daiktą?

Tvirtai laikydamas dievų priesaką, Ramzis stvėrė vairinį irklą, rodantį jo gebėjimą nukreipti valstybės vairą teisinga kryptimi. Paskui jis dideliais žingsniais perėjo erdvųjį kiemą, simbolizuojantį visą Egiptą kaip dangaus atspindį žemėje. Keturis kartus apeiginį bėgimą visų keturių pasaulio šalių kryptimis kartojo Žemutinio Egipto valdovas ir dar keturis kartus – Aukštutinio. Tokiu būdu faraono žingsniai pakeitė Abiejų Žemių provincijas: juk jis įtvirtino dievų viešpatavimą ir dangiškąją hierarchiją; jo asmenyje atgijo visi velioniai faraonai, o Egiptas tapo derlinga dirva dieviškajai valiai tarpti.

– Aš bėgau, – paskelbė Ramzis, – aš laikiau rankoje dievų priesaką. Aš kirtau visą žemę ir paliečiau keturis jos kraštus. Aš perbėgau ją taip, kaip geidė širdis. Aš bėgau, aš kirtau pradžių vandenyną, aš paliečiau keturis dangaus kraštus, aš nukeliavau taip toli, kiek sklinda šviesa, ir įteikiau derlingą žemę jos valdovui, gyvenimo įstatymui.

Paskutinę atgimimo šventės dieną miestuose ir kaimuose buvo rengiamasi džiūgauti ir linksmintis. Visi žinojo, kad Ramzis įveikė išbandymą ir kad jo galia buvo atnaujinta. Tačiau džiaugsmas negalėjo pratrūkti tol, kol atgimęs valdovas neparodys savo liaudžiai dievų priesako.

Auštant Ramzis sėdo į išpuoštus neštuvus, kuriuos pakėlė Aukštutinio ir Žemutinio Egipto didžiūnai. Ameniui paskaudo nugarą, bet jis atkakliai stengėsi atlikti savąją sunkaus darbo dalį. Faraoną nešė visų keturių pasaulio šalių kryptimis, neštuvams sustojus jis kaskart įtempdavo lanką ir paleisdavo strėlę į rytus, į pietus, į vakarus ir į šiaurę, pranešdamas visam pasauliui, kad faraonas tebevaldo.

Paskui valdovas pakilo į sostą, kurio pagrindą puošė dvylika liūto galvų, ir kreipėsi į visatą, norėdamas pranešti, kad Maat įstatymas nutildys piktąsias jėgas.

Vėl vainikuotas kaip pirmąjį kartą, kai buvo dar visai jaunas, Ramzis pagerbė savo protėvius. Jie, atvėrę kelius į neregimąjį, padėjo pamatus karališkajai valdžiai. Setau, visada didžiavęsis savo tvirtu būdu, šįkart neįstengė sulaikyti ašarų; dar niekada Ramzis nebuvo toks didis, niekada faraonas tokiu mastu neįkūnijo Egipto spindesio.

Valdovas išėjo iš didžiojo kiemo, kur laikas buvo netekęs savo galios. Ramzis perėjo kolonų salę ir užlipo laiptais į pilono viršūnę. Jis išniro tarp dviejų aukštų bokštų kaip vidurdienio saulė ir parodė savo liaudžiai dievų priesaką.

Minia pagavo pašėlusiai šaukti iš džiaugsmo. Sveikinimo šūksniais Ramzis buvo pripažintas esąs vertas valdyti šalį; jo žodžiai įkvėps gyvybę, jo veiksmai susies žemę ir dangų. Nilas bus vaisingas, jis užlies laukus ligi pat kalvų, padengs žemę derlingu dumblu, teiks žmonėms tyrą vandenį ir nesuskaitomą daugybę žuvų. Kadangi dievybės džiūgavo, laimė užliejo visų žmonių širdis. Valdovo dėka maisto bus tiek, kiek smiltelių abiejose Nilo pakrantėse. Juk apie Ramzį Didįjį buvo sakoma, kad šalies gerovė trykšte trykšta iš jo rankų!

28

Du mėnesiai ir viena diena.

Audringa diena – po du mėnesius trukusio įslaptinto ir kruopštaus tyrimo. Seramana nešykštėjo jam nei lėšų, nei priemonių: jis įpareigojo savo šauniausius vyrus, labiausiai patyrusius samdytus kareivius, sekti Amenį ir atlikti kratą jo raštinėje bei namuose, nepatraukiant niekieno dėmesio. Milžinas sardas juos perspėjo: jeigu jie įklius, jis išsigins davęs jiems tokią užduotį, o jeigu jie teisinsis gavę jo įsakymą sekti Amenį, tai jis juos pasmaugs savomis rankomis. Už gerai atliktą darbą buvo pažadėtas atlygis: papildomos atostogos ir pirmarūšis vynas.

Ištraukti Amenį iš raštinės buvo nelengva. Tiesa, jam teko išvykti į Fajumą: reikėjo patikrinti, kaip ten klostosi reikalai. Tai suteikė sardui netikėtą progą atlikti kratą visur, kur tik jis pageidavo; bet ir iš kruopščiausios kratos nebuvo jokios naudos. Ramzio asmens sekretorius nebuvo paslėpęs jokių įstatymo draudžiamų daiktų nei savo tarnybiniame bute, kuris, beje, beveik visuomet būdavo tuščias, nei savo skryniose, nei rankraščių lentynose ar už jų įrengtose slaptavietėse. Kaip ir anksčiau, Amenis dirbo dieną naktį, daug valgė ir mažai miegojo. Visi jo lankytojai priklausė aukštajai valdininkijai, ir raštininkas buvo įpratęs su jais susitikinėti, norėdamas pareikalauti ataskaitų ir paskatinti uoliau tarnauti valstybei.

Klausydamasis sardo pasakojimo, kuriame nebuvo jokių uolųjį raštininką kompromituojančių duomenų, Setau jau tarėsi susapnavęs įvykius, kuriais remdamasis jis apkaltino Amenį; bet juk Vandens Lelija taip pat girdėjo, kaip baržos kapitonas ištarė

Amenio vardą! Kaip ištrinti iš atminties tą purviną dėmę? Tai neįmanoma!

Seramana ketino atšaukti duotus įsakymus: jo vyrai jau pavargo ir vis labiau irzo; dar ims ir per neapsižiūrėjimą iškrės kokią kvailystę.

Tai, ko Seramana taip bijojo, įvyko kaip tik tą audringą dieną. Tuoj po vidurdienio, būdamas vienui vienas savo raštinėje, Amenis priėmė visai neįprastą lankytoją: prastai nusiskutusį, vienakį, šiurkščių veido bruožų vyriškį.

Seramanos įsakymus vykdęs samdytas kareivis pasekė jį ligi Pi-Ramzio uosto ir be vargo nustatė, kas jis toks: tai buvo vienos baržos kapitonas.

– Tu tuo tikras? – paklausė Setau Seramaną.

– Vyrukas išplaukė į Pietus. Jo barža prikrauta ąsočių. Išvada peršasi savaime.

Amenis vadovauja vagių gaujai. Amenis, puikiai nusimanąs apie valstybės valdymo reikalus, piktnaudžiauja savo žiniomis ir padėtimi, siekdamas asmeninės naudos... o gal ir ko nors blogesnio.

– Amenis kurį laiką palaukė, – pažymėjo sardas, – bet vėliau buvo priverstas atnaujinti ryšius su bendrininkais.

– Nenoriu tuo tikėti.

– Man labai gaila, Setau, bet aš privalau pranešti Ramziui tai, ką žinau.

Pamiršk nuoskaudas, – rašė imperatorius Hatušilis Egipto faraonui, – *sulaikyk savo ranką ir leisk mums įkvėpti gyvybės dvelksmą. Tu tikrai esi dievo Seto sūnus! Jis pažadėjo tau hetitų šalį, ir jie atneš tau kaip duoklę viską, ko tik tu pageidausi. Argi jie nėra po tavo kojomis?*

Ramzis parodė lentelę su laišku Ameniui.

– Perskaityk pats... Tiesiog nuostabu – šis laiškas skamba visai kitaip nei ankstesnieji!

– Hatuše nugalėjo taikos šalininkai, karalienės Putuhepos įtaka buvo lemiama. Didenybe, tau lieka tik parašyti oficialų kvietimą hetitų karalaitei atvykti ir tapti Egipto karaliene.

– Sugalvok keletą gražių sakinių, po kuriais aš padėsiu savo antspaudą. Aša mirė ne veltui; dabar štai taip vainikuojamas viso jo gyvenimo darbas.

– Nubėgsiu į raštinę ir parašysiu tą laišką.

– Ne, Ameni, parašyk jį čia. Sėsk į mano kėdę ir pasinaudok paskutinių saulės spindulių šviesa.

Valdovo asmens sekretorius apstulbo:

– Aš – į faraono kėdę... Niekuomet!

– Gal bijai?

– Žinoma, bijau! Ir ne tokius kaip aš nutrenkdavo žaibas už tai, kad jie ryždavosi šitokiai beprotybei!

– Užlipkime į terasą.

– O kaipgi laiškas?

– Jis gali palaukti.

Nuo terasos atsivėręs reginys buvo kerintis. Prašmatni ir rami Ramzio Didžiojo sostinė grimzdo nakties sutemon.

– Toji taika, kurios mes taip troškome, Ameni, argi ji ne čia pat, prieš mūsų akis? Reikia kiekvieną akimirką mėgautis ja kaip retu vaisiumi ir suvokti tikrąją jos vertę. Bet žmonėms rūpi tik sutrikdyti darną – tarsi jie jos nepakęstų. Kodėl taip yra, Ameni?

– Aš... aš nežinau, Didenybe.

– Ar tu niekada apie tai negalvojai?

– Neturėjau kada. Be to, atsakymą į bet kokį klausimą galima išgirsti iš faraono.

– Seramana man papasakojo, – tarė Ramzis.

– Papasakojo... Apie ką?

– Apie keistą lankytoją, atėjusį į tavo raštinę.

Amenis nė kiek nesutriko:

– Apie ką gi, tiesą sakant, kalbama?

– O ar tu pats negalėtum man to pasakyti?

Raštininkas susimąstė, bet tik vieną kitą akimirką.

– Aš dabar pagalvojau apie vieną baržos kapitoną, kuris nebuvo iš anksto susitaręs dėl apsilankymo ir jėga įsiveržė į mano raštinę. Žinoma, aš nepratęs priiminėti tokius žmones! Jis kalbėjo nei šį, nei tą – apie krovikus, apie krovinį, kuris vėluoja... Aš pasišaukiau sargybinį, ir jis išmetė tą žmogystą lauk.

– Tu jį matei pirmąkart gyvenime?

– Ir paskutinį! O... kodėl tu klausi?

Ramzio žvilgsnis tapo toks skvarbus kaip Seto; valdovo akys liepsnojo ir verte vėrė sutemas.

– Ar tu man esi kada nors melavęs, Ameni?

– Niekada, Didenybe! Ir niekada nepameluosiu. Tebūnie mano žodžiai kaip priesaika – priesaika faraono gyvybe!

Keletą be galo ilgų akimirkų Amenis beveik nekvėpavo.

Jis žinojo, kad Ramzis dabar svarsto jo žodžius ir tuoj ištars savo nuosprendį.

Dešinioji faraono ranka nusileido ant raštininko peties, ir Amenis tuoj pat pajuto išganingą Ramzio asmenybės poveikį.

– Aš pasitikiu tavimi, Ameni.

– Kuo esu kaltinamas?

– Tuo, kad esą grobstei šventykloms skirtas vertybes, norėdamas praturtėti.

Amenis vos neprarado sąmonės.

– Aš norėjau praturtėti?!

– Eime, darbas nelaukia. Taika atrodo jau ranka pasiekiama, bet mums teks nedelsiant sušaukti karo tarybą.

Setau stvėrė Amenį į glėbį, Seramana sumurmėjo atsiprašymą.

– Žinoma – jeigu jau pats faraonas tave visiškai išteisino!

– Jūs... jūs galėjot palaikyti mane kaltu? – nustebo valdovo asmens sekretorius, atidžiai klausęsis abiejų draugužių.

– Aš išdaviau mūsų draugystę, – pripažino Setau, – bet aš galvojau tik apie Ramzio saugumą.

– Tokiu atveju tu pasielgei teisingai, – tarė Amenis. – Ir jei tau kiltų dar kokių nors įtarimų, elkis taip pat. Saugoti faraoną – svarbiausia mūsų pareiga.

– Kažkas pabandė pakirsti valdovo pasitikėjimą Ameniu, – priminė Seramana. – Kažkas, kieno neteisėtą prekybą Setau sužlugdė.

– Noriu sužinoti visas smulkmenas, – pareikalavo Amenis.

Setau su Seramana papasakojo jam apie jų atliktą tyrimą.

– Tos gaujos vadeiva dėjosi manimi, – padarė išvadą Amenis, – ir apgavo baržos kapitoną, kurį Setau kobra nusiuntė į vagišiams skirtą pragarą. Skleisdamas tą melą, jis užtraukė įtarimą man ir mano tarnybai. Mano raštinėje apsilankė kitas kapitonas, ir to užteko, kad jūs patikėtumėte mano kalte. O jei aš būčiau atleistas iš pareigų, valstybės valdymas sutriktų.

Ilgai tylėjęs, Ramzis pagaliau prabilo:

– Šmeižti mano artimuosius reiškia kenkti šalies valdymui, už kurį atsakau aš. Kažkas bando nusilpninti Egiptą kaip tik tuo metu, kai pablogėjo jo santykiai su Hetitų imperija. Mes turime reikalą ne su paprasta – nors ir stambaus masto – vagyste, o su sparčiai plintančiu puviniu, ir tą puvimą reikia kuo greičiau sustabdyti.

– Suraskime pas mane apsilankiusį upeivį, – patarė Amenis.

– Aš tuo pasirūpinsiu, – tarė Seramana. – Tas vyrukas mus nuves pas savo tikrąjį šeimininką.

– O aš padėsiu Seramanai, – pasisiūlė Setau. – Juk aš nusikaltau Ameniui, tai bent tokiu būdu pasistengsiu išpirkti savo kaltę.

– Tik veikite apdairiai, – pareikalavo Ramzis. – Man reikia, kad jūs sučiuptumėte vadeivą.

– O jeigu tai – Uri-Tešubas? – įsiterpė Seramana. – Esu tikras, kad jis trokšta tik vieno: atkeršyti.

– Ne, tai negali būti Uri-Tešubas, – paprieštaravo Amenis. – Jis nepakankamai susipažinęs su Egipto valdymu, kad įgyvendintų tokio masto šventyklų turto grobstymą.

Uri-Tešubas, pasiryžęs sutrukdyti Ramzio vedyboms su Hatušilio dukterimi – Hatušilio, nušalinusio jį nuo valdžios... Valdovas nepaneigė savo sargybos viršininko prielaidos.

– Vykdytojas galėjo veikti Uri-Tešubo įsakymu, – neatlyžo Seramana.

– Gana ginčytis, – pertraukė jį Ramzis. – Kuo greičiau susekite tą upeivį. O tu, Ameni, dirbsi rūmų priestate.

– Kodėl?

– Nes esi įtariamas vagyste ir sėdi kalėjimo vienutėje. Priešininkas turi būti tikras, kad jo užmačios pavyko.

29

Smarkus ir šaltas vėjas sūkuriavo virš gynybinių Hetitų imperijos sostinės – Hatušo tvirtovės – sienų. Anatolijos plynaukštėje ruduo staiga virto žiema. Pažliugę nuo liūčių klampūs keliai trukdė pirkliams keliauti. Gūždamasis nuo šalčio, imperatorius Hatušilis glaudėsi arčiau ugniakuro, gurkšnodamas karštą vyną.

Ką tik gautas Ramzio laiškas jį nepaprastai nudžiugino. Hetitų imperija ir Egiptas daugiau niekada nekariaus. Nors griebtis jėgos kartais būdavo būtina, Hatušilis teikė pirmenybę diplomatijai. Hetitų imperija ėmė senti ir pavargo nuo daugybės mūšių; sudarius sutartį su Ramziu, liaudis priprato prie taikos.

Pagaliau sugrįžo Putuhepa. Imperatorienė ilgai užtruko Audros šventykloje, norėdama pasitarti su žyniais pranašautojais. Gražią, didingą imperatorienę ir didžiąją žynę gerbė visi pavaldiniai, net karvedžiai.

– Na, kokios naujienos? – nerimastingai pasiteiravo Hatušilis.

– Prastos. Orai dar labiau pabjurs ir dar labiau atšals.

– Užtat aš galiu pranešti tau tikrą stebuklą!

Ir imperatorius pamojavo papirusu, gautu iš Pi-Ramzio.

– Ramzis atsiuntė sutikimą?

– Kadangi jo atgimimo šventė jau įvyko ir jis simboliškai vedė savo dukterį, kad galėtų atlikti visas apeigas, Egipto faraonas, mūsų mylimas brolis, sutinka vesti mūsų dukterį. Hetitė – Dviejų Žemių valdovė... Niekada nebūčiau pagalvojęs, kad ši svajonė išsipildys!

Putuhepa šyptelėjo.

– Tu sugebėjai nusižeminti prieš Ramzį.

– Vykdydamas tavo patarimą, brangioji... Tavo protingą patarimą. Žodžiai nieko nereiškia, svarbiausia – pasiekti mūsų tikslą.

– Deja, dangus rūstauja ant mūsų.

– Na, oras galų gale pasitaisys.

– Pranašautojai šiuo atžvilgiu nusiteikę gana niūriai.

– Jeigu mes delsime ir per ilgai neišsiųsime pas jį savo dukters, Ramzis pamanys, kad tai – kokia nors gudrybė.

– Ką gi daryti, Hatušili?

– Pasakyti Ramziui tiesą ir paprašyti jį pagalbos. Niekas neprilygsta Egipto burtininkų galiai; tegu jie sutramdo stichijas, kad mūsų dukra galėtų iškeliauti. Nedelsdami parašykime mūsų mylimam broliui.

Griežto kampuoto veido, skusta galva, kartais dėl skaudančių sąnarių sunkokai žingsniuojąs nelanksčiomis kojomis, Kha klaidžiojo po didžiulį Sakaros nekropolį, kur jautėsi gerokai laisviau ir maloniau nei gyvųjų pasaulyje. Didysis Ptaho žynys retai išvykdavo iš senojo Memfio miesto. Vyresnįjį Ramzio sūnų buvo pakerėjęs piramidžių laikotarpis; Kha praleisdavo valandų valandas žvelgdamas į tris akmeninius Gizos plynaukštės milžinus: Cheopso, Chefreno ir Mikerino pastatytas piramides. Kai saulė pakildavo į zenitą, jų plokštumos, išklotos baltomis klintimis, atspindėdavo šviesą ir nutvieksdavo ja laidojimo šventyklas, sodus ir dykumą. Iš pradžių vandenyno pirmąjį pasaulio rytą išnirusio pirmapradžio akmens įsikūnijimas, piramidės taip pat buvo ir suakmenėję saulės spinduliai, saugantys amžiną energiją. Ir Kha perprato vieną iš jų tiesų: kiekviena piramidė buvo viena raidė didžiojoje išminties knygoje, kurios jis ieškojo senolių archyvuose.

Tačiau didysis Memfio žynys buvo susirūpinęs: karaliaus Uno piramidė, esanti netoli milžiniško architektūrinio Džoserio ansamblio, virš kurio kilo laiptinė piramidė, prašyte prašėsi atstatomųjų darbų. Pastatytas baigiantis penktosios dinastijos valdy-

mui, daugiau nei tūkstančio metų sulaukęs garbusis paminklas buvo smarkiai sužalotas. Buvo būtina pakeisti daugelį išorės apkalos plokščių.

Čia, Sakaroje, didysis žynys Kha šnekučiavosi su protėvių sielomis. Lankydamasis amžinybės buveinių koplyčiose, jis skaitydavo stulpeliais surašytus hieroglifus, bylojančius apie gražiuosius ano pasaulio kelius ir laimingą likimą, kurio sulaukė turintieji „teisingą balsą“, nes jie gyveno pagal Maat įstatymą. Skaitydamas tuos įrašus, Kha grąžindavo gyvybę kapaviečių šeimininkams, esantiems tylos žemėje.

Eidamas aplink Uno piramidę, didysis Ptaho žynys pamatė besiartinantį prie jo tėvą. Argi Ramzis nebuvo panašus į vieną iš tų švytinčių dvasių, kurios tam tikromis dienos valandomis pasirodydavo aiškiaregiams?

– Ką ketini daryti, Kha?

– Artimiausiu laiku – paspartinti Senosios karalystės piramidžių atnaujinimo darbus.

– Ar radai Toto knygą?

– Tik nuotrupas... Bet aš atkaklus. Sakaroje yra toks žinių lobynas, kad man prireiks galbūt labai ilgo gyvenimo, norint su juo susipažinti.

– Tau tik trisdešimt aštuoneri; argi Ptahotepas, norėdamas parašyti savo „Maksimas“, nelaukė, kol jam sueis šimtas dešimt metų?

– Šioje vietovėje, tėve, amžinybė mito žmonių laiku ir pavertė jį gyvais akmenimis; argi šios koplyčios, šie hieroglifai, šios iškilios asmenybės, garbinančios gyvybės paslaptį ir atnašaujančios jai aukas, nėra geriausia, ką turi mūsų civilizacija?

– Ar tu kartais mąstai apie valstybės reikalus, sūnau?

– Kadangi tu valdai mūsų kraštą, kodėl aš turėčiau jais rūpintis?

– Metai bėga, Kha, ir aš taip pat iškeliausiu į šalį, kuri mėgsta tylą.

– Tavo Didenybė ką tik atgimė, o po trejų metų aš dar geriau parengsiu būsimąją tavo atgimimo šventę.

– Tu nieko nežinai apie karalystės valdymą, ūkį, kariuomenę...

– Aš visai nemėgstu tų dalykų. Argi gerai atlikti apeigas nėra mūsų visuomenės pagrindas? Kaip tik nuo to priklauso mūsų liaudies laimė, ir aš ketinu kasdien vis labiau tam atsiduoti. Ar manai, kad aš išklydau iš kelio?

Ramzis pažvelgė aukštyn, į Uno piramidės viršūnę.

– Siekti aukščiausio, gyvybiškiausio – toks kelias visada teisingas. Tačiau faraonas yra priverstas leistis į požeminį pasaulį ir susiremti ten su pabaisa, bandančia išsekinti Nilą ir sunaikinti šviesos laivę; jeigu jis nestos kasdien į tą mūšį, kokias apeigas žyniai atlikinės?

Kha palietė ranka tūkstantmetį akmenį, tarsi jo mintis būtų sėmusis iš ten peno.

– Kuo aš galiu pasitarnauti faraonui?

– Hetitų imperatorius pageidauja atsiųsti į Egiptą savo dukterį, kad aš ją vesčiau, bet Anatolijoje toks prastas oras, jog vilkstinė negali iškeliauti. Hatušilis prašė mūsų burtininkų paveikti dievus, kad oras pagaliau pagerėtų. Kuo greičiau rask ištarmę, kuri leistų man patenkinti jo prašymą.

Niekas neaptiks baržos kapitono Rereko ten, kur jis susirado prieglobstį. Savo viršininko patarimu jis kuriam laikui apsigyveno Pi-Ramzio azijiečių kvartale – po to, kai apsilankė pas blyškiaveidį raštininką ir prišnekėjo jam nei šį, nei tą. Bet už tai Rerekui buvo gerai užmokėta – kur kas daugiau nei už tris mėnesius triūso plaukiojant Nilu. Rerekas vėl susitiko su savo viršininku, kuris buvo labai patenkintas upeivio paslaugomis. Pasak jo, norimas tikslas buvo pasiektas. Teisybė, iškilo vienas nedidelis nesklandumas: viršininkas reikalavo, kad Rerekas pakeistų išvaizdą. Didžiavęsis savo vešlia barzda kapitonas dar bandė ginčytis, bet kadangi buvo kalbama apie jo saugumą, Rerekas

leidosi įtikinamas. Nusiskutęs barzdą ir pasivadinęs kitu vardu, jis vėl darbuosis Pietuose, o tvarkos sergėtojai visiems laikams pames jo pėdsakus.

Rerekas leido dienas miegodamas antrame mažo balto namelio aukšte. Namelio šeimininkė pažadindavo jį, kai pro šalį eidavo vandennešys, ir parūpindavo blynelių su česnaku ir svogūnais, kuriuos jis kirto su didžiausiu malonumu.

– Barzdaskutys jau atėjo į aikštę, – perspėjo moteriškė savo nuomininką.

Upeivis pasirąžė. Be barzdos jis atrodys ne toks vyriškas, jam sunkiau seksis vilioti merguželes. Laimė, tam jis turi kitų priemonių – nė kiek ne mažiau įspūdingų.

Rerekas pažvelgė pro langą.

Nedidelėje, tarp namų įsispraudusioje aikštelėje barzdaskutys pastatė keturis stulpelius, prie kurių pritvirtino audeklą, turintį apsaugoti jį patį ir jo klientus nuo svilinančios saulės. Po šia priedanga jis pastatė dvi taburetes: aukštesnę – sau, žemesnę – klientui.

Kadangi susirinko apie dešimt vyrų, laukti teks ilgokai. Trys ėmė lošti kauliukais, kiti susėdo prie namo sienos – įrėmė į ją nugaras. Rerekas vėl atsigulė ir užmigo.

Šeimininkė papurtė jį už peties:

– Nagi, lipkite žemyn! Visi jau nusiskuto.

Šįkart jokie išsisukinėjimai nebepadės. Upeivis prisimerkęs nulipo laiptais, išėjo iš kuklios buveinės ir atsisėdo ant trikojės taburetės, sugirgždėjusios nuo jo svorio.

– Ko pageidauji? – pasiteiravo barzdaskutys.

– Nuskusk man smakrą ir skruostus.

– Nuskusti tokią gražią barzdą?

– Tai mano reikalas.

– Kaip nori, drauguži. Kuo man sumokėsi?

– Duosiu porą sandalų iš papiruso.

– Hm... su tokia barzda – tiek daug darbo...

– Jeigu toks užmokestis tau netinka, aš rasiu kitą barzdaskutį.

– Gerai jau, gerai...

Barzdaskutys suvilgė odą muiluotu vandeniu, brūkštelėjo ašmenimis per kairįjį skruostą, tikrindamas, ar skustuvas gerai slysta, o paskui staigiu, bet tiksliu judesiu pridėjo jį prie upeivio gerklės.

– Jei bandysi bėgti, Rerekai, ir jei meluosi, aš tau perrėšiu gerklę.

– Kas... kas tu toks?

Setau įpjovė kaklo odą, ir ant upeivio krūtinės nusirito keli kraujo lašai.

– Tas, kuris tave užmuš, jei neatsakysi į mano klausimus.

– Klausk!

– Ar pažįsti rudakį baržos kapitoną su randu ant kairiosios rankos dilbio?

– Taip...

– Ar pažįsti ponią Šeritę?

– Taip, ji mane buvo pasamdžiusi.

– Pasamdžiusi vogti?

– Na... mudu neblogai padirbėjome.

– Kas jūsų viršininkas?

– Jis vardu... Amenis.

– Tu tuoj pat nuvesi mane pas jį.

30

Kai Kha atsistojo priešais Ramzį, sėdintį prie savo rašomojo stalo, jo rimtą veidą nutvieskė lengvas šypsnys.

– Didenybe, aš tris dienas ir tris naktis rausiausi Heliopolio Gyvybės Namo bibliotekoje ir radau knygą su užkeikimais, kurie išsklaidys virš Hetitų imperijos susitvenkusią darganą: ją sukelia deivės Sechmetės pasiuntiniai, trukdydami saulei prasiskverbti pro debesis.

– Ką gi reikės daryti?

– Be paliovos kalbėti maldas Sechmetei sušvelninti – jas teks kalbėti tol, kol bus žymu permaina. Kai deivė atšauks savo pasiuntinius, dangus virš Azijos nusigiedrys. Sechmetės žyniai ir žynės jau pradėjo apeigas. Jų giesmių sukelti virpesiai ir neregimas apeigų poveikis leis mums tikėtis greitų pokyčių.

Kha išeinant, atbėgo Merenptahas. Broliai pasisveikino.

Valdovas pažvelgė į savo sūnus, tokius skirtingus, bet taip gražiai papildančius vienas kito savybes. Nei vienas, nei kitas jo neapvylė: argi Kha ką tik nepasielgė kaip valstybės vyras? Žinoma, jis tai padarė savaip, ir savo veiklos srityje. Kha buvo būdingos valdovui būtinos kilnios, taurios mintys; o Merenptahas pasižymėjo jėga, būtina įsakinėti. Faraono duktė Meritamon grįžo į Tėbus, kur vadovavo karališkųjų statulų atgaivinimo apeigoms ir Sečio šventovėje, ir Ramzio milijonų metų šventykloje.

Faraonas padėkojo dievams už trejetą jam padovanotų vaikų, kurių kiekvienas savaip perteikė Egipto civilizacijos dvasią ir daugiau dėmesio skyrė ne sau, o jos vertybėms. Nefertarė su gražiąja Izete galėjo ilsėtis ramybėje.

Merenptahas nusilenkė faraonui.

– Tu įsakei man atvykti, Didenybe.

– Hatušilio ir Putuhepos duktė rengiasi išvykti iš hetitų sostinės į Pi-Ramzį. Ji taps didžiąja valdovo sutuoktine, ir ši santuoka galutinai sutvirtins taiką tarp Hetitų imperijos ir Egipto. Ši sutartis gali nepatikti tam tikrų interesų turinčioms grupuotėms. Tavo užduotis – užtikrinti karalaitės saugumą, jai išvykus iš Hetitų imperijos žinioje esančių žemių ir keliaujant mūsų protektoratais.

– Jūsų Didenybė gali manimi pasikliauti. Kiek vyrų aš turėsiu?

– Pasiimk tiek, kiek reikia.

– Iš gausių ginkluotųjų pajėgų nebūtų naudos: jos per lėtos ir sunkiai perkeliamos iš vieno taško į kitą. Aš parinksiu šimtinę patyrusių karių, gerai pažįstančių tas vietoves, puikiai ginkluotų, ir keletą pasiuntinių, aprūpintų eikliausiais žirgais. Jei būtume užpulti, pajėgtume apsiginti; aš nuolat siųsiu pranešimus Jūsų Didenybei. Jei kuris nors pasiuntinys vėluos, artimiausia tvirtovė nedelsdama atsiųs mums pagalbą.

– Tavo užduotis nepaprastai svarbi, Merenptahai.

– Tėve, aš tavęs neapvilsiu.

Nuo pat ryto virš Hatušo pliaupė liūtis, grasindama užtvindyti žemutinį miestą. Tarp gyventojų jau buvo beprasidedanti panika, kai imperatorienė Putuhepa kreipėsi į miestelėnus. Audros dievo gailestingumo meldė ne tik Hetitų imperijos žyniai – prie jų prisidėjo pakviesti pagalbon Egipto burtininkai.

Putuhepos kalba padrąsino ir nuramino žmones. Po kelių valandų lietus liovėsi; sunkūs juodi debesys tebekabojo danguje, bet pietuose pasirodė properša. Buvo galima pradėti galvoti apie karalaitės išvykimą. Imperatorienė nuėjo į dukters kambarius.

Sulaukusi dvidešimt penkerių, ji buvo laukinio Anatolijos moterų grožio įsikūnijimas. Šviesiaplaukė, juodų migdolo formos akių, plona, beveik smailia nosimi, permatomai baltos veido odos,

aukšta, smulkių, grakščių kulkšnių ir riešų, išdidžiai iškelta galva, bylojančia apie jos aukštą kilmę, karalaitė buvo gyvas geismingumas. Menkiausias jos judesys dvelkė saldžiu alpuliu, pasirengusiu paklusti ir sykiu slystančiu iš rankų moteriškumu. Nebuvo didiko, kuris nebūtų svajojęs jos vesti.

– Oras taisosi, – tarė Putuhepa.

Karalaitė pati šukavo savo ilgus plaukus, ketindama juos iškvėpinti.

– Vadinasi, man reikia rengtis išvykti.

– Nerimauji?

– Priešingai! Juk aš – pirmoji hetitė, ištekanti už faraono, ir dar kokio! Už Ramzio Didžiojo, kurio šlovė nustelbė karingą Hetitų imperijos spindesį... Argi būčiau galėjusi įsivaizduoti pasakiškesnį likimą netgi labiausiai pašėlusiose savo svajonėse?

Putuhepa nustebo.

– Netrukus mes išsiskirsime visiems laikams, ir tu niekada nebeišvysi savo krašto... Argi tau dėl to neskauda širdies?

– Aš – moteris. Netrukus ištekėsiu už Ramzio, gyvensiu dievų mylimoje žemėje, karaliausiu prašmatniame dvare, mėgausiuosi neregėta prabanga, džiaugsiuosi neprilygstamo klimato žavesiu ir dar dievai žino kuo! Bet vien susituokti su Ramziu man negana.

– Ką tu nori tuo pasakyti?

– Aš noriu jį suvilioti. Faraonas galvoja ne apie mane, o apie diplomatiją ir taiką, tarsi aš būčiau tik sakinys taikos sutartyje! Aš priversiu jį pakeisti savo nuomonę.

– Tu rizikuoji nusivilti.

– Argi aš negraži ir kvaila?

– Ramzis jau nebejaunas. Gal jis net nepažvelgs į tave.

– Mano likimas – mano rankose. Niekas kitas man nepadės. Jeigu aš nepajėgsiu sužavėti Ramzio, tai kam tada ši tremtis į svetimą kraštą?

– Tavo santuoka užtikrins dviejų didžių tautų klestėjimą.

– Aš nebūsiu nei tarnaitė, nei atsiskyrėlė; aš būsiu didžioji valdovo sutuoktinė. Ramzis pamirš mano kilmę, aš valdysiu šalį drauge su juo, ir kiekvienas egiptietis puls prieš mane kniūbsčias.

– Ką gi, dukra, nuoširdžiai tau to linkiu.

– Tokia mano valia, motin, o ji nenusileidžia tavajai.

Pasirodė nedrąsi saulė. Artinosi žiema, lydima vėjų ir šalčių, bet kelias į Egipto protektoratus netrukus taps įveikiamas. Putuhepai būtų buvę miela atvirai pasišnekučiuoti su dukterimi, išsipasakoti savo moteriškas paslaptis ir išklausyti jos prisipažinimų, bet ar tik būsimoji Ramzio žmona jau netapo svetima savo pačios namuose?

Raja niekaip neįstengė nurimti.

Jis smarkiai susipyko su Uri-Tešubu. Jiedu išsiskyrė taip ir nesusitaikę. Buvęs vyriausiasis hetitų karvedys buvo įsitikinęs, kad Hatušilio dukters atvykimu galima pasinaudoti Ramzio nenaudai, taigi nereikia trukdyti karalaitei pasiekti Egiptą. Raja, priešingai, manė, kad šios diplomatinės vedybos galutinai užkirs kelią bet kokiems karo veiksmams.

Atsisakydamas kariauti, Hatušilis veikė Ramzio naudai. Tokia ateities perspektyva taip siutino Rają, kad jam norėjosi išsirauti savo smailiąją barzdikę ir susidraskyti margaspalvę palaidinę. Neapykanta Ramziui tapo pagrindiniu jo gyvenimo tikslu ir prasme; norėdamas parblokšti tą faraoną, kurio milžiniškos statulos kilo didžiosiose šalies šventyklose, jis buvo pasirengęs rizikuoti bet kuo ir bet kurią akimirką. Ne, šiam valdovui nepavyks ir toliau įgyvendinti visa tai, ko tik jis imdavosi!

Uri-Tešubas apsnūdo, persisotinęs ištaigų ir gašlumo; o jis, Raja, neprarado kovingumo. Ramzis – tik žmogus, ir jis neatlaikys daugybės stiprių, tiksliai nutaikytų smūgių. Dabar svarbiausia – sutrukdyti hetitų karalaitei atvykti į Pi-Ramzį.

Neperspėjęs Uri-Tešubo su jo draugais hetitais, Raja surengs

pasalą. Jam padės Malfis. Kai libių genčių vadas sužinos, kad egiptiečių būriui vadovauja Ramzio sūnus Merenptahas, jis iškart ims varvinti seilę. Vienu smūgiu nužudyti hetitų karalaitę, būsimąją Ramzio žmoną, ir jaunesnįjį valdovo sūnų – koks laimėjimas, koks žygdarbis, kokia sėkmė!

Nė vienas vilkstinės dalyvis neliks gyvas. Faraonas pamanys, kad tai buvo priešiškų taikai hetitų karių išpuolis. Užpuolimo vietoje reikės išmėtyti hetitams būdingų ginklų ir palikti keletą Hatušilio kariais perrengtų valstiečių lavonų. Žinoma, susirėmimas bus žiaurus, ir libių gretose taip pat turės būti nuostolių; bet Malfio tokios smulkmenos nesulaikys. Galimybė smogti staigų, kruviną ir pergalingą smūgį įkaitins karvedį.

Hatušilis neteks dukters, Ramzis – sūnaus, ir abu valdovai keršys vienas kitam už nuoskaudą dar aršesniuose mūšiuose nei visi ankstesnieji. Ašos nebėra, taigi nebus kam sušvelninti įtampos. O Uri-Tešubas bus pastatytas prieš įvykusį faktą. Arba jis pripažins savo klaidą ir prisidės rengiant pasikėsinimą, arba su juo bus susidorota. Rajai netrūko sumanymų, kaip griauti Egipto valstybę iš vidaus; Ramziui nebus leista atsikvėpti – nė vienos dienos!

Kažkas pasibeldė į sandėlio, kur pirklys laikė savo vertingiausias vazas, duris. Tokiu vėlyvu metu čia galėjo ateiti tik koks nors prisiekęs pirkėjas.

– Kas ten?

– Tai aš, kapitonas Rerekas.

– Aš nenoriu tavęs čia matyti!

– Buvau smarkiai įkliuvęs, bet išsisukau... Man reikia su jumis pasikalbėti.

Raja pravėrė duris.

Siras vos spėjo įžiūrėti upeivio veidą. Smarkiai pastūmėtas į nugarą, Rerekas atsitrenkė į Rają. Šis pargriuvo kūlvirsčia, o Seramana su Setau tuo metu įsiveržė į sandėlį.

Milžinas sardas kreipėsi į kapitoną Rereką.

– Kuo vardu šis žmogus? – paklausė jis, mostelėjęs Rajos link.

– Amenis, – atsakė upeivis.

Rerekui sukaustė rankas mediniais antrankiais, o kulkšnis suveržė virve. Jis nebegalėjo pajudėti. Kol Seramana su Setau triūsė prie upeivio, Raja, pasinaudodamas sandėlio gilumoje tvyrančia tamsa, it šliužas nuvinguriavo ten ir kopėčiomis užsikabarojo ant stogo. Jeigu jam nors truputį pasiseks, jis pabėgs nuo persekiotojų.

Sėdinti stogo kampe daili nubė griežtai pažvelgė į pirklį:

– Toliau neikite.

Iš dešiniosios palaidinės rankovės Raja išsitraukė durklą.

– Traukis iš kelio, arba užmušiu!

Kai jis iškėlęs durklą puolė prie Vandens Lelijos, ketindamas jai smogti, marga gyvatė įgėlė jam į dešinįjį kulną. Skausmas buvo toks aštrus, kad Raja paleido iš rankos ginklą, užkliudė stogo atbrailą, neteko pusiausvyros ir nulėkė žemyn.

Pasilenkęs prie pirklio Seramana apmaudžiai susiraukė. Krisdamas Raja nusisuko sprandą.

31

Alpėdama iš malonumo, apsvaiginta savo meilužio įkarščio, ponia Tanita prigludo prie galingo Uri-Tešubo stuomens.

– Pamyluok mane dar kartą, maldauju!

Hetitas būtų mielai patenkinęs jos prašymą, bet išgirdęs kažkieno besiartinančius žingsnius pašoko ant kojų ir ištraukė iš makšties trumpą kalaviją.

Į miegamojo duris kažkas pasibeldė.

– Kas ten?

– Tarnas.

– Aš juk uždraudžiau mus trukdyti! – įniršusi suriko ponia Tanita.

– Atėjo jūsų vyro draugas... Jis sako, kad tai esą labai skubu.

Finikietė sulaikė Uri-Tešubą, nutvėrusi jį už rankos:

– Gal tai spąstai!

– Aš turiu kuo gintis.

Uri-Tešubas pašaukė hetitą, ėjusį sargybą sode. Didžiuodamasis, kad tarnauja buvusiam vyriausiajam karvedžiui, jis tyliai pranešė, ką matęs bei girdėjęs, ir dingo.

Meilužiui grįžus į miegamąjį, ponia Tanita nuoga puolė jam ant kaklo ir apipylė bučiniais. Pajutusi, kad jis susirūpinęs, ji pasitraukė ir atnešė jam taurę vėsaus vyno.

– Kas atsitiko?

– Mirė mūsų draugas Raja.

– Nelaimingas atsitikimas?

– Jis nukrito nuo stogo, bandydamas paspruktti nuo Seramanos.

Finikietė išblyško.

– Tas prakeiktas sardas! Betgi... jis prisikas ligi tavęs!

– Gali būti ir taip.

– Reikia bėgti, nedelsiant!

– Jokiu būdu. Seramana tyko menkiausios mano klaidos; jeigu Raja nespėjo prabilti, tai man niekas negresia. To pirklio mirtis, tiesą sakant, gera žinia... Jis ėmė netekti šaltakraujiškumo. Dabar man jo nebereikia, nes aš pats palaikau tiesioginį ryšį su libiais.

– O jeigu... mes pasitenkintume savo laime?

Uri-Tešubas ėmė šiurkščiai maigyti Tanitos krūtis:

– Pasitenkink tuo, kad būsi mano klusni, tyli žmona, ir aš padarysiu tave laimingą.

Kai jis aistringai suspaudė ją glėbyje, Tanita pasijuto alpstanti iš malonumo.

Medžiotojai atnešė Tešonkui krūvą gyvūnų kailių. Libis pats rinkdavosi žaliavą; jis pasikliovė tik savo nuomone ir nepaprastai griežtai vertino atneštą laimikį, atmesdamas tris ketvirčius siūlomų prekių. Rytą jis išplūdo du medžiotojus, atgabenusius jam prastos kokybės kailius.

Staiga prie jo kojų nukrito margaspalvė palaidinė.

– Ar atpažįsti? – pasiteiravo Seramana.

Libiui ėmė raižyti vidurius, ir jis susigriebė rankomis už savo apvalaus pilvuko.

– Tai... tai įprastas apdaras.

– O tu pasižiūrėk atidžiau.

– Prisiekiu jums... Aš daugiau nieko negaliu apie jį pasakyti.

– Aš tau padėsiu, Tešonkai, nes tu man patinki. Ši palaidinė priklausė pirkliui Rajai, sirui, įtartinam žmogėnui su nešvaria sąžine. Jis kvailai žuvo bandydamas pabėgti. Jis juk buvo šnipas, ir ta praeitis ūmai iškilo į paviršių – galima pasakyti ir šitaip. Aš esu visiškai tikras, kad judu buvote draugai, o gal veikiau bendrininkai.

– Aš nebendravau su tuo...

– Nepertraukinėk manęs, Tešonkai. Įrodymų aš neturiu, bet neabejoju, kad velionis Raja, tu ir Uri-Tešubas susimokėte prieš Ramzį. Siro mirtis – perspėjimas: jei kiti tavo bendrininkai dar mėgins kenkti valdovui, jie sulauks tokio pat galo kaip Raja. O dabar norėčiau atsiimti tai, kas man priklauso.

– Liepsiu pristatyti jums į namus odinį skydą ir puikius sandalus.

– Nebloga pradžia... Ar jau gali pasakyti man kokių nors maištininkų vardus?

– Libiai visai ramūs, pone Seramana! Jie pripažįsta Ramzio valdžią.

– Tegu ir toliau taip daro. Iki greito pasimatymo, Tešonkai.

Vos tik Seramanos žirgas nutolo nuo libio dirbtuvės, Tešonkas, susiėmęs už pilvo, puolė į išvietę.

Imperatorius Hatušilis susikivirčijo su savo žmona Putuhepa. Paprastai imperatorienė vertino vyro įžvalgumą ir pritarė jo pažiūroms, bet šįkart juodu smarkiai susipyko.

– Reikia pranešti Ramziui, kad mūsų duktė išvyksta iš Hatušo, – primygtinai ragino vyrą Putuhepa.

– Ne, – atkirto imperatorius, – reikia pasinaudoti proga ir sužinoti, ar gali maištingi kariškiai imtis kokių nors veiksmų prieš mus.

– Prieš mus... Tu nori pasakyti – prieš mūsų dukterį ir jos palydą. Ar tu supranti, kad ketini panaudoti savo vaiką kaip jauką?

– Putuhepa, ji niekuo nerizikuoja. Užpuolimo atveju geriausi hetitų kariai ją apgins ir sunaikins maištininkus. Tokiu būdu mes pasieksime dvigubą tikslą: sunaikinsime užsilikusius kariuomenėje mūsų priešininkus ir sutvirtinsime taiką su Ramziu.

– Mano dukrai neturi grėsti joks pavojus.

– Aš jau nusprendžiau: ji išvyks rytoj. Ramziui bus pranešta apie būsimosios žmonos atvykimą tik tada, kai ji kirs Hetitų imperiją ir pasieks Egipto įtakos zonos pasienį.

Kokia gležna ir trapi atrodė jaunoji karalaitė tarp hetitų karių, žvangančių sunkiais šarvais, užsidėjusių grėsmingus šalmus! Aprūpintas naujais ginklais ir jaunais, sveikutėliais žirgais, rinktinis būrys, gavęs užduotį lydėti būsimąją Egipto karalienę, atrodė nenugalimas. Imperatorius Hatušilis žinojo, kad jo dukteriai gresia pavojus, bet proga iš tikrųjų pasitaikė tokia puiki, kad būtų gaila ją praleisti. Beje, argi valstybės galvai neprivalu pirmiausia rūpintis savo valdžia, kartais net savo šeimos nenaudai?

Daugybė vežimų gabeno karalaitės kraitį ir dovanų Ramziui Didžiajam: aukso, bronzos, audeklų, brangenybių. Buvo dar viena dovana, turėjusi ypač patikti faraonui: dešimt nuostabių žirgų, kuriais jis rūpinsis pats ir kurie turės garbę paeiliui traukti jo vežimą.

Dangus visai nusigiedrijo, buvo neįprastai karšta. Kariai duso ir prakaitavo po savo žieminiais apdarais. Vasaris ūmai tapo panašus į vasaros mėnesį. Žinoma, tai negalėjo trukti ilgai; be abejo, po keleto valandų prasidės lietus ir pripildys vandens talpyklas.

Karalaitė atsiklaupė priešais tėvą, šis patepė ją sužadėtuvių aliejumi.

– Vedybų aliejumi tave pateps pats Ramzis, – tarė jis. – Laimingos kelionės, būsimoji Egipto karaliene.

Vilkstinė pajudėjo. Paskui vežimą, į kurį įsėdo jaunoji moteris, riedėjo kitas – tokio pat dydžio ir toks pat patogus.

Jo gilumoje ant lengvo medinio sosto sėdėjo imperatorienė Putuhepa.

– Aš išvykstu drauge su dukra, – tarė ji imperatoriui, važiuodama pro šalį. – Palydėsiu ją ligi pasienio.

Atšiaurūs kalnai, statūs keliai, pavojingi tarpekliai, tankūs miškai, kur galėjo slėptis užpuolikai... Imperatorienė Putuhepa bijojo savojo krašto. Žinoma, kariai buvo budrūs, o jų gausa turėjo išgąsdinti bet kokį užpuoliką. Tačiau Hetitų imperijoje ilgai

siautėjo kruvini vidaus karai; ar kartais pats Uri-Tešubas, o gal ir kuris nors iš jo varžovų, nepamėgins nužudyti karalaitės – taikos simbolio?

Labiausiai vargino neįprastas karštis. Juk turėjo būti žiema! O pasirengęs šiam metų laikui žmogaus organizmas turėjo ištverti saulės kaitrą ir sausrą. Kaupėsi neįprastas nuovargis, ir keliauti darėsi vis sunkiau. Putuhepa pastebėjo, kad palydos kariai jau nebe tokie budrūs, o jų jėgos senka. Kažin ar jie įstengtų atremti smarkų užpuolimą...

Karalaitė liko tvirta ir rami, tarsi šis išbandymas nebūtų turėjęs jai jokios įtakos. Išpuikėlė tiesiog spinduliavo nepalenkiamą valią pasiekti savo tikslą, nutvieksiantį jos kelią.

Kai šnarėdavo pušys, kai srauniõs versmės čiurlenimas panėšėdavo į bėgančių ginkluotų vyrų trepsėjimą, Putuhepa imdavo krūpčioti. Kur slapstosi tie maištininkai? Ką jie nusprendė? Hetitų imperatorienė dažnai pabusdavo naktimis, stengdamasi pagauti menkiausią įtartiną garsą, o dieną visąlaik atidžiai stebėjo miškus, stačius šlaitus ir upių pakrantes.

Karalaitė nesikalbėjo su motina. Užsisklendusi tyloje, Putuhepos duktė atsiribojo nuo savo ankstesnio gyvenimo; jai Hetitų imperija jau buvo mirusi, o ateitis vadinosi Ramzis.

Kęsdama karštį ir troškulį, pervargusi vilkstinė aplenkė Kadešą ir atvyko į Pietų Sirijoje esantį Ajos pasienio punktą. Čia, faraono valdomos teritorijos pakraštyje, buvo iškilusi Egipto tvirtovė.

Lankininkai stojo prie šaudymo angų, didieji vartai užsidarė. Įgula pamanė, kad ateiviai rengiasi pulti tvirtovę. Karalaitė išlipo iš vežimo ir sėdo ant vieno iš Ramziui skirtų žirgų. Lydima nustebusių motinos ir hetitų būrio vado žvilgsnių, ji šuoliais nulėkė tvirtovės link ir sustojo gynybinės sienos papėdėje. Nė vienas egiptiečių lankininkas nedrįso paleisti į ją strėlės.

– Aš – hetitų imperatoriaus duktė ir būsimoji Egipto karalienė, – pareiškė ji. – Manęs laukia Ramzis Didysis, rengdamasis

atšvęsti mūsų vestuves. Pasitikite mane kaip pridera, antraip faraono rūstybė sudegins jus kaip ugnis.

Ant sienos užlipo tvirtovės viršininkas.

– Jums už nugaros stovi visa kariuomenė!

– Tai ne kariuomenė, o mano palyda.

– Tie hetitų kariai atrodo grėsmingai.

– Klystate, viršininke; aš pasakiau jums tiesą.

– Aš negavau iš sostinės jokio įsakymo.

– Tuoj pat praneškite Ramziui apie mano atvykimą.

32

Amenis peršalo. Jam paraudo akys, o krūtinę taip užgulė, kad net kvėpuoti buvo sunku. Vasario naktys buvo žvarbios, o blyški dienos saulė neįstengė sušildyti oro. Amenis buvo užsakęs daug malkų, bet tiekėjas kažkodėl delsė jas pristatyti. Labai prastai nusiteikęs raštininkas jau ketino išlieti pyktį ant vieno iš savo pavaldinių, kai kariuomenės žygūnas padėjo jam ant stalo laišką, atgabentą iš Pietų Sirijoje esančios Ajos tvirtovės.

Be atvangos čiaudėdamas, Amenis iššifravo slaptaraščiu parašytą tekstą, ant storo lininio apdaro užsimetė vilnonį apsiaustą, apvyniojo kaklą skarele ir tekinas nubėgo į Ramzio darbo kambarį, nors kiekvienas įtraukto oro gurkšnis vargšui svilinte svilino uždegimo apimtus bronchus.

– Didenybe... neįtikėtina naujiena! Į Ają atvyko Hatušilio duktė. Tvirtovės viršininkas laukia jūsų nurodymų.

Tą vėlyvą valandą valdovas dirbo, pasišviesdamas aliejinėmis lempomis, kurių dagtys visiškai nerūko. Išdėliotos ant aukštų figmedžio stovų, jos skleidė švelnią ir tolygią šviesą.

– Tai tikrų tikriausia klaida, – tarė Ramzis. – Hatušilis būtų man pranešęs apie dukters išvykimą.

– Tvirtovės viršininkas teigia, kad stovi akis į akį su hetitų kariuomene, kuri sakosi esanti... vestuvių palyda!

Valdovas žengtelėjo keletą žingsnių savo erdviu, gorių su žarijomis šildomu darbo kambariu.

– Gudrybė, Ameni! Imperatoriaus gudrybė, norint patikrinti, kiek stipri jo valdžia Hetitų imperijos viduje. Karalaitės vilkstinę galėjo užpulti priešiškai nusiteikę kariškiai.

– Kaip jauką... Jis panaudojo savo dukterį – savo tikrą dukterį! – kaip jauką!

– Dabar Hatušilis jau turbūt nusiramino. Tegu Merenptahas nedelsdamas vyksta į Siriją drauge su karalaitės apsaugai skirtu būriu. Įsakyk Ajos viršininkui atverti tvirtovės vartus ir priimti hetitus.

– O jeigu...

– Aš prisiimu atsakomybę ir ryžtuosi rizikuoti.

Stebėdamiesi juos suartinusiomis aplinkybėmis, hetitai ir egiptiečiai susibroliavo, surengė šventę, linksminosi, valgė ir gėrė drauge kaip seni bendražygiai. Dabar Putuhepa galėjo ramiai grįžti į Hatušą, o jos duktė, lydima didikų ir keleto hetitų karių, keliauti toliau iki pat Pi-Ramzio, budriai saugoma Merenptaho.

Rytoj joms teks galutinai išsiskirti. Pilnomis ašarų akimis imperatorienė pažvelgė į savo gražiąją dukterį, švytinčią pergalingu džiaugsmu.

– Tau visai nieko negaila? – paklausė Putuhepa.

– Aš dar niekada taip nesidžiaugiau!

– Mudvi nebepasimatysime.

– Toks jau gyvenimo dėsnis. Kiekvienam – savas likimas... O manasis tiesiog pasakiškas!

– Būk laiminga, vaikeli.

– Aš jau laiminga!

Įskaudinta Putuhepa net nepabučiavo savo dukters. Nutrūko paskutinis jas siejęs ryšys.

– Tai visai neįprasta, – niūrokai tarė Ajos tvirtovės viršininkas, šiurkščiabalsis patyręs karys kampuotu veidu. – Tokiu metų laiku kalnus turi dengti sniegas, o lyti turėtų kasdien. Jei ta kaitra tęsis, mūsų talpyklos pritrūks vandens.

– Mes žygiavome labai greit, – priminė jam Merenptahas, – ir man labai gaila, kad daug mano karių susirgo. Pakeliui matėme

daug išsekusių šulinių ir šaltinių. Aš bijau įtraukti karalaitę į labai pavojingą nuotykį.

– Visiškai neįprasta, – pakartojo viršininkas. – Tokį orų sutrikimą galėjo sukelti tik kuri nors dievybė.

Merenptahas ir tikėjosi, ir baiminosi išgirsti tokią nuomonę.

– Bijau, kad jūs teisus. Ar turite savo tvirtovėje kokią nors dievybės globėjos statulą?

– Taip, bet ji nuveja tik piktąsias šių apylinkių dvasias. Ji neturi tiek galios, kad pakeistų klimatą. Reikėtų melsti pagalbos dievybę, kurios galia prilygsta dangaus galybei.

– Ar jūs turite vandens atsargų, kurių pakaktų mūsų atgalinei kelionei?

– Deja, ne! Jums teks likti čia ir sulaukti lietaus.

– Jei ši ne laiku stojusi vasara užsitęs, egiptiečiams ir hetitams neužteks vandens.

– Dabar žiema, toji sausra turėtų netrukus baigtis.

– Jūs pats pastebėjote, viršininke: ji neįprasta. Išvykti rizikinga, pasilikti – taip pat rizikinga, nė kiek ne mažiau.

Kariškis suraukė kaktą.

– Betgi... ką tokiu atveju jūs ketinate veikti?

– Pranešti Ramziui. Tik jis žinos, ką daryti.

Kha išvyniojo ant Ramzio rašomojo stalo tris ilgus papirusus, kuriuos buvo radęs Heliopolio Gyvybės Namo senų dokumentų saugykloje.

– Įrašai vienareikšmiškai teigia, Didenybe, kad Azijos klimatą valdo vienintelis dievas Setas, tačiau jokia burtininkų bendrija negali tiesiogiai su juo bendrauti. Tu, tiktai tu gali šnekėtis su Setu, kad jis grąžintų metų laikams įprastą seką. Bet...

– Sakyk, sūnau.

– Bet aš prieštarauju tokiam žingsniui. Seto galia – pavojinga ir nevaldoma.

– Tu bijai, kad aš pasirodysiu esąs per silpnas tokiai dvikovai?

– Tu – Seto sūnus, bet, norint pakeisti klimatą, reikia valdyti žaibą ir audrą... Setas – nenuspėjamas. O tu reikalingas Egiptui. Nusiųskime Sirijon daug dievų statulų ir gurguolę su maisto atsargomis.

– Ir tu manai, kad Setas jas praleis?

Kha nuleido galvą.

– Ne, Didenybe.

– Vadinasi, jis nepalieka man pasirinkimo. Arba aš laimėsiu mūšį, kurį jis man siūlo, arba Merenptahas, hetitų karalaitė ir visi jų palydovai mirs iš troškulio.

Vyresnysis Ramzio sūnus nerado jokių argumentų tėvo žodžiams užginčyti.

– Jei aš negrįšiu iš Seto šventyklos, – tarė faraonas susirūpinusiam Kha, – būk mano įpėdinis ir skirk savo gyvenimą Egiptui.

Hetitų karalaitė, apgyvendinta tvirtovės viršininko kambariuose, pareikalavo pasikalbėti su Merenptahu. Susitikęs su ja, jis pamanė, kad ji nervinga ir valdinga, bet elgėsi pagarbiai, kaip ir pridera elgtis su kilminga moterimi.

– Kodėl mes nedelsdami neišvykstame į Egiptą?

– Todėl, kad tai neįmanoma, karalaite.

– Bet juk oras puikus.

– Dabar liūčių laikas, o tvyro sausra. Mums trūksta vandens.

– Negi mes amžinai kiūtosime šioje siaubingoje tvirtovėje!

– Dangus mums aiškiai nepalankus, dievų valia laiko mus prikausčiusi prie šios tvirtovės.

– Jūsų burtininkai niekam tikę?

– Aš kreipiausi į galingiausią iš jų: į patį Ramzį.

Karalaitė nusišypsojo.

– Jūs protingas žmogus, Merenptahai; aš pasikalbėsiu apie jus su savo vyru.

– Tikėkimės, karalaite, kad dangus išgirs mūsų maldas.

– Tuo net neabejokite! Aš atvykau čia ne tam, kad mirčiau iš troškulio. Argi dangus ir žemė – ne faraono rankose?

Nei Setau, nei Ameniui nepavyko pakeisti valdovo apsisprendimo. Per pietus Ramzis suvalgė gabalą jautienos kumpio – jautis įkūnijo Seto galybę. Faraonas išgėrė stipraus oazių vyno, kurį globojo tas pats dievas. Paskui jis išsivalė burną druska – Seto prakaito nuosėdomis, maisto produktams išsaugoti būtinõs žemiškos ugnies nešėjomis, ir ilgai išbuvo susikaupęs priešais tėvo, išdrįsusio per savo vardą pasiskelbti žemiškuoju audros valdovo atstovu, statulą.

Jeigu Setis jam nepadės, Ramzis jokiu būdu neįtikins Seto įvykdyti jo prašymą. Bent viena klaida, neteisingas judesys per apeigas, nuklydusi į šalį mintis – ir trenks žaibas. Susidūrus akis į akį su gryna galybe, vienintelis ginklas – teisingumas. Tas teisingumas, kurio Setis išmokė Ramzį, supažindindamas jį su faraono pareigomis.

Vidurnaktį valdovas įėjo į Seto šventyklą, pastatytą ten, kur kitados buvo Avaris, nekenčiama užpuolikų hiksų sostinė. Vieta, skirta tylai ir vienatvei; vieta, kur galėjo įžengti tik faraonas, nebijodamas, kad bus sunaikintas.

Dievo Seto akivaizdoje reikėjo įveikti baimę, o paskui mesti liepsningą žvilgsnį į pasaulį, pažinti jo smurtą bei traukulius ir tapti pirmaprade jėga visatos viduryje, kur neprasiskverbia žmogiškasis protas.

Ramzis padėjo ant aukuro taurę vyno ir mažutę antilopės orikso statutėlę iš akacijos medžio. Sugebąs ištverti nepakeliamą dykumos kaitrą ir išgyventi tokioje nepalankioje aplinkoje, oriksas buvo Seto liepsnos nešėjas.

– Dangus – ant tavo rankų, žemė – po tavo kojomis, – tarė valdovas dievui. – Tai, ką tu įsakai, įvyksta. Tu sukėlei kaitrą ir sausrą, grąžink mums žiemos lietų.

Seto statula niekuo neatsiliepė į faraono žodžius, jos akys liko šaltos.

– Tai aš, Ramzis, Sečio sūnus, dabar kalbu tau. Joks dievas neturi teisės trikdyti pasaulio tvarkos ir metų laikų sekos. Visos dievybės privalo paklusti Įstatymui – tu taip pat privalai.

Statulos akys suliepsnojo; šventyklą ūmai užtvindė karštis.

– Nenukreipk savo galios prieš faraoną; jame susivienijo Horas ir Setas. Tu esi manyje, ir aš naudojuosi tavo jėga, norėdamas išsklaidyti tamsybes ir pašalinti netvarką. Paklusk man, Setai, pasiųsk lietų į Šiaurės kraštus!

Dangų perskrodė žaibai, ir virš Pi-Ramzio ėmė pašėlusiai trankytis griaustinis.

Prasidėjo kovos naktis.

33

– Negaliu pakęsti to laukimo! Tuoj pat vežkite mane į Egiptą! – išrėžė karalaitė Merenptahui.

– Man įsakyta užtikrinti jūsų saugumą; kol truks ši neįprasta kaitra, neatsargu leistis į kelionę.

– Kodėl faraonas nieko nedaro?

Vandens lašas nukrito ant kairiojo karalaitės peties, kitas užtiško ant jos dešiniosios rankos. Ir ji, ir Merenptahas sykiu pažvelgė į dangų. Jis apsiniaukė, dabar juo slinko juodi debesys, pro kuriuos blykstelėjo žaibas. Sudundėjo griaustinis, ir pasipylė gausus lietus. Po kelių akimirkų karštis atslūgo.

Šalta ir lietinga žiema, kaip ir priderėjo, nuvijo vasarą su sausra.

– Štai Ramzio atsakymas, – tarė Merenptahas.

Hetitų karalaitė atlošė galvą, pravėrė lūpas ir ėmė godžiai gerti dangaus vandenį.

– Keliaukime, keliaukime greičiau!

Amenis vaikštinėjo pirmyn ir atgal palei valdovo miegamojo duris. Atsisėdęs prie durų paniuręs Setau, sukryžiavęs rankas ant krūtinės, žvelgė tiesiai priešais save, įsmeigęs akis į vieną tašką. Kha skaitė kerėjimo papirusą, patyliukais kartodamas jo ištarmes. Seramana bent dešimtą kartą valė savo trumpą kardą skudurėliu, suvilgytu linų sėmenų aliejumi.

– Kada faraonas išėjo iš Seto šventyklos? – paklausė sardas.

– Auštant, – atsakė Amenis.

– Ar jis su kuo nors kalbėjosi?

– Ne, jis neištarė nė žodžio, – pasakė Kha. – Jis užsidarė mie-

gamajame. Aš pakviečiau vyriausiąją karalystės gydytoją, ir jis sutiko įsileisti Neferetę.

– Jinai jį apžiūrinėja jau daugiau kaip valandą! – pasipiktino Setau.

– Regimi akiai ar neregimi, Seto sukelti nudegimai visada pavojingi, – tarė didysis žynys. – Pasikliaukime Neferetės nuovoka ir gebėjimais!

– Aš daviau jai daug vaistų širdžiai gydyti, – prisiminė Setau.

Pagaliau durys atsivėrė.

Keturi vyrai apsupo Neferetę.

– Ramziui negresia joks pavojus, – ramiai pasakė vyriausioji karalystės gydytoja. – Viena diena poilsio, ir valdovas galės dirbti kaip dirbęs. Apsirenkite šilčiau: bus vėsu ir drėgna.

Pi-Ramzyje pradėjo lyti.

Merenptaho vadovaujami egiptiečiai su hetitais, vieningi kaip broliai, kirto Kanaaną, pasuko pakrantės keliu, virš kurio kilo Sinajaus kalnai, ir pateko į Deltą. Sustojus poilsio mažose tvirtovėse, kiekvienąkart būdavo surengiamos šventės. Pakeliui daug karių išmainė savo ginklus į trimitus, fleitas ir tamburinus.

Hetitų karalaitė rijo akimis žalius gamtovaizdžius, gėrėjosi palmių giraitėmis, derlingais laukais, drėkinimo kanalais, papirusų miškais. Jos atrastas pasaulis buvo visai nepanašus į atšiauriąją Anatolijos plynaukštę, kur ji praleido savo jaunystę.

Kai vilkstinė priartėjo prie Pi-Ramzio, žmonės pasipylė į gatves. Niekas nebūtų galėjęs pasakyti, kaip ta žinia pasklido, bet visi žinojo, kad Hetitų imperatoriaus duktė netrukus įžengs į Ramzio Didžiojo sostinę. Minios maišatyje turtuoliai atsidūrė šalia skurdžių, didikai – šalia juodadarbių, bet tai niekam nerūpėjo: visų širdys buvo kupinos džiaugsmo.

– Tiesiog neįtikima, – pasakė Uri-Tešubas, stovįs drauge su žmona pačiame žiūrovų priekyje. – Tam faraonui pavyko tai, kas neįmanoma.

– Įveikęs dievą Setą, jis sukėlė lietų, – paantrino ponia Tanita, netverdama nuostaba. – Jo galia beribė.

– Liaudžiai Ramzis – vanduo ir oras, – tarė kažkoks akmentašys. – Jo meilė – lyg duona, kuria mes mintame, lyg audeklai, kuriuos dėvime. Jis – visos šalies tėvas ir motina!

Uri-Tešubas buvo nugalėtas. Kaip kovoti su faraonu, kuriame glūdi antgamtinė galia? Ramzis įsakinėjo stichijoms, įstengė net Azijoje pakeisti orą, valdė begalę dvasių, pajėgiančių įveikti bet kokią kariuomenę! Ir, žinoma, niekas negalėjo sutrukdyti sėkmingos imperatoriaus dukters kelionės – kaip hetitas ir nujautė. Bet koks vilkstinės užpuolimas būtų buvęs iš anksto pasmerktas nesėkmei.

Buvęs vyriausiasis Anatolijos karių vadas susitvardė. Kas jau kas, o jis nepasiduos Ramzio kerams! Jo tikslas, vienintelis tikslas – parblokšti tą žmogų, sužlugdžiusį jo karjerą ir privertusį išdidžiąją Hetitų imperiją paklusti Egiptui. Kad ir kokios būtų jo galios, šis faraonas – ne dievas, o žmogus, kuriam nesvetimos nei ydos, nei silpnybės. Apsvaigęs nuo pergalių ir liaudies meilės, Ramzis galų gale praras įžvalgą; laikas ims dirbti jo nenaudai.

Ir jis veda hetitų karalaitę! Jos gyslomis teka nesutramdomas, trokštančios atsilyginti už patirtą pralaimėjimą tautos kraujas. Galbūt Ramzis labai klysta, manydamas šiomis jungtuvėmis sutvirtinsiąs taiką.

– Štai ji! – suriko ponia Tanita, kurios šūksnį pakartojo tūkstančiai džiugių balsų.

Sėdėdama savo dengto vežimo gilumoje, karalaitė baigė gražintis. Ji padažė vokus žaliu kosmetiniu tepalu, pagamintu iš silicio dioksido ir vario hidrato, ir apvedė akis juodu ovaliu brūkšniu, tepdama lazdele dažus iš švino sulfido, sidabro ir augalinės anglies. Apžiūrėjusi veidrodyje savo triūso vaisius, ji liko patenkinta. Jos ranka nesudrebėjo.

Padedama Merenptaho, jaunoji hetitė išlipo iš vežimo.

Jos grožis apstulbino minią. Vilkinti ilgą žalią suknelę, pabrėžiančią odos baltumą, karalaitė iš tiesų buvo panaši į karalienę.

Staiga visų žvilgsniai nukrypo į pagrindinę miesto gatvę, iš kur sklido šuoliais lekiančių arklių kanopų dundesys ir vežimo ratų bilsmas.

Ramzis Didysis važiavo pasitikti savo būsimosios žmonos.

Du jauni smarkūs žirgai buvo palikuonys tos poros, kuri drauge su liūtu Nugalėtoju buvo vieninteliai faraono sąjungininkai Kadešo mūšyje, kai Ramzio kariai paliko jį vieną akis į akį su puolančiais hetitais. Abu puikiuosius žirgus puošė raudonų plunksnų sultonai. Plunksnų galiukai buvo nudažyti mėlyna spalva. Žirgų nugaras dengė raudonai, mėlynai ir žaliai juostuotos medvilninės gūnios. Vadeles faraonas pririšo prie savo diržo, nes dešinėje rankoje laikė skeptrą.

Aptrauktas auksu vežimas riedėjo sparčiai, nestabčiodamas ir netrūkčiodamas. Ramzis valdė žirgus balsu, ramiai juos paragindamas ar prilaikydamas. Jam nereikėjo net šūkčioti. Užsidėjęs mėlyną karūną, bylojančią apie dangiškąją faraonų valdžios kilmę, valdovas atrodė vilkįs gryno aukso rūbą.

Taip, tai buvo pati saulė, skriejanti padangių keliu ir nutvieskianti spinduliais savo pavaldinius. Kai vežimas sustojo per keletą metrų nuo hetitų karalaitės, pilki debesys prasiskyrė, ir nusigiedrijusiame mėlyname danguje sužėrėjo auksinis saulės diskas. Ramzis, Šviesos Sūnus, įvykdė naują stebuklą.

Karalaitė stovėjo nuleidusi akis. Valdovas pastebėjo, kad ji pasirinko paprastą apdarą. Kuklus sidabrinis vėrinys, siauros to paties metalo apyrankės, lygi suknelė be jokių papuošimų... Visa tai tik išryškino jos puikųjį kūną.

Prie Ramzio priėjo Kha ir padavė jam mėlyno fajanso indelį.

Ramzis patepė karalaitės kaktą grynu aliejumi.

– Tai santuokinis patepimas, – paskelbė faraonas. – Jis daro tave didžiąja Dviejų Žemių valdovo sutuoktine. Teatsitraukia

nuo tavęs piktosios jėgos. Šiandien pagal Maat įstatymą tu gimsti savo pareigoms ir nuo šiol tu vadinsiesi „Ta, kuri regi Horą ir dieviškosios šviesos tobulybę"*. Pažvelk į mane, Mat-Hora, mano sutuoktine.

Ramzis ištiesė rankas jaunosios moters link, o ji labai lėtai padavė jam savąsias. Ji, niekada gyvenime nieko nebijojusi, dabar jautė siaubingą baimę. Ji taip ilgai laukė tos akimirkos, taip tikėjosi pasinaudoti ja ir apstulbinti Ramzį savo žavesiu, dabar baiminosi, kad tuoj nualps kaip baili mergaičiukė. Ramzis skleidė tokią jėgą, kad jai pasirodė, jog ji palietė dievo kūną ir pateko į kitą pasaulį, kuriame visiškai nesusivokia. Suvilioti, pakerėti Ramzį... Dabar ji suprato savo ketinimų tuštybę, bet trauktis buvo per vėlu – nors ji būtų mielai pabėgusi ir grįžusi į savo gimtąją Anatoliją, kad tik atsidurtų toli – kuo toliau! – nuo Ramzio.

Valdovas vis dar nepaleido jos rankų. Tada ji išdrįso pakelti akis ir pažvelgti į jį.

Penkiasdešimt šešerių metų Ramzis buvo puikus vyras, atrodąs nepaprastai oriai ir didingai. Aukšta ir plačia kakta, iškiliais antakių lankais, tankiais antakiais, skvarbiomis akimis, išsišovusiais skruostikauliais, ilga, siaura ir kumptelėjusia nosimi, apvaliomis, gražios formos ausimis, plačios krūtinės ir tvirto stuomens, jis buvo retos grakštumo ir jėgos vienybės įsikūnijimas.

Mat-Hora, egiptiete tapusi hetitė, iškart įsimylėjo jį taip siautulingai, kaip sugeba mylėti jos kraujo moterys.

Ramzis pakvietė ją užlipti į vežimą.

– Šiais, trisdešimt ketvirtaisiais, mano valdymo metais visiems laikams skelbiama taika su hetitais, – skambiu, ligi pat dangaus skriejančiu balsu pareiškė faraonas. – Šioms vedyboms skirtos stelos bus pastatytos Karnake, Pi-Ramzyje, Elefantinoje, Abu Simbelyje ir visose Nubijos šventyklose. Visuose miestuose ir

* Egiptiečių kalba – Mat-Hor-neferu-Ra. Mes vartosime sutrumpintą šio vardo variantą: Mat-Hora.

kaimuose bus surengtos šventės, kur bus geriamas vynas, pristatytas iš rūmų. Nuo šios dienos sienos tarp Egipto ir Hetitų imperijos bus atviros; tegu žmonės ir gėrybės laisvai keliauja po erdvią teritoriją, čia nebus vietos karui ir neapykantai.

Ramzio žodžius palydėjo kurtinami džiaugsmo šūksniai.

Nenoromis pagautas jaudulio, Uri-Tešubas griausmingai prisidėjo prie visuotinio džiūgavimo.

34

Pritvirtinta prie dvigubo stiebo viršūnės, o apačioje – prie laivo apkalos, stačiakampė lininė burė buvo išpūsta šiaurės vėjo, ir karališkasis laivas greitai plaukė prieš srovę Tėbų link. Laivo pirmagalyje stovintis kapitonas dažnai matavo Nilo gylį ilga kartimi; jis taip gerai žinojo srovės greitį, kryptį ir smėlio seklumų išsidėstymą, kad Ramzio ir Mat-Horos kelionės negalėjo sudrumsti joks neapdairus manevras. Faraonas pats iškėlė burę, kol jo jaunoji žmona ilsėjosi gėlėmis išpuoštoje kajutėje, o virėjas pešė antį, ketindamas paruošti ją pietums. Trys vairuotojai laikė vairinį irklą, papuoštą dviem magiškomis akimis, nurodančiomis teisingą kryptį; upeivis, įsikibęs viena ranka į turėklus, sėmėsi Nilo vandens; junga vikriai kaip beždžionė ropštėsi į stiebo viršūnę, norėdamas pažvelgti į tolį ir perspėti kapitoną apie galimą hipopotamų kaimenę laivo kelyje.

Įgula su didžiausiu malonumu išgėrė nepaprastai gardaus vyno, pagaminto Pi-Ramzio vynuogynuose dvidešimt antraisiais Ramzio valdymo metais – tais įsimintinais metais, kai buvo pasirašyta taikos sutartis su hetitais. Neprilygstamos kokybės vynas buvo laikomas rusvai rausvo degto molio kūgio formos ąsočiuose su tiesiu snapeliu, uždarytu molio ir šiaudų kamščiu. Ąsočių šonuose buvo nupiešti lotoso žiedai ir įšventinimo į didžiąsias paslaptis dievas Besas – nerangus, kresno stuomens, trumpakojis, iškišęs raudoną liežuvį, turintį išreikšti Žodžio galybę.

Kai Ramzis, ligi soties pasimėgavęs virš upės dvelkiančiu gaiviu vėju, grįžo į didžiąją kajutę, Mat-Hora jau buvo pabudusi.

Išsikvėpinusi jazminais, nuogomis krūtimis, vilkinti trumputį sijonėlį, ji buvo gundomai graži.

– Faraonas yra švytėjimo viešpats, – tarė ji švelniai, – jis – krintanti žvaigždė, lydima ugnies pėdsakų; nesutramdomas aštriaragis bulius; krokodilas vidury vandenų, prie kurio negalima prisiartinti; stveriantis savo grobį sakalas; dieviškasis grifas, kurio niekas neįstengia nugalėti; pratrūkstanti audra; liepsna, perverianti tirštą tamsą.

– Tu gerai žinai mūsų senuosius raštus, Mat-Hora.

– Aš gilinausi į Egipto raštiją, tai buvo vienas iš mano mėgstamiausių dalykų. Man nepaprastai įdomu visa tai, kas parašyta apie faraoną; argi jis nėra galingiausias pasaulyje?

– Tada tu turi žinoti, kad faraonas nepakenčia pataikavimo.

– Aš kalbu visai nuoširdžiai. Nėra didesnės laimės už šią akimirką. Aš svajojau apie jus, Ramzi, kai mano tėvas su jumis kovėsi. Aš buvau tikra, kad man suteiks gyvybę tik Egipto saulė. Šiandien aš žinau, kad buvau teisi.

Jaunoji moteris prisiglaudė prie dešiniosios Ramzio kojos, švelniai ją apglėbusi.

– Argi man draudžiama mylėti Dviejų Žemių valdovą?

Moters meilė... Ramzis jau seniai apie ją nebegalvojo. Nefertarė buvo meilė, gražioji Izetė – aistra, ir ta laimė liko praeityje. Ši jauna hetitė pažadino geismą, kuris Ramziui atrodė užgesęs. Sumaniai išsikvėpinusi, pasirengusi dalyvauti meilės žaidime, bet ne alpėjanti geismu, ji mokėjo būti patraukli, neprarasdama savo didingumo. Ramzį sujaudino jos laukinis grožis ir žavingos juodos, migdolo formos akys.

– Tu labai jauna, Mat-Hora.

– Aš – moteris, Didenybe, ir jūsų žmona; mano pareiga – pavergti jūsų širdį, argi ne?

– Eikš, pabūk laivo pirmagalyje ir susipažink su mano šalimi, kurios sutuoktinis aš esu.

Valdovas apgaubė Mat-Horos pečius apsiaustu ir nusivedė ją

į laivo priekį. Jis išvardijo jai provincijas, miestus ir kaimus, nupasakojo jų turtus, smulkiai paaiškino drėkinimo kanalų paskirtį, paminėjo šventes ir papročius.

Besišnekučiuojant jiems prieš akis iškilo Tėbai.

Rytiniame krante susižavėjusi Mat-Hora išvydo didžiulę Karnako šventyklą ir spindulingąjį Luksorą, dievų *ka* šventovę. Vakariniame krante, kur kilo tylos deivės Viršukalnė, hetitė gėrėjosi Ramezėjumi – Ramzio milijonų metų šventykla ir milžiniška statula, įkūnijančia akmenyje valdovo *ka*, prilygintą dieviškajai galiai.

Mat-Hora pastebėjo, kad vienas iš faraono vardų: „Tasai, kuris panašus į bitę", puikiai jam tinka, nes Egiptas iš tiesų buvo nelyginant avilys, kur dykinėti nederėjo. Kiekvienas ėjo kokias nors pareigas. Net šventykloje buvo nuolat plušama: lauke prie šventovės triūsė įvairūs amatininkai, jos viduje įšventintieji atlikinėjo apeigas, o naktį dangaus stebėtojai darbavosi prie astronominių skaičiavimų. Ramzis visai nedavė naujajai valdovo sutuoktinei laiko apsiprasti su nauja aplinka. Apsigyvenus Ramezėjaus rūmuose, jai teko paklusti savo padėties reikalavimams ir mokytis karalienės amato. Ji sužinojo, kad norint pavergti Ramzį būtina paklusti.

Karališkasis vežimas sustojo prie įvažiavimo į Deir el Medinos kaimą, kurį saugojo kariuomenė ir tvarkos sergėtojai. Vežimui iš paskos sustojo ir gurguolė, atgabenusi amatininkams, įpareigotiems kasti ir puošti Karalių bei Karalienių slėnių kapavietes, įprasto maisto: duonos kepalų, maišus pupelių, šviežių daržovių, aukščiausios rūšies žuvų, džiovintos ir marinuotos mėsos gabalų. Valdžia taip pat aprūpindavo darbininkus sandalais, audeklais ir tepalais.

Norėdama išlipti iš vežimo, Mat-Hora atsirėmė į Ramzio ranką.

– Ką mes čia veiksime?

– Tau teks atlikti kai ką labai svarbaus.

Amatininkų ir jų šeimų audringai sveikinama karališkoji pora pasuko balto dviaukščio namo link. Jis priklausė bendruomenės seniūnui, penkiasdešimtmečiam skulptoriui, kurio talentu visi žavėjosi.

– Kaip atsidėkoti Jūsų Didenybei už dosnumą? – paklausė jis nusilenkdamas.

– Aš žinau, ko verta tavo ranka; aš žinau, kad tu ir tavo broliai nežino, kas yra nuovargis. Aš – jūsų globėjas. Aš praturtinsiu jūsų bendruomenę, kad jos darbai būtų nemirtingi.

– Įsakykite, Jūsų Didenybe, ir mes kibsime į darbą.

– Eikš su manim, aš parodysiu tau vietą, kur reikės nedelsiant pradėti darbą.

Kai karališkasis vežimas pasuko keliu, vedančiu į Karalių slėnį, Mat-Horą apėmė nerimas. Išvydus saulės svilinamas, iš pažiūros visiškai negyvas uolas, jai suspaudė širdį. Išplėšta iš prabangių ir patogių rūmų, ji buvo sukrėsta akmens ir dykumos akistatos.

Ant dieną naktį saugomo Karalių slėnio slenksčio Ramzio laukė koks šešiasdešimt įvairaus amžiaus aukštų pareigūnų. Skustomis galvomis, krūtinę dengiančiais plačiais vėriniais, ryšį ilgas, smulkiai klostytas klubjuostes, jie laikė rankose vėliavas, kurių figmedžio kotai viršuje buvo papuošti stručio plunksna.

– Tai mano „karališkieji sūnūs“, – paaiškino Ramzis.

Pareigūnai iškėlė vėliavas, sudarydami garbės rikiuotę, o paskui išsirikiavo poromis ir nusekė įkandin faraono.

Ramzis sustojo netoli nuo įėjimo į savo kapavietę.

– Šičia, – įsakė jis Deir el Medinos bendruomenės seniūnui, – tu iškasi didžiulę kapavietę* su kolonų salėmis ir tiek laidojimo kambarių, kiek bus „karališkųjų sūnų“. Aš juos amžinai saugosiu drauge su Oziriu.

* Šią penktuoju numeriu pažymėtą kapavietę Karalių slėnyje 1820 metais atrado Džeimsas Bartonas (James Burton). Neseniai amerikiečių archeologai ėmė ją kasinėti ir buvo nustebinti kapavietės dydžio. Tai pati didžiausia iš dabar žinomų Egipto kapaviečių.

Ramzis įteikė statybų vadovui planą, kurį jis pats buvo nubraižęs papiruso lakšte.

– Štai didžiosios valdovo sutuoktinės Mat-Horos amžinoji buveinė. Tu iškasi šią kapavietę Karalienių slėnyje, tinkamu atstumu nuo gražiosios Izetės kapo ir toli nuo Nefertarės kapavietės.

Jaunoji hetitė išblyško.

– Mano kapą? Bet...

– Tokia mūsų tradicija, – tarė Ramzis. – Kai žmogų prislegia sunkios pareigos, jis privalo galvoti apie anapus. Mirtis – mūsų geriausia patarėja, nes ji tiksliai surikiuoja mūsų veiksmus ir leidžia atskirti esmę nuo antraeilių dalykų.

– Bet aš visai nenoriu pasinerti į liūdnus apmąstymus!

– Tu jau nebe tokia moteris kaip visos kitos, Mat-Hora; tu jau nebe hetitų karalaitė, kuriai rūpėjo tik savi įgeidžiai, tu – Egipto karalienė. Taigi visų svarbiausia – tavo pareiga, o norint suprasti, kokia ji yra, tau reikia susitikti su sava mirtimi.

– Nenoriu to daryti!

Ramzio žvilgsnis privertė Mat-Horą išsyk pasigailėti ištarus šiuos žodžius. Hetitė puolė ant kelių.

– Atleiskite man, Didenybe.

– Stokis, Mat-Hora. Tu nesi mano tarnaitė – tu tarnauji Maat: visatos įstatymui, kuris sukūrė Egiptą ir gyvuos per amžius po to, kai Egipto jau nebeliks. O dabar eime pasimatyti su tavo likimu.

Nors ir labai bijodama, jaunoji hetitė laikėsi išdidžiai ir įstengė užgniaužti nerimą. Ji išvydo Karalienių slėnį, jis jai pasirodė ne toks atšiaurus kaip Karalių slėnis, nors irgi buvo nykus ir išdegintas saulės. Kadangi aukštos uolos neatkirto vietovės nuo gyvųjų pasaulio, kurį Mat-Hora jautė esant visai šalia, ji sutelkė dėmesį į dangaus tyrumą ir prisiminė tikrojo slėnio – Nilo slėnio – gamtovaizdžių grožį. Juk tame slėnyje ji ketino išgyventi nesuskaičiuojamai daug linksmų ir malonių valandų.

Ramzis galvojo apie Nefertarę, besiilsinčią šičia, auksinėje puikios amžinosios buveinės salėje, kur ji kiekvieną akimirką prisi-

keldavo paukščio fenikso, šviesos spindulio ar iki pasaulio pakraščių skriejančio vėjo dvelksmo pavidalu. Nefertarę, plaukiančią laivėje dangiškąja srove, pačioje šviesos širdyje.

Mat-Hora tylėjo, nedrįsdama pertraukti valdovo apmąstymų. Nors suvokė tos vietos ir tos akimirkos rimtį bei svarbą, hetitė jautėsi ligi pat širdies gelmių sujaudinta Ramzio stoto ir galios. Kad ir kokius išbandymus tektų įveikti, ji pasieks savo tikslą ir pakerės Ramzį.

35

Seramanos kantrybė baigėsi. Kadangi gudrumas ir švelnumas nedavė jokių rezultatų, milžinas sardas nutarė griebtis veiksmingesnio būdo. Pasigardžiavęs muštos jautienos kepsniu su žirniais, jis nujojo į Tešonko dirbtuvę.

Šįkart libis išklos viską, ką žino, o svarbiausia – pasakys Ašos žudiko vardą.

Nušokusį nuo žirgo Seramaną nustebino žmonių susibūrimas priešais odminio dirbtuvę. Moterys, vaikai, seniai, darbininkai plepėjo išsijuosę.

– Nagi, dinkit man iš kelio, – įsakė Seramana, – leiskit pagaliau praeiti.

Milžinui neprireikė kartoti įsakymo. Žmonės nuščiuvo ir prasiskyrė.

Patalpos viduje kaip visuomet nepakenčiamai dvokė. Iš egiptiečių išmokęs ir įpratęs kvėpintis, Seramana net suabejojo, ar jam verta eiti į vidų. Bet pamatęs būrelį odminių, susispietusių prie užraugtų antilopės kailių, jis ryžosi įkelti koją į pradvokusią dirbtuvę. Jis praskyrė kabančias nuo palubės daug tanino rūgšties turinčių akacijos ankščių virtines, apėjo didelį indą su ochros žeme ir uždėjo savo milžiniškas letenas ant pečių dviem pameistriams.

– Kas čia dedasi?

Pameistriai prasiskyrė, ir Seramana išvydo Tešonko lavoną. Jo galva buvo panardinta į geldą, pilną šlapimo ir paukščių bei gyvulių išmatų.

– Nelaimė, baisi nelaimė, – paaiškino dirbtuvės vyresnysis, kresnas libis.

– Kaip tai atsitiko?

– Niekas nežino... Turbūt šeimininkas atėjo į darbą labai anksti – mes radome jį jau šitokį.

– Liudininkų nėra?

– Jokių.

– Keista, labai keista... Tešonkas buvo patyręs meistras, savo amato žinovas, taigi ne toks žmogus, kad taip kvailai mirtų. Ne, čia įvyko nusikaltimas, ir kuris nors iš jūsų tikriausiai šį bei tą žino.

– Jūs klystate, – tingiai paprieštaravo dirbtuvės vyresnysis.

– Ką gi, aš pats viską patikrinsiu, – pažadėjo Seramana, plėšriai blykstelėjęs dantimis. – Teks jus gerai patardyti.

Jauniausias pameistrys kaip ungurys prasmuko pro stovinčius darbininkus, išpuolė pro duris ir nurūko kiek kojos įkerta. Sotus gyvenimas neatbukino sardo refleksų: jis žaibiškai šoko vytis pabėgėlio.

Jaunuolis puikiai pažinojo darbininkų kvartalo gatvelių labirintą, bet Ramzio asmens sargybos viršininkas turėjo tiek jėgų ir ištvermės, kad nepaleido pameistrio iš akių. Kai bėglys bandė persiropšti per sieną, sardas stvėrė jį už klubjuostės.

Nusprūdęs žemyn, vargšas suriko ir sunkiai žnektelėjo prie sienos pamato.

– Vaje, strėnos... Aš susilaužiau strėnas!

– Galėsi pasirūpinti savo strėnomis po to, kai pasakysi man visą tiesą. Ir nedelsk, nenaudėli, antraip aš tau sulaužysiu dar ir riešus.

Išsigandęs pameistrys užsikirsdamas ėmė kloti, ką matęs ir girdėjęs.

– Šeimininką užmušė kažkoks libis... Juodaakis, kampuoto veido vyriškis garbanotais plaukais... Jis išvadino Tešonką išdaviku... Šeimininkas prieštaravo, prisiekinėjo nieko jums nepasakęs... Bet anas juo nepatikėjo... Jis pasmaugė šeimininką ir panardino jo galvą į geldą su mėšlu... Paskui jis atsigręžė į mus

ir pagrasino: „Kaip tiesa tai, kad aš vadinuosi Malfis ir esu Libijos šeimininkas, taip pat tiesa, kad aš jus užmušiu, jeigu tik prasižiosit tvarkos sergėtojams...“ Ir va dabar, kai viską jums papasakojau, aš žuvęs!

– Nešnekėk niekų, berniūkšti; tu nebekelsi kojos į tą savo dirbtuvę. Tau atsiras darbo rūmuose. Aš užtarsiu už tave žodelį rūmų valdytojui.

– Jūs... jūs neįmesite manęs į kalėjimą?

– Man patinka drąsūs berniūkščiai. Nagi, stokis!

Šlubčiodamas tai viena, tai kita koja, pameistrys vargais negalais yrėsi į priekį ir net įsigudrino neatsilikti nuo sardo, kuris atrodė smarkiai suirzęs. Juk jis manė, kad Tešonką nudobė Uri-Tešubas, o iš tikrųjų hetitas čia niekuo dėtas...

Uri-Tešubas, klastingasis hetitas, susidėjęs su Malfiu, žudiku libiu, senu Egipto priešu... Taip, štai kas buvo rezgama paslapčiomis! Bet dar reikia įtikinti tuo Ramzį.

Kol Vandens Lelija valė laboratorijoje lentynas, Setau plovė plačius varinius puodukus, gertuves ir įvairiausių dydžių filtrus. Paskui gyvačių nuodų žinovas nusivilko antilopės kailio palaidinę, pamerkė ją į vandenį, ištraukė ir išgręžė, norėdamas gauti vaistingųjų medžiagų, kurių ji buvo prisotinta, tirpalą. Dabar Vandens Lelijai vėl teks paversti palaidinę tikra kilnojamąja vaistine pasinaudojus visais tais lobiais, kuriais su ja dalijosi juodoji kobra, gyvatė pūtikė, raguotoji gyvatė ir dar daugybė kitų. Gražioji nubė palinko prie rudo, klampaus skysčio; atskiedus tai bus veiksmingas vaistas kraujo apytakos sutrikimams gydyti. Be to, jis padės ir silpnai širdžiai.

Kai į laboratoriją įėjo Ramzis, Vandens Lelija nusilenkė, o Setau darbavosi kaip darbavęsis.

– Tu prastai nusiteikęs, – padarė išvadą valdovas.

– Tikra tiesa.

– Tu nepritari mano vedyboms su ta hetitų karalaite.

– Ir vėl tiesa.

– Kodėl tu joms nepritari?

– Toji hetitė atneš tau nelaimę.

– Setau, ar tik tu neperdedi?

– Mudu su Vandens Lelija gerai pažįstame gyvates; norint rasti gyvybės jėgą, slypinčią jų nuoduose, reikia išmanyti savo darbą. O ta hetitų gyvatė gali užpulti tokiu būdu, kokio nesugebės numatyti net geriausias žinovas.

– Argi tavo padedamas aš netapau atsparus šliužams?

Setau krenkštelėjo. Iš tiesų, nuo pat Ramzio paauglystės jis daugelį metų girdė draugą mikstūra, kurios sudėtyje buvo mažulyčiai nuodų kiekiai. Setau siekė pripratinti Ramzį prie nuodingų medžiagų, kad jis galėtų išgyventi, jeigu kartais jam įgeltų gyvatė.

– Tu per daug pasitiki savo galia, Didenybe... Vandens Lelija mano, kad tu – beveik nemirtingas, bet aš esu tikras, kad ta hetitė mėgins tau pakenkti.

– Šnekama, kad ji labai įsimylėjusi, – sumurkė nubė.

– Na, ir kas! – sušuko gyvačių kerėtojas. – Kai meilė virsta neapykanta, ji tampa siaubingu ginklu. Ta moteris bandys atkeršyti už saviškius, tai akivaizdu! Juk ji turi puikiausią kovos lauką – karališkuosius rūmus. Et... Žinoma, Ramzis manęs nepaklausys.

Faraonas atsigręžė į Vandens Leliją.

– O ką jūs apie tai manote?

– Mat-Hora – graži, protinga, gudri, trokštanti garbės ir... hetitė.

– Aš to nepamiršiu, – pažadėjo Ramzis.

Valdovas atidžiai perskaitė Amenio jam paduotą pranešimą. Perblyškęs, vis labiau plinkąs, faraono asmens sekretorius tvirta ranka tiksliai užrašė įsikarščiavusio Seramanos parodymus.

– Uri-Tešubas – Ašos žudikas, o libis Malfis – jo bendrininkas... Bet mes neturime jokių įrodymų!

– Joks teismas jų nenuteis, – pripažino Amenis.

– Tas Malfis... Ar tu ką nors apie jį girdėjai?

– Aš peržiūrėjau Užsienio reikalų ministerijoje saugomus dokumentus bei Ašos užrašus ir apklausiau Libijos žinovus. Malfis yra vienos karingos, ypač priešiškai nusiteikusios mūsų atžvilgiu libių genties vadas.

– Paprasčiausia patrakėlių gauja? Ar – tikrai mums gresiantis pavojus?

Amenis susimąstė, paskui lėtai prašneko:

– Labai norėčiau savo atsakymu tave nuraminti, bet sklando gandai, kad Malfiui esą pavykę suvienyti daug genčių, kurios ligi šiolei pjovėsi tarpusavyje.

– Tai – tik gandai, ar taip yra iš tikrųjų?

– Dykumos tvarkos sergėtojams nepavyko rasti Malfio stovyklavietės.

– O juk tas Malfis prasiskverbė į Egiptą, nužudė savo tėvynainį jo dirbtuvėje ir ramiausiai išvyko niekieno nenubaustas!

Amenis pabūgo, kad jam teks patirti Ramzio pyktį. Kadangi valdovas pykdavo retai, jo rūstybė užgriūdavo kaip audra.

– Mes nežinome, kaip ir kokiu mastu jis gali pakenkti, – pasiteisino raštininkas.

– Jeigu nebemokame atpažinti blogio, tai kaip valdysime šalį?

Ramzis pakilo ir nuėjo prie didelio lango, pro kurį žvelgdavo į saulę neprisimerkdamas: valdovo akys nebijojo jos akinamos šviesos. Saulė, dangiškoji jo globėja, kasdien suteikdavo jam jėgų atlikti savo pareigą, kad ir su kokiais sunkumais jis susidurtų.

– Negalima nepaisyti Malfio, – pareiškė valdovas.

– Libiai neįstengs mūsų užpulti!

– Saujelė piktadarių gali pasėti nelaimę, Ameni. Tas libis gyvena dykumoje, ten jis persiima griaunamosiomis jėgomis ir svajoja panaudoti jas prieš mus. Šiuo atveju tai bus ne toks karas kaip su hetitais: tai bus kitoks susidūrimas – labiau pasalūniškas, bet ne mažiau žiaurus. Aš jaučiu Malfio neapykantą. Ji auga, ji artėja.

Kadaise valdovo veiksmus reikiama linkme nukreipdavo aiškiaregystės dovaną turėjusi Nefertarė. Nuo to laiko, kai ji suspindo danguje tarp žvaigždžių, Ramzis jautė, kad jos dvasia gyvena jame ir kad Nefertarė tebeveda jį gyvenimo keliu.

– Seramana viską kruopščiai ištirs, – tarė Amenis.

– Ar turi dar kitų reikalų, drauguži?

– Na, gal kokį šimtuką – kaip kasdien, ir visi – kuo skubiausi.

– Manau, neverta nė prašyti tavęs truputį pailsėti?

– Aš leisiu sau pailsėti tą dieną, kai nebebus jokių reikalų, jokių spręstinų klausimų.

36

Labiausiai patyrusi iš visų rūmuose dirbančių masažuotojų įtrynė Mat-Horos odą pelenais ir natrio šarmu – natrio karbonato ir bikarbonato mišiniu, norėdama nuvalyti nuo jos visus nešvarumus. Paskui ji išmuilino jaunąją hetitę muilu, pagamintu iš saponinų turtingo medžio balanito žievės bei minkštimo, ir paprašė ją išsitiesti ant šiltų plokščių, kad galėtų įtrinti karalienės kūną kvapniu tepalu, lengvinančiu skausmus ir atpalaiduojančiu įtemptus raumenis.

Mat-Hora jautėsi kaip danguje. Jos tėvo, hetitų imperatoriaus, dvare ja niekada nebuvo rūpinamasi taip uoliai ir sumaniai. Tarnaitės, prižiūrėjusios Mat-Horos plaukus, veidą, rankų ir kojų nagus, puikiai išmanė savo darbą, ir naujoji Egipto karalienė kasdien jautėsi vis gražesnė. Juk tai buvo būtina sąlyga, norint pavergti Ramzio širdį. Trykštanti jaunyste ir laime, Mat-Hora jautėsi esanti nepaprastai graži ir gundanti.

– O dabar – tepalą nuo raukšlių, – nusprendė tarnaitė.

Hetitė pasipiktino:

– Mano metų moteriai?! Gal išprotėjai!

– Kaip tik jūsų metų moteriai reikia jau dabar pradėti kovoti su senėjimu, o ne tada, kai jau per vėlu.

– Bet...

– Pasikliaukite manimi, Didenybe; Egipto karalienės grožis man yra valstybinės reikšmės reikalas.

Mat-Hora nusileido įkalbinėjama ir atkišo veidą masažuotojai, ši įtrynė jį brangiu tepalu iš medaus, raudonojo natrio šarmo, alebastro miltelių, trigonelos sėklų ir asilės pieno.

Pirmiausia oda pajuto malonią vėsą, paskui – švelnią šilumą, vejančią šalin bjaurumą ir senatvę.

Mat-Hora vaikščiojo į puotas ir priėmimus, svečiavosi pas didikus ir turtuolius, lankėsi haremuose, kur buvo mokoma audimo, muzikos bei poezijos, ir kasdien su didžiausiu malonumu stengėsi vis daugiau sužinoti apie egiptiečių gyvenimo būdą.

Viskas buvo dar gražiau nei svajonėse! Ji nebegalvojo apie Hatušą, pilką ir liūdną savo vaikystės sostinę, kur viskas buvo skirta karinei galiai šlovinti. Čia, Pi-Ramzyje, aplink buvo ne aukštos sienos, o sodai, tvenkiniai ir glazūruotomis plytelėmis išpuošti namai, pavertę Ramzio sostinę turkio miestu, sklidinu gyvenimo džiaugsmo ir paukščių čiulbesio.

Kadaise hetitų karalaitė svajojo apie Egiptą, o dabar Egiptas priklausė jai! Ji buvo jo karalienė, ir visi ją gerbė.

Tačiau ar ji tikrai karaliauja? Ji žinojo, kad Nefertarė kasdien darbavosi šalia Ramzio, iš tikrųjų padėjo spręsti valstybės reikalus, ir net buvo pagrindinė su hetitais sudarytos taikos įkvėpėja.

O ji, Mat-Hora, svaiginosi prabanga ir malonumais, bet taip retai ir trumpai matydavo Ramzį! Žinoma, jis mylėdavosi su ja geidulingai ir švelniai, bet likdavo tolimas. Ji neturėjo valdovui jokios įtakos ir nesužinojo jokių valstybės paslapčių.

Niekis, tai tik laikina nesėkmė. Mat-Hora apsuks Ramziui galvą ir laikys jį savo rankose. Jos ginklai bus protas, grožis ir klasta. Suprantama, kova bus ilga ir sunki: juk jos priešininkas – pats Ramzis! Bet jaunoji hetitė neabejojo sėkme. Ji visada gaudavo ko užsigeidusi. O dabar ji geidė tapti tokia garsia karaliene, kad Nefertarės daugiau niekas nė neprisimintų.

– Didenybe, – sušnibždėjo tarnaitė, – man atrodo... man atrodo, kad faraonas dabar sode.

– Bėk pažiūrėti, ir jeigu ten tikrai jis, tuoj pat sugrįžk.

Kodėl Ramzis nepranešė jai ketinąs ateiti? Valdovas nebuvo pratęs ilsėtis rytui baigiantis. Kas gi privertė jį sulaužyti įprastą tvarką? Gal atsitiko kas nors nepaprasta?

Parbėgo sutrikusi tarnaitė.

– Ten iš tiesų faraonas, Didenybe.

– Jis... vienas?

– Taip, vienas.

– Paduok man suknelę – pačią lengviausią ir paprasčiausią.

– Gal norite štai šitą, iš plonyčio raudonai siuvinėto lino?

– Paskubėk.

– Kokių brangenybių pageidausite?

– Jokių.

– O... perukas?

– Jokio peruko. Paskubėk gi galų gale!

Ramzis sėdėjo raštininko poza plačiai išsikerojusio figmedžio papėdėje. Tarp blizgančių jo lapų marguliavo žali ir raudoni vaisiai. Valdovas ryšėjo tradicinę klubjuostę, kokią dėvėjo dar Senosios karalystės faraonai tais laikais, kai buvo statomos piramidės. Ramzio riešus puošė dvi auksinės apyrankės.

Hetitė tylomis jį stebėjo.

Be abejo, jis su kažkuo kalbėjosi.

Negirdimai žengdama basomis kojomis, ji priėjo arčiau. Lengvas vėjelis šlamėjo figmedžio lapuose, ir jų šnaresys buvo toks pat saldus ausiai kaip tirštas medus – gomuriui. Jaunoji moteris apstulbo, pamačiusi valdovo pašnekovą: tai buvo jo šuo Budrius, išsitiesęs ant nugaros ir išdykėliškai maskatuojąs letenomis!

– Didenybe...

– Eikš, Mat-Hora.

– Jūs žinojote, kad aš – čia?

– Tave išdavė kvepalai.

Ji atsisėdo šalia Ramzio. Budrius apsivertė ant šono, o paskui atsigulė kaip sfinksas.

– Jūs kalbėjotės su šituo gyvūnėliu?

– Visi gyvūnai moka kalbėti. Kai jie mums artimi, kaip kadaise mano liūtas ar dabar štai šitas šuo, Budrių dinastijos tęsėjas,

jie gali net labai daug ką mums pasakyti – žinoma, jei mes mokame jų klausytis.

– Bet... ką gi jis jums sako?

– Jis kalba man apie ištikimybę, pasitikėjimą ir sąžiningumą. O dar jis man pasakoja apie gražiuosius kelius, kurie driekiasi anapus. Jis žada mane jais vesti.

Mat-Hora apmaudžiai susiraukė.

– Mirtis... Kam kalbėti apie tą siaubą?

– Tik žmonės gali padaryti ką nors siaubinga; mirtis yra paprastas gamtos dėsnis, o pomirtinis gyvenimas gali tapti palaima, jeigu žemėje mes gyvenome dorai ir teisingai, paklusdami Maat įstatymui.

Mat-Hora pasislinko arčiau Ramzio ir pažvelgė į jį savo puikiosiomis juodomis migdolo formos akimis.

– Ar nebijai susitepti suknelės?

– Aš juk dar neapsirengusi, Didenybe.

– Santūrus apdaras, jokio papuošalo, be peruko... Kodėl tokia kukli apranga?

– Jūsų Didenybė man už tai priekaištauja?

– Tu užimi mūsų šalies visuomenėje ypatingą vietą, Mat-Hora, ir negali elgtis kaip paprasta moteris.

Hetitė plykstelėjo.

– O ar aš kada nors taip elgiausi? Aš – imperatoriaus duktė, o dabar – Egipto faraono sutuoktinė! Mano gyvenimas visada paklusdavo elgesio taisyklėms ir valdžios reikalavimams.

– Elgesio taisyklėms – taip, bet kodėl tu mini valdžią? Savo tėvo dvare tu neturėjai jokių pareigų ir už nieką nebuvai atsakinga.

Mat-Hora pasijuto prasitarusi.

– Aš buvau pernelyg jauna... Be to, Hetitų imperija yra karinė valstybė, moterys ten laikomos žemesnėmis būtybėmis. Čia viskas kitaip! Juk Egipto karalienės pareiga – tarnauti savo šaliai, tiesa?

Jaunoji moteris paskleidė savo iškvėpintus plaukus ant Ramzio kelių.

– Ar iš tikrųjų jautiesi esanti egiptietė, Mat-Hora?

– Aš nenoriu daugiau nė girdėti apie hetitų kraštą!

– Nejaugi išsižadi savo tėvo ir motinos?

– Ne, žinoma, ne... Bet jie taip toli!

– Tu išgyveni sunkų išbandymą.

– Išbandymą? Vai ne, juk aš visada norėjau to, ką dabar turiu! Aš nebenoriu girdėti kalbant apie praeitį.

– Kaip praskinti kelius rytdienai, jei neperpratai praeities paslapčių? Tu dar jauna, Mat-Hora, ir blaškaisi ieškodama pusiausvyros. Ją rasti bus nelengva.

– Mano ateitis jau aiški: aš esu Egipto karalienė!

– Karaliauti yra amatas, kurio mokaisi diena iš dienos ir niekad neišmoksti.

Hetitė apmaudžiai prikando lūpą:

– Nesuprantu.

– Tu simbolizuoji taiką tarp Egipto ir Hetitų imperijos, – tarė Ramzis. – Kelią, kuris vedė į ilgai trukusio karo pabaigą, nusėjo daug žuvusiųjų. Tavo dėka, Mat-Hora, skausmą pakeitė džiaugsmas.

– Taigi aš – tik simbolis?

– Tau prireiks daug metų Egipto paslaptims perprasti. Išmok tarnauti Maat, Tiesos ir Teisingumo deivei, ir tavo gyvenimą nutvieks šviesa.

Hetitė atsistojo ir drąsiai pažvelgė Dviejų Žemių valdovui į akis:

– Aš noriu valdyti drauge su jumis, Ramzi.

– Tu tik vaikas, Mat-Hora. Pirma atsisakyk savo įgeidžių, elkis kaip pridera tavo padėties moteriai ir leisk laikui atlikti savo darbą. O dabar palik mane vieną: Budrius dar daug ką nori man patyliukais papasakoti.

Įsižeidusi hetitė tekina parbėgo į savo kambarius. Ramzis nepamatys jos verkiančios iš įniršio.

37

Po šio pokalbio su Ramziu prabėgo ne vienas mėnuo, ir visą tą laiką Mat-Hora buvo kerinčiai graži. Pasidabinusi prašmatniomis suknelėmis, ji nutvieskė savo grožiu ir žavesiu Tėbuose vykusius vakarėlius, tobulai atlikdama atsidėjusios aukštuomenės pramogoms karalienės vaidmenį. Įsidėmėjusi valdovo patarimus, ji perprato dvaro papročius ir nuodugniau susipažino su senojo Egipto kultūra, kurios gelmės ją sužavėjo.

Mat-Hora nepatyrė jokio dvariškių priešiškumo, bet jai nepavyko laimėti Amenio palankumo – o juk visi šnekėjo, kad jis esąs artimiausias valdovo draugas. Setau, antrasis Ramzio patikėtinis, buvo išvykęs Nubijon drauge su Vandens Lelija rinkti savo brangiausių šliužų nuodų ir įgyvendinti planų, susijusių su provincijos raida.

Jaunoji hetitė turėjo viską, bet jos valia nei norai nieko nereiškė. Taip arti esanti valdžia jai buvo nepasiekiama, ir Mat-Horos širdin pamažu smelkėsi kartėlis. Ji stengėsi rasti būdą Ramziui pavergti, bet viskas buvo veltui, ir pirmąkart gyvenime ji ėmė abejoti savimi ir savo išgalėmis. Bet ji neketino suteikti valdovui progos tai pastebėti, todėl svaiginosi šventėmis bei pramogomis ir buvo jų neginčijama karalienė.

Tą rudens vakarą Mat-Hora pasijuto pavargusi; ji liepė tarnams išeiti ir išsitiesė lovoje nesumerkdama akių, norėdama pasvajoti apie Ramzį, tą visagalį, bet nesuvokiamą ir nesuvaldomą vyriškį.

Vėjo dvelksmas kilstelėjo kabančią lange lininę užuolaidą. Hetitė bent jau taip pamanė – kol neišvydo stovinčio kambaryje ilgaplaukio, stuomeningo vyro.

Mat-Hora pašoko iš lovos ir sukryžiavo rankas ant krūtinės.

– Kas jūs?

– Tėvynainis.

Mėnulio šviesa leido karalienei geriau įžiūrėti netikėto lankytojo veido bruožus.

– Uri-Tešubas!

– Tu mane prisimeni, mergaite?

– Tu drįsai įsibrauti mano kambarin!

– Tai buvo nelengva. Aš seniai tavęs tykau. Kadangi Seramana, tas nelabasis, nepaliauja manęs sekęs, man teko ilgai laukti, kol pasitaikys proga prie tavęs prisiartinti.

– Uri-Tešubas... Tu užmušei imperatorių Muvatalį ir mėginai nužudyti mano tėvus!

– Tai buvo taip seniai... Šiandien mes esame du Egiptan nutremti hetitai.

– Gal pamiršai, kas aš esu?

– Tu – graži moteris, pasmerkta svaigintis kitų sugalvotame, dirbtiniame pasaulyje.

– Aš – Ramzio sutuoktinė ir Egipto karalienė!

Uri-Tešubas atsisėdo lovos kojūgalyje.

– Liaukis svaičiojusi, mergaičiuke.

– Aš pašauksiu sargybinius!

– Ką gi, šauk.

Uri-Tešubo ir Mat-Horos žvilgsniai susikirto. Jaunoji moteris pakilo ir įsipylė taurę šalto vandens.

– Tu ne kas kita, kaip pabaisa ir galvijas! Kodėl turėčiau tavęs klausytis – tavęs, karvedžio išdaviko!

– Todėl, kad mudu priklausome tai pačiai tautai, kuri visada bus to prakeiktojo Egipto priešas!

– Nustok klejojęs: Egiptas su Hetitų imperija seniai pasirašė taikos sutartį.

– Nustok save liūliavusi tuščiomis svajomis, Mat-Hora; Ramziui tu – tik svetimšalė, netrukus atsidursianti hareme.

– Klysti!

– O ar jis suteikė tau nors kruopelytę valdžios?

Mat-Hora nieko neatsakė.

– Ramziui tu neegzistuoji. Tu – tik hetitė, įkaitė taikos, kurią faraonas galiausiai sulaužys, nes norės sutriuškinti ramaus gyvenimo užliūliuotą ir dėl to nusilpusį priešą. Ramzis – klastingas ir žiaurus; jis paspendė gudrius spąstus, į kuriuos Hatušilis įkliuvo. O tave tavo tikras tėvas paprasčiausiai paaukojo! Svaiginkis, Mat-Hora, pramogauk ir linksminkis, nes jaunystė greit prabėga – kur kas greičiau, nei tu manai.

Karalienė atsuko Uri-Tešubui nugarą.

– Tu baigei?

– Pagalvok apie tai, ką aš tau ką tik pasakiau, ir pati suprasi, kad mano žodžiai teisingi. Jei norėsi mane pamatyti, susisiek su manimi taip, kad Seramana nieko neįtartų.

– Kodėl turėčiau dar kartą su tavim susitikti?

– Tu myli savo kraštą taip pat kaip aš. Ir nesitaikstai nei su pralaimėjimu, nei su pažeminimu.

Prieš atsigręždama Mat-Hora ilgai dvejojo.

Lengvas vėjelis plaikstė lininę užuolaidą. Uri-Tešubas buvo dingęs. Gal jis buvo tik piktoji nakties dvasia? O gal jis atėjo priminti jai tikrovės?

Stovėdami plačiame kubile, pilname vynuogių, šeši vyrai visa gerkle plėšė dainą ir ritmingai mindžikavo kojomis, uoliai trypdami prinokusias kekes, iš kurių sulčių išeis puikus vynas. Pusgirčiai nuo kylančių iš kubilo garų, jie daugiau ar mažiau tvirtai laikėsi įsitvėrę išsikerojusių vynuogių pavėsinės šakų. Daugiausia įkarščio rodė Seramana, diktavęs tempą savo bendradarbiams.

– Čia jūsų kažkas teiraujasi, – tarė vynuogininkas.

– Tęskite darbą, – įsakė Seramana savo vyrams, – ir guviai krutėkit!

Atvykėlis buvo dykumos tvarkos sergėtojų puskarininkis: kampuoto veido vyriškis, niekada nesiskiriąs su savo lanku, strėlėmis ir trumpaašmeniu kalaviju.

– Atvykau pranešti, – tarė jis Seramanai. – Mūsų patruliai jau keletą mėnesių skersai išilgai raižo Libijos dykumą, ieškodami Malfio ir jo vadovaujamų maištininkų.

– Ar tu pagaliau radai, kur jie yra?

– Deja, ne. Toji dykuma – didžiulė; mes kontroliuojame tik prie Egipto esančią jos dalį. Leistis toliau būtų pavojinga. Beduinai mus seka ir perspėja Malfį. Jis slysta mums iš rankų it šešėlis.

Seramana pasijuto apviltas ir suirzo. Dykumos tvarkos sergėtojų būriai buvo laikomi geriausiais; jų nesėkmė liudijo, koks pavojingas priešas buvo tasai nepagaunamasis Malfis.

– Ar tiesa, kad Malfis suvienijo daug genčių?

– Nesu tuo tikras, – atsakė puskarininkis. – Gal tai – tik gandas, kaip ir daugybė kitų.

– Ar Malfis gyrėsi turįs geležinį durklą?

– Negirdėjau nieko panašaus.

– Palik dykumoje būrį stebėtojų; nors ir menkiausio įvykio atveju nedelsdamas perspėk rūmus.

– Kaip įsakysite... Bet ko gi mums bijoti tų libių?

– Mes esame tikri, kad Malfis vienokiu ar kitokiu būdu bandys mums kenkti. Be to, jis įtariamas įvykdęs nusikaltimą.

Amenis neišmesdavo jokio dokumento. Per metų metus jo raštinėje susikaupė begalės papirusų ir medinių lentelių su įvairiausiais įrašais. Senos bylos buvo saugomos trijuose gretimuose kambariuose. Pavaldiniai ne kartą patarė jam atsikratyti nereikšmingų raštų, bet Amenis norėjo turėti po ranka kaip galima daugiau duomenų, kad nereikėtų kreiptis į įvairius valdininkus, kurių nepaslankumas jį siutinte siutino.

Raštininkas dirbo greit. Jis manė, kad jeigu sparčiai neišspręsi kokio iškilusio klausimo, paskui tai padaryti bus kur kas sun-

kiau. O pasikliauti dažniausiai verta tik savimi, nesitikint pagalbos iš aibės pavaldinių, kaipmat imančių vangstytis savo pareigų, vos tik iškilęs sunkumas pasirodo neįveikiamas.

Sušveitęs didžiulę lėkštę virtos mėsos, kuri eis jam į kūną ne daugiau nei visi kiti ligi tolei sudoroti valgiai, Amenis dirbo aliejaus lempų šviesoje, kai į raštinę įžengė Seramana.

– Vis dar skaitai...

– Reikia gi, kad kas nors šitoje šalyje pasidomėtų, kaip klostosi reikalai.

– Susigadinsi sveikatą, Ameni.

– Ji jau seniai sugadinta.

– Ar galiu atsisėsti?

– Su sąlyga, kad nieko nepajudinsi iš vietos.

Milžinas sardas liko stovėti.

– Nieko nauja apie Malfį, – pasiskundė jis. – Jis slapstosi kažkur Libijos dykumoje.

– O Uri-Tešubas?

– Jis gyvena visko pertekęs su savo turtuole finikiete. Jeigu aš nepažinočiau jo taip, kaip medžiotojas pažįsta savo medžiojamuosius paukščius ir žvėris, tai prisiekčiau, kad jis tapo garbingu pasiturinčiu žmogumi, kuriam rūpi tik santuokinė laimė ir skanus valgis.

– O kodėl gi ne? Juk kiti svetimšaliai susiviliojo ramiu gyvenimu Egipte.

– Taigi...

Sardo balso tonas sudomino Amenį.

– Ką tu turi galvoje?

– Tu puikus raštininkas, bet laikas bėga, ir tu jau nebe jaunuolis.

Amenis padėjo į šalį teptuką ir sukryžiavo rankas.

– Aš susipažinau su žavia ir labai drovia moterimi, – prisipažino sardas. – Ji aiškiai man netinka. Užtat tau ji turėtų patikti...

– Ar tik neketini... manęs apvesdinti?

– Man reikia dažnai kaitalioti moteris... O tu gerai žmonai būtum ištikimas.

Amenis supyko.

– Mano gyvenimas – tai ši raštinė ir valstybės valdymas! Ar tu įsivaizduoji šiame kambaryje moterį? Ji sutvarkytų čia viską taip, kaip jai atrodytų geriausia, – ir sukeltų tokią netvarką, kad aš nė vieno reikalingo papiruso ligi amžiaus pabaigos nesurasčiau!

– Aš pamaniau...

– O tu nemanyk – tu verčiau ieškok Ašos žudiko.

38

Ramzio milijonų metų šventykla užėmė penkių hektarų plotą vakariniame Tėbų krante. Kaip pageidavo faraonas, pilonai atrodė kylą ligi dangaus, medžių paunksnėje tyvuliavo tyro vandens baseinai, durys buvo iš paauksuotos bronzos, grindinys – iš sidabro, o kiemuose stovėjo *ka* atgaivintos statulos. Aplink šventyklą buvo išdėstyti sandėliai ir biblioteka, o pačioje šventykloje – koplyčios, skirtos Ramzio tėvui Sečiui, jo motinai Tujai ir didžiajai valdovo sutuoktinei Nefertarei.

Abiejų Žemių valdovas dažnai atvykdavo į šią magišką dievybėms priklausančią vietą. Čia jis pagerbdavo visų brangių, amžinai likusių jo širdyje būtybių atminimą. Bet ši kelionė buvo ypatinga.

Meritamon, Ramzio ir Nefertarės duktė, privalėjo atlikti apeigas, turinčias suteikti valdančiajam faraonui nemirtingumą.

Ją išvydęs, Ramzis ir vėl buvo priblokštas jos panašumo į motiną. Vilkėdama aptemptą suknelę, krūtinės aukštyje papuoštą dviem rožėlėmis, Meritamon įkūnijo Rašto deivę Sešatę. Jos švelnų, trapų, švytintį veidą rėmino du disko pavidalo auskarai.

Valdovas ją apkabino.

– Kaip jautiesi, mano brangioji dukra?

– Tavo dėka aš galiu mąstyti šioje šventovėje ir groti čia dievams. Kiekvieną akimirką jaučiu, kad motina – čia pat, šalia.

– Aš atvykau į Tėbus tavo prašymu. Kokią paslaptį tu, vienintele šventyklų pripažinta Egipto karaliene, nori man atskleisti?

Meritamon nusilenkė valdovui.

– Tegu Jo Didenybė teikiasi sekti paskui mane.

Deivė, kurią Meritamon įkūnijo, nuvedė Ramzį į koplyčią, kur jo laukė žynys, užsidėjęs dievo Toto ibio kaukę. Ramzio stebimi, Totas su Sešate akmenyje iškalto didelio medžio lapuose užrašė penkis valdovo vardus.

– Štai taip, – tarė Meritamon, – tavo vardai bus užrašomi milijonus kartų, taigi jie išliks per amžius.

Ramzis pajuto keistą jaudulį. Jis buvo tik žmogus, kuriam likimas patikėjo sunkią valdžios naštą, bet dieviškoji pora kalbėjo apie kitą tikrovę: jis – Faraonas, kurio siela persikeldavo iš vieno valdovo į kitą nuo pat dinastijos pradžios.

Abu apeigų atlikėjai pasitraukė, paliko Ramzį vieną, o jis dar ilgai žvelgė į milijonų metų medį, kuriame ką tik buvo įrašyta jo amžinybė.

Meritamon grįžtant į šventyklos muzikantėms skirtas patalpas, kelią jai pastojo jauna, prašmatniai apsirengusi, šviesiaplaukė moteris.

– Aš – Mat-Hora, – karingai pareiškė ji. – Mudvi niekada nebuvome susitikusios, bet man reikia su jumis pasikalbėti.

– Jūs – mano tėvo sutuoktinė, ir mums nėra apie ką kalbėtis.

– Tai jūs esate tikroji Egipto karalienė!

– Aš tik dalyvauju apeigose, tad mano vaidmuo – grynai simbolinis.

– Kitaip sakant, svarbiausias!

– Jūsų valia savaip suvokti įvykius, Mat-Hora, o man niekuomet nebus kitos didžiosios valdovo sutuoktinės, išskyrus Nefertarę.

– Ji mirusi, o aš – gyva! Jeigu jūs nenorite karaliauti, tai kodėl trukdote man?

Meritamon nusišypsojo.

– Jūsų vaizduotė pernelyg laki. Aš gyvenu čia kaip atsiskyrėlė ir nesidomiu pasaulietiškais reikalais.

– Bet jūs dalyvaujate valstybinėse apeigose kaip Egipto karalienė!

– Tokia faraono valia. Jūs norite ją užginčyti?

– Pasikalbėkite su juo, įtikinkite jį suteikti man priklausančią vietą. Jūsų žodis bus lemiamas.

– Ko gi jūs iš tikrųjų norite, Mat-Hora?

– Aš turiu teisę valdyti – man ją suteikia santuoka su faraonu.

– Egiptas užkariaujamas ne jėga, o meile. Jeigu jūs, gyvendama šiame krašte, neatsižvelgsite į Maat įstatymą ir pamiršite savo pareigas, tai patirsite skaudžių nusivylimų.

– Jūsų šnekos manęs nedomina, Meritamon; man reikia jūsų pagalbos. Priešingai nei jūs, aš pasaulio neišsižadu.

– Jūs turite daugiau drąsos nei aš. Linkiu jums sėkmės, Mat-Hora.

Ramzis ilgai mąstė didžiulėje Karnako šventyklos kolonų salėje, kurios statybą pradėjo jo tėvas Setis, o užbaigė jau jis pats kaip Sečio sūnus ir įpėdinis. Šviesa, sklindanti pro grotuotus langus, paeiliui nužerdavo savo spinduliais iškaltus iš akmens ar nutapytus paveikslus, vaizduojančius faraoną, atnašaujantį aukas dievybėms, kad jos sutiktų gyventi žemėje.

Amonas, didžioji Egipto siela, visiems ir kiekvienam suteikiąs kvėpavimą, buvo ir liko paslaptingas, bet visaregis ir visagalis; *jis atskrieja vėjyje,* buvo sakoma viename religiniame himne, *bet niekas jo nemato. Naktis pripildyta jo buvimo. Jis įvykdo tai, kas kilnu, ir tai, kas žema*. Bandyti pažinti Amoną, žinant, kad žmogaus protu jis niekada nesuvokiamas – argi tai nereiškė, kaip teigė „Išėjimo į šviesą knyga“, išvaikyti tamsybes, pašalinti blogį, įžvelgti ateitį ir tvarkyti šalį taip, kad ji taptų dangaus atvaizdu?

Besiartinąs prie Ramzio žmogus buvo kampuoto, negražaus veido. Jo nesušvelnino nė prabėgę metai. Buvęs karalystės arklidžių prižiūrėtojas kadaise stojo tarnauti Karnako Amonui ir užkopė hierarchijos laiptais taip aukštai, kad tapo antruoju dievo pranašu. Vilkįs baltutėlį lininį apdarą, skustagalvis Bakhenas sustojo per keletą žingsnių nuo valdovo.

– Labai džiaugiuosi vėl jus matydamas, Didenybe.

– Tavo pastangomis Karnakas ir Luksoras tapo verti juose gyvenančių dievybių. Kaip jaučiasi Nebu?

– Didysis žynys nebeišeina iš savo namelio prie šventojo ežero. Jis jau labai senas, bet vis dar įsakinėja.

Ramzis vertino ištikimąjį Bakheną – vieną iš tų nepaprastai retų žmonių, kurie visiškai netrokšta garbės ir visomis išgalėmis stengiasi elgtis teisingai. Didžiausios Egipto šventovės ir jos turtų valdymas pateko į geras rankas.

Tačiau Bakhenas atrodė sunerimęs.

– Iškilo kokių nors rimtų rūpesčių? – paklausė Ramzis.

– Ką tik gavau nedidelių šventyklų Tėbų apylinkėse skundų. Netrukus jos pritrūks smilkalų ir miros, būtinų kasdienėms apeigoms atlikti. Norint joms padėti, artimiausioje ateityje Karnako turimų atsargų užteks, bet po poros ar trejeto mėnesių išseks ir mano atsargos.

– Juk smilkalai turi būti pristatyti šventykloms dar žiemai neprasidėjus?

– Tikrai taip, Didenybe, bet – kiek mes jų gausime? Kelis paskutinius kartus surinktas derlius buvo toks menkas, kad mes rizikuojame pritrūkti šių svarbių medžiagų. O jeigu apeigos nebebus atliekamos taip, kaip pridera, kas gi nutiks šalies darnai?

Vos tik Ramzis spėjo grįžti į sostinę, Amenis kaipmat pravėrė jo darbo kambario duris, nešinas visu glėbiu papirusų lakštų ir ritinėlių, išmargintų įrašais, susijusiais su karalystės valdymu. Visi stebėjosi, iš kur toks iš pažiūros geibus raštininkas semiasi jėgų tokiam sunkiam nešuliui pakelti.

– Didenybe, reikia griebtis kuo skubiausių priemonių! Mokestis krovininiams laivams pernelyg didelis, ir...

Amenis užsikirto ir nutilo. Ramzio veidas buvo toks rimtas, kad raštininkas suprato, jog dabar ne laikas įkyrėti valdovui įvairiomis smulkmenomis.

– Kokia mūsų smilkalų ir miros atsargų būklė?

– Negaliu atsakyti tau tuojau pat, reikia patikrinti... Bet nerimauti nėra pagrindo.

– Kaip tu gali būti tuo tikras?

– Nes parengiau ir įgyvendinau patikrinimų sistemą. Jeigu atsargos būtų ženkliai sumažėjusios, aš būčiau tai sužinojęs.

– Tėbų apylinkėse šventyklos netrukus stokos ir smilkalų, ir miros.

– Panaudokime Pi-Ramzio sandėlių atsargas ir palinkėkime, kad būsimieji derliai būtų gausūs.

– Perduok antraeilius reikalus savo pavaldiniams, o pats tuoj pat pasidomėk šiuo klausimu.

Amenis sušaukė į savo raštinę Dvigubo Baltojo Namo atsargų prižiūrėtoją, Iždo viršininką ir Pušies Namo valdytoją, įpareigotą tikrinti iš užsienio gaunamų prekių tiekimą. Visi trys didikai buvo gerokai persiritę per penkiasdešimt.

– Aš buvau priverstas išeiti iš svarbaus susirinkimo, – pasiskundė Iždo viršininkas, – tikiuosi, kad jūs čia mus sukvietėte ne be reikalo.

– Jūs visi atsakote už mūsų smilkalų bei miros atsargas, – priminė Amenis. – Kadangi nė vienas iš jūsų nepranešė man nieko, dėl ko reikėtų nerimauti, spėju, kad padėtis šioje srityje gera.

– Aš beveik nebeturiu smilkalų, – prisipažino Dvigubo Baltojo Namo atsargų prižiūrėtojas, – bet kiti tikriausiai jų nestokoja.

– Manosios smilkalų atsargos labai nedidelės, – tarė Iždo viršininkas. – Tačiau kritinis atsargų lygis dar ne visai pasiektas, todėl nemaniau, kad būtina kam nors apie tai pranešti.

– Galiu pasakyti tą patį, – pareiškė Pušies Namo valdytojas. – Jeigu mano atsargos ateityje būtų ir toliau mažėjusios, aš tikrai būčiau ėmęsis priemonių.

Amenis buvo priblokštas.

Trys aukšti valdininkai, aklai laikydamiesi pareigybių nuorodų, pražiopsojo reikalo esmę ir net neapsikeitė informacija!

– Pasakykite man tiksliai, kiek kuris iš jūsų turite smilkalų ir miros atsargų.

Sužinojęs duomenis, Amenis netruko apskaičiuoti: iki pavasario Egipte neliks nė kruopelės smilkalų. Jų neturės nei laboratorijos, nei šventyklos.

Ir visoje šalyje kils ir įsisiūbuos pasipiktinimas Ramzio neapdairumu.

39

Visada graži lyg pavasario aušra, vyriausioji gydytoja Neferetė baigė ruošti mišinį iš pistacijos medžio sakų, medaus, vario kruopelyčių ir trupučio miros žymiojo paciento dančiui gydyti.

– Jokio pūlinio nėra, – paaiškino ji Ramziui, – bet dantenos gana silpnos. Be to, vis ryškesnis polinkis į artritą. Tegu Jūsų Didenybė nepamiršta skalauti burnos ir gerti gluosnio žievės nuoviro.

– Aš įsakiau pasodinti tūkstančius gluosnių palei Nilą ir kitų vandens telkinių pakrantėse; netrukus jūs turėsite daug priešuždegiminių medžiagų.

– Ačiū, Didenybe. Taip pat aš jums skirsiu kramtomosios pastos iš driekanos, kadagio, figų ir smilkalų. Kadangi paminėjau smilkalus ir mirą, labai veiksmingus skausmui malšinti, turiu jums pranešti, kad tų medžiagų mums greit pritrūks.

– Žinau, Neferete, žinau...

– Kada jos bus pristatytos gydytojams ir chirurgams?

– Kiek galima greičiau.

Pastebėjusi valdovo sutrikimą, Neferetė jam nebeuždavė kabėjusių ant liežuvio galo klausimų. Turbūt padėtis buvo rimta, bet Neferetė pasikliovė Ramziu ir tikėjosi, kad jis padės šaliai įveikti iškilusius sunkumus.

Ramzis ilgai mąstė, stovėdamas priešais savo tėvo Sečio statulą, kurios skulptoriaus talento įkvėptas akmeninis veidas dvelkė gyvybe. Kukliame baltasieniame darbo kambaryje Sečio statula siejo valdančiojo faraono mintis su jo pirmtako mintimis. Kai

Ramziui reikėdavo spręsti klausimus, susijusius su karalystės ateitimi, jis visada tardavosi su velionio faraono siela: juk Setis išmokė sūnų valdovo amato, auklėdamas jį taip griežtai, kad nedaugelis tai būtų pakėlęs.

Setis buvo teisus. Ramzis įstengė atlaikyti tokio ilgo valdymo naštą tik dėl to, kad buvo taip reikliai auklėjamas. Jam subrendus, liepsnojusi jo sieloje ugnis neišblėso, bet jaunatviška aistra virto karštu troškimu kurti ir puoselėti savo kraštą bei jo liaudį taip, kaip tai darė jo protėviai.

Kai Ramzio žvilgsnis užkliudė didelį Artimųjų Rytų žemėlapį, kurį jis dažnai nagrinėdavo, faraonas pagalvojo apie Mozę, savo vaikystės draugą. Jo sieloje taip pat liepsnojo kaitri ugnis – tikrasis kelrodis ieškant dykumoje Pažadėtosios žemės.

Nepaisydamas savo karo patarėjų nuomonės, faraonas jau ne kartą atsisakė imtis priemonių prieš Mozę ir hebrajus: juk jie privalėjo įvykdyti tai, kas jiems buvo lemta!

Ramzis pasišaukė Amenį su Seramana.

– Aš apsisprendžiau daugeliu klausimų. Vienas iš tų nutarimų, Seramana, turėtų tau patikti.

Klausydamasis valdovo, milžinas sardas neslėpė audringo džiaugsmo.

Kūningajai finikietei Tanitai vis buvo negana savojo brangiausio Uri-Tešubo. Nors hetitas elgėsi su ja šiurkščiai, ji paklusdavo bet kokiems jo reikalavimams. Jo padedama ji kasdien atrasdavo vis naujų kūniškosios sueities malonumų ir jautėsi išgyvenanti antrąją jaunystę. Uri-Tešubas tapo jai dievu.

Godžiai ją pabučiavęs, hetitas atsikėlė ir pasirąžė kaip plėšrūnas, puikuodamasis tobulai vyrišku nuogu kūnu.

– Tu šauni kumelaitė, Tanita! Kartais per tave aš beveik pamirštu savo kraštą.

Tanita savo ruožtu išlipo iš lovos ir atsitūpusi apkabino meilužio kojas.

– Mudu laimingi, tokie laimingi! Tai ir galvokime tik apie mus ir mūsų palaimą...

– Rytoj mes išvykstame į tavo sodybą Fajume.

– Aš jos nemėgstu, brangusis; man labiau patinka gyventi čia, Pi-Ramzyje.

– Kai tik ten nuvyksime, aš iškeliausiu, o tu visiems sakysi, kad mudu drauge leidžiame laiką tame meilės lizdelyje.

Tanita pakilo ir karštai apkabino Uri-Tešubą, priglusdama savo sunkiomis krūtimis prie jo krūtinės.

– Kur tu išvyksti ir kiek laiko tavęs nebus?

– Tau nebūtina tai žinoti. Jeigu man sugrįžus Seramana ims tave klausinėti, turi jam pasakyti, kad visą tą laiką mudu buvome neperskiriami.

– Pasikliauk manimi, brangusis, aš...

Hetitas skėlė Tanitai antausį. Ši suriko iš skausmo.

– Tu – patelė, o patelės neturi kištis į vyrų reikalus. Daryk, kas tau sakoma, ir viskas bus gerai.

Uri-Tešubas ketino vykti pas Malfį, kartu su juo užgrobti smilkalus bei mirą gabenančią vilkstinę ir sunaikinti vertingąjį krovinį. Po tokios nelaimės Ramzio populiarumas smarkiai nusmuks. Šalyje prasidės neramumai, taigi susidarys palankios sąlygos netikėtam libių puolimui. Hetitų imperijoje karo su Egiptu šalininkai nuvers nuo sosto Hatušilį ir pasodins į jį Uri-Tešubą, vienintelį karvedį, galintį sutriuškinti faraono kariuomenę.

Ant miegamojo slenksčio išdygo sutrikusi tarnaitė:

– Šeimininke, ten tvarkos sergėtojai! Ginkluotas milžinas su šalmu ant galvos...

– Varyk jį lauk, – įsakė Tanita.

– Ne, – įsikišo Uri-Tešubas, – pažiūrėkime, ko iš mūsų nori dauguž is Seramana. Tepalaukia, mes tuoj ateisime.

– Aš neketinu kalbėtis su tuo stačioku!

– Priešingai, mano gražuole! Gal pamiršai, kad mudu – didžiausi įsimylėjėliai, kokių visame krašte daugiau nerasi? Apsivilk nedengiančią krūtų suknelę ir apsišlakstyk kvepalais.

– Gurkšnį vyno, Seramana? – pasiūlė Uri-Tešubas, nepaleisdamas iš glėbio ilgesingai į jį žvelgiančios Tanitos.

– Aš vykdau užduotį.

– Kuo ji susijusi su mumis? – pasiteiravo finikietė.

– Kai Uri-Tešubas turėjo sunkumų, Ramzis suteikė jam teisę į prieglobstį. Šiandien jis džiaugiasi, kad Muvatalio sūnus pritapo prie Egipto visuomenės. Todėl valdovas suteikia jums privilegiją, kuria jūs galite didžiuotis.

Tanita nustebo.

– Ką norite pasakyti?

– Karalienė ketina aplankyti visus Egipto haremus, kur jos garbei bus surengta daugybė švenčių. Turiu malonumą jums pranešti, kad esate kviečiami lydėti karalienę per visą jos kelionę.

– Tai... tai nuostabu! – sušuko Tanita.

– O tu, rodos, tuo visai nesidžiaugi, Uri-Tešubai, – pastebėjo sardas.

– Na kaipgi, žinoma, džiaugiuosi... Man, hetitui, tai – tokia garbė...

– Juk karalienė Mat-Hora – taip pat hetitė. O tu vedęs finikietę. Egiptas – labai svetinga šalis, kai gerbiami jos įstatymai. Kadangi tu būtent taip ir elgiesi, tai esi laikomas tikru faraono valdiniu.

– Kodėl pranešti mums šią naujieną įpareigojo tave?

– Todėl, kad aš esu atsakingas už žymių svečių saugumą, – plačiai šypsodamasis atsakė sardas, – ir nė vienos akimirkos nepaleisiu tavęs iš akių.

Jų buvo tik šimtas, bet visi gerai ginkluoti ir puikiai apmokyti. Malfis sudarė smogiamąjį būrį iš savo geriausių vyrų: patyrusių karių ir jaunų kovotojų, kurių jėgos ir energija atrodė nesenkamos.

Po paskutinių pratybų, per kurias žuvo koks dešimt nevykėlių, būrys paliko slaptą stovyklą pačioje Libijos dykumos gilu-

moje ir nužygiavo į šiaurę, vakarinio Egipto deltos pakraščio link. Kai kur keldamiesi valtimis, o kai kur skverbdamiesi į priekį klampiais keliais, libiai kirs Nilo deltą iš vakarų į rytus, pasuks Arabijos pusiasalio link ir lauks progos užpulti vilkstinę, gabenančią brangiuosius smilkalus. Uri-Tešubas su savo šalininkais prisidės prie jų pasienyje ir suteiks tikslių žinių, kurios leis išvengti egiptiečių sargybos ir prasprūsti pro sargybos postų tinklą.

Jau pirmąjį užkariavimo tarpsnį vainikuos šlovinga pergalė. Engiami libiai atgaus viltį, ir Malfis taps trokštančios atkeršyti tautos didvyriu. Jo pastangomis Nilas virs kraujo upe. Bet pirmiausia reikia suduoti triuškinamą smūgį svarbiausioms Egipto vertybėms, Maat įstatymo apraiškoms: apeigoms ir dievybių garbinimui. Pritrūkę smilkalų ir miros, žyniai pasijus palikti likimo valiai ir apkaltins Ramzį nutraukus sutartį su dangumi.

Grįžo žvalgas.

– Mes negalime eiti toliau, – tarė jis Malfiui.

– Ar proto netekai?!

– Pažiūrėkite pats, pone.

Prisiplojęs pilvu prie minkštos žemės kauburėlio, pasislėpęs už žemos dygliuotos žolės, Malfis pažvelgė tolyn – ir nepatikėjo savo akimis.

Egipto kariuomenė buvo užėmusi plačią žemės juostą, besidriekiančią tarp jūros ir pelkių, kuriomis plaukiojo valtelės, pilnos lankininkų. Mediniai bokštai leido sargybiniams stebėti didelius plotus. Čia buvo tūkstančiai karių, kuriems vadovavo jaunesnysis Ramzio sūnus Merenptahas.

– Praeiti visiškai neįmanoma, – pasakė žvalgas. – Mus pastebės ir išžudys.

Malfis negalėjo pasmerkti pražūčiai savo geriausių karių, būsimųjų Libijos kariuomenės pažibų. Sunaikinti vilkstinę nesunku, bet susikauti su tokia daugybe Egipto karių būtų gryna savižudybė.

Bejėgiškai niršdamas, libis taip sugniaužė kumštyje kuokštą dygliuotos žolės, kad kone sumalė ją į miltus.

40

Į Egiptą vykstančių vilkstinių savininkas buvo apstulbintas. Jis, prityręs pirklys, penkiasdešimt aštuonerių metų siras, prekybos reikalais išmaišęs visus Artimuosius Rytus, niekada neregėjo tokio lobio. Jis buvo paprašęs gamintojų atvykti pas jį į šiaurvakarinį Arabijos pusiasalio kyšulį, nykią sausringą vietovę, kur dienomis tvyrodavo nepakenčiama kaitra, o naktimis dažnai spigindavo šaltis ir kur knibždėte knibždėjo gyvačių bei skorpionų. Bet kaip tik tokia vieta puikiai tiko slaptam sandėliui, – jame jau trejetą metų siras kaupė pavogtus Egipto turtus.

Savo bendrininkams, libiui Malfiui ir hetitui Uri-Tešubui, jis apsiputodamas aiškino, kad brangiųjų smilkalų atsargos, ir taip jau labai nedidelės dėl menko derliaus, visai sunyko. Malfis su Uri-Tešubu buvo kariai, o ne pirkliai. Jie nežinojo, kad geras pirklys niekada neišsižada prekės.

Prie apvalios pirklio galvos buvo prisiploję juodi ir lipnūs plaukai, įrėminą veidą, panašų į mėnulį: tokį pat blyškų ir apvalų, o plačiapetis, kresnas stuomuo buvo patupdytas ant trumpų tvirtų kojų. Siras melavo ir vogė nuo pat paauglystės, nepamiršdamas sumokėti už tylėjimą tiems, kas galėjo įskųsti jį valdžiai. Jis buvo kito siro – baisia mirtimi žuvusio hetitų šnipo Rajos – draugas.

Laikui bėgant vilkstinių savininkas sukaupė gražaus turto, apie kurį niekas nežinojo. Bet koks jis atrodė menkas, palyginti su tuo pasakišku lobiu, kuris ką tik buvo atgabentas į jo sandėlį!

Kokių trijų metrų aukščio Arabijos santalmedžiai davė tris tokius gausius derlius, kad sezoninių darbininkų prireikė pasamdyti dukart daugiau nei paprastai. Tamsiai žali lapai ir auksiniai

žiedai su purpuro viduriukais buvo tik puošmena, didžioji šių medžių vertybė buvo nuostabi ruda žievė. Ją pagrandžius, imdavo sunktis sakų lašeliai. Darbininkai sulipdydavo juos į kietus kamuoliukus, kurie degdami skleidė nuostabų kvapą.

O ką jau kalbėti apie negirdėtą neregėtą smilkalų kiekį! Balkšvi ir kvapūs smilkalų sakai sunkėsi taip gausiai, tarsi būtų grįžęs aukso amžius. Kriaušės pavidalo baltos, pilkos ar gelsvos ašarėlės privertė vilkstinių savininką pravirkti iš džiaugsmo. Jis žinojo daugybę gerųjų tos brangiai kainuojančios ir paklausios medžiagos savybių: jai buvo būdingas antiseptinis, priešuždegiminis ir nuskausminąs poveikis. Tepalų, pleistrų, miltelių ar net gėrimo pavidalu Egipto gydytojai vartojo ją gydydami auglius, opas, pūlinius, akių ir ausų uždegimus. Smilkalai stabdė kraujavimą ir pagreitindavo žaizdų gijimą. Be to, jie buvo geras priešnuodis. Neferetė, garsioji Abiejų Žemių vyriausioji gydytoja, už būtinus gydymui smilkalus nedvejodama sumokėtų grynu auksu.

O kur dar žalieji galbano sakai, tamsieji smilkalai, tirštas dervingas balzaminės tuopos aliejus, mira?! Iš džiaugsmo siras netvėrė savam kaily. Kuris pirklys kada nors būtų bent pasvajojęs, kad vieną dieną jam atiteks štai toks turtas?

Siras pasirūpino apdumti akis savo bendrininkams: jis nusiuntė vieną vilkstinę keliu, kur jos laukė Uri-Tešubas su Malfiu. Gal kartais jis padarė klaidą, patikėjęs vilkstinės viršininkui tik nedidelį krovinį? Deja, jau sklandė gandai apie kaip reta gausų smilkalų derlių, o tie gandai galėjo pernelyg greit pasiekti hetito ir libio ausis...

Kaip laimėti laiko? Po poros dienų siras susitiks su graikų, Kipro ir Libano pirkliais, jiems parduos savo sandėlyje sukrautas prekes, o paskui pabėgs į Kretą ir gyvens ten sau laimingas. Dvi dienos, viso labo dvi dienos... Tačiau bet kurią tų be galo ilgų dviejų dienų akimirką galėjo pasirodyti grėsmingieji bendrininkai.

– Su jumis nori pasikalbėti kažkoks hetitas, – pranešė pirkliui vienas iš tarnų.

Sirui iš baimės perdžiūvo burna ir užkaito akys. Katastrofa! Tikriausiai Uri-Tešubas ką nors suuodė, ėmė jį įtarinėti ir dabar atsibeldė reikalauti pasiaiškinimo. O jeigu hetitas privers jį atidaryti sandėlį? Ką daryti?! Bėgti? O gal pabandyti įtikinti buvusį vyriausiąjį hetitų karvedį, kad jokio smilkalų pertekliaus nėra ir nebuvo?

Sukaustytas baimės, siras niekaip nepajėgė apsispręsti.

Priėjęs prie jo vyriškis buvo ne Uri-Tešubas.

– Tu... tu – hetitas?

– Taip.

– Ir tu draugauji su...

– Neminėk vardų! Taip, aš esu karvedžio draugas, o jis – vienintelis žmogus, kuris įstengs išgelbėti Hetitų imperiją nuo nešlovės.

– Puiku, puiku... tebus dievai jam palankūs! Kada aš jį pamatysiu?

– Teks palaukti.

– Ar tik jo neištiko kokia nors nelaimė?

– Ne, dėl to gali būti ramus. Jis buvo priverstas užtrukti Egipte: ten dabar vyksta iškilmės. Bet jis tikisi, kad tu tiksliai laikysiesi susitarimo.

– Jam visiškai nėra ko nerimauti! Sutartis įvykdyta, viskas susiklostė taip, kaip jis norėjo.

– Vadinasi, aš galiu nuraminti karvedį.

– Be abejo. Tegu džiaugiasi: jo norai išsipildė! Kai tik atvyksiu į Egiptą, aš jį susirasiu.

Vos hetitui dingus iš akių, vilkstinių savininkas neatsikvėpdamas išmaukė tris taures stipraus antpilo. Laimė iš tiesų jam nusišypsojo pranokdama visus lūkesčius! Uri-Tešubui teko užtrukti Egipte... Tikrai esama kokios nors gerosios dvasios, globojančios vagis!

Liko Malfis, pavojingas pamišėlis, kuriam protas retsykiais vis dėlto nušvisdavo. Paprastai jis apsvaigdavo, vos išvydęs kraują.

Žudydamas kelis pirklius, jis bus pajutęs tokį pat malonumą, kaip imdamas moterį, ir pamiršęs atidžiau apžiūrėti prekes. Bet jeigu kam kilo koks nors įtarimas, tai jis kaip patrakęs puls ieškoti vilkstinių savininko.

Siras turėjo daug dorybių, bet tik jau ne drąsos. Susidurti akis į akį su Malfiu?! Ne, tai pranoko jo jėgas.

Tolumoje ėmė sūkuriuoti dulkių debesis.

Pirklys nieko nelaukė... Tai galėjo būti tik libis su savo smogikais!

Priblokštas siras susmuko ant demblio. Deja, laimė nuo jo nusisuko. Malfis pasigardžiuodamas perrėš jam gerklę. Mirtis nebus greita...

Dulkių debesis lėtai slinko į priekį. Arkliai? Ne, jie būtų judėję greičiau. Asilai... Taip, tai asilai. Vadinasi, vilkstinė! Bet iš kur ji čia atsirado?

Aprimęs ir susidomėjęs, pirklys pakilo ir jau nebepaleido iš akių sunkiai apkrautų, bet tvirtu žingsniu pėdinančių keturkojų. Netrukus siras atpažino vilkstinės varovus: tai buvo tie patys, kuriuos jis pasmerkė myriop, pasiuntęs tuo keliu, kur jų tykojo Malfis!

Ar tik kartais jam nesivaidena? Ne, štai ateina vilkstinės viršininkas, jo tėvynainis, tik šiek tiek vyresnis.

– Kaip pavyko kelionė, drauguži?

– Kuo puikiausiai.

Vilkstinių savininkas nuslėpė nuostabą.

– Nieko neatsitiko?

– Visiškai nieko. Dabar mums rūpi tik greičiau atsigerti, pavalgyti, nusiprausti ir kristi poilsio. Tu pasirūpinsi kroviniu?

– Žinoma, žinoma... Eik, pailsėk.

Vilkstinė sveikut sveikutėlė, krovinys nepaliestas... Tai galima paaiškinti vienintele priežastimi: Malfį su jo libiais kažkas sulaikė. Gal tą apsėstąjį užmušė dykumos sergėtojai?

Laimė – ir turtas... Gyvenimas dosniai pažėrė sirui savo malonių. Kaip teisingai jis pasielgė, ryžęsis rizikuoti!

Net apsvaigęs iš džiaugsmo, jis nubėgo į sandėlį, kurio rakto, išskyrus jį, daugiau niekas neturėjo.

Medinė durų velkė buvo perlaužta.

Išblyškęs kaip numirėlis vilkstinių savininkas stumtelėjo duris. Priešais jį, šalia krūvos lobių, stovėjo skustagalvis vyriškis, užsimetęs panteros kailį.

– Kas... kas jūs?

– Kha, didysis Memfio žynys ir vyresnysis Ramzio sūnus. Atėjau paimti tai, kas priklauso Egiptui.

Siras stvėrė durklą.

– Nekrėsk kvailysčių... Tave stebi faraonas.

Vagis atsigręžė. Iš visų pusių, išnirę iš už smėlio kopų, jį supo Egipto lankininkai. O saulės spindesy savajame karo vežime su mėlyna karūna ant galvos stovėjo Ramzis Didysis.

Vilkstinių savininkas parpuolė ant kelių.

– Atleiskite... Aš nekaltas... Mane privertė...

– Tu stosi prieš teismą, – tarė Kha.

Vien pagalvojęs apie tai, kad teks stoti prieš teismą, kuris skirs jam aukščiausią bausmę, siras paklaiko. Iškėlęs durklą, jis puolė besiartinantį prie jo lankininką, ketinusį uždėti jam antrankius, ir suvarė ašmenis kario rankon.

Pamanę, kad jų bendražygiui gresia mirtinas pavojus, kiti trys lankininkai nedvejodami paleido strėles į vagį. Jų pervertas, nenaudėlis sukniubo ant žemės.

Nors Amenis tam nepritarė, Ramzis pasiryžo pats vadovauti žygiui. Pasinaudojęs dykumos tvarkos sergėtojų nurodymais ir savąja paieškų lazdele, valdovas nustatė vietą, kur slapta atvykdavo pagrobtos vilkstinės. Be to, iš Sečio paveldėtas prietaisas iš akacijos šakelių, toji stebuklinga lazdelė, padėjo jam pastebėti dar kai ką ypatinga, ir dabar jis panoro sužinoti, kas slypi už smėlio kopų.

Faraono vežimas nuskriejo dykumon. Jam iš paskos leidosi keli karo vežimai. Abu Ramzio žirgai buvo tokie eiklūs, kad palyda gerokai atsiliko.

Kiek akys užmato – smėlis, akmenys ir kopos.

– Kodėl valdovas klaidžioja tuose tyruose? – paklausė vežimų padalinio karininkas drauge su juo smėlynais lekiantį lankininką.

– Aš dalyvavau Kadešo mūšyje; Ramzis niekada nesielgia neapgalvotai. Jam rodo kelią dieviškoji galia.

Valdovas pravažiavo pro kopą ir sustojo.

Iki pat horizonto besidriekiančiame žemės plote augo puikūs medžiai su pilkšvai gelsva žieve ir minkšta balta mediena. Tai buvo nuostabi santalmedžių plantacija, galinti daugybę metų tiekti Egiptui vertingųjų sakų.

41

Uri-Tešubo nervams teko atlaikyti sunkų išbandymą. Nei sodų grožis, nei skanus maistas, nei koncertų žavesys neįstengė priversti jo pamiršti nuolat kur nors netoliese šmėkščiojančio Seramanos ir tos jo nepakenčiamos šypsenėlės. O Tanita mėgavosi kelione po haremus drauge su akinamai gražia karaliene, gebančia sužavėti nesukalbamiausius valdytojus. Mat-Hora atrodė besimėgaujanti jos malonių siekiančių dvariškių liaupsėmis ir pataikavimais.

– Puiki naujiena, – pranešė Seramana. – Ramzis ką tik įvykdė naują stebuklą. Faraonas rado didžiulę santalmedžių plantaciją, o vilkstinės saugiai pasiekė Pi-Ramzį.

Hetitas sugniaužė kumščius. Kur buvo Malfis? Kodėl jis nieko neveikė? Jeigu libį suėmė ar užmušė, Uri-Tešubas nebeturi jokios galimybės sukelti Egipte neramumų...

Kol Tanita kalbėjosi su keliomis verslininkėmis, karalienės pakviestomis į Mer-Uro haremą, kurio vienu iš valdytojų kadaise buvo Mozė, Uri-Tešubas atsisėdo nuošaly ant įšilusių saulėje akmenų sienelės prie ežero, kur buvo taip malonu maudytis ar irstytis valtele.

– Apie ką mąstai, brangusis tėvynaini?

Buvęs hetitų karvedys pakėlė akis ir išvydo švytinčią grožiu Mat-Horą.

– Liūdžiu.

– Kokia gi to liūdesio priežastis?

– Tu, Mat-Hora.

– Aš?! Visai be reikalo!

– Nejaugi tu dar neperpratai Ramzio užmačių?

– Atskleisk man jas, Uri-Tešubai.

– Tu išgyveni paskutines savo svajų akimirkas. Ramzis ką tik baigė karo žygį, dar labiau pavergdamas provincijų gyventojus; tik aklas gali nematyti, kad tokiu būdu jis stiprina atramos taškus Hetitų imperijai pulti. Bet prieš puldamas jis atsikratys dviejų jam trukdančių asmenų: tavęs ir manęs. Aš turėsiu gyventi prižiūrimas tvarkos sergėtojų ir tikriausiai tapsiu kokio nors nelaimingo atsitikimo auka, o tave uždarys viename tų haremų, kuriuos tu lankai su tokiu malonumu.

– Haremai – ne kalėjimai!

– Tau bus suteiktos kokios nors garbingos, bet iš tiesų bereikšmės pareigos, ir tu daugiau niekados nebepamatysi valdovo. Nes Ramziui rūpi tik karas.

– Iš kur tu gali tai žinoti ir dargi būti tuo tikras?

– Aš turiu draugų, Mat-Hora, ir jie suteikia man žinių, kurios tau neprieinamos.

Karalienė atrodė sutrikusi.

– Ką tu siūlai?

– Valdovas mėgsta gardžiai pavalgyti. Jam ypač patinka būtent jam sugalvotas patiekalas – „Ramzio gardumynas“: jautiena su Nilo ešerio suktinukais, saldžiaisiais česnakais ir svogūnais, užpilta marinatu su raudonuoju oazių vynu. Hetitė turėtų sugebėti pasinaudoti šia silpnybe.

– Nejaugi tu drįsti siūlyti man...

– Nevaizduok čia man šventos nekaltutės! Hatuše tu išmokai naudotis nuodais.

– Tu – pabaisa!

– Jei tu nesunaikinsi Ramzio, jis sunaikins tave.

– Nedrįsk daugiau su manim kalbėtis, Uri-Tešubai.

Hetitas smarkiai rizikavo. Jeigu jam nepavyko sukelti Mat-Horos sieloje nerimo ir abejonių, ji įskųs jį Seramanai. O jei

pavyko – ką gi, tuomet jis įveikė gerą kelio atkarpą, artindamasis prie savo tikslo.

Kha nerimavo.

O juk atstatymo darbai, kurių jis ėmėsi Sakaros vietovėje, jau davė puikių rezultatų. Kha ypač rūpinosi laiptine Džoserio piramide, Uno piramide, kurios viduje buvo pirmieji „Piramidžių tekstų“ įrašai, atskleidžią karališkosios sielos prisikėlimo būdus, ir Pepio Pirmojo paminklais.

Bet didžiajam Memfio žyniui to neužteko: jis pareikalavo, kad statybų vadovai su jiems priskirtais akmentašiais užgydytų žaizdas, kurias laikas padarė penktosios dinastijos faraonų piramidėms ir šventykloms Abusiro vietovėje, esančioje į šiaurę nuo Sakaros. Pačiame Memfyje Kha praplėtė Ptaho šventyklą, kur jau buvo įrengta Sečio atminimui skirta koplyčia, o artimiausioje ateityje šventyklos ansamblį turėjo papildyti koplyčia, turinti visiems priminti Ramzio šlovę.

Kai didįjį žynį įveikdavo sunkus nuovargis, Kha eidavo ten, kur buvo iškasti pirmosios dinastijos valdovų kapai – į tuščios ir nykios Sakaros plynaukštės pakraštį, kylantį virš palmių giraičių ir žaliuojančių laukų. Karaliaus Džeto kapavietė, papuošta trimis šimtais prie visų jos sienų pritvirtintų terakotinių jaučio galvų su tikrais ragais, suteikdavo jam jėgų, būtinų dabarties ir praeities ryšiams stiprinti.

Kha dar nerado Toto knygos. Kartais jis manydavo, kad taip jos ir neras. Galbūt dėl to, kad jam trūksta budrumo? O gal dėl to, kad nesirūpina buliaus kultu? Didysis žynys pasižadėdavo ištaisyti savo klaidas, bet pirmiausia jam reikėjo baigti numatytus atstatymo darbus.

Tačiau ar jam tai pavyks? Trečiąkart nuo metų pradžios Kha įsakė nuvežti jį prie Mikerino piramidės, kurios plokštėse jis norėjo iškaldinti įrašą tiems darbams atminti – žinoma, kai jie bus baigti.

Ir jau trečią kartą statybos aikštelė buvo tuščia: išskyrus seną akmentašį, kramsnojantį česnaku įtrintą šviežią duoną, čia nebuvo nė gyvos dvasios.

– Kur tavo bendradarbiai? – paklausė Kha.

– Grįžo namo.

– Ir vėl vaiduoklis!

– Taip, vaiduoklis vėl pasirodė. Daugelis jį matė. Jis laikė rankose gyvates ir grasino užmušti kiekvieną, kas tik prieis arčiau. Kol tas vaiduoklis nebus išvytas, niekas nesutiks čia dirbti net už didelį atlyginimą.

Tai ir buvo toji neganda, kėlusi Kha didžiausią nerimą: juk ji atėmė iš jo galimybę sutvarkyti Gizos plynaukštės paminklus. Tas vaiduoklis nuversdavo akmenis ir sukeldavo nelaimes. Visi žinojo, kad tai – kenčianti siela, sugrįžusi iš anapus sėti blogio ir nelaimių tarp gyvųjų. Nors Kha buvo labai mokytas, jam nepavyko sutrukdyti vaiduokliui kenkti gyviesiems.

Pamatęs privažiuojantį prie piramidės Ramzį, į kurį jis buvo kreipęsis pagalbos, Kha atgavo viltį. Bet jeigu ir valdovui nepavyks nuvyti vaiduoklio, tai dalį Gizos plynaukštės teks paskelbti draudžiamąja zona ir susitaikyti su senųjų paminklų griūtimi.

– Didenybe, padėtis blogėja. Niekas nebesutinka čia dirbti.

– Ar ištarei įprastus užkeikimus?

– Jie nepadarė jokio poveikio.

Ramzis pažvelgė į Mikerino piramidę, stūksančią ant tvirtų granito pamatų. Faraonas kasmet atvykdavo į Gizą pasisemti jėgų iš statytojų, įkūnijusių akmenyje žemę ir dangų jungiančius šviesos spindulius.

– Ar žinai, kur slepiasi tas vaiduoklis?

– Joks amatininkas neišdrįstų eiti paskui jį.

Valdovas pastebėjo senąjį akmentašį, tebekramsnojantį duoną, ir priėjo prie jo. Visai to nesitikėjęs, šis paleido iš rankų česnaku kvepiančią duonos kriaukšlę ir atsiklaupė prieš valdovą, ištiesęs rankas į priekį, o kakta siekdamas žemę.

– Kodėl tu nepabėgai su kitais darbininkais?

– Aš... aš nežinau, Didenybe!

– Tu žinai vietą, kur slepiasi vaiduoklis, juk taip?

Meluoti valdovui prilygo pasmerkti save amžinoms kančioms.

– Parodyk mums ją.

Senis drebėdamas nuvedė valdovą gatvelėmis tarp kapaviečių, kur ilsėjosi ištikimi Mikerino tarnai, ir anapus sudarantys karaliaus dvarą. Toms kapavietėms buvo daugiau nei tūkstantis metų. Prityrusi Kha akis netruko pastebėti, kad kai kurias iš jų būtinai reikėjo taisyti.

Akmentašys įėjo į mažą kiemelį po atviru dangumi, primėtytą kalkakmenio nuolaužų. Kampe – nedideli akmens luitai, sukrauti į krūvą.

– Štai čia, bet toliau neikite.

– Kas tasai vaiduoklis? – paklausė Kha.

– Vienas skulptorius. Jo atminimas nebuvo deramai pagerbtas, ir dabar jis keršija, puldamas to paties amato žmones.

Hieroglifų įrašai bylojo, kad velionis vadovavo statytojams Mikerino laikais.

– Nukelkime tuos akmens luitus, – įsakė Ramzis.

– Didenybe...

– Prie darbo!

Pasirodė stačiakampio šulinio anga. Kha numetė žemyn akmenuką. Atrodė, kad jis krinta visą amžinybę.

– Daugiau nei penkiolika metrų, – padarė išvadą akmentašys, išgirdęs, kaip akmenukas atsitrenkė į šulinio dugną. – Nė negalvokite leistis į tuos pragaro nasrus, Didenybe.

Palei šulinio sieną kabojo virvė.

– Vis dėlto reikėtų ten nusileisti, – tarė Ramzis.

– Jei taip, tai surizikuosiu aš, – nusprendė akmentašys.

– Argi tu, susitikęs vaiduoklį, pajėgsi ištarti užkeikimus, kurie uždraustų jam mums kenkti? – paprieštaravo Kha.

Senis nuleido galvą.

– Kadangi aš esu didysis Ptaho žynys, tai ir privalau atlikti šią užduotį, – tarė vyresnysis Ramzio sūnus. – Nedrausk man šito, tėve.

Kha pradėjo leistis žemyn. Jam atrodė, kad tai niekad nesibaigs. Šulinio gelmėje nebuvo tamsu: iš kalkakmenio sumūrytos sienos skleidė keistą šviesą. Pagaliau didysis žynys pasiekė kojomis nelygią žemę šulinio dugne ir nuėjo siauru koridoriumi, kuris baigėsi nužymėtomis sienoje durimis. Jų paviršiuje buvo iškaltas velionio atvaizdas, o aplink jį – stulpeliai hieroglifų.

Tada Kha suprato.

Akmuo buvo įskilęs per visą ilgį, ir platus plyšys bjaurojo velionio atvaizdą. Nebegalėdama įsikūnyti gyvu pavidalu, jo dvasia virto piktu vaiduokliu, priekaištaujančiu žmonėms už tai, kad jie paniekino jo atminimą.

Išlipęs iš šulinio, Kha buvo leisgyvis iš nuovargio, bet švytėjo džiaugsmu. Kai tik netikrosios durys bus sutvarkytos, o velionio skulptoriaus veidas vėl rūpestingai iškaltas, piktieji kerai išsisklaidys.

42

Grįžęs į Pi-Ramzį, Uri-Tešubas nepaliovė niršęs. Per niekaip nesibaigiančią kelionę nuolat stebimas Seramanos, priverstas nieko neveikti, negaudamas jokių žinių, jis troško išgalabyti visą Egiptą, pradedant Ramziu. O jam dar reikėjo pakęsti gosliosios Tanitos, trokštančios savo kasdienės malonumų dalies, meilinimąsi.

Štai ji ir vėl – pusnuogė, dvelkianti kvepalais...

– Brangusis... hetitai!

– Ką – hetitai?

– Šimtai... šimtai hetitų užplūdo Pi-Ramzio centrą!

Uri-Tešubas sugriebė finikietę už pečių:

– Ar išprotėjai?!

– Man tarnaitės papasakojo!

– Hetitai surengė puolimą, jie smogė į pačią Ramzio karalystės širdį... Tanita, juk tai tiesiog pasakiška!

Uri-Tešubas atstūmė žmoną ir paskubomis apsivilko trumpą palaidinę, išmargintą juodais ir raudonais dryžiais. Šėldamas kaip savo didžiausios šlovės laikais, jis šoko ant žirgo, pasirengęs pulti į mūšį.

Hatušilis nuverstas, karo šalininkai laimėjo, Egipto gynybos linijos buvo pralaužtos netikėtu puolimu, ir Artimųjų Rytų likimas apsivertė aukštyn kojom!

Didžiojoje gatvėje, besidriekiančioje nuo dievo Ptaho šventyklos iki karališkųjų rūmų, džiugiai šurmuliavo margaspalvė minia.

Nė vieno kareivio, nė menkiausių mūšio pėdsakų...

Suglumęs Uri-Tešubas kreipėsi į geraširdį tvarkos sergėtoją, dalyvaujantį linksmybėse.

– Atrodo, kad hetitai užplūdo Pi-Ramzį!

– Tikra tiesa.

– Bet... kurgi jie?

– Rūmuose.

– Jie nužudė Ramzį?

– Ką jūs čia dabar šnekat?! Tai – pirmieji hetitai, atvykę aplankyti Egipto, jie atgabeno mūsų valdovui dovanų.

Hetitai – Egipto lankytojai... Apstulbęs Uri-Tešubas prasiskynė minioje kelią ir atsidūrė prie rūmų vartų.

– Na, tik tavęs ir laukėme! – nuaidėjo griausmingas Seramanos balsas. – Gal nori dalyvauti iškilmėse?

Suglumęs hetitas leidosi milžino sardo nutempiamas į priėmimų salę, kur grūdosi dvariškiai.

Pačiame minios priekyje stovėjo atvykėliai hetitai su glėbiais dovanų. Kai salėn įžengė Ramzis, šnekos nutilo. Hetitai vienas po kito įteikė faraonui lazuritų, turkių, vario, geležies, smaragdų, ametistų, karneolio ir nefrito.

Valdovas ilgiau žvelgė į keletą nuostabių turkių. Jie galėjo būti atgabenti tik iš Sinajaus, kur Ramzis jaunystėje lankėsi drauge su Moze. Neįmanoma pamiršti raudonų ir geltonų kalnų, jų grėsmingų uolų ir slaptingų slėnių.

– Tu, kursai atnešei man šiuos stebuklus, gal buvai kur nors sutikęs Mozę ir hebrajų tautą?

– Ne, Didenybe.

– Ar girdėjai kalbant apie jų išėjimą iš Egipto?

– Visi jų bijo, nes jie mielai puola kautis, bet Mozė tvirtina, kad jie pasieksią savo šalį, tą Pažadėtąją žemę.

Ką gi, Ramzio vaikystės draugas vis dar vijosi savo svajonę. Galvodamas apie tuos tolimus metus, kai ryškėjo jųdviejų gyvenimo keliai ir likimai, valdovas išsiblaškęs žiūrėjo į augančią prie jo kojų krūvą dovanų.

Paskutinis Ramziui nusilenkė atvykusių hetitų vyresnysis.

– Didenybe, ar mes galime laisvai keliauti po visą Egiptą?

– Tai numatyta taikos sutartyje.

– Ar mes galėsime garbinti savo dievus, būdami jūsų sostinėje?

– Rytinėje miesto dalyje yra sirų deivės Astartės šventykla. Astartė – dievo Seto draugė ir palydovė, o drauge mano kovos vežimo ir žirgų globėja. Būtent jos aš paprašiau rūpintis Memfio uosto saugumu. Audros dievui ir Saulės deivei, kuriuos jūs garbinate Hatuše, taip pat užteks vietos Pi-Ramzyje.

Hetitams išėjus iš priėmimų salės, Uri-Tešubas prisigretino prie vieno iš tėvynainių.

– Ar atpažįsti mane?

– Ne.

– Aš – Uri-Tešubas, imperatoriaus Muvatalio sūnus.

– Muvatalis miręs, dabar valdo Hatušilis.

– Šis atvykimas... tai – gudrybė, tiesa?

– Kokia dar gudrybė? Mes atvykome aplankyti Egipto, susipažinti su jo gyvenimu, žmonėmis ir papročiais. Mūsų pėdomis paseks daug hetitų. Karas pasibaigė, tikrai pasibaigė.

Nerūpestingai mostelėjęs ranka, hetitas nuėjo, o Uri-Tešubas dar ilgai stovėjo kaip įbestas didžiosios Pi-Ramzio gatvės vidury.

Amenio lydimas, Iždo valdytojas pagaliau ryžosi atvykti pas Ramzį. Ligi šiol jis manė būsiant geriau laikyti liežuvį už dantų ir tikėjosi, kad protas nugalės ir jokio triukšmo nekils. Bet po hetitų apsilankymo, teisingiau sakant, po to, kai jie atgabeno tiek dovanų, prasidėjo tokie dalykėliai, kurių nutylėti aukštasis pareigūnas neturėjo teisės.

Kadangi vargšui valdytojui pačiam viską pranešti Ramziui neužteko nei drąsos, nei jėgų, jis kreipėsi į Amenį. Šis išklausė jį, neprataręs nė žodžio. Iždo valdytojui baigus aiškinti reikalą, valdovo asmens sekretorius nedelsdamas nuėjo pas Ramzį ir liepė pareigūnui pakartoti kaltinimus žodis žodin, nepraleidžiant nė menkiausios smulkmenos.

– Ameni, gal nori ką nors pridurti?

– O ar verta, Didenybe?

– Tu žinojai apie visa tai, ką papasakojo Iždo valdytojas?

– Man pritrūko budrumo, aš tai pripažįstu. Bet aš vis dėlto buvau ėmęsis atsargumo priemonių.

– Jūs abu galite laikyti šį klausimą išspręstu.

Atsiduses iš palengvėjimo, Iždo valdytojas vis dėlto stengėsi vengti griežto valdovo žvilgsnio, nors faraonas pareigūnui visai nepriekaištavo. O Amenis pasikliovė Ramziu, žinodamas, kad jis apgins Maat įstatymą pačioje savo rūmų širdyje.

– Pagaliau, Didenybe! – sušuko Mat-Hora. – Aš jau praradau viltį jus išvysti. Kodėl manęs nebuvo šalia, kai jūs priiminėjote mano tėvynainius? Jie būtų džiaugęsi gavę progą manimi pasigrožėti.

Mat-Hora iš tiesų buvo nuostabiai graži, vilkėdama prašmatnią raudoną suknelę, puoštą sidabru. Karalienė sukinėjosi tarp viso spiečiaus tarnaičių. Kaip ir kasdien, vienos tvarkė kambarį, uoliai šluostinėjo kiekvieną dulkelę, kitos nešė ir dėliojo naujas brangenybes ir prabangius drabužius, trečios keitė vazose šimtus gėlių, gardžiai kvepiančių karalienės kambariuose.

– Atleisk savo tarnaites, – įsakė Ramzis.

Karalienė nustėro.

– Kodėl?! Aš jomis patenkinta!

Priešais Mat-Horą stovėjo ne įsimylėjęs vyriškis, o Egipto faraonas. Turbūt kaip tik šitaip žvelgė jis ir tada, kai vienas pats kovėsi Kadešo mūšyje su tūkstančiais hetitų.

– Visos išeikite, – suriko karalienė, – nešdinkitės!

Neįpratusios, kad su jomis būtų taip elgiamasi, tarnaitės neskubėdamos išėjo, palikusios ant plokštėmis išklotų grindų visa tai, ką atnešė.

Mat-Hora pabandė nusišypsoti.

– Kas atsitiko, Didenybe?

– Kaip tau atrodo, ar tu elgiesi taip, kaip pridera Egipto karalienei?

– Aš elgiuosi taip, kaip pridera mano padėties moteriai! Jūs pats to reikalavote!

– Priešingai, Mat-Hora, tu elgiesi kaip savivaliautoja, tenkinanti savo niekuo nepateisinamus įgeidžius.

– Dėl ko man priekaištaujama?

– Tu neduodi ramybės Iždo valdytojui, reikalaudama sau iš jo saugyklų šventykloms priklausančių turtų, o vakar tu išdrįsai įsakyti, kad tau būtų atiduoti brangieji metalai, kuriuos tavo tėvynainiai padovanojo Egiptui.

Jaunoji moteris užsiplieskė:

– Aš – karalienė, viskas priklauso man!

– Labai klysti. Egiptą valdo ne godumas ir savanaudiškumas, o Maat įstatymas. Ši žemė priklauso dievams; jie perduoda ją faraonui, kurio pareiga – rūpintis jos laime ir klestėjimu. Iš tavęs, Mat-Hora, buvo reikalaujama vienintelio dalyko: kad tu bet kokiomis aplinkybėmis siektumei teisingumo. Jeigu valdovas nustoja buvęs sektinas pavyzdys, visai šaliai gresia nuosmukis ir pražūtis. Elgdamasi taip, kaip tu pasielgei, kenki faraono valdžiai ir jo tautos gerovei.

Ramzis nepakėlė balso, bet jo žodžiai buvo aštresni už kalavijo ašmenis.

– Aš... aš nemaniau...

– Egipto karalienė turi ne manyti, o veikti: darbuotis šalies labui. O tu, Mat-Hora, darbuojiesi prastai. Aš atšaukiau tavo neteisingą įsakymą ir ėmiausi priemonių, kad nebegalėtum kenkti Egiptui. Nuo šiol tu gyvensi Mer-Uro hareme ir atvyksi į dvarą tik mano įsakymu. Tau nieko netrūks, tačiau visur ir visada bus privalu laikytis saiko.

– Ramzi... tu negali atstumti mano meilės!

– Mano žmona – Egipto žemė ir jos žmonės, Mat-Hora, o tu nesugebi šito suprasti.

43

Nubijos vietininkas nebegalėjo pakęsti Ramzio vaikystės draugo Setau veiklos. Naudodamasis protingais savo žmonos Vandens Lelijos, tos Nubijos raganos, patarimais, jis taip sėkmingai įsitraukė į Didžiųjų Pietų provincijos ūkio valdymą, kad privertė darbuotis visas gentis nesukeldamas tarp jų priešiškumo. Tai buvo tikras žygdarbis, faraono vietininkui atrodęs neįmanomas.

Dar daugiau: akmentašiai mėgo Setau ir mielai triūsė statybose, įgyvendindami jo sumanymą: nusėti Nubiją daugybe šventovių ir koplyčių faraono ir jį globojančių dievų garbei. Vis tas pats Setau prižiūrėjo žemdirbystės darbus, sudarinėjo žemės ir ūkio objektų vertės bei pajamų sąrašą ir rinko mokesčius!

Vietininkas buvo priverstas pažvelgti faktams į akis: tas gyvačių kerėtojas, kurį aukštasis pareigūnas laikė neturinčiu ateities keistuoliu, pasirodė esąs griežtas ir sumanus provincijos valdytojas. Jei Setau ir toliau dirbs taip šauniai ir sėkmingai, tai faraono vietininkas Nubijoje pateks į labai keblią padėtį: jis bus apkaltintas tinginyste, nesugebėjimu eiti savo pareigų ir neteks užimamos vietos.

Susitarti su Setau? Neįmanoma: užsispyręs, atkakliai atsisakinėjąs papramogauti ir sumažinti darbų apimtį, Ramzio vaikystės draugas nesileido į jokius kompromisus. Vietininkas net nebandė jo papirkti. Nors Setau su Vandens Lelija turėjo aukštą padėtį, jie gyveno kukliai, nuolat bendravo su vietiniais gyventojais ir atrodė visai nelinkę į prabangą.

Liko vienintelė išeitis: nelaimingas atsitikimas, kuris baigtųsi Setau mirtimi. Tą atsitikimą reikėjo labai kruopščiai parengti,

kad Setau mirties priežastys nekeltų jokių abejonių. Todėl vietininkas liepė atvykti į Abu Simbelį vienam samdytam kareiviui nubiui, neseniai paleistam iš kalėjimo. Nenaudėlis buvo ne kartą nusikaltęs ir nieko nenutuokė apie garbę, dorą ar sąžinę. Už gerą atlygį toks niekšas nedelsdamas padarys viską, kas jam bus liepta.

Naktis buvo tamsi. Didžiõsios šventyklos fasadą sudarančios keturios milžiniškos statulos, įkūnijančios Ramzio *ka,* žvelgė į tolį, skrosdamos laikus ir erdves, kurių žmogaus akys įžiūrėti nepajėgė.

Nubis jau laukė. Žema kakta, išsišovę skruostikauliai, storos lūpos... Rankoje jis laikė trumpakotę ietį.

– Aš – Nubijos vietininkas.

– Aš tave pažįstu. Mačiau toje tvirtovėje, kur kalėjau.

– Man reikia tavo paslaugų.

– Aš medžioju savo kaimui... Dabar gyvenu tyliai ir ramiai.

– Meluoji. Tave kaltina vagyste, ir esama įrodymų.

Įniršęs nubis suvarė į žemę kone visą savo trumputę ietį:

– Kas mane kaltina?!

– Jei nesidarbuosi mano naudai, tai vėl atsidursi kalėjime ir iš jo jau nebeišeisi, o jeigu man paklusi, tai praturtėsi.

– Ko jums iš manęs reikia?

– Kai kas stovi man skersai kelio; tu jį pašalinsi.

– Kas jis toks? Nubis?

– Ne, egiptietis.

– Tada tai nepigiai atsieis.

– Ne tau su manimi derėtis, – sausai atkirto vietininkas.

– Ką aš turėsiu nudobti?

– Setau.

Nubis ištraukė iš žemės ietį ir pakratė ją, nukreipęs smaigalį į dangų:

– Na, už tai man priklauso krūva turto!

– Tau bus dosniai atlyginta, bet su sąlyga, kad Setau mirtis būtų panaši į nelaimingą atsitikimą.

– Sutarta.

Vietininkas susiūbavo kaip girtas ir klestelėjo ant užpakalio; nubis nespėjo nusikvatoti, nes jį ištiko tokia pat nemaloni staigmena.

Abu pabandė atsistoti, bet vėl pargriuvo, netekę pusiausvyros.

– Žemė dreba, – suriko nubis, – žemės dievas rūstauja!

Kalvos gelmėse pasigirdo dundesys, didžiulės statulos krustelėjo. Suakmenėję iš siaubo, Nubijos vietininkas ir jo sėbras pamatė, kaip milžiniška vienos statulos galva atsiskyrė nuo pečių. Ramzio galva nusirito iki nusikaltėlių ir sutraiškė juos savo svoriu.

Ponia Tanita puolė į neviltį: Uri-Tešubas nesimylėjo su ja jau visą savaitę. Jis išjodavo anksti rytą, kiaurą dieną šuoliais lėkdavo per laukus, grįždavo pervargęs, valgydavo už keturis ir žodžio netaręs eidavo miegoti.

Tanita tik kartelį išdrįso jo paklausti, ar kas nors atsitiko, bet jis taip jai trenkė, kad vos neužmušė. Finikietė net neteko noro tvarkyti savo turto reikalus. Vienintelė jos paguoda buvo rainas katinėlis.

Ėjo į pabaigą dar viena diena, nyki ir kupina ilgesio. Katinas murkė ant Tanitos kelių.

Sukaukšėjo žirgo kanopos... Uri-Tešubas grįžta!

Įsiaudrinęs hetitas įsiveržė į kambarį.

– Eikš, mano gražuole!

Tanita puolė jam į glėbį. Uri-Tešubas nuplėšė nuo jos suknelę ir parvertė moteriškę ant pagalvėlių.

– Brangusis... Tu vėl su manim!

Meilužio įkarštis pripildė Tanitos širdį palaimos. Uri-Tešubas svilinte svilino ją bučiniais ir glamonėmis.

– Koks rūpestis tave graužė šitiek laiko?

– Maniau, kad viskas baigta... Bet Malfis gyvas! Jis ir toliau stengiasi vienyti libių gentis. Su manimi susitiko vienas iš jo pasiuntinių. Malfis liepė man perduoti, kad aš juo pasikliaučiau kaip anksčiau. Kova tęsiasi, Tanita, o Ramzis nėra nepažeidžiamas.

– Atleisk, bet... tas Malfis kelia man baimę.

– Hetitai pamiršo esą kariai. Tik libiai privers juos atsikratyti sąstingio. Malfis – kaip tik toks žmogus, kokio dabar labiausiai reikia. Mes neturime kito kelio, tik smurtą ir kovą iki pergalingos pabaigos. O ją laimėsiu aš: drąsiai gali manimi pasikliauti.

Numalšinusi geidulius ir ligi soties prisimėgavusi savo brangiausio hetito glamonėmis, Tanita kietai miegojo. Uri-Tešubas sėdėjo sode ant šiaudais pintos kėdės, svajodamas apie kruvinas kautynes, žvelgė į tekantį mėnulį ir prašė jo pagalbos.

– Iš manęs bus daugiau naudos nei iš šito šviesulio, – sukuždėjo moteriškas balsas jam už nugaros.

Hetitas atsigręžė.

– Mat-Hora, tu?! Tu labai rizikuoji!

– Karalienė dar turi teisę eiti kur užsimaniusi.

– Tu atrodai nusivylusi... Gal Ramzis tave išvarė, nutraukęs vedybas?

– Ne! Žinoma, ne!

– Tai kodėl tu paslapčia atėjai pas mane?

Gražioji hetitė pažvelgė į žvaigždėtą dangų.

– Tu buvai teisus, Uri-Tešubai. Aš esu hetitė ir ja liksiu. Ramzis niekada nepripažins manęs didžiąja valdovo sutuoktine. Aš niekada nebūsiu lygi Nefertarei.

Mat-Hora neįstengė susilaikyti nepravirkusi. Uri-Tešubas norėjo ją apkabinti, bet ji išsilenkė jo rankų.

– Kokia aš kvaila... Kam verkti pralaimėjus? Taip elgiasi tik silpnabūdžiai. Hetitų karalaitė neturi teisės graudintis dėl savo likimo.

– Mudu gimėme tam, kad nugalėtume.

– Ramzis mane pažemino, – prisipažino Mat-Hora. – Jis pasielgė su manimi kaip su tarnaite! Aš mylėjau jį, buvau pasirengusi tapti garsia karaliene, aš vykdžiau jo valią – o jis su panieka sutrypė ir mane, ir mano meilę.

– Tu pasiryžai atkeršyti?

– Nežinau... Nebežinau.

– Mąstyk blaiviai, Mat-Hora! Nuolankiai susitaikyti su pažeminimu – tai būtų tavęs nevertas silpnadvasiškumas. O jeigu jau tu atėjai čia, vadinasi, apsisprendei ir pasiryžai.

– Nutilk, Uri-Tešubai!

– Ne, nenutilsiu! Hetitų imperija dar nenugalėta, ji dar gali pakelti galvą. Aš turiu galingų sąjungininkų, Mat-Hora, ir mes turime bendrą priešą – Ramzį.

– Ramzis – mano vyras.

– Ne, jis – žiaurus valdovas, kuris tave niekina ir jau pamiršo, kad tu esi! Veik, Mat-Hora, veik taip, kaip aš pasiūliau. Juk tu turi nuodų.

Nužudyti savo svajonę... Ar Mat-Hora galėjo sunaikinti ateitį, kurios taip troško, ar ji galėjo nužudyti vyriškį, kurį beprotiškai mylėjo – Egipto faraoną?

– Ryžkis, – įsakė Uri-Tešubas.

Karalienė dingo nakties tamsoje.

Hetitas šypsodamasis užlipo į namo terasą, kad atsidurtų arčiau mėnulio ir jam padėkotų.

– Kas eina man iš paskos?

– Tai aš, Tanita.

Hetitas sugriebė finikietę už gerklės.

– Tu mus šnipinėjai?

– Ne, aš...

– Tu viską girdėjai, juk taip?

– Taip, bet aš tylėsiu, prisiekiu tau!

– Na, žinoma, brangioji: tu nepadarysi lemtingos klaidos. Žiūrėk, mano gražuole, žiūrėk!

Uri-Tešubas ištraukė iš savo palaidinės klosčių geležinį durklą ir nukreipė jį į nakties šviesulį.

– Gerai įsižiūrėk į šį ginklą. Jis nužudė Ramzio draugą Ašą, jis nužudys faraoną ir perrėš tau gerklę, jei mane išduosi.

44

Švęsdamas savo gimimo dieną, Ramzis pakvietė prie valdovo stalo abu sūnus, Kha ir Merenptahą, taip pat ir Amenį – ištikimiausią iš ištikimųjų. Kaip tik jam kilo mintis paprašyti rūmų virėją šia proga paruošti Ramzio gardumyną ir patiekti jį su puikiu trečiųjų Sečio valdymo metų vynu.

Egipto ateities laimei, tarp Kha ir Merenptaho nebuvo jokių nesutarimų. Vyresnysis sūnus, žynys ir apeigų žinovas, siekė žinių, gilindamasis į senuosius raštus ir tyrinėdamas praeities paminklus; jaunesnysis ėjo vyriausiojo karvedžio pareigas ir rūpinosi karalystės saugumu. Nė vienas iš „karališkųjų sūnų“ neprilygo jiems nei branda, nei pareigingumu, nei valstybės vyrui būtina nuovoka. Nusprendęs, kad jau atėjo laikas tai padaryti, Ramzis lengva širdimi paskirs sau įpėdinį.

Tačiau kam galėtų šauti į galvą mintis, kad kas nors turi paveldėti Ramzio Didžiojo sostą? Juk ir sulaukęs šešiasdešimties, Ramzis traukė visų rūmų gražuolių akį. Garsas apie šlovingąjį valdovą jau seniai peržengė Egipto sienas, ir padavimai apie Ramzį sklido pasakotojų lūpomis nuo pietinės Nubijos ligi Kretos salos. Juk jis buvo galingiausias pasaulyje valdovas, Šviesos Sūnus ir nenuilstantis statytojas. Niekada ir nieko kito dievai nebuvo apdovanoję taip gausiai.

– Išgerkime už Ramzio šlovę, – pasiūlė Amenis.

– Ne, – paprieštaravo valdovas, – geriau pašlovinkime Egiptą – tą žemę, kuri yra dangaus atspindys ir mūsų motina.

Keturi vyrai sutartinai pakėlė taures. Juos vienijo meilė šaliai, dosniai suteikiančiai jiems tiek stebuklų, šaliai, kuriai jie paskyrė savo gyvenimą.

– Kodėl Meritamon ne su mumis? – paklausė Kha.

– Šią akimirką ji groja dievams. Tokia jos valia, ir aš ją gerbiu.

– Tu nepakvietei Mat-Horos, – pastebėjo Merenptahas.

– Dabar ji gyvena Mer-Uro hareme.

– Bet aš ką tik mačiau ją rūmų virtuvėje, – nusistebėjo Amenis.

– Ji turėjo jau išvykti iš rūmų... Rytoj pat, Ameni, patikrink tai ir prižiūrėk, kad mano įsakymas būtų vykdomas. Merenptahai, kas girdėti apie Libiją?

– Nieko nauja, Didenybe; atrodo, kad tas Malfis – pamišėlis, ir visos jo svajonės apie Egipto užkariavimą – tik sutrikusios vaizduotės vaisius.

– Gizos vaiduoklis dingo, – tarė Kha. – Akmentašiai ramiai tęsia darbą.

Įėjęs rūmų prižiūrėtojas įteikė valdovui laišką su Setau antspaudu ir žyma „skubiai“.

Ramzis perlaužė antspaudą, išvyniojo papirusą, perskaitė trumpą savo draugo pranešimą ir tuoj pat pakilo iš užstalės.

– Aš nedelsdamas vykstu į Abu Simbelį. Baikite pietauti be manęs.

Valdovui išėjus, nei Kha, nei Merenptahas, nei Amenis nepanoro skanauti Ramzio gardumyno. Virėjas buvo benorįs paragauti jo drauge su savo padėjėjais, bet juk tai buvo patiekalas, skirtas faraonui. Vien palietęs tokį valgį paprastas mirtingasis dvigubai nusikalstų: įžeistų valdovą ir apsivogtų, tad virėjas skaudama širdimi išmetė šventinį patiekalą, į kurį Mat-Hora buvo įmaišiusi Uri-Tešubo jai parūpintų nuodų.

Nubija ir vėl pakerėjo Ramzį. Tyras oras, dangaus mėlis, kerinčios žalios palmės ir dirbamosios žemės juosta, mintanti Nilo vandeniu, kad įstengtų kovoti su dykuma, pelikanų, kuoduotųjų gervių, rausvųjų flamingų ir ibių skrydžiai, mimozos kvapas, rusvų kalvų magija leido sielai bendrauti su slaptosiomis gamtos jėgomis.

Ramzis nesitraukė iš gabenančio jį Abu Simbelin greitaeigio laivo pirmagalio. Jis pasiėmė mažiausią palydą ir pats parinko nenuilstančią laivo įgulą iš geriausių upeivių, pripratusių prie pavojų, gresiančių plaukiojant Nilu.

Kai Abu Simbelis buvo jau netoli, o valdovas stiprinosi savo kajutėje, sėdėdamas prie stalo ant sudedamosios kėdės, kurios kojelės buvo dramblio kaulu inkrustuotų anties galvučių formos, laivas staiga sulėtino greitį.

Ramzis kreipėsi į kapitoną:

– Kas atsitiko?

– Ant kranto begalė krokodilų, ir kiekvienas – bent septynių metrų ilgio! O vandenyje aibė hipopotamų. Kol kas mes negalime plaukti toliau. Aš netgi patarčiau Jūsų Didenybei lipti į krantą. Gyvūnai atrodo įsiaudrinę, jie gali mus pulti.

– Plauk be baimės, kapitone.

– Didenybe, užtikrinu jus, kad...

– Nubija – stebuklų šalis.

Sukandę dantis, upeiviai ėmėsi darbo, ir laivas vėl pajudėjo.

Hipopotamai sunerimo. Tysantis ant kranto didžiulis krokodilas mostelėjo uodega, žaibiškai čiūžtelėjo kelis metrus į priekį ir vėl sustingo nejudėdamas.

Ramzis pajuto, kad jo draugas ir sąjungininkas jau čia pat, net nespėjęs jo pamatyti. Nustūmęs straubliu žemas akacijos šakas, didelis dramblys sutrimitavo taip griausmingai, kad į dangų purptelėjo šimtai paukščių, o upeiviai sustingo iš baimės.

Vieni krokodilai pasislėpė aukštoje, vandens pusiau užlietoje žolėje, kiti puolė hipopotamus, tie ėmė aršiai gintis. Užvirė nuožmi, bet trumpa kova, ir Nilas atgavo ramybę.

Dramblys dar kartą sutrimitavo – dabar jau sveikindamas Ramzį, mojuojantį jam ranka. Prieš daugelį metų Sečio sūnus išgelbėjo sužeistą drambliuką; užaugęs ir tapęs didžiuliu drambliu su plačiomis ausimis ir sunkiomis iltimis, Ramzio draugas ateidavo jam į pagalbą kiekvienąkart, kai valdovui to prireikdavo.

– Gal reikėtų sugauti tą pabaisą ir nugabenti į Egiptą?
– Gerbk laisvę ir nedrįsk jos varžyti.

Dvi aukštos, greta stūksančios kalvos, mažutė įlankėlė, auksinis smėlis, du kalno iškyšulius atskyręs siauras slėnis, akacijos, kurių kvapu persismelkęs lengvas oras, kerintis Nubijos smiltainio grožis... Išvydus Abu Simbelį Ramziui suspaudė širdį. Čia jis pastatydino dvi šventyklas, įkūnijančias karališkosios poros vienybę – tą sąjungą, kurią jis amžiams sudarė su Nefertare.

Kaip valdovas ir baiminosi, Setau nė kiek neperdėjo, rašydamas apie nelaimę: vietovė tikrai nukentėjo nuo žemės drebėjimo. Nugriuvo vieno iš keturių sėdinčių milžinų galva ir stuomuo.

Valdovą pasitiko Setau su Vandens Lelija.

– Ar yra sužeistųjų? – pasiteiravo Ramzis.

– Du žuvusieji: Nubijos vietininkas ir nusikaltėlis recidyvistas.

– Ką jie veikė čia, Abu Simbelyje?

– Šito aš nežinau.

– Ar šventyklų vidus smarkiai nukentėjo?

– Pasižiūrėk pats.

Ramzis įėjo šventovėn. Čia jau triūsė akmentašiai; jie sutvirtino žemės drebėjimo apgadintas didžiosios salės kolonas, kurios galėjo nugriūti.

– Ar Nefertarei skirtas pastatas taip pat apgriautas?

– Ne, Didenybe.

– Padėkokime dievams, Setau.

– Darbininkai nesnaudžia; bematant bus padaryta viskas, kas reikalinga, ir nelaimės neliks nė pėdsako; o va su ta didžiule statula bus sunkiau. Aš galiu pasiūlyti tau kelis būdus jai atstatyti.

– Nedaryk šito.

– Nejaugi tu... tu ketini palikti fasadą štai tokį, koks jis dabar yra?

– Šis žemės drebėjimas – Žemės dievo valios apraiška. Jeigu jis šitaip pertvarkė šventyklos fasadą, neprieštaraukime jo valiai.

Faraono nutarimas apstulbino Setau, bet Ramzis buvo neperkalbamas. Karališkąjį *ka* įamžins tik trys milžiniškos statulos; ketvirtoji, suluošintoji, akivaizdžiai liudys bet kokiam žmogaus darbui būdingą netobulumą ir netvarumą. Sudužęs akmeninis milžinas nė kiek negadins didingos fasado visumos, o tik pabrėš savo trijų draugų galybę.

Valdovas, Setau ir Vandens Lelija vakarieniavo susėdę po palme. Gyvačių kerėtojas neprašė valdovo išsitepti kūno *assa foetida* – persiškosios ferulos sakais, kurių siaubingas kvapas nubaidydavo šliužus: šįkart Setau jam pasiūlė raudonų vieno krūmokšnio* vaisių, veikiančių kaip priešnuodis.

– Tu padidinai dievams atnašaujamų aukų kiekį, – tarė Ramzis Setau, – pasirūpinai sukaupti valdovo aruoduose javapjūtės derlių, įvedei šioje neramioje provincijoje taiką, pastatei visoje Nubijoje daugybę šventyklų ir visada rinkaisi tiesą, o ne melą. Ką pasakytum, jei aš įpareigočiau tave vykdyti Nubijoje Maat teisingumą?

– Bet... bet juk tai – Nubijos vietininko priedermė!

– Aš to nepamiršau, mano drauge. Tu – naujasis Nubijos vietininkas, paskirtas mano įsaku, paskelbtu trisdešimt aštuntaisiais mano valdymo metais.

Setau ketino prieštarauti, nesutikti ir jau bandė rasti tam tinkamų žodžių, bet Ramzis nepaliko jam laiko tokiems apmąstymams:

– Tu negali atsisakyti. Šis žemės drebėjimas yra tam tikras ženklas ir tau. Šiandien tavo gyvenimas pakrypsta kita linkme. Tu žinai, kaip aš myliu šį kraštą; pasirūpink juo, Setau.

Gyvačių kerėtojas pakilo ir dingo kvapioje nakties tamsoje. Norint apsiprasti su valdovo įsaku, padariusiu jį vienu iš svarbiausių valstybės veikėjų, jam reikėjo pabūti vienam.

* Tas krūmokšnis vadinasi *Capparis decidua*.

– Didenybe, ar galiu užduoti jums įžūlų klausimą? – pasiteiravo Vandens Lelija.

– Kodėl gi ne? Juk šiandien – ypatingas vakaras!

– Kodėl jūs taip ilgai laukėte, kol paskyrėte Setau Nubijos vietininku?

– Jis turėjo išmokti valdyti Nubiją, negalvodamas apie tai. Šiandien Setau suvokia savo pašaukimą, kuris palengva brendo jo širdyje. Niekam nepavyko nei jo papirkti, nei pažeminti, nes kiekvieną jo žingsnį įkvepia troškimas tarnauti šiam kraštui. Bet jam reikėjo laiko tam suvokti.

45

Norėdamas atlikti aušros apeigas didžiojoje Abu Simbelio šventykloje, Ramzis įėjo ten vienas. Valdovas nužingsniavo šviesos taku, sklindančiu ligi naoso ir pirmiausia nutvieskiančiu sėdinčio Amono ir karališkojo *ka* statulas, o paskui kitą statulų porą: karališkojo *ka* ir Ra. Ne žmogus, įpareigotas žemėje eiti faraono pareigas, o faraonas buvo susietas su paslaptinguoju dievu ir dieviškąja šviesa – dviem didžiaisiais dievais kūrėjais, žinomais vienu Amono-Ra vardu ir sudarančiais tobulą esybę.

Ketvirtoji statula, vaizduojanti dievą Ptahą, liko prieblandoje. Kaip Ptaho sūnus, Ramzis buvo savo karalystės ir savo tautos kūrėjas bei statytojas, taip pat perteikdavo Žodį, kurio dėka visi dalykai tapdavo tikri. Valdovas prisiminė savo sūnų Kha, didįjį Ptaho žynį, pasirinkusį šios paslapties kelią.

Kai faraonas išėjo iš didžiosios šventyklos, švelni šviesa jau buvo užliejusi aukštą aikštę priešais abu pastatus ir paryškinusi šiltą Nubijos smiltainio spalvą. Auksinis akmuo buvo panašus į dievų kūną. Ramzis pasuko į šventyklą, skirtą Nefertarei – tai, kuriai pateka saulė.

Ir saulė, Egipto motina maitintoja, amžinai švies didžiajai valdovo sutuoktinei, nutvieskusiai Abi Žemes savo grožiu ir išmintimi.

Skulptoriai ir tapytojai įamžino karalienės grožį, ir jos atvaizdas sukėlė Ramzio sieloje troškimą persikelti anapus ir pagaliau su ja susitikti. Jis meldė Nefertarę paimti jį už rankos, nužengti nuo šventyklos sienų, kur ji švytėjo, amžinai jauna ir graži, apsupta brolių – dievų ir seserų – deivių, priverčianti sužaliuoti pasaulį ir tviskėti Nilo vandenis. Bet Nefertarė, plaukianti sau-

lės laivėje, tik nusišypsojo Ramziui. Valdovo darbas dar nebuvo baigtas; kad ir kokias kančias faraonas išgyventų kaip žmogus, jis vis tiek privalėjo pasiaukoti dangiškosioms galioms ir savo tautai. Nemari žvaigždė, švelniaveidė Nefertarė, visada tardavusi svarų ir teisingą žodį, ir toliau rodys Ramziui kelią, kad šalis gyventų pagal Maat įstatymą, kol ta pati Maat suteiks valdovui atilsį.

Diena jau ėjo į pabaigą, kai Nefertarės magija paskatino valdovą grįžti į išorinį pasaulį – į pasaulį, kuriame jis neturėjo teisės į silpnybę.

Aikštėje priešais šventyklas būriavosi šimtai šventiškai pasipuošusių nubių. Užsidėję raudonai dažytus perukus, įsisegę auksinius auskarus, baltais, kulkšnis siekiančiais apdarais ir gėlėtomis klubjuostėmis, genčių vadai ir aukštieji pareigūnai laikė glėbius dovanų: panterų kailių, aukso žiedų, dramblio kaulą, juodmedį, stručio plunksnų ir kiaušinių, maišelių su brangakmeniais, puikių vėduoklių.

Lydimas Setau, prie Ramzio prisiartino vyriausias amžiumi nubis:

– Pagarba Šviesos Sūnui.

– Pagarba Nubijos sūnums, pasirinkusiems taiką, – atsakė Ramzis. – Tebus šios dvi Abu Simbelio šventyklos, tokios brangios mano širdžiai, jų sąjungos su Egiptu simbolis.

– Didenybe, visa Nubija jau žino, kad jūs skyrėte Setau savo vietininku.

Virš susirinkusiųjų pakibo mirtina tyla. Jei genčių vadai nepritars šiam paskyrimui, vėl prasidės riaušės. Bet Ramzis neketino atšaukti savo įsako: jis žinojo, kad jo draugas buvo gimęs valdyti šį kraštą ir padarys jį laimingą.

Seniūnas atsigręžė į Setau, vilkintį savąją antilopės kailio palaidinę.

– Mes dėkojame Ramziui Didžiajam už tai, kad jis parinko žmogų, kuris moka gelbėti žmonių gyvybes, tariasi su savo širdimi ir sugebėjo užkariauti mūsų širdis.

Sujaudintas ligi ašarų, Setau nusilenkė Ramziui – ir pasibaisėjo, išvydęs raguotąją gyvatę, kuri rangydamasi šliaužė smėliu valdovo kojos link.

Setau norėjo surikti ir perspėti valdovą, bet nubiai apspito naująjį vietininką, ėmė jį audringai sveikinti, iškėlė aukštyn ir nunešė ant rankų, rodydami savo džiūgaujantiems gentainiams, tad linksmybių triukšmas nustelbė Setau šūkčiojimus.

Kai gyvatė jau pakilo ir rengėsi kirsti, iš dangaus žydrynės išniro baltas ibis, įsmeigė snapą šliužo galvon ir pakilo aukštyn, nešdamasis savo laimikį.

Mačiusieji tai, kas įvyko, nė akimirkos neabejojo: valdovo gyvybę išgelbėjo dievas Totas, apsireiškęs ibio pavidalu. O jeigu jau Totas teikėsi šitaip apsireikšti, vadinasi, vietininkas Setau valdys teisingai ir išmintingai.

Ištrūkęs iš savo šalininkų minios, Setau pagaliau įstengė prieiti prie Ramzio.

– Juk ta gyvatė...

– Ko gi tu išsigandai, Setau? Juk nuo jaunumės pratinai mane prie gyvačių nuodų, kol padarei jiems atsparų! Tau reikia labiau pasitikėti pačiu savimi, drauguži.

Dvigubai blogiau – jei ne trigubai, jei ne dešimteriopai! Taip, tai buvo kur kas blogiau, nei Setau įsivaizdavo. Nuo pat paskyrimo Nubijos vietininku dienõs jis buvo užverstas darbu ir turėjo priiminėti tūkstančius prašytojų, kurių reikalai ir prašymai buvo vienas už kitą skubesni. Per keletą dienų jis įsitikino, kad žmonės praranda bet kokią gėdą, kai ima ginti savo interesus, darydami tai net kitų sąskaita. Nors Setau troško paklusti valdovui ir įvykdyti jo patikėtą užduotį, gyvačių kerėtojui kilo noras atsisakyti vietininko pareigų. Gaudyti pavojinguosius šliužus buvo kur kas lengviau, nei spręsti priešiškų genčių ir grupuočių ginčus.

Tačiau naujajam Nubijos vietininkui visai netikėtai į pagalbą

atėjo du padėjėjai. Pirmoji pagalbos ranką jam ištiesė Vandens Lelija. Ji taip pasikeitė, kad Setau nepaliovė stebėjęsis: toji išradinga viliokė, meilės žaismo gudrybių žinovė, Nubijos liana, mokanti pabudinti mylimojo kūne kerimą palaimą, toji burtininkė, mokanti gyvačių kalbą, dabar talkino jam kaip šaltakraujis, patyręs valstybės vyras. Jos grožis, nepaliestas prabėgusių metų, buvo svarbus privalumas, kai tekdavo derėtis su genčių vadais, nes jie, grožėdamiesi žavią ja vietininko žmona, pamiršdavo savo ginčus ir net kai kuriuos reikalavimus. Vienu žodžiu, dabar ji savo kerais užburdavo kitus šliužus.

Kitas, dar netikėtesnis sąjungininkas, buvo pats Ramzis. Tai, kad valdovas dalyvavo pirmosiose Setau derybose su aukštaisiais Egipto tvirtovių karininkais, turėjo lemiamą reikšmę. Nors kariškiai buvo gana riboto proto, bet ir jie suvokė, kad Setau – ne koks nors statytinis, kurio galima nepaisyti, ir kad valdovas jį palaiko. Per derybas Ramzis nepratarė nė vieno žodžio, palikęs vaikystės draugui galimybę įrodyti savo vertę.

Pasibaigus vietininko įsikūrimo Buheno tvirtovėje iškilmėms, Setau su Ramziu vaikštinėjo tvirtų ir storų gynybinių sienų viršumi.

– Niekad nemokėjau dėkoti, – prisipažino Setau, – bet...

– Niekas nebūtų įstengęs sukliudyti tau užimti Nubijoje deramą vietą; aš tik leidau tau sutaupyti truputį laiko, štai ir viskas.

– Tu suteikei man savo magiją, Ramzi, o ši jėga – nepakeičiama.

– Tavo gyvenimą užvaldė meilė šiam kraštui, ir tu susitaikei su savo lemtimi, nes esi tikras karys, karštas ir nuoširdus kaip ši žemė.

– Karys, iš kurio tu reikalauji sutvirtinti taiką!

– Argi ji nėra saldžiausias maistas?

– Tu netrukus išvyksi, tiesa?

– Tu – Nubijos vietininkas, tavo žmona – nuostabi; jūs abu turėsite paversti Nubiją klestinčiu kraštu.

– Ar tu dar grįši, Didenybe?

– Nežinau.

– Bet juk tu taip pat myli šį kraštą!

– Jei aš gyvenčiau šičia, tai atsisėsčiau po palme ant Nilo kranto, atsigręžęs į dykumą, žiūrėčiau, kaip danguje kyla ir leidžiasi saulė, galvočiau apie Nefertarę ir visai nesirūpinčiau valstybės reikalais.

– Šiandien, tik šiandien aš pradedu nors truputį suprasti, kokia sunki našta slegia tavo pečius.

– Taip yra todėl, kad tu jau sau nebepriklausai, Setau.

– Aš neturiu tavo galios, Didenybe; ar ši našta nebus man per sunki?

– Gyvatės padėjo tau įveikti baimę, o Nubija padės atlaikyti išbandymą valdžia ir netapti jos vergu.

Seramana prasimanydavo įvairiausių pratybų: kumščiavo skudurinę iškamšą, šaudė iš lanko, bėgiojo ir plaukiojo, bet tas pašėlęs fizinių jėgų eikvojimas nė kiek neatvėsino įniršio, kuris apimdavo milžiną vien prisiminus Uri-Tešubą. Priešingai sardo viltims, hetitas neprarado šaltakraujiškumo ir nepadarė klaidos, kuri būtų leidusi Seramanai jį suimti, o jo keistos vedybos su Tanita pradėjo atrodyti kaip garbinga santuoka, su kuria apsiprato net kilmingosios Pi-Ramzio šeimos.

Ramzio asmens sargybos viršininkui išleidžiant pro duris nuostabią šokėją – nubę, kurios linksmas geismingumas buvo jį truputį apraminęs, į kambarį įlėkė vienas iš jo pavaldinių.

– Berniuk, tu jau po pusryčių?

– Na...

– Nilo ešerys, inkstai su padažu, įdarytas karvelis, šviežios daržovės... Ar tiks?

– Ir dar kaip, viršininke!

– Kai aš alkanas, tai nė ausimis negirdžiu; užkąskime, o paskui tu pasakysi, ko atėjęs.

Pavalgęs Seramana išsitiesė ant pagalvėlių.

– Na, berniuk, tai ko gi tu atbėgai?

– Kaip jūs man buvot įsakęs, viršininke, aš slapčiomis stebėjau ponios Tanitos namus, kol ji buvo išvykusi. Pas durininką triskart buvo atėjęs garbanotas vyriškis, vilkįs margaspalvį apdarą.

– Tu jį susekei?

– Tai kad jūs, viršininke, man to neliepėt.

– Ką gi, neturiu tau ko prikišti.

– Visai teisingai... Kai jis atėjo trečią kartą, aš jį pasekiau ir visą laiką galvojau, ar tik nedarau kvailystės.

Seramana atsistojo ir uždėjo savo didžiulę leteną ant samdyto kareivio peties:

– Šaunu, mažiuk! Kartais reikia išdrįsti nepaklusti. Kuo gi tas sekimas baigėsi?

– Aš žinau, kur jis gyvena.

46

Seramana ilgai dvejojo. Kaip jam pasielgti? Griebtis ryžtingų veiksmų ir priversti tą įtartiną Tanitos lankytoją prabilti ar pirma pasitarti su Ameniu? Kitados jis nebūtų sukęs sau galvos ir nedelsdamas būtų panaudojęs jėgą; bet buvęs piratas tapo egiptiečiu, ir dabar jam atrodė, kad pagarba įstatymui bei jo laikymasis yra vertybės, kurios įgalina žmones gyventi drauge daugmaž ramiai, nesileidžiant į nereikalingus konfliktus ir neįžeidžiant dievų. Todėl Ramzio asmens sargybos viršininkas įėjo į Amenio raštinę tuo metu, kai valdovo asmens sekretorius ir jo sandalų laikytojas dirbo vienas, užsidegęs kelias aliejines lempas.

Skaitydamas medinėse lentelėse išraižytus įrašus, Amenis kimšo pupelių tyrę, šviežią duoną ir meduolius, tiktai joks maistas nėjo geibiajam raštininkui į kūną, ir to stebuklo niekas neįstengė perprasti.

– Kai tu ateini manęs aplankyti taip vėlai, tai nieko gera nežada, – tarė jis Seramanai.

– Klysti. Gali būti, kad aš aptikau įdomių pėdsakų; tik dar nieko nesiėmiau.

Amenis nustebo.

– Nejaugi dievas Totas ėmė tave sergėti nuo kvailysčių ir įkvėpė truputį išminties? Gerai padarei, Seramana. Viziris nejuokauja, kai pažeidžiamas įstatymas, reikalaująs gerbti žmogaus orumą.

– Matai, kalba apie turtingą finikietį, tokį Narišą, gyvenantį didelėje sodyboje. Jis kelis kartus buvo atėjęs pas ponią Tanitą.

– Na taip: iš mandagumo aplankė tėvynainę.

– Narišas nežinojo, kad Tanita su Uri-Tešubu lydi karalienę ir drauge su ja keliauja į Mer-Urą ir kitus haremus. Jiems sugrįžus, jis apsilankė pas Tanitą vieną vienintelį kartą, vidury nakties.

– Ar tik tu neliepei stebėti Tanitos namų, neturėdamas tam leidimo?

– Ką tu, Ameni! Aš tai sužinojau iš naktinio sargo, įpareigoto rūpintis kvartalo saugumu ir ramybe.

– Tu ne tik laikai mane kvailiu, bet dar ir vaizduoji diplomatą! Tai kai kas nauja, Seramana...

Raštininkas net liovėsi valgęs:

– Tu man sugadinai apetitą.

– Nejaugi aš būsiu smarkiai nusižengęs? – sunerimo sardas.

– Ne; tu labai sumaniai – ir tinkamai – pateiki faktus... Man kelia nerimą tasai Narišas.

– Jis – turtingas žmogus ir, be abejo, labai įtakingas, bet kodėl jis turėtų išvengti teisingumo?

– Jis įtakingesnis, nei tu manai! Narišas – pirklys iš Tyro, įpareigotas drauge su mūsų užsienio reikalų ministru parengti valdovo apsilankymą Finikijoje.

Sardas užsiplieskė:

– Tai spąstai! Narišas palaiko ryšį su Uri-Tešubu.

– Jis turi verslo reikalų su savo tėvynaine, ponia Tanita, kuri taip pat verčiasi prekyba, ir labai sėkmingai. Nėra jokių įrodymų, kad jis sudarė sąmokslą su hetitu.

– Nebūkime akli, Ameni.

– Mano padėtis labai kebli. Praleidęs keletą mėnesių Nubijoje, kad padėtų Setau įtvirtinti savo valdžią, Ramzis vėl ėmėsi reikalų, susijusių su mūsų šiauriniais protektoratais ir prekybos partneriais. Kadangi ryšiai su Finikija šiek tiek nusilpo, jis nutarė juos sutvirtinti savo apsilankymu. Tu juk pažįsti valdovą: pasikėsinimo grėsmė neprivers jo atsisakyti savo sumanymo.

– Reikia tęsti tyrimą ir įrodyti, kad tas Narišas – Uri-Tešubo bendrininkas!

– Nejaugi manei, kad mes sėdėsime rankas sudėję?

Nilo vandenys spindėjo saulėlydžio auksu. Ir turtuolių, ir varguolių namuose buvo ruošiama vakarienė. Mirusiųjų vėlės, plaukusios su dienos šviesuliu jo laivėje ir mitusios jo energija, grįžo į savąsias amžinybės buveines, kad atsigaivintų ten kitos rūšies energija: tyla.

Tačiau tą vakarą didžiulį Sakaros nekropolį saugą šunys budriai uostinėjo ir karpė ausimis, nes karališkąjį kapinyną aplankė du žymūs svečiai: Ramzis Didysis su savo sūnumi Kha, kuris atrodė neįprastai susijaudinęs.

– Koks aš laimingas, kad tu atvykai į Sakarą, Didenybe!

– Tau pavyko baigti darbus ir rasti Toto knygą?

– Dauguma senųjų paminklų jau atstatyta, dabar vyksta paskutiniai darbai. O Toto knyga... galbūt kaip tik dabar aš ją atkuriu – puslapį po puslapio, ir vieną iš jų norėčiau tau parodyti. Kol tu užtrukai Nubijoje, statybų vadovai ir dievo Ptaho amatininkai dirbo be atvangos.

Sūnaus džiaugsmas užkrėtė ir Ramzį: jis retai matė Kha tokį laimingą.

Virš erdvaus Sakaros kapinyno kilo seniausia piramidė, architekto Imhotepo pastatyta faraonui Džoseriui. Tai buvo pirmasis statinys iš statybinio akmens. Jos pakopos it laiptai kilo į dangų. Tačiau Kha nuvedė tėvą ne prie šito nuostabaus paminklo. Jis pasuko nauju, nežinomu keliu, vingiuojančiu į šiaurės vakarus nuo piramidės.

Iš koplyčios su aukštomis kolonomis, išsirikiavusiomis ant pamato, papuošto stelomis, kurias dievybių garbei pastatė garsūs valstybės vyrai, buvo galima įeiti į žynių su deglais rankose saugomą požemį.

– Prie šventinės faraono klubjuostės pritvirtinama jaučio uodega, – priminė Kha, – nes jis įkūnija galią. Ši galia priklauso jaučiui Apiui. Ji leidžia Dviejų Žemių valdovui įveikti visas kliūtis. Juk tai jis, Apis, nešė ant savo nugaros Ozirio mumiją, norė-

damas jį prikelti. Aš buvau prisiekęs pastatyti jaučiams Apiams šventovę, kuri atitiktų jų dinastijos didybę. Šis darbas atliktas.

Lydimi pirma jų žengiančių deglų nešėjų, valdovas su vyresniuoju sūnumi įžengė į požeminę jaučių Apių šventyklą. Per kartų kartas dievo siela pereidavo iš vieno gyvulio į kitą, ir antgamtinės jėgos perteikimas nenutrūkdavo. Kiekvienas jų ilsėjosi didžiuliame sarkofage, pastatytame atskiroje koplyčioje. Jaučiai Apiai buvo mumifikuoti kaip žmonės ir palaidoti su savo laiko lobiais: brangenybėmis, vertingomis vazomis ir net su jaučio galvą turinčiomis statulėlėmis, stebuklingai atgyjančiomis anapus, kad atliktų už juos visus darbus ir apsaugotų nuo bet kokio nuovargio. Statytojai iškasė ir įrengė įspūdingas galerijas, jungiančias koplyčias, kur ramiai miegojo jaučių mumijos. Kha paaiškino:

– Paskirti žyniai kasdien kiekvienoje koplyčioje atnašaus aukas, kad didžioji Apio siela suteiktų faraonui būtiną jėgą. Aš dar pastatydinau gydyklą, kur ligoniai bus apgyvendinti kambariuose su baltai tinkuotomis sienomis. Ten jie bus gydomi miegu. Vyriausioji karalystės gydytoja Neferetė labai džiaugsis, tiesa?

– Sūnau, tai, ką tu padarei, nuostabu ir išliks per amžius*.

– Didenybe, pas tave ateina Apis.

Išniręs iš tamsos, prie faraono lėtai priėjo didžiulis juodas jautis. Jis buvo panašus į ramų, taikų valdovą. Ramzis prisiminė tą šiurpią akimirką, kai jo tėvas Setis Abide privertė jį susiremti su laukiniu buliumi. Nuo tos dienos, nulėmusios Šviesos Sūnaus likimą, prabėjo jau tiek metų...

Jautis prisiartino. Ramzis nė nekrustelėjo.

– Eikš taikiai pas mane, brolau.

Ramzis palietė jaučio ragą, o jautis šiurkščiu liežuviu lyžtelėjo valdovui ranką.

* Jaučių Apių laidojimo šventyklą, žinomą Serapeono, arba Serapio šventyklos, vardu, 1850 m. surado prancūzų egiptologas Auguste'as Mariette'as.

Aukštieji Užsienio reikalų ministerijos pareigūnai pritarė Ramzio ketinimui ir apipylė faraoną pagyrimais, džiaugdamiesi jo puikiu sumanymu, kurio negalėjo neįvertinti visos Egipto ir Hetitų imperijos globojamos kunigaikštystės. Niekam neatėjo į galvą prieštarauti, suabejoti ar ką nors pasiūlyti; juk dievai įkvėpė Ramziui Didžiajam tokią puikią mintį!

Įėjęs į valdovo darbo kambarį, Amenis iškart pastebėjo, kad Ramzis susierzinęs.

– Gal pakviesti vyriausiąją karalystės gydytoją Neferetę, Didenybe?

– Mano negalavimo ji neišgydys.

– Palauk, tuoj pabandysiu atspėti, koks gi tas negalavimas... Ak, žinau: tu nebepakenti pataikavimo.

– Greit sueis trisdešimt devyneri metai nuo tos dienos, kai aš pradėjau valdyti karalystę, o dvariškiai vis tokie pat bevaliai ir veidmainiai; užuot patys galvoję, pareigūnai tik mane liaupsina, o vadinamieji atsakingi valdininkai nė piršto nepajudina, kol nesulaukia mano įsakymo... Kuo man džiaugtis?

– Argi tau reikėjo persiristi per šešiasdešimt, kad pagaliau suvoktum tikrąją dvariškių prigimtį? Tokia silpnumo akimirka tau nebūdinga, Didenybe. O kuo tada tu laikai mane? Dievai nesuteikė man tavo didybės ir pažiūrų platumo, bet aš vis dėlto pasakau savo nuomonę.

Ramzis nusišypsojo:

– Ir nepritari mano kelionei į Finikiją.

– Seramana sako, kad tu gali tapti pasikėsinimo auka.

– Pavojus gresia kiekvienam, kas ryžtasi keliauti po tą vietovę. Jeigu mano magija veiksminga, tai ko man bijoti?

– Kadangi Tavo Didenybė tikrai neatsisakys savo sumanymo, aš pasistengsiu kiek įmanydamas geriau pasirūpinti tavo saugumu. Bet ar iš tiesų būtina keliauti į Tyrą? Mūsų pirkliai ir jų atstovai gali patys išspręsti daugybę klausimų.

– Ar tik kartais tu nemenkini mano apsilankymo Tyre reikšmės?

– Vadinasi, tu turi slaptą tikslą.

– Įžvalgumas – puiki savybė, Ameni.

47

Uri-Tešubas atsikėlė vėlai ir papusryčiavo saulėtame sode.

– Kur mano žmona? – paklausė jis tarno.

– Ponia Tanita išėjo į miestą tvarkyti reikalų.

Hetitui tai nepatiko. Kodėl finikietė nieko jam nesakė apie tuos reikalus? Vos jai grįžus, Uri-Tešubas užriko:

– Kur buvai?

– Aš gi turiu retkarčiais pasidomėti savo turto reikalais.

– Su kuo tu susitikai?

– Su vienu turtingu tėvynainiu.

– Kuo jis vardu?

– Brangusis, ar tik tu nepavyduliauji?

Uri-Tešubas skėlė Tanitai antausį.

– Tu dar čia mane erzinsi! Atsakyk, kai tavęs klausiu!

– Tu... tu taip skaudžiai man smogei...

– Kuo jis vardu?!

– Narišas. Jis nori išplėsti prekybą su Egiptu ir netgi tarpininkauja būsimai Ramzio kelionei į Finikiją.

Uri-Tešubas pakštelėjo Tanitą į lūpas:

– Labai įdomu, mano putpelyte... Tik reikėjo iš karto viską pasakyti, o ne kvailai mane provokuoti. Kada vėl susitiksi su tuo Narišu?

– Mudu sudarėme su juo sandorį, ir aš...

– Sugalvok ką nors, rask progą vėl su juo padirbėti ir pasistenk kuo daugiau išgauti apie tą kelionę. Tu tokia patraukli, kad lengvai apvyniosi jį aplink pirštą.

Tanita mėgino prieštarauti, bet Uri-Tešubas parvertė ją aukš-

tielninką ir užgriuvo visu savo svoriu. Pakerėta jo aistros šėlsmo, gražioji finikietė su viskuo sutiko – ji neįstengė atsispirti nei savo meilužio geismui, nei jo norams.

– Visos puotos atšauktos, – pranešė Tanita Uri-Tešubui, kuriam tarnaitė tuo metu karpė rankų nagus.

– Kodėl?

– Ką tik mirė jautis Apis. Kol truks gedulas, linksmintis draudžiama.

– Juokingas paprotys!

– Gal kam nors jis ir atrodo juokingas, bet tik ne egiptiečiams.

Tanita mostu liepė tarnaitei išeiti.

– Apio mirtis – tai lyg ir faraono galios išbandymas, – paaiškino finikietė. – Valdovas privalo rasti jautį, kuriame vėl įsikūnys Apis. Jei faraonas jo neras, susvyruos valdovo autoritetas.

– Didelio čia daikto! Ramzis kaipmat ras tą jautį.

– Tai ne taip lengva, nes gyvulys turi atitikti tam tikrus reikalavimus.

– Kokius?

– Reikia paklausti žynį, išmanantį Apio garbinimo taisykles.

– Sugalvok kokį nors būdą, rask kokią priežastį, kad mus pakviestų į laidotuves.

Memfio šventyklos aptvare mirusio senojo jaučio Apio palaikai buvo paguldyti ant laidojimo gulto „švarioje salėje“. Čia velionį Apį, kaip Ozirį, pagerbė Ramzis su Kha – budėjo prie jo visą naktį. Mirusiajam buvo perskaitytos prisikėlimo ištarmės. Apis, magiškoji statytojų dievo Ptaho galia, turėjo būti deramai pagerbtas.

Baigus balzamavimą, Apis buvo paguldytas ant tvirtų medinių rogių ir nugabentas į karališkąjį laivą, juo perplaukė Nilą. Tada eisena pasuko į Sakaros nekropolyje įrengtą požeminę jaučių kapavietę.

Ramzis „aukso buveinėje" atvėrė prisikėlusiojo jaučio burną, akis ir ausis. Nei Uri-Tešubui, nei Tanitai nebuvo leista stebėti šių paslaptingų apeigų, tačiau jiems pavyko prakalbinti plepų žynį, kuris džiaugėsi gavęs progą pasipuikuoti savo žiniomis.

– Apiu gali tapti tik juodas jautis, kurio kailis išmargintas baltais lopais. Jo kaktoje turi būti baltas trikampis, o krūtinėje – baltas pusmėnulis. Toks pat pusmėnulis turi būti ant šono, o uodegos plaukas – pakaitomis juodas ir baltas.

– Ar daug gyvulių atitinka tuos reikalavimus? – paklausė hetitas.

– Ne. Tėra vienui vienas jautis, kurį dievai sukūrė kaip tik tokį.

– O jei faraonas jo neras?

– Tada jis neteks bet kokios galios, o šalį užgrius daugybė nelaimių. Bet Ramzis įvykdys savo užduotį.

– Mes tuo tikri.

Džiūgaudami, kad sužinojo viską, ko norėjo, Uri-Tešubas su Tanita atsisveikino su plepiuoju žyniu.

– Jeigu toks gyvulys iš tikrųjų kur nors yra, – tarė hetitas, – suraskime jį anksčiau už Ramzį ir nudobkime.

Amenio veidas atrodė nerimastingas ir išvargęs. O argi galėjo būti kitaip? Net Ramziui niekada nepavyko prikalbinti įvairiausių skausmų varstomo draugo nors truputį mažiau dirbti.

– Daug gerų naujienų, Didenybe! Štai kad ir...

– Pradėk nuo blogos, Ameni.

– Iš kur tu žinai?

– Tu niekada nemokėjai slėpti savo jausmų.

– Na, jei taip nori... Imperatorius Hatušilis ką tik parašė tau laišką.

– Kas gi čia nuostabaus? Mūsų diplomatai nuolat susirašinėja.

– Jis kreipiasi į tave, savo brolį, nes Mat-Hora pasiskundė likimu, kurį jai skyrei. Hatušilis tuo stebisi ir reikalauja paaiškinti, kodėl jo duktė skriaudžiama.

Ramzio akys suliepsnojo pykčiu.

– Be abejo, ta moteris tave apšmeižė, norėdama sukelti savo tėvo įniršį ir vėl įžiebti nesantaiką tarp abiejų šalių.

– Atsakykime mano broliui Hatušiliui taip, kaip pridera.

– Aš rėmiausi Ašos parašytais laiškais ir siūlau tau tekstą, kuris turėtų nuraminti hetitų imperatorių.

Amenis parodė valdovui juodraštį: medinę lentelę, jau gerokai apdilusią, nes jos paviršiuje įrašai ne kartą buvo išskusti ir nutrinti.

– Gražus diplomatinis stilius, – pagyrė Ramzis. – Tu vis tobulėji.

– Ar galiu atiduoti šį laišką vienam mūsų labai gražiai rašančiam tarnautojui, kad jį perrašytų?

– Ne, Ameni.

– Kodėl gi?

– Todėl, kad atsakymą parašysiu aš pats.

– Atleisk, Didenybe, bet aš baiminuosi, kad...

– Negi tu bijai tiesos? Aš paaiškinsiu Hatušiliui, kad jo duktė nesupranta ir nesugeba atlikti didžiosios valdovo sutuoktinės pareigų, todėl nuo šiol ji ramiai ir visko pertekusi gyvens nuošaly nuo valstybės reikalų, o per iškilmingas apeigas šalia manęs bus Meritamon.

Amenis išblyško.

– Gal Hatušilis tau ir brolis, bet jis – labai lengvai įsižeidžiantis valdovas... Toks šiurkštus atsakymas gali sukelti atitinkamą reakciją.

– Niekas neturi įsižeisti dėl tiesos.

– Didenybe...

– Grįžk prie savo skubių reikalų, Ameni. Mano laiškas rytoj pat iškeliaus į Hetitų imperiją.

Uri-Tešubas vykusiai išsirinko žmoną: gražią, geismingą, mylinčią, priklausančią aukštuomenei ir turtingą, labai turtingą.

Naudodamasis ponios Tanitos turtais, hetitas galėjo nusisamdyti nemažai apsukrių vyrukų, kad šie jam praneštų, kuriose gyvenvietėse galima rasti juodmargių jaučių. Kadangi Ramzis dar nė nepradėjo ieškoti Apio įpėdinio, Uri-Tešubas tikėjosi jį aplenksiąs.

Vengdami sukelti įtarimų, juodu su Tanita paskleidė gandą, kad finikietė ketinanti įsigyti bandą naminių gyvulių ir prieš pradėdama verstis gyvulininkyste norinti nusipirkti gerų veislinių patinų. Paieškos prasidėjo Pi-Ramzio apylinkėse, paskui apėmė provincijas tarp sostinės ir Memfio.

– Ką veikia Ramzis? – paklausė Uri-Tešubas Tanitą, ką tik grįžusią iš rūmų, kur ji kalbėjosi su Dvigubo Baltojo Namo valdininkais, įpareigotais įgyvendinti ūkinius valdovo sumanymus.

– Didžiąją savo laiko dalį jis leidžia drauge su Kha. Tėvas su sūnum tobulina labai senas naujojo Apio įšventinimo apeigas.

– Tai tas prakeiktas jautis jau surastas?

– Jį atpažinti gali tik faraonas, niekas kitas.

– Tada kodėl jis nė piršto nepajudina?

– Dar nesibaigė gedulo laikas.

– Jeigu mes galėtume padėti prie įėjimo į požeminę šventyklą naujojo Apio lavoną, Ramzio šlovė ištirptų kaip dūmas!

– Mano ūkvedžiui kažkas įteikė tau skirtą laišką.

– Nagi, parodyk!

Uri-Tešubas plėšte išplėšė iš Tanitos rankų klinties šukę. Pasak vieno varovo, jautis, atitinkąs visus reikalavimus, buvo aptiktas mažame kaimelyje į šiaurę nuo Memfio. Savininkas reikalavo už jį krūvos turto.

– Tuoj pat vykstu ten, – nutarė Uri-Tešubas.

48

Tą saulėtą popietę kaimelis tyliai snūduriavo. Prie šulinio palmių pavėsyje dvi mergytės žaidė su lėle. Netoliese jų motina taisė karklo vytelių pintines.

Kai Uri-Tešubo žirgas įsiveržė į tą ramų pasaulėlį, abi mergytės išsigando ir puolė prie motinos, o ji ir pati nustėro iš siaubo, įbauginta sklindančios nuo to ilgaplaukio raitelio nuožmios jėgos.

– Ei tu, moteriške, sakyk, kur gyvena didelio juodo jaučio savininkas.

Spausdama prie savęs vaikus, moteris ėmė trauktis atatupsta.

– Sakyk gi, arba paragausi mano kumščio!

– Pietiniame kaimo gale... Ten ūkis su aptvaru...

Žirgas šuoliais nulėkė nurodyta linkme. Po kelių akimirkų Uri-Tešubas pastebėjo aptvarą, kuriame ramiai atrajojo puikus juodas jautis, išmargintas baltais lopais.

Hetitas nušoko žemėn ir apžiūrėjo jautį iš arti: gyvulys iš tikrųjų turėjo visus Apiui būtinus požymius!

Uri-Tešubas nubėgo prie pagrindinio ūkinio pastato, kur žemdirbiai krovė pašarą.

– Kur šeimininkas?

– Pavėsinėje.

Uri-Tešubas buvo per plauką nuo tikslo; jis nesiderėdamas sumokės užprašytą kainą!

Tingiai drybsantis ant demblio šeimininkas atsimerkė:

– Na, kaip, kelionė buvo sėkminga?

Hetitas sustingo kaip įbestas:

– Tai tu...

Seramana lėtai atsistojo, išsitiesdamas visu savo milžinišku ūgiu.

– Domiesi gyvulininkyste, Uri-Tešubai? Puikus sumanymas! Klestinti gyvulininkystė – vienas iš didžiausių Egipto privalumų.

– Bet tu nesi...

– Šito ūkio savininkas? Žinoma, esu! Tą gražią sodybą galėjau įsigyti Ramzio dosnumo dėka. Aš čia praleisiu savo senatvę – ramią ir malonią. Gal pageidauji nusipirkti mano gražiausią jautį?

– Ne, tu klysti, aš...

– Kai mudu su Ameniu pastebėjome, kad sukrutai ieškoti jaučio, valdovo asmens sekretoriui šovė į galvą mintis truputį pasilinksminti: nudažyti šito gyvulio kailį taip, kad jis būtų panašus į jautį Apį. Bet apie šį pokštą mes niekam nepasakosime, juk taip?

Gedulo laikas netrukus turėjo baigtis, ir apeigų žinovai ėmė nerimauti: kodėl valdovas neieško naujojo Apio? Kelis kartus apsilankęs požeminėje balzamuotų jaučių šventykloje ir ištisas dienas taisęs pirmosios dinastijos laikų apeigyną, kuris leisdavo Apiams prisikelti, Ramzis klausėsi savo sūnaus, didžiojo Ptaho žynio, kalbančio apie nuolatinę statytojų dievo veiklą, apie jo triūsą ir dangaus erdvėse, ir aviliuose, ir kalnų įsčiose. Ptaho žodis – kūrėjas pabusdavo širdyje ir būdavo išreiškiamas kalba, nes kiekviena gyva mintis turėjo įgauti gražų ir taisyklingą pavidalą.

Iki lemtingos dienos likus vos savaitei, net Kha neslėpė nerimo:

– Didenybe, gedulas...

– Žinau, sūnau. Nesijaudink: velionio Apio įpėdinis tikrai yra.

– Jeigu jis toli nuo čia, kelionei prireiks daug laiko.

– Šiąnakt aš miegosiu požeminėje šventykloje ir paprašysiu dievus bei Nefertarę parodyti man kelią.

Atėjus vakarui valdovas liko vienui vienas su Apių dinastija. Kiekvieną jų jis pažinojo vardu ir kreipėsi į visiems jiems bendrą, siejančią juos vieną su kitu sielą. Išsitiesęs žynio celėje stovinčioje siauroje ir kietoje lovoje, Ramzis leido savo protui nugrimzti į miegą, bet ne į paprastą kūno ir juslių poilsį, o į sapną, gebantį

keliauti kaip nenuilstąs paukštis. Valdovo kūnas staiga tarsi įgavo sparnus. Ramzis paliko žemę, pakilo į dangų ir – išvydo.

Jis išvydo Aukštutinį ir Žemutinį Egiptą, provincijas, miestus ir kaimus, didžiąsias šventyklas ir mažytes šventoves, Nilą ir drėkinimo kanalus, dykumą ir dirbamąsias žemes.

Stiprus šiaurės vėjas nešė Abido link laivą, iškėlusį dvi baltas bures. Stovėdamas laivo pirmagalyje, Ramzis mėgavosi niekada nepabostančiu malonumu grožėtis plaukiančiais prieš akis savo šalies gamtovaizdžiais.

Kha tvirtai pareiškė dvarui ir apeigų žinovams, kad išvyksta drauge su tėvu atpažinti jaučio Apio ir pargabenti jo Sakaron. Žinodamas, kokia pragaištinga būtų nesėkmė, didysis žynys nenorėjo apie ją nė galvoti.

– Atvykstame, – tarė jis valdovui.

– Ši kelionė pasirodė man tokia trumpa... Kai užplūsta tiek grožio, laikas sustoja.

Prieplaukoje valdovą pasitiko visi Abido žyniai. Didysis žynys pasisveikino su Kha.

– Jo Didenybė atvyko parengti Ozirio misterijų?

– Ne, – atsakė Kha. – Ramzis įsitikinęs, kad naujasis jaučio Apio įsikūnijimas yra čia.

– Jeigu taip būtų iš tikrųjų, mes būtume nedelsdami pranešę Jo Didenybei! Kokiomis žiniomis valdovas remiasi?

– Tai žino tik jis vienas.

Didysis Abido žynys buvo sukrėstas.

– Ar jūs mėginote perkalbėti savo tėvą?

– Juk jis – Ramzis.

Visi tikėjosi, kad valdovas ims apžiūrinėti aplinkinius laukus, bet jis nedvejodamas pasuko dykumos link, kur buvo pirmųjų dinastijų faraonų kapai. Sakaroje ilsėjosi jų mumijos, o Abide amžinai gyvavo jų esybė, virtusi šviesa. Kapavietė skendo eglynų šešėlyje.

Lapijos pavėsyje Ramzis išvydo jį.

Puikų juodą jautį, kilstelėjusį snukį ir atsukusį jį į besiartinantį žmogų.

Kaip tik tai faraonas regėjo sapne, kurį jam šventykloje buvo atsiuntę visi Apiai.

Keturkojis nerodė jokio priešiškumo; galėtum prisiekti, kad jis pasitinka seniai nematytą gerą draugą.

Jaučio kaktoje ryškėjo baltas trikampis, o krūtinėje ir ant šono – balti pusmėnuliai. Uodegos kuokšto plaukas pakaitomis buvo juodas ir baltas.

– Eikš, Api. Aš nugabensiu tave į tau skirtą buveinę.

Kai karališkasis laivas išmetė inkarą prie pagrindinės Memfio uosto krantinės, visas miestas jau džiūgavo. Aukštieji Pi-Ramzio pareigūnai ir didikai paliko sostinę, norėdami pasigrožėti naujuoju Apiu, kurio jėga leis faraonui dar ilgai valdyti šalį. Net Amenis ryžosi atvykti prieplaukon – ne todėl, kad ketino dalyvauti linksmybėse, o dėl to, kad turėjo valdovui blogų naujienų.

Audringai sveikinami, jautis su faraonu drauge išlipo iš laivo ir pasuko Ptaho šventyklos link. Nuo šiol Apio įsikūnijimas gyvens ten erdviame aptvare šalia šventovės, o kad jis nenuobodžiautų, kartu su juo rupšnos žolę rūpestingai parinktos karvės, viena gražesnė už kitą.

Prie šventyklos vartų buvo atlikta sena apeiga: priešais jautį atsistojo aukštakilmė moteris, visiems žinoma kaip dora ir garbinga. Pakėlusi aukštyn suknelę, ji apnuogino savo lytį ir pilvą. Šitaip Hatoros žynė, miniai leipstant juoku, pasitiko veislinį patiną, kuris apvaisins karves – šventosios deivės gyvulius ir laiduos Apių palikuonių atsiradimą.

Stovėdamas pirmoje žiūrovų eilėje, Uri-Tešubas nebeišmanė, kur dėti akis. Tas neįprastas reginys, toji begėdė moteris, pati kvatojanti susiriesdama; tas ramus, abejingai žvelgiąs į šurmuliuojančią minią jautis ir liaudis, garbinanti Ramzį... Ramzį, kuris atrodė neįveikiamas!

Bet kuris kitas būtų atsisakęs kovos; tačiau Uri-Tešubas buvo hetitas, dar daugiau – karvedys, o Ramzis atėmė iš jo sostą. Niekada Uri-Tešubas neatleis jam už tai, kad pavertė hetitų tautą, kadaise karingą ir pergalingą, bailių gauja, nulenkusia galvą prieš vakarykštį priešą.

Dvigubi didieji šventyklos vartai užsivėrė. Kol gyventojai šoko, dainavo, valgė ir gėrė faraono lėšomis, Ramzis, Kha ir apeigų žinovai įšventino naująjį Apį. Svarbiausia apeiga buvo jaučio, nešančio ant nugaros Ozirio mumiją, bėgimas: taip buvo pagerbiamas sudėliotas ir atgaivintas dievo – mirties nugalėtojo kūnas.

– Kaip galima šitaip mėgti keliones? – bambėjo Amenis. – Kol tu keliauji, mano raštinėje kaupiasi krūvos skubių reikalų ir nemalonumų!

– Jeigu jau tu viską palikai ir atvykai čia, – tarė Ramzis, – tai, žinoma, taip pasielgti tave privertė kokia nors svarbi priežastis.

– Tu ir vėl mane apkaltinsi sutrukdžius švenčių džiaugsmą...

– Ar aš kada nors tau rimtai priekaištavau?

Valdovo sandalų laikytojas kažką sumurmėjo sau panosėje.

– Imperatorius Hatušilis atsakė netikėtai greit, – jau ramiai tęsė Amenis. – Pakanka tik permesti jo laišką akimis, kad iškart pajustum rašiusiojo pyktį. Hatušilis nepritaria tavo elgesiui ir beveik atvirai tau grasina.

Ramzis ilgai tylėjo.

– Kadangi mano argumentai jo neįtikino, mes veiksime kitaip. Paimk švarų papirusą, Ameni, ir savo geriausią teptuką. Mano pasiūlymai turėtų nustebinti mūsų brolį Hatušilį.

49

– Derybos pasibaigė, – pranešė Tanita Uri-Tešubui, – ir pirklys Narišas išvyko į Tyrą, kur drauge su miesto valdytoju ir vietos įžymybėmis pasitiks Ramzį.

Hetitas sugniaužė apvalią geležinio durklo rankeną. Su tuo durklu jis niekada nesiskyrė.

– Gal sužinojai ką nors, kas laikoma paslaptyje?

– Kelionės maršrutas visiems žinomas. Valdovą lydės jo sūnus Merenptahas, vyriausiasis Egipto kariuomenės vadas, ir du rinktiniai pulkai. Bet koks bandymas juos užpulti iš anksto pasmerktas.

Uri-Tešubas niršo. Malfis dar neturėjo tiek vyrų, kad galėtų stoti į tokį mūšį.

– Vis dėlto keista, – tęsė finikietė. – Aukštieji Dvigubo Baltojo Namo pareigūnai neiškėlė jokių ypatingesnių reikalavimų, tarsi faraono visai nedomintų ūkio klausimai. O juk esama ginčytinų dalykų, kurių Egiptas nepratęs nutylėti.

– Kokią gi išvadą tu iš to darai?

– Ramzis slepia tikrąjį savo kelionės tikslą.

Uri-Tešubas suglumo.

– Gal tu ir teisi... Ką gi, sužinok tą tikslą.

– Kokiu būdu?

– Nueik į rūmus, prakalbink dvariškius, pavok kokių nors svarbių raštų – ką aš žinau... Sukis kaip išmanai, Tanita!

– Bet, brangusis...

– Neatsikalbinėk. Aš turiu žinoti.

Platus ir saugus kelias ėjo palei Karmelio kalno papėdę ir nuožulniai leidosi jūros link. Jūra... Keistas reginys daugeliui Egipto karių – neregėta vandens lyguma, be galo ir be krašto. Senieji kariai jau ne kartą perspėjo jauniausius: braidyti tykštančiuose į krantą bangų pursluose visai nepavojinga, bet nereikia plaukti toli į jūrą, nes piktoji dvasia gali nusitempti tokį drąsuolį į vandens gelmes.

Ramzis žygiavo savo kariuomenės priekyje, tuoj po Merenptaho ir žvalgų. Jaunesnysis valdovo sūnus visą kelią rūpinosi faraono saugumu ir nuolat tikrino sargybinių budrumą. Pats Ramzis nerodė jokio nerimo.

– Jeigu tau teks karaliauti, – tarė jis Merenptahui, – nepamiršk lankytis mūsų protektoratuose. Jeigu valdys tavo brolis Kha, primink jam tai. Kai faraonas pernelyg toli ir kai jo per ilgai nėra, maištas bando pažeisti darną. Kai valdovas arti, širdys nurimsta.

Nors senieji patyrę kariai stengėsi nuraminti ir padrąsinti jaunuosius, šauktiniai nerimastavo. Smarkios bangos, dūžtančios į uolėtus iškyšulius, vertė juos ilgėtis Nilo krantų ir apgailestauti juos palikus.

Kaimo vietovės pasirodė jiems kur kas malonesnės: dirbamieji laukai, vaismedžių sodai bei alyvmedžių giraitės džiugino akį ir liudijo, kad čia nuo seno klesti žemdirbystė. Bet senasis Tyro miestas buvo atsigręžęs į atvirą jūrą. Sąsiauris buvo lyg neįveikiamas griovys, saugąs miestą nuo priešo laivyno. Naujasis Tyras buvo pastatytas trijose salelėse. Jas skyrė nelabai gilūs kanalai, išilgai kurių buvo išsidėstę sausi dokai.

Tyro gyventojai stebėjo faraoną ir jo karius nuo sargybos bokšto viršaus. Narišo vadovaujama delegacija atėjo pasitikti Egipto valdovo. Šiltai jį pasveikinęs, Narišas nulydėjo Ramzį miesto gatvelėmis. Merenptahas neatitraukė akių nuo namų stogų, nes iš ten kiekvieną akimirką faraono gyvybei galėjo grėsti pavojus.

Tyras nuo seno buvo prekybos centras. Čia buvo parduodama stiklinių indų, auksinių ir sidabrinių vazų, purpuru dažytų audinių ir daugybė kitų prekių, gabenamų laivais. Ankštai susispaudę, keturių ar penkių aukštų namai glaudėsi vienas prie kito.

Miesto valdytojas, artimas Narišo draugas, pasiūlė Ramziui apsigyventi jo prabangiame name. Pastatytas aukščiausioje miesto vietoje, jis išdidžiai kilo virš jūros. Gėlėmis apsodinta jo terasa buvo tikras stebuklas. Namų šeimininkas buvo toks dėmesingas, kad net apstatė savo erdvią buveinę egiptietiškais baldais: kad faraonas jaustųsi kaip namie ir mažiau ilgėtųsi gimtinės bei įprastos aplinkos.

– Tikiuosi, kad būsite patenkintas, Didenybe, – pasakė Narišas. – Jūsų apsilankymas mums yra didelė garbė – labai didelė. Šį vakarą jūs vadovausite puotai, kuri bus paminėta mūsų metraščiuose. Ar mes galime tikėtis, kad prekybos santykiai su Egiptu bus plečiami?

– Aš tam neprieštarauju, bet su viena sąlyga.

– Kad mes sumažintume savo pelną... Aš tai numaniau. Mes sutinkame – svarbu, kad atsigriebtume didindami prekybos apyvartą.

– Aš turėjau galvoje kitą sąlygą.

Nors buvo šilta, Finikijos pirklys pajuto, kaip gyslose jam stingsta kraujas. Pagal taikos sutartį Egiptas pripažino, kad Finikiją kontroliuos hetitai, nors iš tikrųjų ji bus nepriklausoma. Ar tik pragaištingas valdžios troškimas neskatina Ramzio užgrobti Finikiją, rizikuojant sulaužyti sutartį ir sukelti ginkluotą susidūrimą?

– Ko gi jūs reikalaujate, Didenybe?

– Eime į uostą. Merenptahas mus palydės.

Valdovui įsakius, jo jaunesnysis sūnus turėjo pasitenkinti mažesne palyda.

Vakariniame uosto gale būriavosi koks šimtas įvairaus amžiaus ir įvairios kilmės vyrų, nuogų ir surakintų grandinėmis.

Vieni dar bandė išsaugoti orumo likučius, kitų žvilgsnis buvo viskam abejingas.

Garbanoti Tyro gyventojai derėjosi dėl kainų – vieno žmogaus ar visos grupės. Pardavę tuos sveikus, stiprius vergus, jie tikėjosi gauti gerą pelną. Virė smarkūs ginčai, nors čia buvo svarbu ne tiek žodžiai, kiek pinigai.

– Tegu tuos vyrus paleidžia į laisvę, – pareikalavo Ramzis.

Narišą tai pralinksmino.

– Jie brangiai kainuoja... Leiskite Tyro miestui padovanoti juos jums, Didenybe.

– Štai tikroji mano kelionės priežastis: nė vienas Tyro pirklys, panoręs prekiauti su Egiptu, neturi verstis vergų prekyba.

Norint susilaikyti nuo smarkaus atkirčio priblokštam finikiečiui teko pasitelkti visą savo ištvermę ir šaltakraujiškumą.

– Didenybe... Vergija – tai beveik gamtos dėsnis, tai – prigimtinė teisė; mūsų pirklių bendrijos visada prekiavo vergais!

– Egipte vergijos nėra, – tarė Ramzis. – Žmonės – Dievo kaimenė; joks žmogus neturi teisės elgtis su kitu žmogumi kaip su sielos neturinčiu daiktu ar preke.

Finikiečiui niekada neteko girdėti tokių kalbų. Jeigu jo pašnekovas nebūtų Egipto faraonas, Narišas jį palaikytų pamišėliu.

– O kaip jūsų karo belaisviai, Didenybe? Juk jie buvo paversti vergais!

– Priklausomai nuo jiems iškeltų kaltinimų sunkumo jie turėjo ilgesnį ar trumpesnį laiką dirbti pas mus sunkiuosius darbus. Atgavę laisvę, jie pasielgė taip, kaip jiems atrodė geriau. Dauguma pasiliko Egipte, daugelis sukūrė ten šeimas.

– Daugeliui darbų vergai būtini!

– Maat įstatymas reikalauja, kad tas, kuris įsako atlikti darbą, ir tas, kuris jį atlieka, sudarytų sutartį. Jei to nebus padaryta, nei didingiausias, nei kukliausias darbas neteiks džiaugsmo. Sutartis remiasi vienos ir kitos pusės duotu žodžiu. Gal manai, kad piramides ir šventyklas galėjo pastatyti pulkai vergų?

– Didenybe, tokių senų įpročių negalima pakeisti...

– Aš – ne geltonsnapis vaikėzas ir žinau, kad dauguma šalių ir toliau pripažins vergiją bei vergvaldystę. Bet dabar tu žinai, ko aš reikalauju.

– Egiptas rizikuoja netekti svarbių rinkų.

– Svarbiausia – kad jis išsaugotų savo sielą. Faraonas – ne pirklių globėjas, o Maat atstovas žemėje ir savo tautos tarnas.

Ramzio žodžiai įsmigo Merenptahui į širdį. Kelionė į Tyrą visada jam liks vienas svarbiausių jo gyvenimo įvykių.

Uri-Tešubas buvo toks suirzęs, kad norėdamas nusiraminti stvėrė kirvį ir nukirto šimtametį figmedį, teikusį pavėsį tvenkiniui, kur mėgo valiūkauti antys. Persigandęs ponios Tanitos sodininkas pasislėpė įrankių lūšnelėje.

– Parsiradai pagaliau! – suriko hetitas, žmonai vos tik peržengus slenkstį.

Tanita pamatė nuniokotą sodą:

– Ar tai tu?..

– Čia – mano namai, ir aš darau, ką panorėjęs! Ką sužinojai rūmuose?

– Leisk man atsisėsti, aš pavargau.

Rainas katinėlis užšoko šeimininkei ant kelių. Kaip buvo įpratusi, Tanita paglostė jam kaktytę ir viršugalvį. Patenkintas katinėlis ėmė murkti.

– Sakyk gi, Tanita!

– Tai, ką sužinojau, tave apvils: tikrasis Ramzio kelionės tikslas buvo kova su vergija, kuri sparčiai plinta Tyre ir jo apylinkėse.

Uri-Tešubas skėlė Tanitai skambų antausį.

– Liaukis iš manęs tyčiotis!

Norėdamas apginti savo šeimininkę, katinėlis puolė hetitą ir gerokai jam įdrėskė. Uri-Tešubas sugriebė rainiuką už sprando ir geležinio durklo ašmenimis perrėžė jam gerklę.

Aptaškyta numylėtinio krauju, pasibaisėjusi Tanita spruko į savo kambarį.

50

Ameniui širdis atlėgo, o Seramana raukėsi ir niūriai tylėjo.

– Ramzis grįžo iš Finikijos gyvas ir sveikas, ir man lengviau kvėpuoti, – prisipažino valdovo asmens sekretorius. – O tu kodėl taip prastai nusiteikęs, Seramana?

– Todėl, kad Narišo pėdsakai niekur manęs neatvedė.

– O ko tu tikėjaisi?

– Tikėjausi gauti įrodymų, kad tas finikietis turėjo su ponia Tanita įtartinų reikalų. Tada, jeigu ji nebūtų man pasakiusi tiesos apie Uri-Tešubą, aš būčiau galėjęs pagrasinti jai suėmimu.

– Tu tiesiog apsėstas minčių apie tą hetitą. Galiausiai jos išves tave iš proto.

– Gal pamiršai, kad jis – Ašos žudikas?

– Mums trūksta įrodymų.

– Deja, tu teisus, Ameni.

Sardas jautėsi senstąs. Kad jis gerbtų įstatymą – neregėtas dalykas! Tačiau jam teko susitaikyti su faktu ir pripažinti savo pralaimėjimą: Uri-Tešubas pasirodė esąs pakankamai gudrus, kad išvengtų Egipto teisingumo.

– Einu namo.

– Skubi pas naują gražuolę?

– Ne, Ameni, nė tuo negaliu pasigirti. Jaučiuosi pavargęs ir eisiu gulti.

– Jūsų laukia viena moteris, – pranešė Seramanai jo namų valdytojas.

– Aš neliepiau atvesti jokios mergšės!

– Tai ne mergšė: jūsų laukia kilminga moteris. Aš paprašiau ją įsitaisyti svečių kambaryje.

Susidomėjęs, kas gi galėtų jo laukti, Seramana dideliais žingsniais perėjo priėmimo kambarį ir žvilgtelėjo į kitos patalpos vidų.

– Tanita!

Gražioji finikietė atsistojo ir verkdama puolė milžinui į glėbį. Jos plaukai buvo susitaršę, o skruostuose ryškėjo smūgių žymės.

– Maldauju, apginkite mane!

– Mielai, bet – nuo ko?

– Nuo pabaisos, kuris pavertė mane savo verge!

Seramana sutramdė džiaugsmą, neleido jam prasiveržti.

– Jeigu norite, kad imčiau veikti, ponia Tanita, jums reikia paduoti skundą.

– Uri-Tešubas užmušė mano katiną, nukirto sode augusį figmedį ir nesiliauja manęs mušęs.

– Jis nusižengė įstatymui. Už tai jam teks sumokėti baudą, o gal jis bus net nuteistas dirbti sunkiųjų darbų. Bet norint užkirsti kelią tolesnėms jo piktadarystėms šito nepakaks.

– Ar jūsų vyrai mane saugos?

– Mano samdyti kareiviai sudaro valdovo asmens sargybą; jie negali kištis į privatų reikalą... Nebent jis įgautų valstybinę reikšmę.

Nusišluosčiusi ašaras, Tanita atsitraukė nuo milžino ir pažvelgė jam tiesiai į akis.

– Uri-Tešubas nori nužudyti Ramzį. Hetito sąjungininkas – libis Malfis. Jiedu sudarė sutartį mano pačios namuose. Uri-Tešubas nužudė Ašą geležiniu durklu, su kuriuo nesiskiria. Tuo durklu jis nori nužudyti ir valdovą. Ar dabar tai jau valstybės reikalas?

Šimtas vyrų apsupo ponios Tanitos sodybą. Vieni lankininkai įsiropštė į medžius, nuo kurių viršaus buvo matyti finikietės sodas, kiti užlipo ant kaimyninių namų stogų.

Ar Uri-Tešubas buvo vienas? Gal drauge su juo buvo libių? Ar jis paims įkaitais tarnus, jei pastebės esąs apsuptas? Artinantis prie namo, Seramana griežčiausiai įsakė laikytis visiškos tylos: jis žinojo, kad menkiausias triukšmas patrauks hetito dėmesį ir perspės jį apie pavojų.

Taip ir atsitiko.

Kopdamas per aptvarą, vienas samdytas kareivis nusprūdo ir nukrito į sienos papėdėje žydinčius krūmus.

Suūbavo pelėda. Seramanos vyrai sustingo lyg suakmenėję. Po kelių akimirkų sardas įsakė atsargiai slinkti į priekį.

Uri-Tešubui nebeliko jokios galimybės pabėgti, bet be mūšio jis nepasiduos. Seramana tikėjosi paimti jį gyvą ir atvesdinti į vizirio teismą.

Tanitos kambaryje degė blausi šviesa.

Seramana su dešimtimi samdytų kareivių nušliaužė drėgna nuo rasos žeme, pasiekė juosiantį namą plokščių grindinį ir įsiveržė vidun.

Tarnaitė sukliko iš išgąsčio ir paleido iš rankų molinę aliejinę lempą, toji nukrito ant žemės ir sudužo į šipulius. Kilo sąmyšis. Kareiviai kovėsi tamsoje su nematomais priešais ir kalavijais skaldė baldus.

– Ramiau! – suriaumojo Seramana. – Šviesos, vikriai!

Paskubomis buvo uždegtos kitos lempos. Drebančią tarnaitę laikė du kariai, grasindami jai savo kalavijais.

– Kur Uri-Tešubas? – paklausė jos Seramana.

– Pamatęs, kad šeimininkė dingo, jis šoko ant savo geriausio žirgo ir kažkur nušuoliavo.

Iš apmaudo sardas suknežino kumščiu molinę vazą, atvežtą iš Kretos. Kario nuojauta hetito neapgavo. Pajutęs pavojų, jis pabėgo.

Gauti leidimą įeiti į kuklų ir griežtą Ramzio darbo kambarį Seramanai buvo tas pats, kaip patekti į slapčiausios šalies šventyklos širdį.

Drauge su Ramziu čia buvo Amenis ir Merenptahas.

– Davusi parodymus viziriui, ponia Tanita sugrįžo į Finikiją, – tarė Seramana. – Pasak daugelio liudininkų, Uri-Tešubas pasuko Libijos link. Taigi jis prisidėjo prie savo sąjungininko Malfio.

– Tai tik prielaida, – pastebėjo Amenis.

– Ne, tai tikra! Uri-Tešubas neturi kito prieglobsčio, ir jis niekada neatsižadės kovos su Egiptu.

– Deja, mums niekaip nepavyksta nustatyti, kur išsidėsčiusi Malfio stovykla, – apgailestaudamas tarė Merenptahas. – Tas libis nuolat keičia jos vietą. Gerai pagalvojus, ši nesėkmė turėtų mus nuraminti: ji įrodo, kad Malfis neįstengia surinkti tikros kariuomenės, o tai mums tik į naudą.

– Nemažinkime budrumo, – įsakė Ramzis. – Dviejų žiaurių ir piktavalių būtybių sąjunga kelia nemenką pavojų.

Seramana labai oriai kreipėsi į valdovą:

– Didenybe, noriu jūsų kai ko paprašyti.

– Klausau tavęs.

– Esu tikras, kad mūsų ir to pabaisos Uri-Tešubo keliai vėl susikryžiuos. Prašau leisti man su juo susikauti, aš tikiuosi jį užmušti.

– Sutinku.

– Dėkoju, Didenybe. Kad ir kas lauktų manęs ateityje, jūsų dėka aš būsiu nugyvenęs puikų gyvenimą.

Sardas išėjo.

– Tu atrodai dėl kažko apmaudaująs, – tarė Ramzis Merenptahui.

– Ilgai klaidžioję po daugiau ar mažiau priešiškus kraštus, Mozė su hebrajais artinasi prie Kanaano, kurį jie laiko savo Pažadėtąja žeme.

– Turbūt Mozė nepaprastai laimingas...

– To nepasakysi apie vietines gentis. Jos bijo tos karingos tautos. Todėl aš dar kartą prašau leisti man griebtis ginklo ir pašalinti tą pavojų, jam dar neišsiplėtojus.

– Mozė neišsižadės savo tikslo. Jis jį pasieks ir įkurs valstybę, kur jo tikėjimo broliai gyvens savaip. Taip ir turi būti, sūnau, todėl mes nesikišime. Galbūt rytoj mums teks vesti derybas su ta nauja valstybe ir tapti jos sąjungininkais.

– O jeigu hebrajai taps mūsų priešais?

– Mozė nebus savo gimtinės priešas. Rūpinkis libiais, Merenptahai, o ne hebrajais.

Jaunesnysis Ramzio sūnus daugiau nesiginčijo. Nors tėvo žodžiai jo neįtikino, Merenptahas pakluso jam – iš pareigos.

– Gavome žinių iš tavo brolio Hatušilio, – pranešė Amenis.

– Gerų ar blogų?

– Hetitų imperatorius mąsto.

Net kai danguje švietė kaitri saulė, Hatušiliui buvo šalta. Jam niekaip nesisekė sušilti savo tvirtovėje su storomis akmens sienomis. Atsukęs nugarą į platų židinį, kur spragsėjo degančios malkos, jis perskaitė savo žmonai Putuhepai Egipto faraono pasiūlymus.

– Ramzio įžūlumas tiesiog neįtikimas! Aš nusiunčiu jam priekaištingą laišką, o jis drįsta manęs prašyti, kad atsiųsčiau jam kitą hetitų karalaitę: jis pageidaująs sudaryti naują diplomatinę santuoką ir sutvirtinti taiką. Dar gražiau: jis siūlo man pačiam atvykti į Egiptą!

– Puikiai sugalvota, – pritarė imperatorienė Putuhepa. – Tavo apsilankymas Egipte akivaizdžiai parodytų, kad mūsų tautų sudaryta taika – nesugriaunama.

– Ką tu čia dabar sugalvojai! Negi aš, hetitų imperatorius, klusniai prisistatysiu pas Ramzį kaip koks faraono valdinys!

– Niekas neprašo tavęs žemintis. Gali būti tikras, kad mes būsime priimti su visa mums priderama pagarba. Laiškas, kuriame tu sutinki su Ramzio pasiūlymu, jau parašytas; tau lieka tik uždėti savo antspaudą.

– Reikia dar apmąstyti visa tai ir pradėti derybas.

– Nebe laikas daugiažodžiauti. Ruoškimės vykti į Egiptą.

– Ar tik nesiėmei vadovauti hetitų diplomatijai?

– Taika buvo sudaryta mano sesers Nefertarės ir mano pačios pastangomis; dabar tegu hetitų imperatorius ją sutvirtina.

Putuhepa švelniai ir ilgesingai pagalvojo apie visų žaviausią ir patraukliausią vyriškį, kurį jai gyvenime teko pažinti, – apie Ašą, Ramzio vaikystės draugą, dabar gyvenantį teisuolių rojuje. Jam ši diena būtų buvusi kupina džiaugsmo.

51

Kai Mat-Hora išgirdo naujieną, sukėlusią sąmyšį visame Egipte, ir suvokė, kad jos tėvai, Hetitų imperiją valdančioji pora, atvyksta pasisvečiuoti pas faraoną, ji pamanė, kad Ramzis grąžins jai savo malonę. Žinoma, ištaigingai gyvendama Mer-Uro hareme, ji nieko nestokojo ir vis dar nebuvo persisotinusi nesuskaitomais malonumais, kuriuos teikė jos padėtis; bet ji nebuvo Egipto valdovė – ji buvo tik diplomatinė sutuoktinė, neturinti jokios valdžios nei galios.

Hetitė parašė ilgą laišką Ameniui, valdovo asmens sekretoriui; ji piktai reikalavo, kad jai būtų leista atlikti didžiosios sutuoktinės pareigas priimant hetitų imperatorių su imperatoriene, ir įsakmiai ragino atsiųsti jai palydą grįžti į Pi-Ramzio rūmus.

Ramzio pasirašytas atsakymas it rimbu ją perliejo: Mat-Hora nedalyvausianti iškilmėse ir liksianti Mer-Uro hareme.

Įniršiui aprimus, hetitė susimąstė: juk ji tikrai pakenktų faraonui, sutrukdžiusi Hatušiliui atvykti į Egiptą! Ši mintis taip ją apsėdo, kad Mat-Hora pasistengė lyg atsitiktinai susitikti su dievo-krokodilo žyniu, laikomu puikiu apeigų žinovu.

– Hetitų krašte, – tarė ji žyniui, – mes dažnai kreipiamės į pranašus, norėdami sužinoti ateitį. Jie perpranta tai, kas bus, apžiūrinėdami gyvulių vidurius.

– Ar tai nėra... šiek tiek nepadoru?

– Jūs naudojatės kitais būdais?

– Ateitį nuspėti gali tik faraonas.

– Betgi jūs, žyniai, žinote kai kurias ateities spėjimo paslaptis...

– Tam yra valstybinė būrėjų bendrija, Jūsų Didenybe, bet, norint tapti jos nariu, reikia ilgai ir uoliai mokytis.

– Argi jūs neklausinėjate dievų?

– Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms ir valdovui leidus, didysis Amono žynys kreipiasi į visagalį kūrėją, ir dievas atsako pranašyste.

– Ir visi paklūsta jo nuosprendžiui, juk taip?

– Kas išdrįstų pasipriešinti Amono valiai?

Pajutusi, kad žynys vengia prasitarti apie tikrai svarbius dalykus ir todėl atsakinėja jai taip trumpai ir santūriai, Mat-Hora liovėsi jį kamantinėjusi.

Tą pačią dieną, įsakiusi savo tarnams niekam nieko nesakyti, ji išvyko į Tėbus.

Švelniai besišypsanti mirtis pagaliau prisiminė garbaus amžiaus Nebu, didįjį Amono žynį, ir jis ramiai užgeso savo mažajame namelyje prie šventojo Karnako ežero, būdamas tikras, kad dorai tarnavo slaptajam dievui – pirminiam gyvybės pradmeniui ir faraonui Ramziui, jo žemiškajam atstovui.

Bakhenas, antrasis Amono žynys, tučtuojau pranešė apie tai valdovui, ir Ramzis atvyko pagerbti Nebu, vieno iš tų dorų ir sąžiningų žmonių, kurių dėka tradicinės Egipto vertybės gyvavo per amžius, atlaikydamos bet kokį blogio jėgų puolimą.

Didžiulėje Karnako šventykloje tvyrojo gedulinga tyla. Atlikęs aušros apeigas, Ramzis susitiko su Bakhenu šiaurvakariniame šventojo ežero pakraštyje, prie milžiniško skarabėjo, simbolizuojančio tamsybes nugalėjusios saulės atgimimą.

– Štai ir atėjo toji valanda, Bakhenai. Nuo pirmojo mudviejų susidūrimo – pameni? Tai buvo taip seniai... – tu nuėjai ilgą kelią, niekada negalvodamas apie save. Tėbų šventyklos išties nuostabios, ir tai iš dalies tavo nuopelnas. Tu nepriekaištingai vadovauji visiems darbams, ir visi džiaugiasi tapę tavo pavaldiniais. Taip, atėjo valanda skirti tave didžiuoju Karnako žyniu ir pirmuoju Amono pranašu.

Žemas, prikimęs buvusio arklidžių prižiūrėtojo balsas sudrebėjo iš susijaudinimo.

– Didenybe, aš nemanau, kad... Nebu, jis...

– Nebu jau seniai numatė ir pasiūlė tave savo įpėdiniu, o jis mokėjo įvertinti žmones. Aš perduodu tau lazdą ir aukso žiedą – tavo naujojo rango ženklus. Tu valdysi šį šventąjį miestą ir žiūrėsi, kad jis atitiktų savo paskirtį.

Bakhenas jau susitvardė. Ramzis pajuto, kad jis nedelsdamas griebsis begalės jam atitekusių darbų, negalvodamas apie prestižą, kurį jam suteikė tokios pavydėtinos pareigos.

– Mano širdis negali nutylėti tam tikrų dalykų, Didenybe. Čia, Pietuose, kai kurie didikai priblokšti jūsų nutarimo.

– Tu turi galvoje nutarimą pakviesti į svečius hetitų imperatorių su žmona?

– Būtent.

– Tokios pat nuomonės yra ir daugelis didikų Egipto šiaurėje, bet Hatušilis atvyks, nes jo apsilankymas sustiprins taiką.

– Daug žynių tikisi atitinkamos pranašystės. Jeigu dievas Amonas apreikš jums savo sutikimą, bet kokie prieštaravimai liausis.

– Parenk pranašystės apeigas, Bakhenai.

Mer-Uro haremo valdytojo patarimu, Mat-Hora pasibeldė į tinkamas duris: jos vedė į labai turtingo pirklio namus. Kilęs iš Sirijos, tas pirklys puikiai žinojo, kas dedasi Tėbuose: jis neišleisdavo iš akių jokio įvykio ar atsitikimo. Siras gyveno prašmatnioje sodyboje rytiniame Nilo krante, netoli Karnako šventyklos. Jis priėmė karalienę salėje su dviem kolonomis, kurios sienas puošė tapyti vilkdalgiai ir rugiagėlės.

– Didenybe, kokia garbė kukliam pirkliui!

– Mudu niekada nebuvome susitikę ir niekada nesikalbėjome – ar aišku?

Hetitė įteikė sirui aukso vėrinį; pirklys šypsodamasis nusilenkė.

– Jei man padėsi, aš būsiu labai dosni.

– Ko pageidaujate?

– Mane domina Amono pranašystė.

– Gandas pasitvirtino: Ramzis tikrai kreipsis į Amoną – teirausis jo nuomonės.

– Kokiu klausimu?

– Faraonas prašys dievą pritarti jūsų tėvų atvykimui į Egiptą.

Laimė nusišypsojo Mat-Horai: likimas jau nuveikė didžiąją darbo dalį, hetitei liko tik jį užbaigti.

– O jeigu Amonas nepritars? – pasiteiravo ji.

– Ramzis bus priverstas nusilenkti dievo valiai... Nedrįstu net pagalvoti, kaip į tai pažiūrėtų hetitų imperatorius! Bet argi faraonas nėra dievų brolis? Pranašystė negali būti neigiama.

– O aš reikalauju, kad ji būtų kaip tik tokia.

– Ką jūs sakote?!

– Kartoju: padėk man ir tapsi labai turtingas. Kokiu būdu dievas išreiškia savo atsakymą?

– Žyniai neša Amono laivę; pirmasis pranašas kreipiasi į dievą ir užduoda jam klausimą. Jei laivė pajuda į priekį, tai reiškia „taip", jei ji traukiasi atgal, dievas sako „ne".

– Papirk laivės nešėjus, ir tegu Amonas atmeta Ramzio prašymą.

– Tai neįmanoma.

– Sutvarkyk taip, kad nesiryžtantieji man padėti būtų pakeisti patikimais žmonėmis; rask gėrimų, kurie susargdins nepaperkamuosius... Padaryk taip, kad viskas pavyktų, ir aš apipilsiu tave auksu.

– Rizika bus...

– Pirkly, tu nebeturi pasirinkimo: dabar esi mano bendrininkas. Neatsisakinėk ir neišduok manęs, antraip aš būsiu negailestinga.

Likęs vienas ir žvelgdamas į maišelius su aukso grynuoliais ir brangakmeniais, kuriuos hetitė įteikė jam kaip būsimojo turto

avansą, siras ilgai sėdėjo susimąstęs. Kai kas tvirtino, kad Mat-Hora niekada neatgausianti valdovo pasitikėjimo; kiti atkakliai laikėsi priešingos nuomonės, o keli Karnako žyniai, pavydėdami Bakhenui tokių aukštų pareigų, buvo pasirengę iškrėsti jam piktą pokštą.

Papirkti visus šventosios laivės nešėjus, žinoma, nebuvo ko nė galvoti; tačiau užtektų papirkti kelis stipriausius... Dievas suabejos, į kurią pusę jam judėti – pirmyn ar atgal, o paskui aiškiai parodys savo nepritarimą faraono sumanymui.

Mat-Horos kėslus buvo galima įgyvendinti... O turtas taip masino ir viliojo!

Tėbų gyventojai sujudo sukruto.

Kaimuose ir miesto kvartaluose visi žinojo, kad netrukus įvyks „puikioji dievo aplankymo šventė“, per kurią Amonas su Ramziu dar kartą visiems įrodys savo vienybę.

Šventyklos kieme, kur turėjo vykti apeigos, netrūko nė vieno didžiojo Pietų miesto pareigūno. Valdytojas, raštininkai, valdininkai, žemvaldžiai nė už ką nenorėjo praleisti progos stebėti tokį nepaprastą įvykį.

Kai dengtosios šventyklos vartai atsivėrė ir Amono laivė buvo išnešta į šviesą, visi sulaikė kvapą. Paauksuoto medžio laivės viduryje kilo naosas su dievo statula, paslėpta nuo žmonių akių. Tačiau kaip tik ji, gyvas dievo atvaizdas, turėjo apsispręsti ir atsakyti į pateiktą klausimą.

Nešėjai lėtai žengė į priekį sidabro grindiniu. Naujasis didysis Amono žynys Bakhenas pastebėjo keletą anksčiau nematytų veidų; bet juk jam buvo pranešta, kad negalavimas, kilęs dėl netikusio maisto, sutrukdė daugeliui nuolatinių nešėjų dalyvauti apeigose.

Laivė sustojo priešais faraoną, ir Bakhenas prabilo:

– Aš, dievo Amono tarnas, klausiu jį Ramzio, Šviesos Sūnaus, vardu: ar teisingai pasielgė Egipto faraonas, pakvietęs į savo šalį hetitų imperatorių su imperatoriene?

Net kregždės liovėsi siuvusios žydrame danguje. Vos tik dievas atsakys teigiamai, pakibusią virš minios mirtiną tylą perskros tūkstančiai Ramzį šlovinančių šūksnių.

Siro papirkti stipriausieji laivės nešėjai susižvalgė ir pamėgino žengti žingsnį atgal.

Veltui.

Jie pamanė, kad kiti nešėjai, pasiryžę žengti pirmyn, priešinasi jų ketinimui, bet tas pasipriešinimas bus labai trumpalaikis. Tad papirktieji sutelkė jėgas, tikėdamiesi pateikti miniai lemiamą atsaką, ir dar kartą pabandė žengti atgal.

Tačiau kažkokia keista jėga privertė juos žengti į priekį. Apakinti iš naoso sklindančios šviesos, jie nebegalėjo priešintis.

Dievas Amonas pritarė sūnaus Ramzio sumanymui. Dabar linksmybės galėjo lietis per kraštus.

52

Tai iš tiesų buvo jis.

Truputį kumptelėjęs, žilstančiais plaukais, bet vis tokių pat skvarbių, tiriančių akių, jis iš pirmo žvilgsnio atrodė kaip paprastas žmogus, nekeliąs pašnekovui nepasitikėjimo. O juk jis buvo Hatušilis, hetitų imperatorius, įsisupęs į storą vilnonį apsiaustą, kad apsigintų nuo žiemą vasarą jį kamuojančio šalčio; Hatušilis, karingos ir pergalingos tautos vadas, ne tik vyriausiasis hetitų karvedys Kadešo mūšyje, bet ir taikos derybų dalyvis; Hatušilis, neginčytinas atšiauraus krašto, kur jis nuslopino bet kokį pasipriešinimą, šeimininkas ir valdovas.

Ir štai jis, Hatušilis, ką tik įkėlė koją į Egiptą, lydimas dviejų moterų: savo žmonos Putuhepos ir jaunutės persigandusios hetitų karalaitės.

– Tai neįmanoma, – sušnibždėjo hetitų imperatorius, – tai visiškai neįmanoma... Ne, tai – ne Egiptas.

Tačiau jis nesapnavo ir nekliedėjo: prie savo buvusio priešo iš tikrųjų ėjo Ramzis Didysis, ketindamas jį apkabinti.

– Kaip jaučiasi mano brolis Hatušilis?

– Senstu, mano broli Ramzi.

Uri-Tešubo, tapusio ir Egipto, ir Hetitų imperijos priešu ir teismo ieškomu žudiku, pabėgimas pašalino visas kliūtis, galėjusias sutrukdyti Hatušilio apsilankymui.

– Nefertarė būtų džiaugusis šia ypatinga akimirka, – tarė Ramzis Putuhepai, puikiai atrodančiai su savo ilga raudona suknele ir pasidabinusiai faraono dovanotais egiptietiškais aukso papuošalais.

– Visą kelią aš nesilioviau apie ją galvojusi, – prisipažino imperatorienė. – Kad ir kiek truktų jūsų valdymas, ji liks jūsų vienintelė didžioji sutuoktinė.

Putuhepos žodžiai pašalino visus galimus diplomatinius sunkumus. Nutviekstas kaitrios vasaros šviesos, Pi-Ramzis atrodė šventiškai; spindintis turkio miestas pasitiko ir sutalpino tūkstančius aukštų pareigūnų, atvykusių iš visų Egipto miestų dalyvauti Hetitų imperijos valdovų sutiktuvėse ir daugybėje apeigų bei švenčių, numatytų jų garbei.

Sostinės grožis ir prabanga apstulbino imperatoriškąją porą. Žinodami, kad dievas Amonas pritarė Ramziui, nusprendusiam pakviesti Hatušilį su Putuhepa apsilankyti Egipte, gyventojai džiugiai sveikino žymiuosius svečius. Stovėdamas šalia faraono jo vežime, kurį traukė du žirgai, papuošti sultonais iš raudonai ir mėlynai dažytų plunksnų, Hatušilis nepaliovė stebėjęsis.

– Mano brolis neturi asmens sargybos?

– Mano asmens sargyba budi, – atsakė Ramzis.

– Bet visi tie žmonės – taip arti, aplink mus... Niekas neužtikrina mūsų saugumo!

– Pažvelk į akis bet kuriam egiptiečiui, Hatušili: jo žvilgsnyje nėra nei pykčio, nei neapykantos. Šiandien egiptiečiai dėkoja mums už tai, kad sudarėme taiką, ir mes dalijamės su jais tuo džiaugsmu.

– Tauta, kurią valdo visai ne baimė... Kaip keista! O kaipgi Ramziui pavyko surinkti kariuomenę, įstengusią atremti hetitų pajėgas?

– Visi egiptiečiai myli savo kraštą taip, kaip jį myli dievai.

– Tu, Ramzi, neleidai man nugalėti kare – tu, ir niekas kitas. Bet jau keletą akimirkų aš to nebesigailiu.

Hetitų imperatorius nusimetė savo vilnonį apsiaustą; jam nebebuvo šalta.

– Klimatas man tinka, – tarė jis. – Gaila... Man būtų patikę čia gyventi.

Pirmasis priėmimas, įvykęs Pi-Ramzio rūmuose, buvo neapsakomai prašmatnus ir didingas. Nuostabiai gardžių patiekalų buvo tokia gausybė, kad Hatušilis su Putuhepa įstengė nebent jų paragauti, vis suvilgydami lūpas supilstytu į taures puikiu vynu. Žavios nuogakrūtės muzikantės pakerėjo puotaujančiuosius savo grožiu ir grojimu, o imperatorienė gėrėjosi skoningomis ir puošniomis kilmingųjų viešnių suknelėmis.

– Norėčiau, kad ši šventė būtų skirta Ašai atminti, – tarė Putuhepa. – Jis paaukojo savo gyvybę dėl taikos ir tos laimės, kuria dabar džiaugiasi mūsų tautos.

Imperatorius pritarė žmonai, tačiau atrodė, kad jis dėl kažko apmaudauja.

– Mūsų dukra nedalyvauja puotoje, – apgailestaudamas tarė Hatušilis.

– Aš neatšauksiu savo nuosprendžio, – pareiškė Ramzis. – Nors Mat-Hora padarė rimtų klaidų, ji liks taikos simbolis ir bus gerbiama pagal savo nuopelnus. Ar turėčiau išsamiau paaiškinti savo žodžius?

– Ne, mano broli Ramzi; kartais kai kurių smulkmenų geriau nežinoti.

Tad Ramzis nepaminėjo, kad suimtas pirklys siras, tikėdamasis išpirkti savo kaltę, išklojo visą tiesą apie Mat-Horos kėslus.

– Gal faraonas pageidauja pasikalbėti su savo būsimąja žmona?

– Tai nebūtina, Hatušili. Mes iškilmingai atšvęsime šią antrąją diplomatinę santuoką, ir abi tautos bus mums už tai dėkingos. Bet jausmų ir geismų laikas jau praėjo.

– Nefertarės iš tiesų neįmanoma užmiršti... Ir gerai, kad taip yra. Aš nemanau, kad mano parinktoji karalaitė, daili, bet protu nepasižyminti, tiktų į pašnekoves Ramziui Didžiajam. Ji labai greit supras, kaip malonu gyventi Egipte, ir nepaliaus džiaugusis tais malonumais. O Mat-Hora, nemylėjusi hetitų krašto, kasdien vis labiau ims vertinti savo antrąją tėvynę, kur ji taip norėjo apsigyventi. Laikui bėgant ji surimtės ir pasidarys protingesnė.

Šitaip Hatušilis nulėmė abiejų hetitų karalaičių gyvenimo kelią. Keturiasdešimtaisiais Ramzio valdymo metais Hetitų imperijai ir Egiptui nebeliko jokios dingsties pyktis ar kariauti. Kaip tik dėl to imperatorienės Putuhepos akys švytėjo džiaugsmu.

Pilonai, obeliskai, didžiulės statulos, erdvūs šventyklų kiemai, plytintys po atviru dangumi, kolonados, aukų atnašavimo apeigos, sidabrinės grindys sužavėjo Hatušilį. Jis taip pat domėjosi Gyvybės Namais, knygų saugykla, sandėliais, tvartais, virtuvėmis ir raštinėmis, kur uolūs raštininkai margino hieroglifais papiruso lakštus ir medines lenteles. Didelį įspūdį hetitų imperatoriui paliko pokalbiai su viziriu, ministrais ir kitais aukštaisiais pareigūnais. Egipto visuomenės architektūra buvo tokia pat didinga kaip jo šventyklų.

Ramzis pasiūlė Hatušiliui uždegti smilkalų, norint pamaloninti dievybių uoslę ir privilioti jas į egiptiečių joms pastatytą buveinę. Imperatorienė dalyvavo pavojingųjų jėgų numaldymo apeigose, kurias kruopščiai ir tiksliai, kaip buvo įpratęs, atliko Kha. O paskui imperatoriškoji pora aplankė Pi-Ramzio šventyklas svetimšalių dievams. Be to, imperatorius į valias pasimėgavo poilsiu rūmų soduose.

– Būtų buvę labai gaila, jei hetitų kariuomenė būtų sugriovusi tokį gražų miestą, – pasakė jis Ramziui. – Imperatorienė sužavėta savo viešnage Egipte. Kadangi mes gyvename ramiai ir taikiai, ar mano brolis leis man paprašyti vienos malonės?

Hatušilio neveiklumas jau buvo pradėjęs kelti Ramziui ir susidomėjimą, ir šiokį tokį įtarimą; dabar jis nusiramino: kovodamas su Egipto kerais, į paviršių iškilo Hatušilis karvedys.

– Mudu su imperatoriene esame tiesiog apakinti tokios daugybės stebuklų, tačiau kartais reikia pagalvoti ir ne apie tokius malonius dalykus, – tęsė hetitų valdovas. – Mes pasirašėme sutartį dėl abipusės pagalbos mūsų šalių užpuolimo atveju, ir aš norėčiau pamatyti, kokia Egipto kariuomenės būklė. Ar farao-

nas leis man apsilankyti pagrindinėse Pi-Ramzio kareivinėse?

Jeigu Ramzis atsakys, kad tai – karinė paslaptis, arba nukreips imperatorių į antraeiles kareivines, Hatušilis supras, kad faraonas rengia kokią nors klastą. Dabar buvo geriausia proga sužinoti tiesą; kaip tik dėl tos akimirkos Hatušilis ir keliavo į Egiptą.

– Mano jaunesnysis sūnus Merenptahas yra vyriausiasis Egipto kariuomenės vadas. Jis ir parodys hetitų imperatoriui pagrindines Pi-Ramzio kareivines.

Pasibaigus puotai, surengtai imperatorienės Putuhepos garbei, Hatušilis su Ramziu vaikštinėjo palei tvenkinį, pilną žydinčių lotosų – mėlynų ir baltų.

– Tai, ką jaučiu, ligi šiol man buvo nepatirta ir nežinoma, – prisipažino Hatušilis. – Aš jaučiu pasitikėjimą. Tik Egiptas gali sukurti tokius žmones kaip tu, mano broli Ramzi... Susieti tikros draugystės saitais du valdovus, kurie dar visai neseniai buvo pasirengę sunaikinti vienas kitą – juk tai grynas stebuklas! Bet mudu senstame: ir tu, ir aš... Pats laikas pagalvoti apie tai, kas taps mūsų įpėdiniais. Ką tu pasirinkai? Kurį iš savo karališkųjų sūnų būrio?

– Kha – mokslininkas, išmintingas ir susitvardantis žmogus, gebąs bet kokiomis aplinkybėmis sutramdyti karštuolius ir įtikinti žmones nieko neįžeisdamas. Jis mokės išsaugoti karalystėje darną ir rimtai apsvarstyti savo sprendimus. Merenptahas – narsuolis, jis moka įsakinėti ir valdyti; kariškiai jį myli, o aukštieji valdininkai jo bijo. Ir vienas, ir kitas tinka būti Egipto valdovu.

– Kitaip sakant, tu dar dvejoji. Likimas atsiųs tau ženklą, kaip apsispręsti. Žinodamas, kokie puikūs tavo sūnūs, aš visai ramus dėl Egipto ateities. Jie įstengs tęsti tavo darbus.

– O kas paveldės Hetitų imperijos sostą?

– Vidutinybė. Deja, aš negaliu pasigirti savo įpėdiniu. Hetitų imperija smunka, tarsi taika būtų atėmusi iš jos vyriškumą ir bet kokį garbės troškimą. Bet aš nieko nesigailiu – juk kito pasirin-

kimo nė nebuvo. Mes bent jau ramiai nugyvensime keletą metų, ir aš būsiu suteikęs savo tautai laimę, kurios ji anksčiau niekada nepatyrė. Deja, mano šalis nesugebės keistis ir žengti į priekį; ji išnyks. Beje... noriu tavęs dar kai ko paprašyti. Savo sostinėje aš nepratęs tiek daug vaikščioti, ir dabar man skauda kojas. Kažkas man minėjo, kad Egipto karalystės vyriausioji gydytoja puikiai išmano savo darbą; be to, tai esanti labai graži moteris...

Neferetė išėjo iš didžiosios priėmimų salės, kur ji kalbėjosi su Putuhepa, ir atskubėjo pasirūpinti imperatoriaus kojomis.

– Šią ligą aš pažįstu ir galiu gydyti, – tarė ji, apžiūrėjusi Hatušilį. – Pirmiausia aš įtrinsiu kojas tepalu iš raudonosios ochros, medaus ir kanapių. Rytojaus rytą panaudosiu kitus vaistus, padarytus iš susmulkintų ir sutrintų į miltelius akacijos bei zizifmedžio lapų, malachito miltelių ir išimto iš kriauklelės valgomojo moliusko. Šie vaistai leis jums pajusti malonų gaivumą, bet kulkšnis teks sutvarstyti. Žinoma, tvarsčiai netrukdys jums vaikščioti.

– Neferete, jei aš pasiūlysiu jums daug turto, ar sutiksite vykti drauge su manimi į Hetitų imperiją ir tapti mano asmens gydytoja?

– Didenybe, jūs puikiai žinote, kad nesutiksiu.

– Vadinasi, aš niekada nenugalėsiu Egipto, – šyptelėjo Hatušilis.

53

Žingsniuodamas su savo asilu, apkrautu moliniais indais, Deltos šiaurės vakarų sienos kryptimi, Greitakojis švilpavo dainelę Ramzio garbei. Netoli kranto, kurį skalavo Viduržemio jūros bangos, keliaujantis prekeivis pasuko siaurais, vingiuotais takeliais, norėdamas nusigauti į žvejų kaimelį, kur jis buvo tikras parduosiąs savo prekes.

Greitakojis didžiavosi vardu, kurį jam davė merginos, stebėjusios vyrų bėgimo lenktynes. Bėgikai lenktyniaudavo ant drėgno jūros kranto smėlio, ir jau dveji metai jokiam varžovui nepavyko jo pralenkti. O žiūrovės vertino nuogų atletų pastangas jas sužavėti netausojant jėgų. Turėdamas tokias eiklias kojas, prekeivis buvo ne tik greičiausias bėgikas vakarinėje Deltos dalyje, bet ir nebeįstengė suskaičiuoti pavergtų širdžių.

Tačiau toks pasisekimas buvo susijęs ne tik su malonumais: gražuolės mėgo papuošalus, todėl Greitakojui reikėjo sėkmingai plėtoti savo verslą ir sudarinėti kuo daugiau gerų sandorių – žinoma, jeigu jis siekė ir toliau garsėti kaip puikus ir dosnus lenktynininkas. Tad prekeivis uoliai žingsniavo keliais keleliais pāskui savo asiliuką, norėdamas gauti kaip galima didesnį pelną.

Pralenkdamos žemus vėjo nešamus debesis, virš jo galvos praskriejo gervės. Pažvelgęs į saulę, Greitakojis suprato, kad ligi sutemstant jis savo kelionės tikslo nepasieks, todėl verčiau sustoti nakčiai vienoje iš pakelėje pastatytų nendrinių trobelių. Taip bus išmintingiau, nes sutemus iš savo urvų gali išlįsti pavojingos būtybės ir užpulti neatsargiuosius.

Greitakojis nuėmė nuo asilo nugaros krovinį, pašėrė kantrųjį

keturkojį, paskui titnagu įskėlė ugnį ir užkūrė nedidelį laužą. Išsikepęs dvi žuvis, jis skaniai jas suvalgė, atsigėrė iš ąsočio vėsaus vandens, išsitiesė ant demblio ir užmigo.

Jis sapnavo būsimąsias lenktynes ir jau regėjo savo naują pergalę, kai tą saldų sapną nutraukė neįprastas triukšmas. Priekinės dešiniosios kojos kanopa asilas krapštė žemę, aiškiai rodydamas savo šeimininkui, kad jam gresia pavojus.

Greitakojis pašoko, užgesino laužą ir pasislėpė už dygliuotų krūmų guoto. Ir gerai padarė, nes iš tamsos išniro apie trisdešimt ginkluotų vyrų, užsidėjusių šalmus ir antkrūtinius. Tą naktį buvo pilnatis, ir jos šviesoje Greitakojis aiškiai įžiūrėjo jų vadeivą. Jis buvo vienplaukis. Ilgos sruogos plaikstėsi jam ant pečių, o krūtinė buvo apžėlusi rudais gyvaplaukiais.

– Čia tikrai būta šnipo! Jis pabėgo! – sušuko Uri-Tešubas, persmeigęs ietimi demblį.

– Nemanau, – paprieštaravo vienas iš libių. – Pažvelk į tuos molinius indus ir asilą – čia buvo keliaujantis prekeivis, nutaręs sustoti poilsio šioje trobelėje.

– Mums pavaldūs visi kaimai, išsidėstę nuo čia į vakarus. Reikia rasti tą šnipą ir jį nudėti. Išsiskirstykime ir paskubėkime.

Po imperatoriaus Hatušilio ir imperatorienės Putuhepos apsilankymo Egipte prabėgo ketveri metai. Egipto ir Hetitų imperijos santykiai buvo geri. Karo šmėkla išnyko. Daugybė hetitų nuolat lankydavosi Nilo deltoje, norėdami pasigrožėti jos gamtovaizdžiais ir miestais.

Abi Ramzio žmonos hetitės sutarė kuo puikiausiai. Prabangus gyvenimas sušvelnino ir išsklaidė Mat-Horos kadaise puoselėtus garbės ir valdžios troškimus, o jos tėvynainė tiesiog mėgavosi Egipto kasdienybės teikiamais malonumais. Jos abi – ir net neapgailestaudamos – pripažino, kad Ramzis Didysis, sulaukęs šešiasdešimt šešerių, tapo gyva legenda ir buvo joms visiškai nepasiekiamas. O faraonas, pastebėjęs, kad gaivališkos aist-

ros abiejų karalienių sielose užgeso, leido hetitėms dalyvauti kai kuriose iškilmėse ir apeigose.

Keturiasdešimt trečiaisiais savo valdymo metais, Kha primygtinai prašomas ir raginamas, Ramzis atšventė savo penktąją atgimimo šventę, dalyvaujant dievams ir deivėms, atvykusiems į sostinę *ka* atgaivintų statulų pavidalu. Dabar, norint pakelti vis sunkėjančią amžiaus naštą, faraonui teko dažnai griebtis tų apeigų.

Be to, Ramzis taip pat dažnai kreipdavosi į vyriausiąją gydytoją Neferetę. Nekreipdama dėmesio į prastą savo žymaus paciento, sunkiai susitaikančio su senatvės negalavimais, nuotaiką, gražioji gydytoja gelbėdavo jį nuo dantų skausmo ir stabdė besivystančią sąnarių ligą. Neferetės gydymas padėjo valdovui išsaugoti ankstesnį gyvybingumą, ir Ramzis dirbo kaip dirbęs, nemažindamas tempo.

Pažadinęs šventovėje dieviškąją galią ir atlikęs aušros apeigas, Ramzis kalbėdavosi su viziriu, Ameniu ir Merenptahu. Ši trijulė privalėjo pasirūpinti jo nurodymų įgyvendinimu. Po vidurdienio drauge su Kha jis gilinosi į didžiųjų valstybės apeigynų tekstus ir pataisydavo ar papildydavo senąsias ištarmes.

Valdovas pamažu tolo nuo šalies valdymo, kurį jis patikėjo puikiai išmanantiems tą veiklos sritį pareigūnams, ir dažnai vykdavo į Tėbus, norėdamas aplankyti savo dukterį Meritamon ir susikaupęs pamąstyti savojoje milijonų metų šventykloje.

Kai Ramzis grįžo iš Karnako, kur vykdąs savo pareigas didysis žynys Bakhenas buvo visuotinai gerbiamas, Pi-Ramzio uoste jį pasitiko susirūpinęs Merenptahas.

– Didenybe, gavome pranešimą, keliantį nerimą.

Vyriausiasis Egipto kariuomenės vadas ėmėsi pats vadelioti karališkąjį vežimą, šis sparčiai pajudėjo rūmų link.

– Jei pranešime minimi faktai pasitvirtins, Didenybe, tai man teks prisiimti kaltę už nusikalstamą lengvabūdiškumą.

– Kas atsitiko, Merenptahai?

– Netoli Libijos sienos esančią Sivos oazę neva užpuolė Malfio vadovaujama ginkluota gauja.

– Kada tai įvyko?

– Prieš dešimtį dienų, bet man apie tai pranešė tik dabar.

– Kodėl tu abejoji to užpuolimo tikrumu?

– Todėl, kad neteisingai įvardytas karininkas, įpareigotas rūpintis oazės saugumu. Galbūt šios klaidos priežastis – skubėjimas ir ginkluoto susidūrimo sukeltas įkarštis. Jei oazė tikrai buvo užpulta, mes privalome duoti atkirtį, o jei užpuolimui iš tiesų vadovavo Malfis, turime užgniaužti jo sukurstytą maištą dar užuomazgoje!

– Sūnau, kodėl tu manai, kad esi už tai atsakingas?

– Todėl, Didenybe, kad nebuvau pakankamai budrus. Taika, sudaryta su Hetitų imperija, privertė mane pamiršti, kad karas gali įsiliepsnoti vakaruose. Be to, tas prakeiktasis Uri-Tešubas vis dar laisvas... Leisk man vykti į Sivą su pulku mūsų karių ir sutriuškinti tuos maištininkus.

– Nors tau jau trisdešimt aštuoneri, Merenptahai, karščiuojiesi kaip jaunuolis! Su šia užduotimi susidoros patyręs karininkas, o tau teks paskelbti mūsų kariuomenės kovinę parengtį.

– Prisiekiu jums, tai buvo ginkluoti plėšikai libiai! – kartojo Greitakojis apsimiegojusiam pasienio sargybiniui.

– Eik jau, mažiuk, paistai man dabar nežinia ką! Čia nėra jokių libių.

– Aš lėkiau galvotrūkčiais, neatgaudamas kvapo – juk jie norėjo mane užmušti! Jei nebūčiau toks šaunus bėgikas, jie būtų mane pasiviję ir sučiupę. Šalmai, antkrūtiniai, kalavijai, ietys... Tikra kariauna!

Keliskart skaniai nusižiovavęs, sargybinis piktai nužvelgė jaunuolį.

– Stiprus alus apsuko tau galvą... Nustok maukęs! Girtuokliai blogai baigia.

– Buvo pilnatis, – neatlyžo Greitakojis, – ir prieš puldamas bėgti aš netgi spėjau įžiūrėti jų vadeivą! Ilgaplaukį milžiną su rudais gyvaplaukiais apžėlusia krūtine.

Šie požymiai privertė sargybinį suklusti, ir visi jo miegai išlakstė. Kaip visi kariškiai, tvarkos sergėtojai ir muitininkai, jis buvo gavęs piešinį, vaizduojantį nusikaltėlį Uri-Tešubą, ir puikiai žinojo, kad tam, kas padės suimti hetitą, pažadėtas dosnus atlygis.

Sargybinis kyštelėjo Uri-Tešubo portretą Greitakojui.

– Ar tai – jis?

– Taip, tai tikrai jų vadas!

Išilgai tuščios ir nederlingos juostos, einančios vakariniu Deltos pakraščiu tarp Egipto teritorijos ir jūros, kariškiai buvo pastatydinę nedidelius įtvirtinimus, lyg ir mažytes tvirtoves, kurių papėdėje pamažu kūrėsi kaimeliai. Jos buvo išdėstytos atitinkamu nuotoliu viena nuo kitos. Tą nuotolį buvo galima įveikti per vieną dieną, važiuojant kovos vežimu, arba per dvi spartaus žygio dienas. Tvirtoviukių įguloms buvo įsakyta pranešti Pi-Ramzio ir Memfio karvedžiams apie menkiausią įtartiną libių krustelėjimą. Aukštoji vadovybė manė, kad kaip tik ši sritis yra griežčiausiai stebima ir saugoma.

Kai pasienio zonos viršininkas gavo išgąstingą pranešimą, pagrįstą keliaujančio prekeivio žodžiais, jis nė neketino perduoti jo savo viršininkams, bijodamas apsijuokti, tačiau galimybė sučiupti Uri-Tešubą vis dėlto paskatino jį nusiųsti nedidelį kareivių būrį ten, kur hetitas buvo neva pastebėtas.

Kaip tik todėl Náktis su savo vyrais, turėję staiga išvykti iš ramios tvirtovės, sparčiai žygiavo nesvetinga vietove, kur knibždėte knibždėjo uodų ir kitokių mašalų, ir troško tik vieno: kaip galima greičiau susidoroti su ta nelemta užduotim.

Náktis visą laiką plūdosi. Kada gi jį pagaliau perkels į Pi-Ramzį, į patogias kareivines, užuot įsakinėję vytis nesamus priešus?

– Tvirtovė, vade.

„Pasienio sargybiniai, ko gero, palaikys mus kvailiais, – pagalvojo Náktis, – tačiau jie bent jau pasiūlys mums pavalgyti ir atsigerti, o rytoj mes patrauksime atgal.“

– Atsargiau, vade!

Vienas iš karių truktelėjo Náktį atgal: takelio smėlyje tupėjo didžiulis juodas skorpionas, pasiruošęs pulti. Jei užsigalvojęs karininkas būtų tebežingsniavęs į priekį, skorpionas tikrai būtų jam įgėlęs.

– Užmušk jį, – įsakė Náktis savo išgelbėtojui.

Kareivis nespėjo įtempti lanko. Iš šaudomųjų tvirtovėlės angų pasipylė strėlės ir susmigo į egiptiečius. Uri-Tešubo vadovaujami libiai, begalės pratybų išmiklinti taiklūs lankininkai, patiesė ant žemės visus Nákčio būrio vyrus.

Hetitas pats savo geležiniu durklu perrėžė sužeistiesiems gerkles.

54

Kaip ir kasryt, pasienio su Libija zonos viršininkas nuėjo į savo raštinę, norėdamas susipažinti su visų tvirtovių atsiųstais pranešimais. Paprastai jis kaipmat atsikratydavo to nuobodaus darbo, nes medinėse lentelėse būdavo įrašytas vienintelis sakinys: „Viskas ramu, neturime ką pranešti“.

Tačiau šįryt ant stalo nebuvo nė vieno pranešimo.

Kaltininko, žinoma, neteks ieškoti nei toli, nei ilgai: be abejo, kareivis, įpareigotas skirstyti paštą, nesiteikė laiku pabusti. Įniršęs viršininkas prisiekė sau atleisti nedorėlį iš pareigų ir paskirti skalbėju.

Tvirtovėlės kieme vienas iš kareivių tingiai brūžino grindinį šluota, o du jauni pėstininkai mankštinosi, kaudamiesi trumpais kalavijais. Viršininkas skubiai nuėjo į kareivines, kur gyveno pasiuntiniai, gabendavę pranešimus bei laiškus, ir žvalgai.

Nė gyvos dvasios. Ant demblių, kur miegodavo kariai, – tuščia.

Apstulbęs viršininkas ėmė sukti galvą dėl šio neįtikimo įvykio priežasties. Nei pranešimų, nei kareivių, įpareigotų juos atgabenti... Kas sukėlė tą negirdėtą neregėtą sumaištį?

Kariškis dar stovėjo išsižiojęs iš nuostabos, kai tvirtoviukės vartai staiga įgriuvo į vidų, neatlaikę sijos smūgių, ir į kiemą įsiveržė sužvėrėję libiai su styrančiomis plaukuose plunksnomis.

Jie užkapojo kirviais šlavėją ir abu pėstininkus, o paskui perskėlė galvą suakmenėjusiam iš siaubo viršininkui, kuris net nebandė bėgti. Uri-Tešubas nusispjovė ant lavono.

– Sivos oazė nebuvo užpulta, – pareiškė Merenptahui vienas iš aukštųjų karininkų. – Mus suklaidino.

– Ir visai nebuvo aukų?

– Nei aukų, nei maišto; aš visai be reikalo sukoriau tokį kelią iki Sivos.

Likęs vienas, Merenptahas sunerimo. Jeigu kažkas tokiu būdu atitraukė jo dėmesį, tai gal tik tam, kad galėtų sėkmingai pulti kitur?

Tik Ramzis sugebės įvertinti pavojaus mastą.

Merenptahui lipant į savo vežimą, prie jo pribėgo vyriausiojo karvedžio padėjėjas.

– Vade, gautas pranešimas iš tvirtovės Libijos pasienyje... Plataus masto mūsų tvirtovių puolimas... Dauguma jų jau paimtos, o zonos viršininkas nužudytas!

Dar niekada Merenptaho žirgai nelėkė tokiu greičiu. Iššokęs iš vežimo dar jam nesustojus, jaunesnysis valdovo sūnus tekinas įveikė rūmų laiptus. Seramanos padedamas, jis pertraukė priėmimą, kurį faraonas buvo surengęs provincijų valdytojams.

Ramziui pakako žvilgtelėti į iškreiptą Merenptaho veidą, kad žaibiškai suprastų, jog atsitiko kažkas labai svarbaus. Tad valdovas atsisveikino su savo svečiais, pažadėjęs netrukus vėl su jais susitikti.

– Didenybe, – pranešė faraonui vyriausiasis karvedys, – libiai tikriausiai užėmė šiaurės vakarų Deltos dalį. Tikslesnių žinių aš neturiu.

– Uri-Tešubas su Malfiu! – sušuko Seramana.

– Hetitas iš tiesų minimas padrikame pranešime, kurį aš gavau. O Malfiui pavyko suvienyti tarpusavyje besipjaunančias libių gentis! Mūsų atsakas turi būti smarkus ir greitas... Jeigu tik... Jeigu tik tai – ne nauji spąstai, kaip buvo tariamojo Sivos užpuolimo atveju.

Jeigu pagrindinė ginkluotųjų pajėgų dalis patrauks į Deltos šiaurės vakarus, o Malfis vėl sumanė apgaulingą manevrą, tai jis puls Tėbų kryptimi, ir niekas neužkirs jam kelio. Jis paleis šventąjį Amono miestą plėnimis ir paskandins jį kraujyje.

Nuo Ramzio sprendimo priklausė Egipto ateitis.

– Didenybe, – nedrąsiai tarė Seramana, – jūs man pažadėjote...

– Aš nepamiršau: tu mane lydėsi.

Kampuoto veido, juodaakį, nuožmaus žvilgsnio Malfį jo vyrai laikė piktosios dykumų dvasios įsikūnijimu, galinčiu matyti tai, kas dedasi jam už nugaros, ir sudraskyti bet kokį priešininką savo aštriais it ašmenys pirštais... Jam pakluso beveik visos libių gentys, nes per ilgas derybas jis sugebėjo įpūsti jų senos neapykantos Egiptui ugnį. Susidūrę su žiauriais libių kariais, pripratę prie ilgalaikės taikos ir dėl to nusilpę egiptiečiai išlakstys. Tai, kad drauge su jais buvo hetitas Uri-Tešubas, kurio drąsa niekas neabejojo, dar labiau kaitino maištininkų kraują.

– Ten, mažiau nei už dviejų valandų kelio, – tarė Uri-Tešubas, dešiniosios rankos mostu rodydamas kryptį, – yra pirmieji Deltos kaimai. Netrukus mes juos užimsime. Paskui mes sugriausime beveik niekieno neginamą Pi-Ramzį. Tu, Malfi, būsi paskelbtas faraonu, o tai, kas bus likę iš Egipto kariuomenės, paklus tavo įsakymams.

– Ar tu teisingai numatei mūsų veiksmų eigą, Uri-Tešubai?

– Taip, nes gerai pažįstu Ramzį. Apgaulingas manevras prie Sivos bus jį sutrikdęs ir įtikinęs, kad mes nutarėme kautis keliais frontais. Jis sieks pirmiausia apginti Tėbus su jų šventyklomis, todėl pasiųs į Pietus du pulkus, kuriems, be abejo, vadovaus Merenptahas. Trečiasis pulkas turės užtikrinti Memfio saugumą. O kadangi Ramzis turi tiek tuštybės, kad laiko save nenugalimu, jis ims vadovauti ketvirtajam pulkui, turinčiam mus sutriuškinti. Mes susidursime su vos keliais tūkstančiais vyrų, Malfi, ir lengvai juos nugalėsime. Aš prašau tavęs tik vienos malonės: leisk man nusmeigti Ramzį štai šituo durklu.

Libis pritariamai linktelėjo galvą. Jis būtų dar mielai palaukęs ir per tą laiką labiau užgrūdinęs savo karius bei įpratinęs juos kautis, bet keliaujančio prekeivio sukeltas aliarmas privertė jį paskubinti puolimą.

Vienas vienutėlis egiptiečių pulkas Malfio negąsdino. Libiai troško kautis; kvaišalai dešimteriopai pakurstys jų įkarštį ir suteiks jiems pranašumą prieš baikščius egiptiečius.

Vienintelis įsakymas: jokio pasigailėjimo.

– Štai jie, – pranešė Uri-Tešubas.

Malfio akys nušvito džiaugsmu. Pagaliau jis atkeršys už Libijos garbę, iš kurios šimtmečius tyčiojosi faraonai, nušluos nuo žemės paviršiaus turtingus kaimus ir supleškins derlių, o tuos egiptiečius, kurie liks gyvi, pavers vergais.

– Ramzis žygiuoja savo kariuomenės priešakyje, – netverdamas koviniu įkarščiu, riktelėjo hetitas.

– O kas jam iš dešinės?

Uri-Tešubo veidas apniuko.

– Jo jaunesnysis sūnus, Merenptahas.

– Juk jis turėjo vadovauti kariuomenei, likusiai Tėbuose!

– Mes užmušime abu: ir tėvą, ir sūnų.

– O kas tas vyras valdovui iš kairės?

– Seramana, jo asmens sargybos viršininkas... Likimas mums maloningas, Malfi! Šitam aš gyvam nudirsiu odą.

Tolumoje tobula tvarka rikiavosi pėstininkai, lankininkai ir karo vežimai.

– Čia ne vienas pulkas, – pastebėjo Malfis.

Sukrėstas, apstulbęs Uri-Tešubas nedrįso nė prasižioti. Laikas bėgo, o plačioje lygumoje Egipto karių vis daugėjo.

Libiui su hetitu teko pripažinti akivaizdžią tiesą: Ramzis surizikavo sutelkti prieš juos visus keturis pulkus: dievų Amono, Ra, Ptaho ir Seto. Tai buvo visa smogiamoji Egipto jėga, ir ji buvo pasirengusi užgriūti priešus.

Malfis sugniaužė kumščius.

– Tu manei, kad gerai pažįsti Ramzį, Uri-Tešubai!

– Jo elgesys nesuvokiamas sveiku protu... Kaip jis drįsta šitaip rizikuoti?

Libis suprato, kad trauktis neįmanoma. Nubijos lankininkai, vadovaujami faraono vietininko Setau, užkirto jam kelią į dykumą.

– Vienas libis vertas bent jau keturių egiptiečių, – suriko Malfis savo vyrams, – puolam!

Ramziui šaltakraujiškai stovint savo kovos vežime, libiai puolė pirmąją egiptiečių gretą. Pėstininkai akimirksniu atsiklaupė, leisdami už jų stovintiems lankininkams geriau nusitaikyti, ir strėlių papliūpa išguldė daugybę puolančiųjų.

Libių lankininkai taip pat iššovė, bet ne taip taikliai, ir antroji puolimo banga, per daug padrika, sužlugo, atsitrenkusi į Seto pulko pėstininkus. Tada į atsakomąjį puolimą leidosi egiptiečių kovos vežimai: Merenptaho įsakymu jie pralaužė maištininkų gretas. Šie, nepaisydami Malfio keiksmų, pakriko ir puolė bėgti.

Bet bėglius pasitiko Setau nubiai, kurių strėlės ir ietys sėjo mirtį. Dabar mūšio baigtis jau nekėlė abejonių. Dauguma libių, neatlaikę pranašesnių skaičiumi egiptiečių spaudimo, sudėjo ginklus.

Apsvaigęs iš įniršio, Malfis sutelkė aplink save paskutinius vis dar jį palaikančius libius. Uri-Tešubas kažkur dingo. Nebegalvodamas apie niekšą, kuris jį paliko, libis troško vienintelio dalyko: išžudyti kaip galima daugiau egiptiečių. Ir pirmąja jo auka taps ne kas kitas, o Merenptahas – atstumą iki jo įveiks stiprios rankos sviesta ietis.

Pačiame kautynių įkarštyje abiejų vyrų žvilgsniai susikirto. Nors juos skyrė nemažas nuotolis, jaunesnysis Ramzio sūnus pajuto libio neapykantą.

Tą pačią akimirką orą perskrodė dvi ietys.

Malfio ietis slystelėjo virš Merenptaho peties, vyriausiojo Egipto karvedžio ietis įsmigo libio kakton.

Kelias akimirkas Malfis dar stovėjo kaip sustingęs, paskui susverdėjo ir sukniubo ant žemės.

Seramana džiūgavo, maloniai leisdamas laiką. Mikliai mosuodamas savo sunkiuoju kalaviju su dviguba rankena, jis jau nebeskaičiavo, kiek libių sukapojo į gabalus. Malfio žūtis atėmė drą-

są paskutiniams jo šalininkams, ir milžinas sardas pagaliau gavo progą stabtelėti ir atsikvėpti.

Seramana atsigręžė į Ramzį, ir tai, ką jis išvydo, privertė sardą nustėrti iš siaubo.

Užsidėjusiam šalmą ir antkrūtinį, kuris paslėpė rudus gyvplaukius, Uri-Tešubui pavyko įsiskverbti į egiptiečių gretas, ir dabar jis iš užpakalio artinosi prie valdovo kovos vežimo.

Hetitas ketino nužudyti Ramzį.

Stumdydamas į šalis karališkuosius sūnus, Seramana kiek kojos įkerta puolė Ramzio link. Jam pavyko atsistoti tarp faraono ir Uri-Tešubo, bet sardas neįstengė išvengti įnirtingo hetito smūgio. Geležinis durklas susmigo milžino krūtinėn.

Mirtinai sužeistam Seramanai dar užteko jėgų sugriebti priešą už gerklės ir pasmaugti jį savo didžiulėmis plaštakomis.

– Pralaimėjai, Uri-Tešubai! Tu – nugalėtas!

Sardas atgniaužė pirštus tik tada, kai hetitas liovėsi kvėpavęs, ir tik tada atsigulė ant šono – kaip plėšrūnas, jaučiąs atslenkančią mirtį.

Ramzis prilaikė ką tik išgelbėjusio jo gyvybę Seramanos galvą.

– Jūs pasiekėte didelę pergalę, Didenybe... O kokį puikų gyvenimą aš nugyvenau – Jūsų dėka...

Didžiuodamasis savo paskutiniu žygdarbiu, sardas iškeliavo anapus, atsisveikinęs su pasauliu ant Ramzio rankų.

55

Vazos ir penkiolikos kilogramų svorio sidabriniai ąsočiai vandeniui, apkraštuoti auksu; daugiau nei trijų centnerių svorio auksiniai ir sidabriniai stalai atnašaujamoms aukoms sudėti; šešiasdešimt penkių metrų ilgio Libano pušies laivė, aptraukta auksu; auksinės plokštelės kolonoms papuošti; keturi šimtai kilogramų lazurito; aštuoni šimtai kilogramų turkio – tokius lobius ir dar daugybę kitų Ramzis padovanojo Tėbų ir Pi-Ramzio šventykloms, dėkodamas dievams už jam suteiktą pergalę prieš libius ir už tai, kad dangiškieji globėjai išgelbėjo Egiptą nuo priešų įsiveržimo.

Tais, keturiasdešimt penktaisiais, jo valdymo metais Nubijoje, Gerf Huseine, buvo pastatyta nauja Ptaho šventykla. Seną šventąją grotą Setau pavertė šventove. Valdovas iškilmingai atidarė mažąjį Abu Simbelį, kaip ir aną, iškaltą smiltainio kalne. Čia, kaip ir daugelyje kitų vietovių, buvo pastatytos didžiulės faraono statulos, vaizduojančios jį Ozirio pavidalu.

Iškilmėms pasibaigus, Ramzis su Setau nuėjo prie Nilo pasigrožėti saulėlydžiu.

– Ar tik neketini tapti nenuilstančiu statytoju, Setau?

– Seku tavo pavyzdžiu, Didenybe. Be to, Nubijos liepsna tokia kaitri, kad turi būti nukreipta į šventyklų akmenis. Juk jos bus tavo balsas, tavo žodis būsimosioms kartoms. Na, o paskui turėsime begales laiko pailsėti amžinybėje! Trumputis mūsų gyvenimas skirtas triūsui, bet tik jis suteikia mums ilgaamžiškumą.

– Ar susiduri su sunkumais, eidamas savo naująsias pareigas?

– Nieko rimta. Valdydamas mūsų šalį, Ramzi, tu nužudei karą. Taika su Hetitų imperija, taika Nubijoje, taika Libijoje... Tai,

ką tu padarei, panašu į nuostabiai gražų didžiulį pastatą ir bus laikoma vienu iš puikiausių tavo darbų. Koks laimingas turi būti Aša ten, kur jis dabar yra!

– Aš dažnai galvoju apie Seramanos pasiaukojimą; juk jis atidavė savo gyvybę, norėdamas mane išgelbėti.

– Visi tavo artimieji būtų pasielgę lygiai taip pat, Didenybe, ir ar galėtų būti kitaip? Juk tu visų mūsų vardu kalbiesi su anapus ir amžinybe...

Figmedis, pirmaisiais Ramzio valdymo metais pasodintas Tėbų rūmų sode, suvešėjo ir tapo didingu medžiu, dosniai teikiančiu palaimingą paunksnę. Lapijos pavėsyje Ramzis klausėsi, kaip jo dukra groja liutnia, o linksmai čiulbančios zylės jai pritaria.

Kaip kasdien, visose Egipto šventyklose žyniai apsivalė šventųjų ežerų vandeniu ir faraono vardu atliko apeigas; kaip kasdien, į dideles ir mažas šventoves buvo atneštas maistas, kurį reikėjo atnašauti dievybėms, o paskui išdalyti žmonėms; kaip kasdien, buvo pažadinta dieviškoji galia, ir deivė Maat galėjo valdovui pasakyti: „Tu gyveni manimi, mano rožės kvapas tave atgaivina, tavo akys yra Maat“.

Ramzio ir Nefertarės duktė padėjo liutnią figmedžio papėdėje.

– Meritamon, tu esi Egipto karalienė.

– Kai tu imi su manim kalbėtis štai šitaip, Didenybe, tai reiškia, kad rengiesi sudrumsti mano sielos ramybę.

– Mane vargina senatvė, Meritamon. Bakhenas rūpinasi Karnako klestėjimu, ir į jo dieną telpa daugiau darbų nei valandų. Tu, mano dukra, būk manosios milijonų metų šventyklos sergėtoja ir prižiūrėtoja. Jos magijos padedami, mudu su tavo motina įveikėme nesėkmes ir nelaimes; žiūrėk, kad apeigos ir šventės vyktų reikiamu metu: tik tada Ramezėjus spinduliuos savo energiją.

Meritamon pabučiavo valdovo ranką.

– Tėve... tu puikiai žinai, kad niekada mūsų nepaliksi.

– Laimė, dar niekas neišvengė mirties.

– O argi faraonai jos nenugalėjo? Nors ji ne kartą tau labai skaudžiai smogė, tu jai atsispyrei. Aš net manau, kad tu ją prisijaukinai.

– Paskutinį žodį vis dėlto tars ji, Meritamon.

– Ne, Didenybe. Mirtis praleido progą tave sunaikinti. Šiandien tavo vardas iškaltas visuose Egipto paminkluose, o tavo šlovė peržengė mūsų sienas. Ramzis nebegali numirti.

Libių maištas buvo sutriuškintas, viešpatavo taika, Ramzio šlovė nepaliaujamai augo, bet keblios bylos vis kaupėsi ant Amenio stalo, o raštininkas vis daugiau niurnėjo, ir nei vyriausiasis karvedys Merenptahas, nei didysis žynys Kha negalėjo jam padėti išspręsti neišsprendžiamo klausimo, dėl kurio valdovo asmens sekretorius suko sau galvą. Pats viziris pareiškė nieko nenusimanąs. Į ką gi kreiptis, jei ne į Ramzį?

– Aš nepriekaištauju Tavo Didenybei dėl kelionių, – išrėžė Amenis, – bet kai tu toli nuo sostinės, čia dažniausiai padaugėja nemalonumų.

– Ar iškilo kokia nors grėsmė mūsų gerovei?

– Aš visada maniau – ir tebemanau, – kad ir didingiausias pastatas gali sugriūti dėl mažyčio netikslumo ar neapdairumo. Žinoma, tai, kas didinga, ne mano reikalas; aš rūpinuosi kebliomis kasdienybės smulkmenomis.

– Gal nevarginsi manęs ilgomis kalbomis?

– Gavau Aukštutiniame Egipte esančio Sumenu miesto valdytojo skundą: senka šventasis šulinys, aprūpinąs vietovę vandeniu, o vietiniai žyniai sakosi nepajėgią užkirsti kelio tai nelaimei.

– Ar nusiuntei ten žinovų?

– Ar tik neketini apkaltinti mane blogai vykdant savo pareigas? Visas būrys žinovų patyrė nesėkmę, o aš vis suku sau galvą dėl to nelemto šulinio ir nerimaujančių gyventojų!

Ant vieno iš Sumenu miesto laukus drėkinančių kanalų kranto susirinko nemažas būrelis moteriškių. Popietei įpusėjus, jos ateidavo čia plauti indų, laikydamosi atokiai nuo skalbėjų, kuriems buvo skirta kita kanalo atkarpa. Moterys plepėjo, pasakojosi viena kitai savo paslaptis, skleidė gandus ir paskalas, neatsisakydamos malonumo išpeikti vieną ar kitą pažįstamą. Lanksčiausią visame mieste liežuvį turėjo dailutė vieno staliaus žmona, praminta Juoduke.

– Jei šulinys išdžius, – tarė ji, – mums teks palikti miestą.

– Neįmanoma! – užginčijo viena tarnaitė. – Čia gyveno jau kelios mano šeimos kartos, ir aš nenoriu, kad mano vaikai augtų kur nors kitur.

– Kaipgi tu čia ištversi, jei šulinyje neliks vandens?

– Žyniai privalo imtis kokių nors priemonių, kad šulinys neišdžiūtų!

– Jie ir ėmėsi, bet nesėkmingai. Net mokyčiausias iš jų negali užkirsti kelio šiai negandai.

Prie būrelio moterų prisiartino aklas ir šlubas senis.

– Aš ištroškęs... Prašom duoti man atsigerti.

Smarkioji juodukė jam atkirto:

– Nesuk mums galvos, valkata! Užsidirbk pragyvenimui, tai turėsi iš ko ir atsigerti.

– Laimė nuo manęs nusigręžė, mane kamuoja liga, ir...

– Girdėjom, girdėjom jau tas pasakas! Dink iš čia, arba apmėtysime tave akmenimis.

Neregys pasitraukė, o moteriškės vėl ėmė malti liežuviais.

– O man ar duosite vandens?

Moterys atsigręžė ir nuščiuvo, išvydusios išvaizdų šešiasdešimtmetį vyriškį. Jis laikėsi taip oriai, kad iškart buvo aišku, jog tai – galingas ir svarbus asmuo.

– Pone, – tarė Juodukė, – mes pasirengusios jums patarnauti!

– O kodėl nuvijote tą nelaimėlį?

– Todėl, kad jis – niekam tikęs, ir jau ligi gyvo kaulo mums įgriso!

– Prisiminkite Maat įstatymą: „Nesityčiokite iš neregių, nesišaipykite iš neūžaugų, neskriauskite šlubių, nes visi mes, sveiki ir luošiai, Dievo rankoje. Tenelieka apleistųjų, kuriais niekas nepasirūpina".

Namų šeimininkės susigėdusios nuleido akis, bet Juodukė neketino nusileisti ateiviui:

– Kas jūs toks, kad šitaip su mumis kalbėtumėt?

– Egipto faraonas.

Netekusi amo, Juodukė pasislėpė už savo draugužių.

– Pagrindinį Sumenu šulinį veikia pikti kerai, nes jūs niekinate tą nelaimėlį ir elgiatės su juo pasibjaurėtinai: štai išvada, kurią aš padariau, praleidęs čia keletą dienų.

Juodukė puolė Ramziui po kojomis:

– Jeigu mes imsime elgtis kitaip, ar to užteks, norint išgelbėti šulinį?

– Jūs užrūstinote jame gyvenantį dievą, ir aš turiu jį numaldyti.

Kai didinga dievo Sobeko – soste sėdinčio žmogaus su krokodilo galva – statula pajudėjo iš Sumenu Gyvybės Namo skulptorių dirbtuvės, miesto gyventojai atskubėjo palydėti jos ligi šulinio. Ant šlapios žemės buvo išdėlioti apvalūs rąstai, ir būrys akmentašių atsargiai traukė jais Sobeko statulą. Taip ji lėtai nukeliavo prie pagrindinio šulinio, kur jos laukė Ramzis, pats ištaręs maldas, prašančias Sobeką leisti vandeniui, be kurio žmonės neišgyvens, ištrykšti iš pirmapradžio žemę juosiančio vandenyno – Nuno.

Paskui valdovas įsakė amatininkams nuleisti dievą į šulinio dugną, kad ten jis įvykdytų stebuklą.

Kitą dieną Sumenu šulinys vėl teikė gaivų vandenį miesto gyventojams, surengusiems puotą, kurioje neregys ir staliaus žmona sėdėjo greta.

56

Hefato tėvas buvo egiptietis, o motina – finikietė. Jis greitai ir sėkmingai kopė karjeros laiptais. Stropus mokinys, puikus aukštosios Memfio mokyklos auklėtinis, matematiniais gabumais stebinęs reiklius mokytojus, jis ilgai dvejojo, kurią iš daugelio jam siūlomų tarnybų pasirinkti. Galiausiai jis nuėjo dirbti į centrinę hidrologijos tarnybą, tiriančią Nilo vandenis. Ji buvo įpareigota numatyti potvynių laiką ir lygį, taip pat rūpintis dirbamųjų žemių drėkinimu.

Metams bėgant Hefatas tapo mėgstamu vizirio, ministrų ir provincijų valdytojų pašnekovu. Jis sugebėjo taip mikliai paglostyti savo viršininkų savimeilę, kad jie skyrė jį į vis aukštesnius postus, pamiršdami, jog savo pavyzdžiu Hefatas laikė Šenarą, vyresnįjį faraono brolį – Šenarą, tėvynės išdaviką, bet tobulą dvarišką ir neapsakomai ambicingą politiką.

Laimė, Hefatas pasirodė esąs atsargus ir vengė atvirai stoti Šenaro pusėn. Beje, šis susilaukė liūdno galo.

Energingas penkiasdešimtmetis, vedęs, dviejų vaikų tėvas, Hefatas visų akyse buvo aukštas valdininkas, geležine ranka rikiavęs savo gausius tarnautojus. Kas būtų galėjęs įtarti, kad jis yra paskutinis siekusio užimti sostą Šenaro įkurto tinklo narys?

Šie tolimi prisiminimai taip ir būtų likę glūdėti praeityje, jei aukštasis pareigūnas nebūtų susipažinęs su Finikijos pirkliu Narišu, kurio turtas jį tiesiog apakino. Hefatas suvokė, kad jis, turėdamas tokią padėtį ir pareigas, taip pat gali tapti labai turtingas.

Pietaujant su finikiečiu, Hefatui atsivėrė akys. Ramziui netrukus sueis jau septyniasdešimt metų, ir jis perleis šalies valdy-

mą ribotų gebėjimų žmonėms, nepajėgiantiems veikti savarankiškai. Kha, vyresnysis faraono sūnus, pasinėręs į tikėjimo tiesas, ir valstybės reikalai jam nerūpi; Merenptahas įpratęs aklai paklusti tėvui; Ramziui mirus, jis jausis suglumęs ir nesugebės spręsti šalies valdymo klausimų. O senstąs raštininkas Amenis bus nušalintas.

Gerai pagalvojus, esama valdžia buvo kur kas silpnesnė, nei atrodė. Priverstas naudotis atgimimo švenčių magija ir vyriausiosios gydytojos Neferetės pagalba, Ramzis aiškiai ėjo senyn ir silpnyn.

Ar tik neatėjo laikas smogti lemiamo smūgio ir įgyvendinti Šenaro svajonės?

Merenptahas įvedė Hetitų imperijos pasiuntinį į didžiąją priėmimų salę Pi-Ramzio rūmuose. Diplomatas buvo vienas, be įprastos dovanas nešančios palydos. Jis nusilenkė Ramziui.

– Didenybe, turiu pranešti jums liūdną žinią: mirė hetitų imperatorius, jūsų brolis.

Faraono atmintyje atgijo daugybė vaizdų ir įvykių, pradedant mūšiu prie Kadešo ir baigiant hetitų imperatoriaus apsilankymu Egipte. Hatušilis buvo pavojingas priešininkas; tiesa, vėliau jis tapo ištikimu sąjungininku. Drauge su juo Ramzis padėjo tvirtą pagrindą taikai ir geresniam gyvenimui.

– Ar jau paskirtas imperatoriaus Hatušilio įpėdinis?

– Taip, Didenybe.

– Ar jis pasiryžęs laikytis taikos sutarties?

Merenptahui užgniaužė gerklę.

– Mūsų velionio imperatoriaus nutarimai įpareigoja jo įpėdinius jų laikytis, – atsakė pasiuntinys. – Nebus peržiūrimas nė vienas sutarties straipsnis.

– Perduok mano užuojautą ir nuoširdžiausių linkėjimų imperatorienei Putuhepai.

– Deja, Didenybe, imperatorienė jau anksčiau negalavo, o im-

peratoriaus Hatušilio mirtis pagreitino ligos eigą. Imperatorienės Putuhepos nebėra.

– Pasakyk naujajam Hetitų imperijos valdovui, kad jis gali pasikliauti mano draugyste ir geranoriškumu. Tegu jis žino, kad Egiptas visada ateis jam į pagalbą.

Pasiuntiniui išėjus, Ramzis kreipėsi į sūnų:

– Nedelsdamas susisiek su mūsų agentais Hatuše. Tegu jie kuo greičiau atsiunčia man išsamų pranešimą apie padėtį Hetitų imperijoje.

Egiptietis Hefatas priėmė finikietį Narišą savo gražiojoje sodyboje Pi-Ramzyje. Jis supažindino svečią su savo žmona ir dviem vaikais, nepamiršęs pasigirti puikiu abiejų išsilavinimu ir jų laukiančia tokia pat puikia ateitimi. Maloniai papietavę ir pasišnekučiavę įprastomis kasdieniškiausiomis temomis, hidrologijos tarnybos viršininkas ir svetimšalis pirklys nuėjo į figmedžio altaną su dailiai išdrožinėtomis kolonėlėmis.

– Tai, kad jūs mane pakvietėte į savo namus, daro man garbę, – tarė finikietis. – Atleiskite už tiesmuką klausimą, bet aš norėčiau sužinoti, koks tikrasis jūsų tikslas? Aš – pirklys, jūs – aukštas valdininkas... Mudu neturime nieko bendra.

– Girdėjau šnekant, kad jūs nepatenkintas Ramzio politika prekybos srityje.

– Tas jo paikas ir juokingas abejojimas vergijos pagrįstumu mums iš tikrųjų kenkia; bet Egiptas galiausiai supras, kad tokių pažiūrų laikytis neįmanoma.

– Taip, bet kol jis tai supras, gali prabėgti daug metų... O mes su jumis norėtume pralobti ilgai nelaukę.

Finikietis smalsiai pažvelgė į pašnekovą:

– Hefatai, aš nelabai suprantu, ką jūs norite pasakyti.

– Šiandien Ramzis su niekuo nesidalija savo valdžia, bet taip bus ne amžinai. Faraonas sensta, jo valdžia silpsta, o abu įpėdiniai, Kha ir Merenptahas, nepajėgūs valdyti.

– Aš nesikišu į politiką. Ji man išvis nerūpi, o Egipto politika – nė to tiek!

– Bet visagalis pelnas jums labai rūpi, tiesa?

– Na, juk pelnas ir turtas – žmonijos ateitis!

– Tai pagreitinkime tą ateitį! Jūs, kaip ir aš, tik dėl skirtingų priežasčių, norite atsigriebti, pasinaudodamas tuo, kad pasenęs valdovas jau nepajėgs priešintis. Bet ne tai svarbiausia: aukščiausios valdžios silpnėjimu galima pasinaudoti ir įvykdyti pasakišką sandėrį.

– Kokį?

– Mažų mažiausiai patrigubinti Finikijos turtą. Bet iš tikrųjų tos galimybės kur kas didesnės. Neverta nė sakyti, kad jūs, Narišai, būsite garbinamas kaip šių laimingų permainų pradininkas.

– O jūs, Hefatai?

– Kurį laiką aš mieliau liksiu šešėlyje.

– Ką jūs sumanėte?

– Prieš atskleisdamas jums savo sumanymą, aš turiu būti tikras, kad niekam nieko apie jį nepasakysite.

Pirklys šyptelėjo.

– Mano mielas Hefatai, duotas žodis vertinamas tik Egipte. Jeigu ketinate imtis verslo, tai jums teks kaip galima greičiau pamiršti tą pasenusią moralę.

Aukštasis pareigūnas dar nesiryžo prabilti. Jei finikietis jį išduos, jis baigs savo dienas kalėjime...

– Sutarta, Narišai. Tuoj aš jums viską paaiškinsiu.

Hefatui dėstant savo užmačias, finikietis bandė suvokti, kaip faraono valdinio galvoje galėjo gimti toks beprotiškas sumanymas. Tačiau jis, Narišas, niekuo nerizikavo, ir egiptietis buvo teisus: jei jo kėslus pavyktų įgyvendinti, jiedu neapsakomai praturtėtų, o Ramzio valdymas baigtųsi baisia nelaime.

Merenptahas neįstengė išmesti iš galvos libių maišto. Jis, vyriausiasis karvedys, įpareigotas rūpintis valstybės saugumu, ne-

sugebėjo užkirsti kelio Malfiui. Jei ne Ramzio įžvalgumas ir narsa, maištininkai būtų užplūdę Deltą, nusiaubę ir išžudę tūkstančius egiptiečių.

Pasimokęs iš patirties, Merenptahas pats aplankė ir apžiūrėjo mažąsias tvirtoves, įpareigotas stebėti libių genčių judėjimą ir pavojaus atveju paskelbti aliarmą. Jaunesnysis valdovo sūnus pertvarkė kariuomenę, sustiprino drausmę ir primygtinai pabrėžė, kad kariškiai, kuriems atiteko toks nedėkingas darbas, iš tiesų atlieka gyvybiškai svarbią užduotį.

Merenptahas netikėjo, kad libiai galutinai sutriuškinti. Žinoma, Malfis žuvo, bet jo vietą galėjo užimti kiti, lygiai taip pat nekenčią Egipto, ir šaukti į pergalingą karą, tad vyriausiasis karvedys, Ramzio pritariamas ir palaikomas, ėmė stiprinti šiaurės vakarų Deltos pakraščio gynybą.

Tačiau kaip klostysis padėtis Hetitų imperijoje? Ar Hatušilio, protingo ir blaiviai mąstančio valdovo, mirtis nereiškė beprasidedančios vidaus krizės, kurią savo raminamais žodžiais bandė nuslėpti hetitų pasiuntinys? Hatuše kelias į sostą būdavo mielai prasiskinamas nuodais ar durklu. Galbūt senasis imperatorius labai klydo manydamas sunaikinęs bet kokį pasipriešinimą savo valiai.

Nekantriai laukdamas patikimų žinių iš Hetitų imperijos, Merenptahas laikė savo kariuomenę kovinėje parengtyje.

Nors Budrius neniekino žuvies, jis aiškiai teikė pirmenybę raudonai mėsai: jautienai ir avienai. Tokių pat guvių ir protingų akių kaip ankstesnieji jo dinastijos atstovai, Ramzio šuo vertino ir brangino pokalbius su savo šeimininku: geras žodis pagardindavo bet kokį patiekalą.

Valdovas su Budriumi kaip tik baigė vienu du pietauti, kai į rūmus atvyko Merenptahas.

– Didenybe, aš perskaičiau visus mūsų agentų atsiųstus pranešimus ir ilgai kalbėjausi su jų viršininku.

Ramzis įpylė vyno į sidabrinę taurę ir ištiesė ją sūnui.

– Nieko nuo manęs neslėpk, Merenptahai, aš noriu žinoti visą tiesą.

– Hetitų pasiuntinys mums nemelavo: Hatušilio įpėdinis tvirtai pasiryžęs laikytis taikos sutarties ir palaikyti puikius santykius su Egiptu.

57

Nilo potvynis... Kasmet atsinaujinąs stebuklas, dievų dovana, skatinanti gyventojų dėkingumą faraonui, nes tik jis galėjo priversti upės vandenis pakilti ir apvaisinti žemę.

O tais metais potvynis buvo nuostabus: vienuolikos metrų! Nuo pat Ramzio valdymo pradžios Egiptui dar niekada nepritrūko gaivinančio vandens, ištryškusio iš dangiškojo vandenyno gelmių.

Patvirtinus taiką su hetitais, prasidėjo vasaros šventės ir plaukiojimai iš vienos gyvenvietės į kitą daugybe per žiemą sutaisytų valčių. Kaip ir visi jo tėvynainiai, aukštasis pareigūnas Hefatas grožėjosi didingu reginiu: ištvinusiu Nilu, tyvuliuojančiu kaip milžiniškas ežeras, iš kurio vandenų kilo kalvelės su jų viršūnėse pastatytais kaimeliais. Hefato šeima kelioms savaitėms išvyko į Tėbus pas jo tėvus, tad jis buvo visai laisvas ir galėjo elgtis kaip tinkamas.

Kol valstiečiai ilsėjosi, atsakingi už laukų drėkinimą tarnautojai dirbo išsijuosę. Bet Hefatas žvelgė į potvynį kitomis akimis. Vanduo plūdo į atsargines talpyklas, atskirtas žemės užtvankomis, prireikus jos viena po kitos bus pralaužtos, kad papildytų per kaitrą senkančius drėkinimo kanalus, o Hefatas džiūgavo dėl atėjusio jam į galvą pasakiško sumanymo, kuris padarys jį turtingesnį ir galingesnį už Ramzį Didįjį.

Aukštieji Egipto pareigūnai paprašė Ramzį juos priimti ir išklausyti: jie norį pateikti valdovui vieną pasiūlymą, kuris jiems atrodąs tinkamas ir pagrįstas. Net nesitarę tarpusavyje, jie visi padarę tokią pat išvadą.

Valdovas dėmesingai išklausė didžiūnus. Jis neuždraudė jiems vykdyti savo sumanymo, bet nepatarė imtis šio žygio – nors ir linkėjo sėkmės. Supratęs Ramzio žodžius kaip paskatinimą, Iždo valdytojas, bendradarbiams besižavint jo ryžtu, tą patį vakarą nuėjo į Amenio raštinę, faraono asmens sekretoriui jau paleidus savo tarnautojus į namus.

Ameniui netrukus turėjo sueiti septyniasdešimt, bet jis vis dar buvo panašus į moksleivį, prisiekusį ištikimybę Ramziui, kai likimas iš pažiūros net nežadėjo jam faraono sosto: išblyškęs, geibus, vis toks pat liesas ir išbadėjęs, nors sukimšdavo didžiulį kiekį maisto; kamuojamas amžinų nugaros skausmų, bet galįs ištverti tokį krūvį ir nuovargį, koks būtų patiesęs ant žemės bet kurį milžiną; uolus, kruopštus ir pedantiškas darbininkas, tenkinąsis vos keliomis miego valandomis per parą ir pats susipažįstąs su kiekvienu gautu raštu ar dokumentu.

– Kokie nors nemalonumai? – pasiteiravo jis įėjusio į raštinę Iždo valdytojo.

– Ne, ne.

– Tuomet kas gi? Juk aš dirbu.

– Mes susirinkome pas vizirį ir jo vadovaujami...

– Kas tie „mes“?

– Na... Dvigubo Baltojo Namo viršininkas, žemdirbystės ministras, aš...

– Suprantu. Kokia gi buvo to susirinkimo priežastis?

– Tiesą sakant, jų buvo dvi.

– Ką gi, iš pradžių išsiaiškinkime pirmąją.

– Už pasiaukojamą tarnybą Egiptui aukštieji valdininkai, jūsų bendradarbiai, nori padovanoti jums sodybą ten, kur jūs pats pasirinksite.

Amenis padėjo į šalį savo teptuką.

– Įdomu... O antroji priežastis?

– Jūs daug dirbote, Ameni, – kur kas daugiau, nei reikalavo tarnybinės pareigos. Be abejo, taip pasiaukojamai triūsdamas,

jūs apie tai negalvojote... Bet ar neatėjo laikas pailsėti pamiršus visus darbus ir rūpesčius? Visų gerbiamam ramiai ilsėtis jaukioje, patogioje buveinėje? Ką jūs apie tai manote?

Amenis tylėjo. Iždo valdytojas palaikė tai geru ženklu.

– Aš žinojau, kad jūs paklausysite sveiko proto, – patenkintas tarė jis. – Mano bendradarbiams bus labai malonu sužinoti jūsų nutarimą.

– Nelabai esu tuo tikras.

– Atleiskite, nesupratau...

– Aš niekada neatsistatydinsiu, – įsikarščiavęs išrėžė Amenis, – ir niekas, išskyrus faraoną, neprivers manęs iš čia išeiti. Kol jis nepareikalaus mano atsistatydinimo, aš dirbsiu kaip dirbęs – taip, kaip buvau įpratęs. Ar aišku?

– Mes manėme, kad tai bus jūsų labui...

– Išmeskite tai iš galvos.

Hefatas su Narišu vieną karštą vasaros dieną vėl susitiko egiptiečio namuose. Pirklys gardžiavosi vėsiu, lengvu, skatinančiu virškinimą alumi, kuriuo jis buvo pavaišintas.

– Nenorėčiau girtis, – tarė Narišas, – bet manausi šauniai padirbėjęs: Finikijos pirkliai pasirengę nupirkti Egiptą. Tačiau ar jūs, Hefatai, pasirengęs jį parduoti?

– Aš nepakeičiau savo nuomonės.

– Ar galite nurodyti man tikslią datą?

– Aš negaliu pakeisti gamtos dėsnių, bet laukti mums liko nebeilgai.

– O jei iškils kokia nors rimta kliūtis?

Hefatas leido sau pasipuikuoti:

– Mano tarnybinė padėtis to neleis. Jokių kliūčių nebus.

– Argi jums neprireiks didžiojo Memfio žynio antspaudo?

– Taip, bet tas didysis žynys – Kha, pasinėręs į dvasinių vertybių ieškojimus. Jam rūpi tik seni akmenys su senais įrašais. Jis net neatkreips dėmesio į pasirašomą dokumentą.

– Man neduoda ramybės viena smulkmena, – prisipažino finikietis. – Kodėl jūs nekenčiate savo krašto?

– Dėl mūsų sandėrio Egiptas nenukentės. Jis pagaliau atsivers išoriniam pasauliui, kuris nušluos jo senuosius prietarus ir pasenusius papročius, kaip to pageidavo Šenaras, ligi šiol likęs man pavyzdžiu. Jis norėjo parblokšti Ramzį – aš jį nuversiu. Hetitams, libiams, burtininkams tai nepavyko; Ramzis tai žino ir nebesisaugo, tad aš, Hefatas, jį įveiksiu.

– Atsakymas bus neigiamas, – tarė Amenis Dviejų Sakalų provincijos valdytojui, stipruoliui su valingu smakru.

– Kodėl?

– Todėl, kad jokia provincija nesinaudos ypatingais privalumais kitų provincijų sąskaita.

– Bet man tai pažadėjo aukštieji sostinės valdininkai!

– Galimas daiktas. Bet nė vienam valdininkui nevalia įsakinėti ką užsimanius! Jeigu aš visada būčiau vykdęs visus mūsų aukštųjų valdininkų nurodymus, Egiptas jau seniai būtų nuskurdęs.

– Jūs tikrai nepatenkinsite mano prašymo?

– Drėkinimo tvarka nebus keičiama; vanduo iš atsarginių talpyklų bus paleistas į kanalus įprastu laiku, ir ne anksčiau.

– Tokiu atveju aš reikalauju galimybės susitikti su valdovu!

– Jis jus priims, bet negaišinkite jo laiko.

Nesulaukus Amenio pritarimo, provincijos valdytojui nebuvo ko nė tikėtis palenkti savo pusėn Ramzį, tad jam neliko nieko kita, tik grįžti atgalios.

O Amenis ne juokais susidomėjo, kas dedasi karalystės drėkinimo srityje.

Pastaruoju metu šeši stambių provincijų valdytojai arba kreipėsi į jį raštu, arba asmeniškai atvyko į raštinę su prašymu patvirtinti hidrologinės Memfio tarnybos nutarimą: labai greit išleisti vandenį iš atsarginių talpyklų, kad padidėtų dirbamosios žemės plotai.

Amenio nuomone, tai buvo dviguba klaida, nes, viena vertus, plėsti žemės ūkio naudmenų dabar visai nereikėjo, o kita – laukus reikėjo drėkinti pamažu, o ne ūmai užlieti juos vandeniu. Laimė, hidrologijos tarnybos darbuotojai nežinojo, kad dauguma provincijos valdytojų, susidūrę su kokiu nors kebliu ar abejotinu klausimu, nesigarsindami visada kreipdavosi patarimo į valdovo asmens sekretorių.

Amenis pagalvojo, kad jei jis nebūtų taip apsikrovęs įvairiausiais darbais ir reikalais, tai mielai ištirtų, kas atsakingas už tokius klaidingus nurodymus.

Raštininkas pradėjo nagrinėti pranešimą apie gluosnių sodinimą Vidurio Egipte, bet metė jį skaitęs, neįstengdamas susikaupti. Ne, ta istorija su vandens talpyklomis – pernelyg rimtas dalykas, kad į jį būtų galima nekreipti dėmesio.

Ramzis su Kha įžengė pro Toto šventyklos Hermopolyje piloną ir perėjo saulės nutviekstą kiemą. Ant dengtosios šventyklos slenksčio juos pasitiko didysis dievo žynys. Valdovas su sūnumi pasigrožėjo salėmis, kur įžengdavo tik raštininkų bei mokslininkų globėjo Toto tarnai, ir valandėlę susikaupę mąstė jo šventovėje.

– Čia mano ieškojimai baigiasi, – tarė Kha.

– Tu radai Toto knygą?

– Aš ilgai maniau, kad Toto knyga – labai senas rankraštis, slepiamas kokios nors šventyklos raštų saugykloje, bet galiausiai supratau, kad kiekvienas mūsų šventovių akmuo – vienas iš hieroglifų toje knygoje, kurią parašė Pažinimo dievas, norėdamas suteikti mūsų gyvenimui prasmę. Tai, ką Totas norėjo mums pasakyti, glūdi kiekvienoje skulptūroje ir kiekviename hieroglife; mūsų protas privalo surinkti tai, kas išsklaidyta, lygiai taip pat, kaip Izidė surinko išmėtytas Ozirio kūno dalis. Visa mūsų šalis, tėve, yra šventykla pagal dangaus pavidalą, ir faraonui privalu laikyti tą knygą atverstą, kad širdies akys galėtų ją perskaityti ir suprasti.

Joks poetas, net Homeras, nebūtų radęs žodžių, tinkamų aprašyti džiaugsmui ir pasididžiavimui, kuriuos jautė Ramzis, klausydamasis išminčiaus.

58

Nors Hefato sumanymas buvo labai paprastas, jo padariniai galėjo būti pražūtingi: per anksti išleidus atsarginėse talpyklose sukauptą vandenį, sutriktų laukų drėkinimas, ir Egiptas netektų būsimojo derliaus, o atsakomybė už tą katastrofą būtų priskirta drėkinimo valdybai, ir pirmiausia – Kha, vyresniajam Ramzio sūnui, įpareigotam patvirtinti savo antspaudu potvarkį dėl pirmalaikio vandens talpyklų atidarymo, nes Kha buvo ne tik didysis žynys, bet ir vyriausiasis kanalų prižiūrėtojas.

Nuraminti suklastotų duomenų, kuriuos Hefatas pasirūpino išsiuntinėti, provincijų valdytojai įklius į spąstus ir patikės, kad gali naudotis papildomomis vandens atsargomis derliui pagerinti ir savo provincijai praturtinti. O kai jie suvoks, ką pridarė, bus jau per vėlu taisyti tą krūvą nusikalstamų klaidų: laukams drėkinti vandens nebeužteks, ir derliaus nebus ko nė tikėtis.

Bus kaltinamas ne tik Kha, bet ir Ramzis.

Tada ims veikti Narišas ir kiti Finikijos pirkliai: jie pasiūlys Egiptui visų reikiamų maisto produktų – žinoma, nežmoniškai didelėmis kainomis. Iždas bus priverstas sutikti su jų sąlygomis; pasipiktinimų audra nublokš nuo sosto senąjį faraoną, o Hefatas susižers milžinišką pelną, atneštą sandorio su finikiečiais. Susiklosčius palankioms aplinkybėms, jis išvys vizirį ir užims jo vietą, o jei ne, tai pralobęs įsikurs Finikijoje.

Liko paskutinis formalumas: paprašyti Kha uždėti antspaudą ant potvarkio dėl vandens talpyklų. Hefatui net nereikės pačiam susitikti su didžiuoju žyniu: jis tikriausiai įsakys sutvarkyti šį reikalą savo sekretoriui.

Raštininkas pasitiko Hefatą nepaprastai maloniai.

– Jums labai pasisekė, didysis žynys kaip tik čia, jis jus mielai priims.

– Bet tai nebūtina, – ėmė atsikalbinėti Hefatas, – aš nenorėčiau jo trukdyti.

– Prašom eiti paskui mane.

Sunerimęs aukštasis valdininkas buvo įvestas į biblioteką, kur panteros kailio palaidinę vilkįs Kha atidžiai skaitė kažkokius raštus.

– Džiaugiuosi jus matydamas, Hefatai.

– Man tai didžiulė garbė, karalaiti, bet aš nenorėjau trukdyti jūsų darbų.

– Kuo galiu būti jums naudingas?

– Tiesiog reikia patvirtinti vieną potvarkį...

– Parodykite jį man.

Kha kalbėjo rimtai ir valdingai; didysis žynys visai nebuvo panašus į Hefato įsivaizduotą svajotoją.

– Tai neįprastas pasiūlymas, todėl būtina jį atidžiai išnagrinėti, – tarė Kha.

Hefatui kraujas sustingo gyslose.

– Ne, karalaiti, tai – tik paprasčiausias būdas palengvinti laukų drėkinimą, ir nieko daugiau.

– Jūs pernelyg kuklus! Kadangi aš pats negaliu deramai įvertinti jūsų pasiūlymo, tai perduosiu šį dokumentą kitam žmogui, tos srities žinovui.

„Kokiam nors hidrologijos tarnybos darbuotojui“, – pamanė Hefatas ir net atsiduso iš palengvėjimo, tikėdamasis dėl savo aukštos tarnybinės padėties nesunkiai jį įtikinsiąs.

– Štai tas, kuris pasakys jums savo nuomonę, – tarė Kha.

Įėjo Ramzis, vilkįs plono lino apdarą plačiomis rankovėmis. Jo riešus juosė dvi garsiosios auksinės apyrankės, papuoštos mažytėmis laukinėmis antimis iš lazurito.

Faraono žvilgsnis verte pervėrė Hefatą ir privertė jį trauktis

atgal, kol šis atsirėmė nugara į papirusų lakštų ir ritinėlių prikrautas lentynas.

– Tu smarkiai suklydai, pamanęs, jog turimų žinių tau užteks savo šaliai sužlugdyti, – tarė Ramzis. – Nejaugi nežinai, kad godumas – nepagydoma liga, padaranti žmogų aklą ir kurčią? Juk tu – valdininkas, tad kaipgi galėjai taip lengvabūdiškai manyti, kad Egiptą valdo neišmanėliai?

– Didenybe, maldauju jus...

– Neeikvok tuščiai žodžių, Hefatai: tu nevertas, kad aš tau atsakyčiau. Tavo elgesys priminė man Šenarą: ta pati niekšybė, stumianti žmogų į pražūtį išdavus Maat. Dabar tavo likimas – teisėjų rankose.

Nuo tikrai grėsmingo pavojaus šalį išgelbėjo Amenis, atlikęs kruopštų tyrimą. Valdovas labai norėjo jam už tai atsilyginti, – gal apdovanoti, bet kaip tai padaryti, kad uolusis raštininkas neįsižeistų? Abiem vyrams užteko sąmoksliškai susižvelgti, ir Amenis grįžo prie savo darbų.

Bėgo dienos, mėnesiai ir metai, paprasti ir laimingi – iki penkiasdešimt ketvirtųjų Ramzio Didžiojo valdymo metų pavasario, kai, pasitaręs su vyriausiąja gydytoja Neferete, faraonas pasielgė priešingai jos nuomonei. Atsigavęs ir pažvalėjęs po savo devintosios atgimimo šventės, valdovas panoro aplankyti Egipto kaimus.

Gegužės mėnesį vėl buvo smarkiai karšta. Valdovo reumatui tai buvo tik į gera.

Tuo metu buvo nuimamas derlius. Valstiečiai pamažu žengė laukais, blykčiodami pjautuvais su medinėmis rankenomis, ir labai aukštai pjovė prinokusių javų varpas. Paskui varpos būdavo surišamos į pėdus, o nenuilstantys asiliukai gabendavo juos ant grendymų. Sukrauti šiaudus į stirtas buvo ne taip paprasta: tam reikėjo patyrusių rankų, gebančių pastatyti stirtas, kurios išstovėtų didžiąją metų dalį. Norėdami, kad stirta būtų tvirtesnė, valstiečiai įsmeigdavo į ją dvi ilgas kartis.

Kai tik faraonas įžengdavo į kaimą, seniūnai jam įteikdavo padėklą su dovanomis: gėlėmis ir javų varpomis. Paskui valdovas atsisėsdavo altanoje ir išklausydavo gyventojų skundus. Raštininkai trumpai pasižymėdavo jų esmę ir perduodavo Ameniui, pareikalavusiam, kad jam būtų suteikta galimybė perskaityti visus per kelionę surašytus pranešimus ir ataskaitas.

Valdovas įsitikino, kad žemės ūkio padėtis apskritai gera ir nepataisomų blogybių nėra – nors, žinoma, ligi tobulybės buvo dar labai toli. Besiskundžiantieji nebuvo įžūlūs, išskyrus vieną valstietį iš Beni Hasano, kurio įkarštis papiktino faraono palydovus.

– Dienomis aš dirbu žemę, – skundėsi jis, – o naktimis taisau įrankius; aš lakstau paskui gyvulius, kurie nuolat išbėgioja, o mokesčių rinkėjas kaipmat prisistato ir mane apiplėšia! Lydimas gobšuolių gaujos, jis išvadina mane vagimi, negailestingai primuša, nes neįstengiu sumokėti mokesčių, ir uždaro mano žmoną su vaikais į kalėjimą! Kaipgi aš galiu būti laimingas?

Visi baiminosi Ramzio pykčio protrūkio, bet valdovas liko šaltas ir ramus.

– Gal tu nori dar kuo nors pasiskųsti?

Valstietis nustebo.

– Ne, Didenybe, ne...

– Vienas iš tavo artimųjų yra raštininkas, juk taip?

Vyriškiui nepavyko nuslėpti sumišimo.

– Taip, bet...

– Jis išmokė tave seno įrašo, kuris skaitomas visose raštininkų mokyklose. Šis įrašas liaupsina jų amatą, peikdamas ir juodindamas visus kitus. Matyt, turi gerą atmintį: tau pavyko puikiai jį įsiminti ir raiškiai mums atpasakoti, bet ar tau tikrai teko patirti visas tas nelaimes, apie kurias man ką tik kalbėjai?

– Na, gyvuliai tikrai išlaksto ir pereina iš vieno lauko į kitą... O tai sukelia nemalonumų.

– Jeigu tau nepavyks geruoju susitarti su kaimynais, kreipkis

į kaimo teisėją ir niekada nesitaikstyk su neteisybe, nors ji būtų ir visai nežymi. Šitaip tu padėsi faraonui valdyti.

Ramzis apžiūrėjo daugelį javų sandėlių ir įsakė visiems derliaus skaičiuotojams kuo tiksliausiai seikėti grūdus. Paskui jis atidarė Karnake derliaus šventę, pats pradėjęs pilti grūdus į vieną iš didžiųjų Amono valdos aruodų. Žyniai ir aukštieji pareigūnai pastebėjo, kad net ir tokio garbaus amžiaus Dviejų Žemių valdovo ranka vis dar tvirta, o judesiai – guvūs.

Didysis žynys Bakhenas palydėjo savo žymųjį svečią į prieplauką keliu, kuris kirto sodriai žaliuojančius laukus, besidriekiančius aplink šventyklą. Pavargęs Ramzis sutiko sėsti į savo puošnius neštuvus.

Bakhenas pirmas pastebėjo tinginį, kuris snaudė po gluosniu, užuot dirbęs drauge su kitais valstiečiais.

– Jis bus nubaustas, – pažadėjo didysis žynys.

– Šį kartą būk atlaidus; juk tai aš įsakiau visame Egipte pasodinti gluosnių!

– Tas žmogus niekada nesužinos, Didenybe, už ką turėtų būti jums dėkingas.

– Ir aš kartais jaučiu pagundą užmigti po gluosniu kaip jis ir pamiršti savo pareigų naštą.

Netoli prieplaukos Ramzis įsakė nešikams sustoti ir išlipo iš neštuvų.

– Didenybe, – sunerimo Bakhenas, – kam jums eiti pėsčiomis?

– Pažvelk į tą koplytėlę... Ji visai sugriuvusi.

Kuklutė Derliaus deivės-kobros šventyklėlė nukentėjo nuo laiko ir žmonių abejingumo; tarp sutrūkinėjusių akmenų vešėjo piktžolės.

– Štai kur tikras nusižengimas, – tarė Ramzis. – Liepk atstatyti ir išplėsti šią koplyčią, Bakhenai, įrenk čia akmens vartus, ir tegu šventyklos viduje stovi Karnako skulptorių sukurta deivės

statula. Egiptą sukūrė dievybės, tad nepamirškime jomis pasirūpinti, net jei jos mums apsireiškia kukliausiu pavidalu.

Pagerbdami deivės *ka*, Dviejų Žemių valdovas su didžiuoju Amono žyniu padėjo šventovės papėdėje lauko gėlių. Sukdamas ratu, aukštai danguje sklandė sakalas.

59

Grįždamas į sostinę, Ramzis sustojo Memfyje pasišnekučiuoti su savo sūnumi Kha, ką tik baigusiu atstatinėti Senosios karalystės paminklus ir gražinti požeminę jaučių Apių šventyklą.

Prieplaukoje valdovą pasitiko vyriausioji gydytoja Neferetė, kaip visada graži ir skoningai apsirengusi.

– Kaip jūs jaučiatės, Didenybe?

– Truputį pavargau, šiek tiek skauda nugarą, bet šiaip visai neblogai. Jūs kažko susijaudinusi, Neferete.

– Kha labai serga.

– Jūs norite pasakyti, kad...

– Aš žinau tą ligą, bet negalėsiu jos išgydyti. Jūsų sūnaus širdis nusilpo, vaistai jai nebepadeda.

– Kur jis?

– Ptaho šventyklos knygų saugykloje, tarp įrašų, kuriuos jis taip uoliai tyrinėjo.

Valdovas nedelsdamas nuvyko pas Kha.

Baigiantis šeštajam gyvenimo dešimtmečiui, griežtas ir kampuotas didžiojo žynio veidas tapo ramus ir giedras. Jo tamsiai mėlynos akys švytėjo rimtimi ir ramybe, būdingomis žmogui, kuris visą savo gyvenimą rengėsi susitikti su anapus. Nė menkiausios baimės šešėlis netemdė jo veido ir neiškreipė bruožų.

– Didenybe! Aš taip tikėjausi jus pamatyti prieš išeidamas...

Ramzis paėmė sūnų už rankos.

– Teleidžia faraonas savo nuolankiam tarnui ilsėtis gyvybės kalne kaip valdovui naudingam draugui, nes nėra didesnės laimės... leisk man pasiekti gražiuosius Vakarus ir likti vienu iš

tavo artimųjų. Aš stengiausi gerbti Maat, aš vykdžiau tavo įsakus, atlikdavau užduotis, kurias tu man patikėdavai...

Žemas Kha balsas palengva nutilo. Ramzis sukaupė jo aidą savo širdyje kaip brangiausią lobį.

Kha buvo palaidotas požeminėje jaučių Apių šventykloje, šalia tų būtybių, kurių gyvuliškame pavidale slypėjo dieviškoji galia. Ramzis uždėjo ant mumijos veido auksinę kaukę ir parinko laidojimo baldus, vazas ir brangenybes. Tai buvo Ptaho šventyklos amatininkų pagaminti nuostabaus grožio dirbiniai, turėję lydėti Kha sielą gražiausiais amžinybės keliais.

Senasis valdovas nepaprastai tvirtai vadovavo laidotuvių apeigoms; iš visų jėgų tvardydamasis, jis atvėrė sūnaus akis ir burną, kad jis gyvas iškeliautų į aną pasaulį.

Merenptahas kiekvieną akimirką buvo pasirengęs padėti tėvui, bet Ramzis neparodė jokio silpnumo. Tačiau Amenis jautė, kad jo vaikystės draugas iš pačių savo sielos gelmių semiasi jėgų, kurios jam būtinos norint išsaugoti pavyzdingą orumą, susidūrus su jį ištikusia nauja netektimi.

Ant Kha sarkofago buvo uždėtas dangtis, o kapas užantspauduotas.

Ir kai Ramzis pajuto, kad niekas iš dvariškių į jį nebežiūri, jis pravirko.

Buvo vienas iš tų šiltų ir saulėtų rytmečių, kuriuos Ramzis taip mėgo. Jis įpareigojo didįjį žynį atlikti už jį aušros apeigas, o su viziriu nutarė pasikalbėti rytui baigiantis. Norėdamas pamiršti sielvartą, faraonas pasiryžo dirbti kaip visada, nors įprastas noras ir jėgos jį apleido.

Ramzis jau norėjo atsikelti, bet kojos buvo kaip sukaustytos, ir jis nepajėgė atsistoti. Faraonas valdingai pašaukė rūmų prižiūrėtoją.

Po kelių akimirkų valdovo galvūgalyje jau stovėjo Neferetė.

– Šį kartą, Didenybe, teks mane išklausyti ir man paklusti.

– Neferete, jūs per daug iš manęs norite.

– Nors jūs tuo vis dar abejojate, jaunystė tikrai praėjo ir jau nebesugrįš; todėl jums teks elgtis kitaip.

– Jūs – pats pavojingiausias priešininkas iš visų, su kuriais man teko susidurti.

– Ne aš, Didenybe, o senatvė.

– Ką gi pasakysite apie mano ligą? Tik nieko nuo manęs neslėpkite!

– Rytoj jūs vėl galėsite vaikščioti, bet pasiramsčiuodamas lazda. Jūs truputį šlubčiosite, nes liga pažeidė dešiniojo klubo sąnarį. Aš pasistengsiu apmalšinti skausmą, bet jums būtinas poilsis, ir nuo šiol privalėsite taupyti jėgas. Nesistebėkite, jei kartais jūs pasijusite negalįs pajudėti: tokia būsena greit praeis, jei sutiksite keliskart per dieną masažuotis. Kartais naktį jums bus sunku gulint išsitiesti visu ūgiu, bet raminamieji tepalai jums padės. O dažnos Fajumo purvo vonios papildys gydymą vaistais.

– Vaistai... Kasdien? Vadinasi, jūs mane laikote bejėgiu seniu!

– Aš jums jau sakiau, Didenybe: esate nebe jaunuolis. Jums nebeteks vadelioti savo vežimo. Bet jei klausysite mano patarimų ir juos vykdysite, išvengsite staigaus sveikatos pablogėjimo. Kasdieniai pratimai, tokie kaip vaikščiojimas ar plaukymas, – tik, žinoma, saikingas, – leis jums išsaugoti judrumą. Bendra jūsų sveikatos būklė veikiau patenkinama, ypač jei turėsime galvoje, kad visą gyvenimą pamiršdavote poilsį.

Neferetės šypsena įkvėpė Ramziui jėgų. Jokiam priešui nepavyko jo įveikti – jokiam, išskyrus tą prakeiktą senatvę, kuria skundėsi mėgstamiausias Nefertarės rašytojas, išminčius Ptahotepas. Bet juk jam buvo šimtas dešimt metų, kai rašė savo „Maksimas“! Prakeikta senatvė... Vienintelis jos privalumas – tai, kad ji artino jį prie brangių būtybių, su kuriomis jis troško susitikti derlinguose ano pasaulio laukuose, kur nėra nuovargio.

– Dantys – silpniausia jūs vieta, – pridūrė vyriausioji gydytoja, – bet aš rūpestingai juos prižiūrėsiu, kad nekiltų uždegimo pavojaus.

Ramzis pakluso Neferetės nurodymams. Per keletą savaičių jis iš dalies atgavo jėgas, bet suprato, kad jo kūnas, išsekintas daugybės mūšių ir išbandymų, dabar panašus į seną įrankį, galintį sulūžti bet kurią akimirką.

Ramzis su tuo susitaikė, ir tai buvo jo paskutinė pergalė.

Seto, tos grėsmingos visatoje viešpataujančios galybės, šventyklos tyloje ir tamsoje Ramzis Didysis subrandino savo paskutinį nutarimą.

Prieš paskelbdamas jį kaip įsaką, įgausiantį įstatymo galią, Dviejų Žemių valdovas sukvietė vizirį, ministrus, aukštuosius valdininkus ir visus pareigūnus, turinčius atsakingus postus – visus, išskyrus savo sūnų Merenptahą, kurį jis įpareigojo sudaryti Deltos ūkio suvestinę.

Valdovas ilgai kalbėjosi su vyrais ir moterimis, diena iš dienos kuriančiais Egiptą. Visų tų susitikimų metu Ramziui talkino Amenis. Gausybė pastabų, kurių jis netingėjo užsirašyti per visą savo gyvenimą, pasirodė esančios nepaprastai vertingos.

– Tu padarei nedaug klaidų, – tarė Ramzis savajam asmens sekretoriui.

– O ar radai bent vieną, Didenybe? Tada nurodyk man ją!

– Na, na! Aš tik norėjau pasakyti, kad esu patenkintas tavo darbu.

– Tarkime, kad taip, – subambėjo Amenis, – bet kodėl tu patikėjai savo vyriausiajam karvedžiui tokią neįprastą užduotį?

– Ar tik nemėgini manęs įtikinti, kad tu to neatspėjai?

Pasiramsčiuodamas lazda, Ramzis lėtai žingsniavo pavėsinga alėja, lydimas Merenptaho.

– Ką gi parodė tavo tyrimai, sūnau?

– Deltos srities mokesčiai, kuriuos patikrinti tu manęs paprašei, buvo apskaičiuoti aštuonių tūkstančių septynių šimtų šešiasdešimties mokesčių mokėtojų pagrindu. Kiekvienas kerdžius atsakingas už penkis šimtus galvijų. Aš surašiau trylika tūkstančių aštuoniasdešimt ožkaganių, dvidešimt du tūkstančius keturis šimtus trisdešimt naminių paukščių prižiūrėtojų ir tris tūkstančius devynis šimtus dvidešimt asilų varovų, kurie rūpinasi keliais tūkstančiais asilų. Derlius buvo puikus, o apgavikų – nedaug. Kaip pernelyg dažnai būna, valdininkai pasirodė esą smulkmeniški ir priekabūs, bet aš ryžtingai pasisakiau už tai, kad smulkūs viršininkėliai nevargintų dorų žmonių, o daugiau domėtųsi sukčiautojais.

– Tu gerai pažįsti Deltą, sūnau.

– Ši užduotis mane daug ko išmokė. Kalbėdamasis su valstiečiais, aš pajutau plakant šalies širdį.

– Tikiuosi, tu nepamiršai žynių, raštininkų ir kariškių?

– Aš lankiausi pas daugelį iš jų; man trūko tiesioginio ir ilgo bendravimo su mūsų krašto vyrais ir moterimis.

– Ką tu manai apie šį įsaką?

Ramzis ištiesė sūnui potvarkį, savo ranka surašytą papiruso lakšte. Merenptahas garsiai jį perskaitė:

– „Aš, Ramzis, Egipto faraonas, skiriu karalaitį, karališkąjį raštininką, antspaudo saugotoją, vyriausiąjį karvedį Merenptahą eiti Dviejų Žemių valdovo pareigų."

Merenptahas pažvelgė į lazda pasiramsčiuojantį tėvą:

– Didenybe...

– Aš nežinau, Merenptahai, kiek gyvenimo metų likimas man dar dovanos, bet atėjo laikas įtraukti tave į šalies valdymą. Aš elgiuosi taip, kaip kadaise pasielgė mano tėvas Setis. Aš – senis, o tu – subrendęs vyras, ką tik įveikęs paskutinę kliūtį, su kuria aš tave priverčiau susidurti. Tu moki valdyti, vadovauti ir kautis. Sūnau, imk Egipto ateitį į savo rankas.

60

Praėjo dvylika metų. Sulaukęs aštuoniasdešimt devynerių, Ramzis viešpatavo Egipte jau šešiasdešimt septynerius metus. Teisę valdyti šalį faraonas savo įsaku suteikė Merenptahui. Bet jaunesnysis valdovo sūnus dažnai tardavosi su tėvu, kurį Dviejų Žemių gyventojai tebelaikė valdančiuoju faraonu.

Pusę metų valdovas gyveno Pi-Ramzyje, o kitą pusę – Tėbuose drauge su savo ištikimuoju Ameniu; nepaisydamas garbaus amžiaus ir daugybės negalavimų, Ramzio asmens sekretorius dirbo kaip dirbęs.

Buvo pati vasaros pradžia.

Pasiklausęs savo dukters Meritamon sukurtų melodijų, Ramzis išėjo pasivaikščioti laukais, besidriekiančiais aplink jo milijonų metų šventyklą, kurią jis pasirinko savo buveine. Vykdydamas Neferetės priesaką, valdovas eidavo pasivaikščioti kiekvieną dieną. Dabar lazda buvo tapusi jo geriausia sąjungininke, nes žingsniuoti jam darėsi vis sunkiau.

Per prieš metus atšvęstą savo keturioliktąją atgimimo šventę Ramzis visą naktį prasišnekučiavo su Setau ir Vandens Lelija, pavertusiais Nubiją turtinga ir laiminga provincija. Stipruolis gyvačių kerėtojas taip pat paseno, ir net dailioji Vandens Lelija neišvengė visagalio laiko poveikio. Kiek žmonių ir įvykių jie prisiminė! Kiek audringų ir svaigių valandų jiems teko išgyventi! Ir niekas nekalbėjo apie ateitį, kuriai nė vienas iš jų jau nebegalėjo turėti įtakos.

Kelio pakraštyje senutė krosnyje kepė duoną. Skanus kvapas maloniai pakuteno valdovo uoslę.

– Ar duosi man paplotėlį?

Menkai bematanti namų šeimininkė neatpažino faraono.

– Nedėkingas tas mano darbas...

– Bet jis, žinoma, vertas atlygio. Ar šito aukso žiedo tau užteks?

Senutė skersomis žvilgtelėjo į brangenybę, patrynė ją savo klubjuostės krašteliu ir pasigrožėjo aukso spindesiu.

– Už jį aš galėčiau nusipirkti gražų namą! Pasilik tą žiedą sau ir valgyk mano duoną... Kas gi tu toks, kad turi tokius lobius?

Paplotėlis buvo gerai iškepęs, gražiai apskrudęs, gelsvas kaip auksas. Jį prakandus, išniro vaikystės prisiminimai, jie akimirką užgožė senatvės kančias.

– Paimk tą žiedą. Tu moki kepti duoną geriausiai iš visų.

Ramzis mielai leisdavo vieną kitą valandą drauge su puodžiumi. Jis mėgo žiūrėti, kaip amatininko rankos minko molį, suteikdamos jam ąsočio formą – o ąsotyje bus laikomas vanduo ar maistas. Argi dievas su avino galva kiekvieną akimirką nekūrė pasaulio ir žmonijos ant savojo puodžiaus rato?

Valdovas ir meistras nesikalbėjo. Jiedu drauge klausėsi žiedimo rato muzikos, tylomis išgyvendami beformės medžiagos virsmo dailiu ir naudingu daiktu paslaptį.

Buvo pati vasaros pradžia, ir Ramzis galvojo apie kelionę į sostinę, kur karštis bus ne toks slogus. Amenis išvis nekišo nosies laukan iš gerai vėdinamos aukštalangės raštinės, todėl valdovas nustebo neradęs jo prie rašomojo stalo.

Pirmąkart per savo ilgą uolios tarnybos laiką Ramzio asmens sekretorius ne tik leido sau vidury dienos atsikvėpti, bet ir stovėjo saulėje, rizikuodamas nudeginti jos kaitriuose spinduliuose savo blyškią odą.

– Mozė mirė, – susijaudinęs pranešė Amenis.

– Ar jam pavyko pasiekti tikslą?

– Taip, Didenybe; jis rado Pažadėtąją žemę, ten jo tauta nuo šiol gyvens laisvai. Mūsų draugas baigė savo ilgą kelią; jo širdyje

liepsnojusi ugnis virto kraštu, kur vanduo bus dosnus, o medus – gausus.

Mozė... Vienas iš Pi-Ramzio architektų, žmogus, kurio tikėjimo nepalaužė ilgi klajonių metai, liepsningasis pranašas! Mozė, Egipto sūnus ir Ramzio dvasios brolis, Mozė, kurio svaja virto tikrove.

Valdovo ir jo asmens sekretoriaus daiktai buvo sukrauti. Iki vidurdienio jiedu išplauks į Šiaurę.

– Palydėk mane, – paprašė faraonas Amenį.

– Kur tu nori eiti?

– Argi ši diena ne nuostabi? Aš norėčiau pailsėti po savosios milijonų metų šventyklos akacija, po tuo medžiu, kurį pasodinau antraisiais savo valdymo metais.

Valdovo balso tonas privertė Amenį krūptelėti.

– Juk mes ketiname išvykti, Didenybe.

– Eikš, Ameni.

Didžioji milijonų metų šventyklos akacija buvo nutvieksta saulės. Jos žali lapai vos girdimai šlamėjo nuo lengvai dvelkiančio vėjelio. Kiekgi Ramzio įsakymu Egipte buvo pasodinta akacijų, eglūnų, figmedžių, kilniųjų laurų, granatmedžių, gluosnių ir kitų medžių, kuriuos jis taip mėgo?

Senasis šuo Budrius, ištikimų valdovo palydovų dinastijos palikuonis, pamiršo savo negales ir nusekė Ramziui iš paskos. Nei jis, nei jo šeimininkas nepabūgo triukšmingo bičių debesies, be atvangos renkančio nektarą iš puikiosios akacijos žiedų, kurių švelnus kvapas džiugino ir žmogaus, ir šuns uoslę.

Ramzis atsisėdo, atsirėmė nugara į medžio kamieną; Budrius susirangė ant žemės, padėjo galvą ant šeimininko kojų.

– Ameni, ar prisimeni žodžius, kuriais Vakarų akacijos deivė pasitinka sielas aname pasaulyje?

– „Priimk šį gaivų vandenį; te jis, šis dieviškas vanduo, pasemtas iš apeiginio nekropolio tvenkinio, nuramina tavo širdį; priimk šią dovaną, kad tavo siela gyvuotų mano paunksnėje.“

– Juk taip mūsų dangiškoji motina dovanoja mums gyvybę, – priminė Ramzis. – Ji pati apgyvendina faraonų sielą tarp nenuilstamų ir amžinų žvaigždžių.

– Gal tu nori gerti, Didenybe? Aš atnešiu...

– Niekur neik, Ameni. Aš pavargau, drauguži, mane apėmė mirtinas nuovargis. Ar pameni, kaip mes kalbėjomės apie tikrąją galią? Tu sakei, kad ją gali turėti tik faraonas, ir buvai teisus. Bet toji galia priklauso faraonui tik tol, kol jis vykdo Maat įstatymą, nuolat kovodamas su tamsybėmis. Jei ši galia nusilpsta, išnyksta darna tarp dangaus ir žemės, o pasaulyje ima siautėti smurtas bei neteisybė. Valdymo istorija turi būti šventės istorija – taip sakydavo mano tėvas. Tegu faraonas būna ir prastuolio, ir didiko pragyvenimo šaltinis, ir tegu nė vienas nebūna skriaudžiamas kito labui. Šiandien moterys vaikšto kur ir kada panorėjusios, vaikai juokiasi, o sěniai ilsisi medžių pavėsyje. Padedamas Sečio ir Nefertarės, padedamas artimųjų ir ištikimųjų, kurie darbavosi mūsų civilizacijos spindesio ir didybės labui, aš mėginau elgtis teisingai ir padaryti šią šalį laimingą. Dabar tegu mane teisia dievai.

– Ne, Didenybe! Neišeik!

Budrius atsiduso. Tai buvo ilgas atodūsis, gilus kaip pirmapradis vandenynas, romus kaip saulėlydis virš Nilo. Ir paskutinis Budrių dinastijos atstovas užgeso prie savo šeimininko kojų.

Buvo pati vasaros pradžia, o Ramzis Didysis po Vakarų akacija ką tik nužengė amžinybėn.

Amenis padarė tai, ko niekada nebūtų išdrįsęs per aštuoniasdešimt nesugriaunamos draugystės metų: jis paėmė faraono rankas ir karštai jas pabučiavo.

Paskui faraono asmens sekretorius ir jo sandalų laikytojas atsisėdo raštininko poza ir naujutėliu teptuku ėmė vedžioti hieroglifus akacijos medžio lentelėje.

– Visą likusį savo gyvenimą aš paskirsiu tau, Ramzi, – pažadėjo jis. – Aš parašysiu tavo istoriją, ir nei šiame, nei aname pasaulyje niekas nepamirš Šviesos Sūnaus.

Jacq, Christian

Ja81 Ramzis : romanas / Christian Jacq ; iš prancūzų kalbos vertė Irina Mikalkevičienė. – Vilnius : Tyto alba, 2003– . – (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

[D. 5]: Po Vakarų akacija. – 2006. – 358[2] p. – ISBN 9986-16-485-0

Penktasis, paskutinis romanas apie didįjį Egipto faraoną, užbaigiantis Ramzio gyvenimo istoriją. Išmušus paskutinės priešės – senatvės – valandai, Ramzis atsisėda Vakarų akacijos unksmėje, pasirengęs paskutinei kelionei. Dabar raštininkas Amenis, ištikimai tarnavęs savo valdovui visus šešiasdešimt septynerius jo valdymo metus, jau galėtų padėti į šalį papirusą ir teptuką, tačiau pirma jis privalo širdies krauju aprašyti įvykių ir apmąstymų kupiną pasakiškojo Šviesos Sūnaus – savo draugo ir didžiojo faraono – gyvenimo kelią...

UDK 840-3

CHRISTIAN JACQ

RAMZIS

PO VAKARŲ AKACIJA

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Irina Mikalkevičienė*

Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2006 05 19. 13,08 apsk. l. l. Užsakymas 461

Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453, info@tytoalba.lt

Spausdino UAB „Vilniaus spauda“, Viršuliškių skg. 80, LT-05131 Vilnius

Kai Ramzis buvo jaunas valdovas, jis tikėjosi pakeisiąs žmonių mąstyseną, patrauksiąs paskui save visuomenę, visiems laikams išvaduosiąs ją nuo niekšybės ir menkumo. Įgijus patirties, svaja ištirpo kaip dūmas. Žmonės visada liks tik žmonės – bus linkę į melą ir blogį; joks mokymas, joks tikėjimas, joks valdymas nepakeis jų prigimties.

Ramziui jau penkiasdešimt. Jo pastangomis Egiptas klesti, tačiau likimas vis dar nesuteikia geidžiamos sielos ramybės: reikia valdyti šalį, nuolat rūpinantis žmonių gerove. Ramzis iš visų jėgų stengiasi išsaugoti taip nelengvai pasiektą taiką, kovodamas su daugybe kliūčių: hetitų imperatorius, grasindamas nauju karu, reikalauja, kad faraonas vestų jo dukterį; kurstomi Malfio, kraupiojo burtininko Ofiro brolio, sukyla ištroškę keršto libai...
Ramzis – vis toks pat stebukladarys, Šviesos Sūnus, sugebąs pakeisti klimatą, paversti priešą sąjungininku ir palenkti savo pusėn dieviškąją galią. Bet per paskutinius keturiasdešimt valdymo metų laikas vieną po kito nusineša amžinybėn visą gyvenimą jį lydėjusius draugus ir ištikimus padėjėjus, palikdamas jį vis vienišesnį kovoje su Egipto priešininkais.
Išmušus paskutinės priešės – senatvės – valandai, Ramzis atsisėda Vakarų akacijos paunksnėje, pasirengęs paskutinei kelionei. Dabar raštininkas Amenis, ištikimai tarnavęs savo valdovui visus šešiasdešimt septynerius jo valdymo metus, jau galėtų padėti į šalį papirusą ir teptuką... bet pirma jis privalo širdies krauju parašyti pasakiškojo Šviesos Sūnaus – savo draugo ir didžiojo faraono – istoriją...

ISBN 9986-16-485-0

TYTO ALBA
www.tytoalba.lt